

11111111
11111111
11111111
11111111

L i f f u m i

W i d s e m m e s S e m n e e k e e m

d o h t i.

1820.

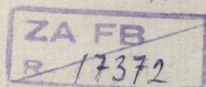
1 m u 3 3 1 2

m 9 9 3 9 9 n m 9 2 8 9 m m 9 7 6 1 22

31000

MR

34 (47.4) (003)
933 (474.3) 47-203

Widsemnes Leelungi un Muišneeki, fanahfufchi us farvu sinnamu Landagu jeb Runnas-Deemu 1818tā Gaddā, Juhni Mehnessi, weenprahtigi irr apnehmufchees un spreedufchi: ka wiffi Widsemnes Semneeki taptu atlaiſti no Dſimtsbuhſchanas, un ka tee Kungi gribb atfazzibt wiſſahm tahm Wallahm, kas lihds ſchim dſimteem Rungeem bija pahr farweem dſimteem Laudim. Mufku wiſſufchehliga Keiſera Keiſeriſka Gohdiba tahdu Spreedumu irr apſtiprinajuſi un tadehl pawehlejufi, lai ihpaſchi tahda Rommiſſihje taptu eezelta, kas izdohmatu jaunus Liſkumus, prohti tahdus, ka waijaga buht wiſſeem par brihweem atlaiſteem Widsemnes Semneekem, lai tee nu irr Krohna-Muiſchu-Semneeki woi Muiſchneeku-Semneeki, woi tahdi, kas dſihwo us Pilſſeſtu un zittu kahdu Beedribu-Muiſchahm. Schai eezeltai Rommiſſihjei bija uswehlehts, tahdus jaunus izdohmajamus Liſkumus preekſcha liſt, tai no jauna ſa-aizinatai Landagai, jeb teem us Runnasdeemu fanahfufcheem Muiſchneekem, lai tee ſchohs jaunus Liſkumus pahrraudſitu.

Un tas tā notifke tai paſchā 1818tā Gaddā, Dezember Mehnessi. Tee jauni Liſkumi tappe preekſcha laſſiti, pahrmelleſti, tas, kas winnu dehl weenam woi ohtram bij japeeminn, tiſke peeminnehts un klauſihts; un beidsot noſpreekſts, ka ſchee jauni Liſkumi tā, ka winnus taggad laſſa, labbi effoht.

Tapeh3 tad nu Widsemnes Leelungi un Muiſchneeki, kas teem no farwas Widdus, ko winnu Konventi ſauz, ihpaſchi to Warru bij dewufchi, ſchohs Liſkumus usneimt pee Landagas Altehm jeb Landagas Spreedumu-Rakſteem, tohs usnemim par tahdu Spreedumu, kas ſawu Spehku irr dabujis us to Landagu, kas 1818tā Gaddā Juhni Mehnessi tappe turrehts. Turklaht tiſke noſpreekſts ka ſchee Widsemnes Semneekem dohti Liſkumi, tā ka winni taggad irr laſſami, wiſſi no pirma lihds pehdigam, tai wiſſufchehligai Keiſeriſkai Gohdibai effoht preekſcha neſſami us Apſtiprinafchanu, ar to Sinnu: ka wiſſi Widsemnes Leelungi un Muiſchneeki weenā Prahtā winneem effoht peekritufchi.

Mehs, Landrahti, Landmarschalks, tee no Leelungu Puſſes us to noſubtiti Kungi, jeb Deputihrti, kas mehs effam tee, ko Leelungu Konventi ſauz, un arri no Rihges Rahres-Kungeem tas, kas par Rihges Pilſſeſtas-Muiſchahm un par wiſſahm zittahm Widsemnes Pilſſeſtahm, kam Muiſchas irraid, to Padohmu dewe, mehs ka tahdam augſtam Spreedumam waijaga, ſchai Landagas Altei, jeb ſchim Landagas-Spreedumam, appakſcha effam liſkufchi ſawus Wahrbus un Seegelus, Ritterschaptis Sekretehra-

S. 65.

Katram Semneekam irr lauts isceet no ta Pagasta, fur peederreja, un eefsch zitta eebeedrotees, bet winnam waijaga peerahdiht, pirmâ Kahrtâ: ka schis Pagasts winnu irr peenehmis un ohtrâ Kahrtâ, ka winsch irr tizzis lihdsigs ar ta Kunga un ar ta Pagasta, fur lihds schim winsch bija peerastihst, un tad pirms winsch ischirrah, winnam wehl irr jagahda pilniga Galwoschana par to, ka tam Pagastam, kas winnu atlaisch, us preefschu ne kahdas Sajuschanas un Strihibas ne buhs par to, kas winnam par sewi un zittadi wehl Krohnam bija jamaksa un jaklausa.

S. 66.

Katram Semneeku-Pagastam irr ta Walla jaumus Beedrus sewim peenemt; luhfo S. 64.

S. 67.

Nei Pagastam nei Muischneekam ta Walla peederr, kahdu Zilweku no Pagasta isfleht, ja pee winna naw tahdas Wainas atrohdamas, kas S. 26 irr peeminnetas.

S. 68.

Kad 1832trais Gads buhs beidsees, tad ta pilna Brihwiba buhs flacht un tad arri Semneekam buhs lauts, peerastitees pee Pilssehtahm un eefsch Gildehm *).

S. 69.

Widsemnes Semneeks, kas us Saldatu Ammatu jeb par Refruhti irr israudsihts, tam irr lauts, woi zittu luhgt, lai tas winna Weetâ eetu, woi pats pawissam no Refruscheem ispirktees, par to Naudu, fo Kursenmes Gubernementê par to maksa. Woi weenu, woi ohtru darridams, winsch tudalin dabbu to pilnu Brihwibu, un teek atswabbinahts us muhschigeem Laifeem no Saldatu Deenesta, ta ka winsch ne kad wairs par Saldatu warr tapt, neds israudsihts neds nemts.

Widsemnes Semneeks, kas irr Salbahts bijis, un no sawa Deenesta tappis atlaists, tas warr Dsihwes-Kahrtu usnemt kahdu pats gribb, woi arri pee Pagasta no jauna list peerastitees un eebeedrotees pee ta.

S. 70.

Widsemnes Semneekam japaleek Widsemnes Gubernementê, famehr wehl us preefschu ihpachas augstas Pawehleschanas par to taps sinamas. Ja tomehr pa tam

*) Gildes irr tahdas Nodakas to Pilssehtu Sedsihwotaju, fur tam, kas eefsch winnam teek usnemts, Krohnam ne Galwadnauda bet Prazentes irr jamaksa, par fo winsch tad arri leelakas Wallas eefsch Rohpmannu Buhshanas dabbu.

Laifam, kahdam brihwam Semneekam gadditohs, ka winnam waijadsetu, zittâ Gubernementê Dsihwi usnemt, tapehz ka sawadi Notiffumi pee winna winnu us to speesch, tad tahdam no Pagasta jaisnemim Grahmata, kam Muischas-Kungs sawu Wahrdu appafschâ leek un eefsch furas Pagasts apleezina, ka winsch, to winnam peenahkam Klaufschanu un Dohschanu pehz, ar wisseem irr tappis lihdsigs. Schi Grahmata winnam japarahda Rihgâ us Ritteruhst, tam flachtbuhdamam Landrahtam, kas to pahrluhfo un ismekle, woi winnam teescham tahda Waijadfiba irr, us zittu Gubernementi aiseet; un ja teescham tahda buhtu, tad tas winnam Wallas Grahmatu paraksta, kas tam Semneekam japarahda Gubernementes-Waldischanai, ka lai ta winnam Paschporti jeb Passi gahda.

S. 71.

Tapehz, ka wissas Nosazischanas eefsch scheem Liffumeem weenlihdsi geld un irr dohtas ta par Krohna- ka par Muischneeku Semneekem; tapehz tad arri Widsemnes Kammeralteefai, kas pahrstahw wissu Grunts Kunga Wallu un wissas winna Brihwibas, peederr us Krohna Muischahm wissa ta Waldischana, fo schee Liffumi Grunts Kungam peelee; un tadehl arri pee Kammeralteefas stahw, kam winna atkal us katru Krohna Muischu, scho Waldischanu un Teefu gribb uswehleht.

Ohtra Nodaka.

Par Pagasta Sanahlschanahm un par tahm Wallahm, kas sanahlscham Pagastam peederr.

S. 72.

Ja Muischas Waldineekam isleekahs waijadfibs buht, ka woi wiss Pagasts sanahst, woi weena no Pagasta Nodallahm (ta ka Saimneeki); tad Muischai ta Walla irr tohs saazinaht, un teem kahdas norunnajamas Leetas preefschâ list, par fo teem jasanunajahs un par fo kas janospreech pehz ta Padohma, kam tas leelafais Pults no winneem peekriht.

S. 73.

Kad woi Pagasta Teefai woi Pagasta-Wezzakeem jeb Preefschneekem isleekahs labbi buht, ka wiss Pagasts tittu saazinahts, tad teem peenahkahs Muischas Waldineekam papreefsch to Simmu doht, ka winni dohma to darriht un kapehz winni ta dohma, un tad turflacht pee Muischas Waldineeka isklaufht woi schis arridsan laus to darriht. Bet Muischas ne warr to aisleeht, ja tam Pagastam irr jasanahst tapehz, ka waijadfibi Teefas-Wihri woi zitti kahdi Pagasta Ammatu-Wihri irr jaisrauga.

Künigs samu Wahrdu irr Gallä lizzis un wissa schi Alte wehl irr apsegeleta ar Ritter-
schapts leelaku Seegeli. Rihgä, us Ritteruhsi 1818tä Gaddä, 21mä Dezemberä.

(L. S.) Moriz von Gersdorf, wezzakais Landrahts.

(L. S.) D. M. von Richter, Landrahts.

(L. S.) R. von Liphardt, Landrahts.

(L. S.) B. von Berg, Landrahts.

(L. S.) Baron Schouls, no Misfraukles, Landrahts.

(L. S.) W. F. Baron Ungern-Sternberg, Landrahts.

(L. S.) Gustav Johann von Buddenbrock, Landrahts.

(L. S.) J. von Nummers, Landrahts.

(L. S.) H. E. A. von Hartwis, Landrahts.

(L. S.) E. von Transehe, Landrahts.

(L. S.) F. von Loewis, Landmarschalls.

(L. S.) Baron von Ungern-Sternberg, no Zehrpatas Teefas.

(L. S.) Baron von Löwenwolde, no Zehrpatas Teefas.

(L. S.) Reinhold Samson von Himmelstern, no Pehrnatwas

Teefas.

(L. S.) G. Baron von Campenhausen, no Rihgas Teefas.

(L. S.) Friedrich von Grote, no Rihgas Teefas.

(L. S.) George Carl von Jarmerstedt, no Zehse Teefas.

(L. S.) Carl von Smitten, no Zehse Teefas.

(L. S.) Sigismund Baron von Wolff, no Zehse Teefas.

(L. S.) Burgemeisters Johann Joachim Kolsen, no Rihges Pils-

sehtas un no wissahm zittahm Widssemmes Pilssehtahm.

George Anhorn von Hartwis,

Widssemmes Ritterschapts Sekretahs.

Sche appafscha irr Widssemmes Ritter-

schapts leelais Seegelis.

Us pascheem pirmajeem Raksteem stahw rakstihst ar ihpaschu Keiseriskas Gohdibas Rohfu:

Ed buhs buht

Peterburgä,

Aleksander.

tanni 26ta Merz Mehnescha Deenä, tanni 1819tä Gaddä.

L i f f u m i W i d s e m m e s S e m n e e k e e m d o h t i.

P i r m a D a k k a.

Brihwlaishana.

P i r m a M o d a k k a.

Liffumi, kas ar ihseem Wahrdeem norahda, ka ta Dsimts-bushchana buhs tapt nozelta.

I.
Widssemmes un Sahmusemmes Leelungi atsaffa us muhschigeem Laikeem wissahm
tahm Wallahm, kas winneem, Dsimtungeem buhdameem, lihds schim bija par saweem
Dsimtslaudim. Tomehr Muischneeki wissu Grunti un Semmi sewim paturr ka peeder-
redamu Mantu, ar ko winni warr darriht ka pascheem patihst, ta ka winni no wezzeem
Laikeem scho Wallu irr eemantouschi par ihpaschigu Muischineeku Peederrumu, un
tapehz, ka tahda Walla winneem nahkabs pehz pirmeem Widssemmes Teefaslikumeem
un arridsan irr apstiprinata no wissaugstakeem schahs Semmes Walbitajeem. Tadeht
tab nu tee 1804tä Gaddä zelti un wissaugstaki apstiprinati Liffumi preekfch Widssemmes
Semneekem, tapat ka tee 1809tä Gaddä tur wehl peedohri Liffumi, wairs ne pastah-
wehs, ne ka tiffai ween eeksch tahm Leetahm, fur tee taggad zelti jauni Liffumi nosaffa,
ka buhs wehl kahdu Laiku pastahweht.

II.
Pehz wissu schehliga Keisera wissaugstas Mosazzischanas arri Krohnis atlaisch par
Brihwlaudim wissus Semneekus, kas peederr pee Krohnamuischahm Widssemme; un to
paschu arridsan Widssemmes Pilssehtas darra ar saweem Pilssehtas- un Rahtsmuischu
Semneekem.

III.
Tapat arridsan teef atlaisi par Brihwlaudim wissi tee Dsimtslaudis, kas peederr woi
tahdeem Rungeem, kam pawissam Muischas naw, woi tahdeem, kas naw peeskaitami
pee Widssemmes Leelungeem, woi nu scheem Rungeem Muischu buhtu woi ne.

IV.

Tomehr irr faprophetams, fa wissus Dsuntlaudis, zeef ween winnu irr, ne warr atlaist par Brihwlaudim us reisi. Zo ja ta gribbetu darriht, neween ta waijadfiga Semmes Upstrahdaschana, fas teem Laudim Maissi dohd, taptu aiskaweta, bet arridsan wehl dascha Sajufschana Lauschu starpâ zeltohs un dasch Neapdohms Uthrumâ notiftu, fas tad ne tiffai weenam un ohtram Zilwekam buhtu par Melaimi, bet gan katram un wisseem fohpâ. Tadeht

- 1) tudalin pehz scho Likkumu Sluddinaschanas Pagasti tiks ischfirti un Teefas zeltas, un tannis pirmos tschetros Gaddos wissas Leetas tiks sagahdatas, fas irr waijadfigas pee Brihwlaifchanas.
- 2) Kad papreeksch wiss tas Skaischkis jeb Skaitlis, to pee weenas Muishas peederredanu Saimneeku irr kiiis nodallits diwas lihdas jeb tikpat leelas Dalkas, tad tanni 1823schâ Gaddâ, Jurgos, ta pirma Saimneeku Dalka Brihwstibu dabbu, un 1824tâ Gaddâ, Jurgos, ta ohtra Dalka to dabbu. Tapat arri Kalpu- un Muishasfaines Skaischkis kluhs nodallits diwas lihdas Dalkas, no kurrehm 1825tâ Gaddâ, Jurgos, ta pirma Dalka, un 1826tâ Gaddâ ta ohtra Dalka, brihwâ teef atlaista; ta kâ tanni 1826tâ Gaddâ, us Jurgeem, wissi Widsemmes Semneeki irr Brihwlaudis, lai winni nu buhtu bijuschi peerakstiti par Dsuntlaudim woi pee Krohna- woi pee Kungu- Muishahm, woi pee zittahm kaut kahdahm, un lai buhtu Rihlam eerakstiti pee Krohna Raffehm un pee Rungeem, woi ne.

V.

Wissi Widsemmes Semneeku Behrni, fas peedsemm tad, kad schee Likkumi jau irr darriti sinnami, tee jau no sawas Dsunschanas irr turrani par Brihwlauschu Behrneem. Behgli, fas preeksch scho Likkumu Sluddinaschanas aisbehgusch, paschi no sewis nahf atpakkat, tee ne tohp strahpeti, un wissas Widsemmes Semneeku Brihwibas un Dalkas dabbu preeksch sewim.

VI.

Pirms Semneeki irr atlaisti brihwi, winneem jakalpo un jaklausa saweem Rungeem pehz tahm Waku- jeb Kullu-Grahmatahm, lai nu tahs irr norakstitas pehz Semmes Mehrischanas, woi pehz teefigahm Norunnaschanahm starp Rungeem un Semneekem. Pehzlaifâ, kad Laudis jau irr atlaisti brihwi, tad Kungi un Semneeki sawâ starpâ Klausichanas warr norunnah, kâ ween paschi warr falihgt.

VII.

Tatschu naw aisleegts nei Gruntskungam nei Semneekam, jau, kamehr wehl to Brihwlaifchanu fataifa, ko norunnah sawâ starpâ par Klausichanahm un Dohschanahm, un schahdas Norunnaschanas pastahwehs arridsan tad, kad jau wissi buhs atlaisti brihwi. Tomehr us Krohna Muishahm tee, fas tahdas Muishas turr us Renti, un arri tee, kam tahs irr dohtas us Muhscha-Laifu, tahdas Saderreschanas ne warr norunnah zittadi, ne kâ ar Kamerateefas *) Upstiprinaschanas. Renteskungi us Kungu- muishahm ar Semneekem jaunnu Klausichanu ne warr saderreht bes Gruntskunga Labbpatifschanas. Mahzitaji jeb Basnizaskungi jaunnu Klausichanu par sawahm Mahzitajamuishahm ne warr norunnah, bes ka tee pee Draudses peederrigi Muishaskungi sinna par to un irr ar Meeru, weenalgâ, woi tahdas Mahzitajamuishas stahw appaksch Krohna Upgahdaschanas, woi appaksch Kungu Upgahdaschanas.

VIII.

Tik lihd, fa schee jauni Likkumi irr sluddinati, Muishneeki teef atlaisti no wissas Upgahwaschanas par wissahm sawu Semneeku Dohschanahm un Klausichanahm pee Krohna, tik labbi no Galwaschanas par tahm, fas Semneekam janefs un jadohd par sew paschu, kâ par tahm, fas janefs par to Semmi, ko winsch turr. No ta Laifa arridsan Muishneekus wairs ne warr peespeest, Semneekem ko aisdoht, un teem palihdseht.

IX.

Wiss, fas pee Muishassemmes peederr, un tapatt arridsan tee Semneeku Mahjassemmes Gabbali, fas Muishaslaufeem irr peedalliti, tapehz, fa scheem wehl peetruhke tas no Mehrischanas Teefas nospreests Sehjums, ne maksa ne kahdu Rohmu. Schis Likkums geld arridsan tad, kad brihwi Semneeki tahdu Semmi woi irr eemantojuschi par ihpaschi winneem peederredanu Mantu, woi Auglu pehz to irr nehmuschi us Renti; ko tadeht tahda Kunga Grunts lihd schim naw nessufi, to ta arri ne nessufs us preekschu, ta kâ Zellu-bruggeschana, Schkuhtu-dohschana un ta jo prohjam. Bet us to Semmi, fas irr peedallita pee Semneeku Mahjahm jeb Sehtahm; us to stahw kâ paleekams Parrads wissas Krohna-dohschanas un Krohna klausichanas, kaut kahdas buhdamas. Schis Parrads paleef ir tad, kad arridsan tahdi Laudis, fas sawas Kahrtas pehz zittadi gan ne kahdu Makfaschanu Krohnam ne maksa, woi tahdus Semmesgabbalus sewim eemanto par ihpaschu winneem peederredanu Mantu, woi Auglu pehz tohs us Renti nemm

*) Kamerateefa irr ta Teefa, fas sinna par Krohna Mantahm un Muishahm eelsch Gubernementes.

un us kahdu Laifu ween walda. Tadeht wiffas Krohna-dohschanas, kas us Muisch-neeku Muischahm stahw us to pee Semneeku Sehtahm peedallitu Semmi, irr isrehfene-jamas, ne no Lauschu Skaischka jeb Galwahm, bet no Semmes, pehz tahs Semmes Wehrtibas, ta ka Mehrischanas Teesa to irr nosazzijust un eelikkusi Waku jeb Nultu-grahmatas. Kad nu, pehz schihs Nosazzischanas Widsemmes Arklis tohp turrehts lih-dsig 80 Dalbareem, un tahs Krohna-dohschanas teef eedallitas pehz tahdeem Arkleem, tad ta Isrehfeneschana buhs gattawa un arweemu israhdihs Laifnibu. Turpretti tahdas Dohschanas, kas jadohd tik pat no Krohna-Muischahm ka no Kunga-Muischahm, teef isrehfenesetas pehz Galwahm un listas us wiffu wihrischku Zilweku Skaischki.

X. Tahs Kungu-Muischas, kas taggad irr, paturr sawas Leelfungeem peederredamas wezzas Brihwibas un Wallas; prohti: Widsemmes Leelfungeem peefkaitams Muischneeks sawu Padohmu klagt leef pee wiffahm Ismekleschanahm un Runnahm un Notaisischanahm, kas Rittiruhst jeb Leelfungu Rihges Namma tohp usneimtas. Bet Muischneeks, kas ne peederr pee Widsemmes Leelfungeem, tas tik ween tad warr sawu Padohmu klagt doht, kad Kungi fo griib norunnacht un nosazzijt par kahdahm labprah-tigahm Dohschanahm. Ja no kahdas tahdas Muischas Muischassemme ween teef nodal-lita, tad tam, kam tahda nodallita Semme peederr, lai winsch buhtu no kaut kahdas Rahrtas buhdams, naw ta Walla, arri sawu Padohmu doht pee tahm norunnajamahm labprahdigahm Dohschanahm.

Tahdeem, kam wehl us preefschu dallami Muischaslauki lihds ar Semneeku Mah-jassemme peederrehs, lai nu tahdas nodallitas Semmes buhtu, woi leelas, woi masas, tahdeem tad ween irr kauts, us Leelfungu Landagahm jeb leelahm Saeeschanahm un us Kreis-Konwentehm jeb masakahm Sapulzeshanahm, fo lihds notaisiht, kad winneem, kamehr winni tahda nodallitu Muischu walda, tahda Brihwiba irr nowehleta zaur leelaku Pussi to Leelfungu, kas sanahkuschu us Landagu.

XI.

Katra, us tahdu Wihs nodallita Muischas dalla, ja pee winnas peederr klagt wiff masaki 120 mehretas Puhru weetas arramas Semmes, un 160 Dalderi Semneekusem-mes Wehrtibas, ta eemanto no Leelfungu Muischas Wallahm jeb Brihwibahm ween schahs; prohti, sawu Padohmu doht eeksch Draudschu jeb Kirspehlu-Kungu Sanahk-schanahm, Brandwihnu dedsinacht, Krohdsimus jeb Schenkus eetaisihst us scho sawu nodallitu Semmi, ja schee ween naw turwaki, ne ka Likkumi to pawehl, pee zitta Kunga Krohgeem, kas ar Waldischanas Simu irr ustaisiti, Dsirnawas jeb Sudmallas eekohpt,

Zakti jeb Meddischanu turreht. Masakahm Muischas Nodallahm tahdas Wallas naw. Turpretti Lohpu muischas jeb Pussmuischas kurreahm jau taggad Iskrohgeschanas Walla irraid, tahs to paturr, kaut arri winnahm, ka nodalliteem Muischas-gabbaleem ne buhtu tik dauds arramas Semmes ka pirniht irr pawehlehts.

XII.

Tik drihs, ka schee Likkumi buhs pasluddinati, wiffas Semneeku Lihfoschanas un Mekleschanas, deht Mahjas jeb Sehtas-Usemnschanas, kas noteef Naddneezibas woi kahda zitta Semesla dehl, tiks nozeltas un aisleegtas un tadeht, arridsan tiks atmetas wiffas par to taggad pee Teefahm eesuhdsetas Strihdivas leetas.

XIII.

Schee Likkumi tudalin, kad irr pasluddinati, arri Likkumu Spehku dabu, un wiffseem Laudim jaturrahs pehz winneem, prohti pehz teem Brihwilaischanas un Teefaschanas-Likkumeem. Tomehr wiffas Klauvischanas un Dohschanas paleef tapatt, ka irr nosaz-zijts eeksch Nultu jeb Wakkugrahmatahm, lihds tam Laifam, kur buhs brihw Runtrak-tus *) jeb Saderreschanas par Dohschanahm un Klauvischanahm uszelt ka patihf.

XIV.

Pee teem preefschajeem Likkumeem, kas taggad teef nozelti un teef turreti, itt ka ne mas nedohiti, turklast arridsan peederr tahs Galwoschanas, fo tahdi Muischneeki, kam Muischas wehl bija nemehritas, irr usnehmuschees un kurreem schi Upgalwoschana 1804ta Gadda un arri wehl pehz tam, tikke uslikta. Schahs Upgalwoschanas nu glu-schi un pawissam irr nozeltas.

XV.

Ja zaur scheem jauneem Likkumeem kahdas Kildas, stary Muischneekem un Rent-teskungeem jeb Rentineekem zeltahs, par to stary abbeem norunnatu Renteskuntrakti, un Renteskungs schiktu, ka winsch wairs ne spehtu darriht, fo eeksch Runtrakta bija apnehmees, un ja paschi ne salihgt un ne paleef ar Meeru, tad tahds Runtrakts tuda-lin warr isnihst, kaut arridsan tee nosazziti Gaddi wehl ne buhtu pagallam.

*) Runtrakts irr zeeta un Kaidra Norunnaschana stary diweem Zilwekem par jeb kahdu Leetu, kur katris katram fo sohla. Kas Runtrakti pawehlehts, paleef wainigs un warr zaur Teefu klagt peespeests, ka winsch darra, fo Runtrakti bija apnehmees.

O h t r a N o d a k k a .

Likkumi, kas wehl plaschaki mahja, kà Widssemes dsimteem Landim buhs eenahle eeksch Brihwlauschu Kahrtu.

S. 1.

Widssemes Semneeki noballisees eeksch Pagasteem, kam ihpafchi Wezzaki buhs, un kas stahw appafsch Pagasta-Teesahm. Pahri pahr schahm wehl Draudschu-Teesas, jeb Kirsphehu-Teesas teek eezeltas, pahri pahr Draudschu-Teesahm stahw tahs Kreisteefas, un wehl pahr wissahm schahm Teesahm angstaka buhs eeksch Dpgerikts, jeb Rihges Pilsteeefas weena Nodalla, kurrat ta pehdiga Pahrraudsichana eeksch Semneeku Teesafchanahm peederr, tã kà turpmak wehl plaschaki tiks mahjihis.

S. 2.

Saimneeki irr wissi tee, kas par teem sinnameem Semmes-Gabbaleem, Eweijahm jeb Juhmallas Strehkeem, ko Kungs winneem eedewis us Augleem, Kungam Klaus, tã kà Nukku- jeb Wakkasgrahmatas to nosakka un nospreesch. Saimneeku Puschelneeki, eeksch tahm us Brihwlaishanu farakstijamahm Nullehm (luhko Munsfuri B.) teek usneinti, ne par Saimneekem, bet par Kalpeem, turpretti Utraitne Saimneeze, kas Mahju jeb Sehtu walda, peederr pee Saimneeku Kahrtas.

S. 3.

Pee Deenestneekem jeb pee Mahjas Saimes peederr wissi, kas Saimneekem kalpo, arridsan Wallineeki jeb Gebuhweti, jeb Pirtneeki un Ummatneeki no wihrisch- kas un no seewisckas Kahrtas; woi tee nu kalpotu par Lohni un Maissi, woi par eedohreem Semmes Gabbaleem (Wandineeki) woi par Ruhmi, ko Saimneeks dohd bes Matkas, un tã jo prohjam. Schẽ klast arridsan peederr Rekrushu Behrni, kas eeksch Laulibas dsimmusch preeksch sawu Tehwu Nodohschanas. Muischasfaimne jeb Muischaslandis irr tee, kas stahw Deenestã pee farweem Dsuntskungeem pascheem, lai scheem nu Muischã buhtu woi ne; un kas par to woi Lohni un Maissi dabbu, woi kahdus Muischas-Semmes-Gabbalus strahda, un no teem usturrah.

S. 4.

Saimneekam naw aisleegts ee-est Kalpu- un Muischas-Lauschu- jeb Muischas-Saimes Kahrtã, un atkal Kalpeem un Muischaslandim naw aisleegts ee-est Saimneeku-Kahrtã. Pee schihs sawas Kahrtas Pahrmihschanas winneem teek peerehki nati tee Gaddi, ko winni eeksch Brihwbushchanas ee-eeami jau irr isdshwojuschi, pehz tahm Nospreeschahanahm, kas atrohdamas I. IV. Nummurã.

S. 5.

Dehl tahs pirnas Brihwlaishanas, kas notiks 1823schã Gaddã, us pascheem Jurgeem, Muischneekem buhs wisswehlaki 22trã Jamwarã tai paschã Gaddã, Grahmatu farakstih, pehz ta Munsfura B., un to nosuhtih us to Draudschu-Teesu, kurras Uprinki winna Muischa irraid. Schinni Grahmatã jeb Nulle buhs eerakstih pee Wahrdeem, to weenu Dattu to Saimneeku, kas buhs tee pimi pee Brihwlaishanas. Scheem Saimneekem lihdsi ee-est eeksch Brihwbushchanas arridsan winnu Seewas un tee no winnu Behrneem, kas wehl naw 14 Gaddus wezzi.

S. 6.

Ja pee tahdas Usnemshanas atrastohs, ka pee pehdigas Galwasnaudas Usrakstishanas jeb Rewihshes weens woi ohtrs Silweks newittoh buhtu palizzis ne peerakstih, tad tahds taggad teek usneints, un ta netihsha pirma Neusnemshana ne buhs ne weenam buht par Raunu.

S. 7.

Ja kahdas Muischas Saimneeku Skaischi ne warr eedallih diwas tik patt leelãs Dattãs, bet weens, tã ka leeks pahri paleek, tad Muischneeks to peestaita tai pirmai, ne tai ohtrai Dattai. To paschu arridsan turpmak buhs darriht pee Kalpu un Muischas-Lauschu jeb Saimes Israudsichanas us Brihwlaishanu.

S. 8.

Muischas Kungs teem Semneekem, kas irr israudsiti us Brihwlaishanu, Miskelds preeksch tam, to Sinnu dohd par scho nahlamu winnu Dshwes-Kahrtas Pahrmihshanu.

S. 9.

Tapatt arridsan irr jabarra, prohti Wahrdu-Nulles janofuhta us peeberrigu Draudschu-Teesu (S. 5) kad 1824tã Gaddã Jurgõs ta ohtra Saimneeku Datta teek attlaista brihwa un 1825tã Gaddã Jurgõs ta pirma Datta to Deenestneeku jeb tahs Mahjusaimes un tahs Muischas-Saimes, un 1826tã Gaddã Jurgõs ta ohtra Datta tahs Mahju- un Muischas-Saimes.

S. 10.

Dsunti-Kungi, kam Muischas naw, lai nu dschwotu us Semnehm, woi Pilsfhtas, un kurre Landis peederr pee Kalpu- un Muischas-Lauschu-Kahrtas, tee sawu Lauschu Wahrdu-Nulli nosuhta turp, fur 1825ta Gadda un 1826ta Gadda Sakumã, schee buhs usneinti pee Galwasnaudas.

S. II.

Zai Polliceijes *) Waldischanai par Alweeglinaschanu eefsch Usluhfoschanas un Lauschu Pawaldischanas irr waijadfigs, ka katra Semneeka-Zilts saweem Kristibas-Wahrdeem wehl weenu Uswahrdu peelee, un ka arridsan kattris Weentulis, kas patz par sewin sinna un sawas Leetas patz walda, sewin tapat tahdu Uswahrdu peenemin. To pehz teem Kristibas-Wahrdeem ween, kas tik daudseem irr tee paschi, ne warr wiff labbi ischfirt un pasiht wiffus Pagasta-Laudis. Tas Uswahrds, ko kattris sewin buhs peenemis, tad wairs naw pahrmihjams ar zitta, bes Waldischanas Palauschanas. Pee scheem tahdeem Uswahrdeem tee Laudis, kas irr israudfiri us Brihwlaishchanu, teek usnemi Wahrdu-Rulle (luhko Munsturi B.).

S. 12.

1826ta Gadda, wiffi Laudis no wihrischkas Rahrtas un no seewischkas, kas us Semneem dshwodani peederr pee kahda Pagasta, tiks usrakstiri no jauna, un tahda Usrakstischana ik trescha Gadda atkal notiks no jauna. Schinnis Rulles ikreise irr jausraksta tee, kas pee Pagasta no jauna irr usnemi, un tee jaisdsesch, kas irr atstahjusches. Pee schahm Usrakstischanam tahm Pagastu = Teefahm peenahfahs gahdaht par to, ka tahs Wahrdu-Rulles jeb Rewihfies-Rulles **) tohp farakstitas. Schahs Rewihfies-Rulles, Draudschu-Teefas jeb Kirspheles-Teefas-Nottehrs ***) noraksta treijds ihpaschds un fkaidrds Raktids, no kurreem weenu Kammeral-Teefa dabbu, ohtru Draudschu-Teefa un to treschu Pagasta-Teefa paturr pee sewin. Tannis Usrakstischanas Gaddds lihds pirmam Augustam schahm Rullehm waijaga buht nodohtahm pee tahs Kommissihjes ****), kas winnas pretti nemm. Ta Kammeral-Teefa winnas pahrluhfahs lihds nahfoscham pirmam Janwarim, ta ka nahfoscha Merz-Mehnescha wiffas makfajamas Krohna Dohschanas, ka

*) Polliceije irr tas Waldischanas Spehfs, kas pawiffam luhko us to, ka ne weenas Draudses-Weedris jeb pee Draudses peederrigs Zilweks, ne ko ne darra, kas irr pretti Lauschu Weffeli-bai, un meerigai un drohschaj dshwodchanai. Turpmak eefsch Likkumeem wehl wairak lassifi par to.

**) Rewihfies-Rulles sauz tahs Grahmatas, fur wiffi weena Pagasta-Laudis teek eerakstiri pee Wahrdeem, Galwas Naudas Makfaschanas pehz.

***) Nottehrs. Ta teek faukts Draudschu-Teefas Skrihweris.

****) Kommissihje irr tahda Teefa, kas tohp eezelta us masu, drihs pahreedamu Laifu. Ta arri ta Prettinemshanas Kommissihje beigsees tik drihs, ka wiffas Usrakstischanas Rulles buhs winnas Rohka.

Galwasnauda u. t. j. p. pehz schahm Rullehm warr buht eedallitas un peerahditas. Us preefschu wairs ne waijaga tahdas Rulles nolift pee Kreis-Kentereiehm *), ka lihds schim bija pawehlehts, un tahs, kas no preefschajeem Gaddeem wehl tur irr, tahs buhs isdoht Draudschu-Teefahm 1826ta Gadda, ka schahs Teefas no tahdahm Rulleem Paligu warr nemt pee jaunahm Usrakstischanam. Weidscht schi wehl ja-peemim, ka kattris pee Semmes-Pagasta peerakstihits Zilweks, pee sawa Uswahrda tohp usnems, tik pat labbi eefsch schahm Wahrdu-Rulleem, ka eefsch Basnizas-Grahmatahm.

S. 13.

Katram par brihwi atlaistam Zilwekam, lai buhtu bijis Saimneeks, Kalps, woi no Muishaslaudim, ja winsch jau preefschlaika ne buhtu apnehmees zittadi, tam irr ta Walla sawu lihds schim walditu Mahju woi sawu Deenesti usfazziht un zittur faderretees, woi Mahju nemdams us Kenti, woi us Klauhschanahm, woi eedams Deenesta pee zitteem. Bet tam janemm wehra, ka tannis pirinds treijds Gaddds, winnam ne buhs iseet no sawas Draudses, jeb no sawa Kirspheles un Rahts-Teefas Aprinka, nedf arridsan tannis treijds nahkamds Gaddds winnam atkal ne buhs iseet no tahs Bruggumeistera-Teefas Aprinka, pee kurras ta Muish peederr, fur winsch bija par dsintu. Kad schee fesch Gaddi apfahrt, tad winnam feschus Gaddus japaleek tai pascha Gubernement. Kur no kahdas Muishas zitti Semneeki peederr pee zittahm Basnizas-Walstim jeb Basnizas-Draudsehm, ne ka ta Muisha peederr, fur, dehl Brihwlaishchanas un Teefaschanas, tahdi Semneeki teek peeckaititi pee tahs Basnizas-Walsts jeb Draudses, fur patti Muisha peederr.

S. 14.

Tahdi Runga Deenestneeki, kas 1825ta Gadda Gefahkuma, eefsch Widsemnes Rewihfies-Rullehm wehl irr peerakstiri par dsunteem Laudim, un kas peederr tahdeem Rungeem, kam pascheem Muisha naw, tee irr Kalpeem un Muishas-Laudim peeckaitami un 1825ta un 1826ta Gadda par brihweem atlaishami un dabbu to Wallu, Miffelids preefsch tam, saweem Rungeem to Deenesti usfazziht un nahfoscha Gadda Jurgds atstahtees no winneem. Ja winni pehz tahdas Wallas grihb atschirtees, tad tannis treijds pirinds Gaddds, fur winni irr atlaisti par Brihweem, winni warr appakkal dohtees us to Basnizas-Walsti, fur ta Muisha peederr, pee kurras winni bija peerak-

*) Kreis = Kentereie irr Krohna = Nauda = Kambaris katra Widsemnes Teefa, ta ka Rihges teefa, Zehsu teefa u. t. j. p.

siti. Tannis treijds nahkamds Gaddds, winneem japaleef tai Bruggumeistera=Teefas Aprinkfi, fur ta Muischa peederr. Tee Rungi, no furreem winni schlihruschees, tam Pagastam, fur winni irr peerastiti, sinnu dohd no schihs winnu Misseefchanas.

S. 15.

Preefsch Jurgeem 1832trâ Gaddâ neweens Saimneefs, Kalps un Deenestneefs, ne drihft, Semmesdarbus pamesdams, jaunu Dsihwi Pilssehtas usnemt. Ja kas pehzaki tanni noliktâ Laikâ Pilssehtas Dsihwi usnemn, tad tam buhs papreefsch sawam Pagastam apleezinagt, ka Pilssehtas=Draudse ar to irr ar Meeru, un ka winsch tiks eerastihst winnas Nulle.

S. 16.

Pagasta Teefahm jaluhfo us to, ka lihds 1832tram Gaddam neweenâ Mahjâ jeb Sehtâ pahrafi Darba=Zilweki ne tohp turreti, zittahm Mahjahm par Skahdi; prohti ne wairak, kâ weens us trihs Dalberu Semmes Wehrtibu, ja ne, jau preefsch Brihw-laischanas, to Lauschu tik dauds bija, ka turreja par labbu, wairak Darba=Zilwekus peeschirt, ne kâ Likkumi nefs; woi arridsan tad, ja wiffi schee Mahjas=Zilweki buhtu Saimneefs un winna meefigi Behrni. Ja bes schahm nu pat peemimmetahm Nosazzi-schanahm schim Likkumam taptu pretti darrihts, tad Pagasta Teefai buhs Sinnu doht Muischas=Waldineefam un schis peedsemm I Sudrabas Rubbuli Strahpesnaudas par fatru pahrlaeku turretu Darba=Zilweku us fatru Neddeku, un schi Klauda nahf Pagasta=Lahde.

S. 17.

Kad kahds Saimneefs, Kalps, jeb Muischas=Saines=Zilweks us Miskeleem, to Sinnu irr dabbusis, ka us nahfoscheem Jurgeem winsch tiks atlaists par brihwu (S. 8); tad pirmds Mahrtinds winnam buhs sawam Kungam teikt woi winsch gribb palift un klausht tã, kâ lihds schim, woi pehz tahs Wallas, fo irr dabbusis, tuhda lin pehz sawas Brihwlaischanas zittur Dsihwi woi Deenesti gribb usnemt. Ko winsch ta-deht irr nodohmajis, tas teef isteikts wiffas Pagasta Teefas preefschã, lai pehz ne kahdas Prettirummaschanas ne zellahs.

S. 18.

Saimneefam, kas irr tizzis brihws, tam eefsch teem trim pirneem sawas Brihwibas Gaddeem, fur jo arri winnam wehl japaleef tai paschã Basnizas=Walsti, irr ta Walla sawu Mahju jeb Sehtu paturrecht par tahm Klausichanahm, kas nosazzitas eefsch Wakkugrahmatas, bet ja to ne gribb, tad us Mahrtineem preefsch sawas Brihwlaischanas winnam buhs sawam Kungam atfazzijt.

S. 19.

Bet, ja tas Saimneefs ne irr atfazzijis sawam Kungam, tã kâ S. 18 irr paweh-lehts, tad jadohma, ka winsch to Mahju jeb Sehtu wehl gribb paturrecht par tahm Klausichanahm, kas nosazzitas eefsch Wakkugrahmatas, un tad tannis treijds pirmds sawas Brihwibas Gaddds, winnam japaleef pee tahm. Bet ja arridsan Saimneefs buhtu to Mahju jeb Sehtu atfazzijis, tatschu nekahdu jaunu Weetu ne dabbusis, tad winnam peenahfahs, turpat palift, un wiffas Wakkugrahmatã nosazzitas Dohschanas un Klausichanas doht, un klausht, kamehr tas Muischneefs, kam winsch lihds schim peederreja, winnam wehl lauj tanni Mahjã dsihwoht.

S. 20.

Ja tahds Semneefs kas jau irr atlaists par Brihwu, tannis treijds pirmds Brihwibas Gaddds kahdu Runtrakti par Mahjas= jeb Sehtas=Waldichanu norunna ar sawu wezzu Kungu, tad schi Norunnaschana, kas noteek pehz abbeju labba Prahta warr buht tahda, kahda Abbeem irr patihkama, bet ja Zilweks, tizzis brihws, tahdu Runtrakti uszett ar sweschu Muischneeku, tad tannis treijds pirmds sawas Brihwibuhfchanas Gaddds, winnam ne buhs ne kahdas zittas Klausichanas norunnagt, bet wenn tahs, kas stahw Wakkugrahmatã.

S. 21.

Ja kahds Saimneefs, kas israubsihts us Brihwlaischanu pee sawa Kunga irr frit-tis Parradds, tad winnam peenahfahs us Mahrtineem preefsch sawas Brihwlaischanas schohs Parradus islihdsinagt, woi arri sawam Kungam peenemnigu Galwineeku usrah-diht.

S. 22.

Ja kahds Mahjas=Kalps jeb Mahjas=Deenestneefs eefsch teem trim pirneem sawas Brihwibas Gaddeem, tai paschã Basnizas=Walsti, fur lihds schim winsch irr dsih-wojis, atkal no jauna par tahdu saderr ar Saimneeku, tad ne buhs norunnagt leelaku Lohni pahr to Lohni, fo tai Basnizas=Walsti Kalpeem dohd.

S. 23.

Wisseem tahdeem Runtrakteem arri wajaga buht norunnateem wiff masaki us wesselu Gaddu. Ja, pirms Gads pagallam, tas, kas to Kalpu bij saderrejis, mirst, un winna Mantineeki to wairs ne gribb paturrecht pehz Runtrakta Norunnaschanas, tad tas brihw atlaists Kalps, woi Muischas Zilweks, par to Laifu, kas wehl truhft no Gadda, war zittur fur eefsch tahs paschas Basnizas=Walstis deeneht; bet kad tas Gads pagallam, tad winnam buhs atkal Deenestu saderreht us wesselu Gaddu.

S. 24.

Kad tee trihs pirni winna ihpaschas Brihwibas Gaddi pagallam, tad tahs No-
fazzifchanas, kas atrohnamas tai 22trâ S., wairs ne pastahw; un tahds brihws Dee-
nestneeks un Muischas-Saines Zilweks, tanni winnam eerahditâ Uprinki (S. 13),
Kuntrakti warr norunnahst pehz sawa labba Prahta, un pehz labba Prahta ta, kas
winnu nemm sawâ Deenestâ.

S. 25.

Kad kahds Deenestneeks grihb peetturretees pee zitta Pagasta, tad irr waijadsigs,
ka tik labbi Muischneeks, kâ Pagasts irr ar Meeru; ja tomehr Kungs Pagasta preefschâ
usneimmahs, galwoht par Deenestneeka Dohschanahm, tad ne waijaga wehl ihpa-
schi Pagasta Laufchanu mekleht.

S. 26.

Muischneeks brihwi tikkuschi Muischasfaines Zilweku warr atlaist no fewis; bet
tas Pagasts, fur winsch irr peerastihst, ne drihst winnu isstunt no fewis, ja winsch
ne irr ne kahds netikls Zilweks.

S. 27.

Muischasfaines Laudim, kas irr Meisteri un Unmatneeki, teem buhs sawam Run-
gam, ja winsch winnus irr lizzis ismahziht, un ja winsch us to stahw, wehl trihs Gad-
dus pehz panahftas Brihwibas kalpoht ar sawu Unmatu, par Drehbehm, Usturri
un par to Lohni, kahdu winni lihds schim dabbujuschi. Tohs Unmatu Nihkus, kas no
Kungeem winneem irr Rohkâ, tohs buhs atkal Kungam atdohst.

S. 28.

Kas pehz eenahftas Brihwibas ne paleek pee sawa wezza Kunga, bet zittur Deene-
stu faderr, tam waijaga, pirms winsch sawu Utlaischanu prassa, parahdiht to jaunu
Deenesta Kuntrakti, fo winsch irr norunnajis. Schinni Kuntrakti arridsan waijaga buht
eerastitam furp tas Zilweks noeet dsihwoht un us kahdu Kalposchanu un Deenesti winsch
irr padewees.

Trescha Rodakka.

Likkumi, deht pirmas Mahju Aldohschanas, deht Mahjumantas un deht Parradeem.

S. 29.

Katram Saimneekam, kas Mahju walda, pee sawas Mahjas buhs glabbahst to
pee Mahjas un pee winna buhdanu Mantu no Sirgeem, Lohpeem un Sehklas, lihds
tam Laifam, fur warr buht us preefschu ta Mahja buhs jaatdohd. Winnam tadeht ne
buhd ischkehrst ittin ne fo no schihs Mahjasmantas, woi zittadi to pasaudeht.

S. 30.

Ja weenam Saimneekam, kas Mahju walda, no tahdahm Mantahm irr wairak
ne kâ, pehz winna Semmes Wehrtibas, tee Likkumi ta nosakka, prohti ja winnam irr

wairak kâ

1 Sirgs, 4 leeli Lohpi, woi wezzi, woi jauni, un 6 Puhri Waffaraju-Sehklas
us 8 lihds 13 Dalbareem Semmes Wehrtibas;

wairak kâ

2 Sirgi, 5 leeli Lohpi, woi wezzi, woi jauni, un 8 Puhri Waffaraju-Sehklas
us 13 lihds 20 Dalbareem Semmes-Wehrtibas;

wairak kâ

2 Sirgi, 8 leeli Lohpi, woi wezzi, woi jauni, un 12 Puhru Waffaraju-Sehklas
us 20 lihds 25 Dalbareem Semmes-Wehrtibas;

wairak kâ

2 Sirgi, 12 leeli Lohpi, woi wezzi, woi jauni, un 20 Puhri Waffaraju-Sehklas
us 25 lihds 45 Dalbareem Semmes-Wehrtibas;

un ja tas pats Saimneeks sawam Kungam ne irr ne fo Parradâ, tad ar to, kas win-
nam wairak irr, winsch warr darriht, kâ grippedams.

S. 31.

Zaur scho Likkumu tahda Mahju-Manta tâ fakfoht, teek apfihlata un Kungam
paglabbata, lai tas Skahdi ne zeesch, ja daschfahrt tas brihw tizzis Saimneeks, pee
Mahjas Aldohschanas un pehdigas Zelihdsinaschanas ar sawa Kunga, pee scha, woi
buhtu frittis Parradâs pats, woi Kungam wainigs palizzis zaur Palaischanu un sliktu
Mahjasapfophschanu. Schi Mahjasamanta tadeht arri ne warr tapt apzeetinata un apfih-
lata par zitteem kahdeem Parradeem, lai buhtu bijuschi kaut kahdi un krahti pee kaut ka.

S. 32.

Likkums kâ Muischneeks un Semneeks irr zehluschi sawâ starpâ to pirnu Kuntrakti
par Mahjas-Waldschanu, Saimneekam wairs ne peenahfahs scho Mantu glabbahst,
kâ tahdu, kas peederr pee tahs Mahjas, un kas irr peeglabbajama, jo no ta Laifa
geld, fo par tahdu Mantu Kungs un Semneeks sawâ starpâ buhs norunnajuschi.

S. 33.

Saimneekam, kas iset no weenas Mahjas, buhs to Mahju atdohst tâ, kâ schè teek
pawehlehts, prohti:

a) Rudsu Laufam waijaga buht labbi apstrahdatam un apsehtam; tâ kâ tas is-
eedams Saimneeks pats, tannis treijds pehdigds Gaddâs to irr apfophpis. Schè

flaht peederr arri tee Meschusemmes Lauki un Gabbali, kas ifgaddös, pehz fahrtas, tiffa apstrahdati, un no furreem tee, kas Ruddeni bij jaapfeh, arridsan apfehiti irr ja atdohd.

b) Tälidhs arridsan Ruggajeem waijaga buht usarteem, ja tas par to Widdu tä irr eerasts.

c) Wissahm Mahjasfehtahm waijaga buht labbi apfohptahm un taiftahm, un ja ne buhtu taiftas, tad tomehr tai Sehtas Malkai waijaga buht peewestai; bet kad jau preefsch scho Rikkumu Sluddinaschanas Saimneeks to ne buhtu warrejis padarriht, woi tahdas Sehtasmalkas Truhfuma deht, woi tapehz ka Muischas Kungs par to zittadi buhtu nosazzijis, tad to arri ne warr usspeest winnam, kad tas to Mahju atdohd.

d) Wissahm pee tahdas Mahjas peederredamahm Plawahm waijaga buht tihri israhtahm no wisseem nederrigeem Kruhneem un no wisseem krittuscheem Rohkeem, ja zittadi ne zaur Muischas Malkaszirfchanu tahdas Plawas buhtu tapuschas peekrautas.

e) Tai dsihwojamai Istabai, tä kà arridsan wissahm zittahm pee Mahjasbuhfchanas waijadfigahm Ghahm waijaga buht pareisi apfohptahm.

f) Pee tahdas Mahjas arri jaatstahj wissi Suhdi, un kas no Seena, Salineem un Pellawahm wehl irr atlizzis, tä kà arridsan

g) Ta waijadfiga Nihjesmalka, jeb fur Malkas narw, tee waijadfigi Schaggari lihds Zetta Laikam.

S. 34.

Kad kahds Saimneeks, Mahju attahdams un to atdohdams tam Kungam kam ta Grunts peederr, skaidri warr parahdiht, fo winsch no Leeldeenas 1804tã Gaddã skaitoh, patš no sawa Padohma irr ismakfajis pee Mahjas Rohpschanas, lai nu buhtu woi no jauna uszirtis weenu pee Mahjasbuhfchanas ittin waijadfigu Ghtu, woi tahdu kreetni islahpijis; tad Muischneeks to atlihdsinahs un tahdam Saimneekam par katru no zittas Muischas pirktu, un teescham eeliftu Balki, to atdohs, fo tam Saimneekam makfa. Tomehr par to ifgadsfahrtigu Bruhfeschanu pufstreschas Prazentes *) teef norehkenatas un nowilktas. Par to Uszirfchanu jeb Usbuhweschanu ne kas ne teef makfahs un ja tee Balki irr dohti no pascha Muischas Mescha, tad tahdas Ghkas Kungam

*) Prazentes teef faukta ta Naudas dalka, kas us simts Naudasgabbaleem teef woi wirsu dohta un peemakfata, woi no simts Naudasgabbaleem nonemta.

peederr. Tomehr schis tam Saimneekam ismakfa to, fo tas pee tahdas Mahjas Uskohpschanas buhtu aismakfajis par Kegeleem par Glasti un par Delsu, bet par to Bruhfeschanu tam Saimneekam atkal japeezesfch pufstreschas Prazentes par Gaddu. Ja no Leeldeenas 1804tã Gaddã skaitams, weens Saimneeks few irr usbuhwejis gluschi gattawu dsihwojamu Ghtu un tihri par sawu Naudu ween, tad winnam japeezesfch 5 Prazentes par katru Gaddu, fo winsch tur eelscha irr dsihwojis, un tahs teef norehkenetas no tam, fo ta Ghka winnam makfa un fo winsch, kà sawu Isderwumu pee tahs, skaidri warr parahdiht.

Tahdas Ghkas, fo tas Saimneeks gan irr uszirtis, bet kas narw ihsti waijadfigas pee Mahjasbuhfchanas, winsch warr nowest, ja winsch tahs Makfas deht ne falihgst ar sawu Kungu; turpretti tahdas Ghkas, kas pee Mahjasbuhfchanas irr ittin waijadfigas ne buhs wiss nowest, un ja Kungs un Semneeks winnu deht ne falihgst, tad Draudschu-Zeesai buhs takfeerecht *) tahs Ghkas un nospreest, zif Kungam par tahm buhs ismakfah.

S. 35.

Ja kahds Semneeks, Saimneeks buhdams, woi sawu Mahju leef pakrist, woi kà Palaidens ischkehrsch to Mantu, kam pehz Wakkasgrahmatahm buhs buht pee tahs Mahjas, un ja zaur Pagastateefas Ismekleschanu winsch arri tahds wainigs teef atrasts: tad Muischakungam irr ta Brihwiba tahdam Saimneekam to Mahju atsazigt tudalin pehz scho Rikkumu Sluddinaschanas un wehl preefsch ta S. 19 nospreesta Laika, tapehz, ka tam Kungam peenahfahs tahdu Mahju isglahbt no Isnihschanas. Ur tahdu appakkal nemtu Mahju jeb Sehtu, Kungam irr Watta darriht, kà gribb; ja zittadi ne tas Saimneeks tam Kungam peerahda zittu kahdu gelbigu un pilnigu Galwofchanu.

S. 36.

Widsemmes Leelkungi un Muischneeki saweem Semneekem attaisch wissus tohs Parradus, fo tee krahjuschi lihds Imu Januari 1813. — Bet tee Parradi, kas pehz fcha peeminmeta Laika irr krahiti, Semneekem irr jaatmakfa; un ja par tahdu Urmakfaschanu fur Kildas zettahs, tad Zeesahm tahs irr jaischfchirr pehz scho Rikkumu Nosazzifchanahm.

S. 37.

Deht to Parradu, kas Krohnamuischu Semneekem buhtu, wiss paleef tapat, kà eelsch teem preefschajeem Rentas-Kuntrafteem irr nosazzihst. Tomehr teem Krohna-

*) Takfeerecht irr tik dands, kà ismekleht weenas Reetas Wehrtibu un par to nospreest.

muischu Semneekem pee Parradu Atlaifchanas par Labbu nahf, kas S. 36 Runga Semneekem irr wehlehts.

S. 38.

Wehl stahw pee Krohna, ka atlizzis wezzais Parrads, ta Seena un Statties dohschana, kas zittahrt bija jadohd, bet kas tappe nozelta zaur to wiffaugstafu Keisera Alfasi no trescha Dezember Mehnescha Deenas, 1801mâ Gaddâ. Schis Parrads Krohna- un Rungu-Muischahm wehl lihds schim par tahdu irr usnemts un eefsch Krohna-Rullehm cerastihst; par fo tad taggad un beidsami teef notaishts, ka Kammeral-Teefa no farweem Mehneejumeem un Rullehm to par wezzu un beigufschu Leetu buhs attrastihst un isdseht, tapehz ka tanni augsta un sechligâ Keiseriffâ Pawehleschanâ no trescha Augusta Mehnescha Deenas 1814tâ Gaddâ, muhsu augsti walbidams Keisers farwu augstu Prahtu par to irr darrijs sinnamu, un pawehlejis, ka scho Parradu par gluschi atlaistu buhs turreht.

Zettorta Rodalka.

Liffumi par Semneeku Klausfchanahm, pirms wehl irr atlaisti par brihweem.

S. 39.

Jau scho Liffumu Gefahumâ (luhfo Nummuri VI.) ar ihseem Wahrdeem irr no-fazzihst, ka Semneekem farweem Rungeem irr jalkausa pehz tahm Waffu- jeb Rultu-Grahmatahm, fo Rewihfjes-Kommissihje *) irr dewusi un ka tur, fur tahs wehl ne buhtu isdallitas, Semneekem irr jalkausa pehz tahm Klausfchanas- jeb Waffu-Grahmatahm, kas tikke dohtas lihds tam Laifam, fur Muischu Mehrischana buhtu pabeigta, bet ka tur, fur arri schahs Waffu-Grahmatas wehl ne buhtu isdohtas, ta Klausfchana tapat paleef, kâ winna lihds schim irr bijusi. Bet wiffas schihs Klausfchanas geld ween lihds tam Laifam, fur Rungi un Semneeki farwâ starpâ norunnahs Kuntraktus jeb Saderreschanas par Klausfchanahm, kahdas Abbeem buhs patiffamas un kâ war-rehs falihgt.

*) Rewihfjes-Kommissihje bija ta us Laifu ezejta Teefa, kas isklausinaja Semneeku Klausfchanu un winnu Semmes Wehrtibu, un pehz schahm dabbutahm Sinnahm us mehritahm Muischahm tahs us Laifu dohtas Klausfchanas Grahmatas, bet us mehritahm Muischahm tahs istenas Klausfchanas jeb Waffu-Grahmatas farastija.

S. 40.

Mehrischanas-Teefas *) Darbam buhs buht pabeigtam lihds 1823schu Gaddu, kâ jau irr peeminnehts. Bet sinnam, ka winnas Darbs lihds schim dauds tikke aiska-wehts zaur to pahrluhfoshanu, kas bija uswehleta tahm Kommissihjem, kas Pehterburgâ un Nihgâ us to bija ezejtas. Tapehz tad, un arri tapehz ka wiffas Waffugrahmatas ween geldehs lihds tam Laifam, fur Rungi un Semneeki paschi par Klausfchanahm saderrefees, taggad schahs Kommissihjes teef nozeltas un tai Weetâ pawehlehts: ka tahs no Mehrischanas-Teefas isdohtas Waffugrahmatas buhs geldigas buht, tik drihs kâ Geweschanas-Teefa **) winnas buhs apstiprinajusi un Widssemnes wiffaugstakais Teefasleetu Walbitais farwu Wahrdu winnam buhs appafschâ lizzis un tahs ar farwu Pitschafu apsegelejis. Tapehz arridsan tudalin pehz scho Liffumu Gluddinafchanas, us Waffu pee Mehrischanas-Teefas irr janofuhta wiffas Muischas fahrtas, Waffugrahmatas, Rultes, un kas wehl no wajadfigeem Raksteem lihds schim stahweja appafsch Kommissihju Atflehgahm.

S. 41.

Kad lihds schim wehl mas Krohnamuischas irr tappuschas mehritas, tad tahdahm nemehritahm Krohnamuischahm to Klausfchanu norahda tahs us Laifu dohtas Waffugrahmatas, un fur arri tahs wehl ne buhtu, tahs Krohna Waffugrahmatas no 1758ta Gadda.

S. 42.

Kad pawiffam irr wajadfigs, ka Mehrischanas-Teefas Darbs labbaki schkirahs, tad arri wehl schê klacht teef nofazzihst un likts:

Tik drihs, ka us preefschu kahda Starpiba un Strihdiba zeltahs par Rohbescheem starp kahdu Krohnamuischu un kahdu Runga Muischu, tad Mehrischanas-Teefa par to Sinnu dohd Widssemnes Kammeralteefai. Schi tudalin israuga par to Krohna-muischu weenu Ischfchireju, un Muischneeks par farwu Muischu atkal weenu, kas abbi fohpâ to Leetu ismekle, un fur irr wajadfigs, arridsan usnemim, kas no weenas Pusses teef prassihst, un no ohtras atbildehts.

*) Mehrischanas-Teefas Darbs irr to Mehneeku Darbu pahrluhfost un winnu woi atmetst, woi peenemt, un kad irr peenemt, Semneeku Klausfchanas un Dohschanas isrehkeneht un Waffas Grahmatâ eelift.

**) Geweschanas-Teefa, jeb Geweschanas-Kommissihje irr ta Teefa, kas taggad irr ezejta us to, us Brihwuhfchanu wiffu sagahdaht un to Brihwuhfchanu, tâ falkohf, Semneeku Widdu eewest.

Ja abbeju Jſſchſchreju Padohmi ſaetahs jeb weenadi irr, tad winni to, fà ſawu Spreedumu noſuhta us Geweſchanas=Zeeſu; bet ja winnu Padohmi ne irr weenadi, tad katrs ſawu Padohmu noſuhta us to paſchu Zeeſu. Schi, ja irr waijadſigs, gahda, fà ta Leeta us teem Rohbeſcheem paſcheem, wehl weenreis teef pahrraudſita un tad noſpreesch par to Jſſchſchreju Padohmu, woi ſchis nu buhtu weenads bijis, woi daſchads. Schis Spreedums noteef pehz ta Padohma, kam tas leelafais Pulks to Zeeſaſkungu peekriht, un teef preeſchà zelts Widſemmes wiſſuaugſtakam Zeeſaſleetu Walditajam, lai tas to apſtiprina. Bet kad Winnam leekahs, fà ſchis Spreedums wehl ne buhtu pilnigs, tad wiſch, to Wainu parahdidams, to appaſkal ſuhta us Geweſchanas=Zeeſu, lai ſchi wehl ohtrureis Wiſſu pahrmekletu. No winna tad, to padarrijuſi, fà ſawu beidsamu Wabrdu aiſuhta Widſemmes wiſſuaugſtakam Zeeſaſleetu Walditajam, to wiſch woi apſtiprina woi Augſti walbidamam Senatam us beidsamu Spreeſcham preeſchà zell.

S. 43.

Saprohtams irr, fà wiſſlabbafi un drohſchafi warr apſtrahdaht un turreht tahdu Semmi ween, kam tik ſkaidri un ſumami Rohbeſchi irr, fà ne ſas ne teef pretti rumnahts. Wiſſeem tadeht un wiſſuwairak teem Rentineeſeem par labbu, ſas us preeſchu Mahjas nems us Renti, teef noſazzihts un likts; fà Mahjas Pagabbali, ſas guſt woi zittu Semneeku Rohbeſchòs woi Muſſchaſſemmes ſtarpà, warr kluht pahrmihſti arri us tahdu Muſſchneeku Muſſchahm, kurre Waku=Grahmatas jau buhtu bijuſchas gattawas, kad tas Laiks atees, fur brihw buhs Mahjas jeb Sehtas us Renti isdoht, kurrem patiks. Bet ſumams, fur noteef tahdas Pahrmihſchanas, tur arriſan waijaga buht kahda Jſſlihdſinaſchana woi zaur Semmi, woi, ja zittadi ne warretu, zaur kahdahm atlaiſtahm Klauſſſchanahm, tà fà ta Takſe to eefſch Liſſkumeem norahda; un kad Semneeki daſchfahrt ne buhtu ar Meeru ar tahdu Jſſlihdſinaſcham, tad Kirſpehles=Zeeſai buhs to Leetu iſſchſtirt.

S. 44.

Jodeenas jo wairak irr redſams, fà wiſſa Meſchaſemme teef noſohſita un fà wiſſa Meſchutaupiſchana ne fo ne palihds, zaur to, fà Semneeks bes wiſſas Sinnas un fà ween gribbedams ar ſawu Meſchaſemmi darra, tà fà behdigs Malkaſtruhkums jau dauds Weetas rahdahs.

Lai nu tahdas Semmes Bailes taptu nogreeſtas un ta waijadſiga Malka un Meſchaſemme teem glabbata, ſas us preeſchu Mahjas walbihs, tapehz teef zelts ſchis Liſſkums: Nur Rungeem isleekahs buht par labbu, tur Muſſchneekem

tàpat fà Krohna=Muiſchu=Waldiſchanai buhs buht brihwi, appaſkal nemt to zetortu Dattu tahs eemehritas Meſchuſemmes, weenalgà, woi Meſch buhtu wirſu audſis woi ne, un tai Weetà no tahm Klauſſſchanahm tik dauds atlaiſt, fà tas pehz Waku=Grahmatas Takſes iſneſſ. Bet lihdſ 1826tu un 1827tu Gaddu, fur wiſſi Saimneeki buhs atlaiſti par brihweem, Muſſchneekam us nekahdu Wiſſi ſcho Semmi ne buhs aiſfahrt tapehz, fà winna irr appaſkal nemta ween us to, fà Meſch taptu taupihts. No tahs Meſchaſemmes, ſas wehl pee Mahjahm paleek, Semneekam iſgaddus wairak fà to 24tu Dattu ne buhs bruhſeht, us treiju Auglu Nonemſcham, woi to Meſchu nolihſdams woi Schuttès dedſinadams.

S. 45.

No teem eefſch Widſemmes Gubbernementes dohteem Meſcha=Liſſkumeem, waijaga noſchſirt wiſſu, ſas Semneekem pee Meſchaſemmes Upſtrahdaſchanas, pee Plawu un Gannibas Jſtibriſchanas pretti un ſaitigs irr, tomehr Meſchahm un winna Taupiſchanai ne kahdu Labbumu ne atneſſ. Lai Geweſchanas=Zeeſai irr tapehz usdohts, pahrraudſiht tohs daſchuſ par Meſchuaudſinaſcham dohtus Meſcha=Liſſkumus un turpretti turreht tahs Weetas un weetigas Waijadſibas, ſas wiſſur ne irr weenadas, un beidsami tur, fur peenahſahs, zaur Widſemmes wiſſuaugſtaku Zeeſaſleetu Walditaju luhgtees, fà zaur Zeeſaſliſſkumeem noſazzihts taptu, fà tahdi Meſcha=Liſſkumi woi zittadi tohp isdohmati, woi tam Truhkumam, ſas pee winneem wehl rahdahs, palihdschets.

S. 46.

ſas us preeſchu ar Krohna Muſſchahm taps ſchehligi apdahwinati, teem peenahſahs pirms trihs Gaddi pagallam no tahs Deenas ſkaiht, fur ta Muſſcha winneem zaur Zeeſu tappe eerahdita, ſchahs Muſſchas zaur Mehrneekem likt mehriht un winnas Dalderu Semmes Wehrtibu likt isrehkeneht zaur Mehrſchanas=Zeeſu un ja ſchi jau buhtu nozelta, zaur to Semmes teefu, appaſch kurreſ ta Muſſcha peederr. Tas noteef tapehz fà tahdas Muſſchas arri pehz ſawas Semmes Dalderu Wehrtibas tà fà zittu Muſſchneeku Muſſchas ſawu Dattu warr peelikt pee Krohna Dohſchanahm.

S h t r a D a l l a.

Brihwubshana.

P i r m a N o d a l l a.

Ihpaschas Widsemnes Semneeku Brihwibas un par Semneeku Teefahm.

§. 47.

Widsemnes Semneeki, zitti pakkat zitteem attlaissi par brihweem, irr weena sawada Brihwlauschu Rahrtā.

§. 48.

Pee Semneeku Rahrtas peederr katrs, kas pee kahda Semneeku Pagasta irr peerakstis. Winna ihpaschas Brihwibas un Wallas dabu arridsan winna Seewa un Behrni no wihrischkas un seewischkas Rahrtas. Tomehr Seewischkas ween lihds tam Raikam, kad apprezējahs jeb apwihrojahs, jo apprezetas, tahs eenahf sawu Wihru Rahrtā.

§. 49.

Zau zaur to Wahrdu Ihpaschu Brihwibu irr noprohtams, ka brihws Zilweks ne peederr pee Muischas, un ka brihw tizzis Widsemnes Semneeks ne warr wairs lihds ar Muischu fluht pahrdohs.

§. 50.

Wisseem weena Semneeku-Pagasta Beedri jeb Laudis, eeksch Widsemnes Gubbermentes buhs fluht teefateem eeksch pirmas Isteeefaschanas no tahdahm Teefahm, ko paschi no sawa Widdus israuga, un eeksch ohtras un treschas Isteeefaschanas no tahdahm, kam arridsan Teefaswihri jeb Bissitteri flahst teef israudsi no winnu Rahrtas un zaur winneem pascheem.

Kafladarbu Isteeefaschana paleef pee tahm Teefahm, kam ta lihds schim bija pawehleta.

§. 51.

Widsemnes Semneekam peenahkabs wissas Krohnadohschanas un Klausischanas pilnigi doht un padarriht; tik labbi tahs, kas winnam janess un jadohd par fewi, ka arri tahs, kas jaklausa Krohnam par Semini jeb Grunti, ko Semneeks walda; un wissam Pagastam, ar wissu, kas tam peederr, irr jagalwo un jastahw par teem no saweem Beedreem, kas makfahst ne spehtu. Ween zaur scho Likkumu warr aissfargahst, ka teem,

kam tahdas Klausischanas jadsenn un tahdas Krohnu Makfas jasanemm, ne kad ne buhs buht Truhkums jeb zitta kahda Waina pee tahm.

§. 52.

Widsemnes Semneeks Krohnam ne buhs doht leelakas Dohschanas un wairak makfahst, ne ka wisseem Muischneeku Semneekem par wissu Kreewu Walsti irr jamakfa. Tapat arridsan pee wissahm isteeefajamahm Semneeku-Leetahm ne buhs fluht makfati Poshlini *) Kreposti **) un Stempelpapihra ***) Nauda, no neweena no tahdeem kas Kuntraktus zelt, woi par Mahjas Usnemshanu us Renti, woi par Semnes Gepirshchanu un winnas Aklaischanu us ohtru.

§. 53.

Semneekam irr ta Walla pehz scho Likkumu Mofazzischannahm, uszelt Kuntraktus par Deenestu, par Mahjasnemshanu us Renti un wehl par zittahm Saderreschanahm, ja tahs ween naw pretti tahm zaur scheem Likkumeem dohtahm Brihwibahm un Wallahm.

§. 54.

Widsemnes Semneekam irr ta Walla nekustamu Mantu ****) eemantoht fewim un saweem Pehznahkameem, tomehr nekahdu Leelungu Muischu.

§. 55.

Kuntrakti, ko Widsemnes Semneeki uszelt par tahdu, woi pirktu, woi kishlam nemtu nekustamu Mantu, teef sluddinati bes Makfas, Latweeschu un Jggaunu Uwiseses ****) (par tahm lukho §. 203), tikkai no tahs Kreisteefas, appaksch kurras tas pahrdohs woi kishlam nemts Semnesgabbals peederr, un ja tahdi Gruntsgabbali peederr appaksch Rahts-Muischahm, tad ta Rahtsteefa, kam par to wajjaga sunnaht, to leef issluddinaht.

*) Poshlini irr Prozentes, kas irr jamakfa Krohnam pee nekustamas Mantas Pirshchanas un Pahrdohschanas pehz schihs Mantas Wehrtibas.

**) Kreposti irr tik dauds ka Upstiprinaschanas-Nauda, kas teef makfata Krohnam par to, ka kahds Kuntraktus teef apstiprinahts pee Teefahm.

***) Stempelpapihrs irr tas Pappihrs, kam Kreewu walsts Stempelis jeb Seegelis irr wirfu.

****) Nekustama Manta irr, Semnesgrunts, Nams, Mahja u. t. j. p. Pee kustamas Mantas peederr wissas zittas Mahjas-Leetas, Rabbiba, Kohpi, Sirgi, Drehbes, Nauda, Nihki, Seltis, Sudrabs u. t. j. p.

*****) Uwises irr driffetas Nebdela Lappinas, fur wajjadfigas Simnas wisseem teef dohtas.

26. Ja Muischassemes Gabbali woi ar Semneeku Mahjassemmi woi bes tahs, Semneekam irr kluischi pahrdohiti, tad Widsemmes Leelungu-Beedriba sew farga to pehz Teefas-Likkumeem tai peenahkamu Wallu, tahdus pahrdohitus Semmes Gabbalus peepirktées par to paschu Naudu, fo Pirzeis irr dewis. Tomehr ja Semneeku Mahjassemme ween irr pahrdohita kahdam Semneekam, tad tas Muischneeks, pee ka Muischas fchee Gabbali peederr, ween tad scho sawu Wallu warr nemt wehrâ, kad tahda Semne attal teef pahrdohita. Tomehr winnam to darriht buhs pirms Gads un feschas Neddelas apeet no tahs Deenas skaitams, kad ta Pahrdohschana tiffe fluddinata.

S. 57.

Widsemmes Gubernementes Semneekem irr jaeedallahs eefsch Pagasteem, kas appafsch Pagasta-Teefahm stahw; un tam buhs notift ta:

- a) Pee Muischas-Pagasta teef peeskaititi wissi eefsch weenas Muischas Rohbescheem dsihwodami Semneeki, lihds ar teem Peedsihwotajeem jeb Wallineekem, kas eefsch tahm pee Muischas peederredamahm Mahjahm irr, lai arridsan buhtu, ka zittas Mahjas Pagabbalds un pahri pahr Muischas Rohbescheem buhtu.
- b) Semneekem no wairak fâ weenas Muischas, kas wissas weenam Kungam peederr, irr jafabeedrojahs weenâ Pagastâ, ja Muischneeks to gribb, un Muischu Turwums to palauj.
- c) Masas Muischas, kas ne gribb ihpafchi Pagasti buht, warr ar sawu Kungu Laufchanu, fohpâ fabeedrotees eefsch weena Pagasta, woi arri peedallitees pee leelafahm Muischahm un ta ar zitteem Pagasteem farweenotees. Turpretti leelahm Muischahm naw aisleegts, eefsch wairak fâ weena Pagasta eedallitees.

S. 58.

Ja Mahzitaju- jeb Basnizaskungu Muischas un tahdas Muischinas, kam masati fâ simts wihrischku Dwehsetu irr, ne teef peenemti no Mahburgu-Muischahm, pee furrahm ar sawu Pagastu gribbeja peedallitees; tad no tahdas Neusneimschanas pirms tschetras Neddelas apeet, Sinna irr jadohd Kreisteefai, lai fchi par to nospreesch.

S. 59.

Kaut nu gan us tahdu Wihti weens Pagasts buhtu fabeedrojees ar diwju woi wairak Muischu peedalliteem Pagasteem, tad tomehr katras Muischas Semneekem pascheem sawa starpâ ar wissu, kas teem peederr, jagalwo par tahm Krohna-Dohschanahm un Klausichanahm, kas us winneem nahf; tapatt teem arri buhs pee fewim sawu Pagastalahdi turreht.

S. 60.

Semneeki, kamehr pee Pilssehtahm irr peerakstiti un Pilssehtas dsihwo, peederr pee Pilssehtas-Draudsehm un stahw appafsch Pilssehtas-Pollizeijes un Teefahm; bet Semneeks, kas pehz 1832trâ Gadda Dsihwi gribb nsaemt Pallatâs jeb tahdâs Meesids, kas pee Kungu Pillim peederr, tam irr japeerakstahs woi pee Pilssehtahm woi pee Semneeku Pagasteem. Ja tahds pee Semneeku Pagasta peerakstahs, tad winsch arridsan stahw appafsch Semmes Semneeku-Teefahm.

S. 61.

Pagasta Beedris wairak fâ weenâ Pagastâ nekustamu Mantu warr eepelnitees, woi kahdu Rentessaderreschamu norunnahf. Sawas Semmes Dohschanas un Klausichanas pehz, tahds tad stahw appafsch tahm Teefahm, appafsch furrahm ta Rentas-Leeta woi ta nekustama winnam peederredama Manta stahw; bet tahs Massas un Dohschanas pehz, kas winnam pascham par sewi jadohd, tahds stahw appafsch tahm Teefahm, appafsch furrahm winsch peerakstitees, un eefsch Isteeffaschanas Leetahm pahr winnu paschu tahds peederr appafsch tahm Teefahm fur pats dsihwo.

S. 62.

Semneekem, kas woi Mahjas us Renti nemm, woi Deenestneeki buhdami, us Semnehm Deenestu faderr, teem tapatt, fâ wisseem brihweem Kreewu-Walstis-Appafschneekem irr kants, eebeedrotees eefsch to Semneeku Pagastu, kas winnus gribb pee sewis peenemt. Kad irr eebeedroti, winneem par Labbu nahf wissas fcha Pagasta Brihwibas un Teefas, tomehr teem arri us sawu Wallu janefs, kas Pagastam darriht un doht peenahkabs: Kollonisti, tas irr, tahdi Laudis, kas pehz Kreewu-Walstis Likkumeem, no fweeschahm Semnehm irr atnahkufchi un Kreewusemmâ eedsihwojuschees, tee warr arridsan eefsch Semneeku-Pagasteem kluht usnemti. Ja irr usnemti, tad teem par Labbu nahf wissas Pagasta Brihwibas un Wallas, tomehr winneem arri lihds janefs wiss, kas Pagasteem nest un darriht peenahkabs.

S. 63.

Muischneekam peederr ta Pollizeijes-Waldischana pahr wissu sawas Muischas-Pagastu, un pahr katru no winna Beedreem (luhko S. 134 un tahlafi).

S. 64.

Kad kas kahdâ Pagastâ gribb eebeedrotees un Muischneeks gribb galwoht par ta usnemama Silweka Dohschanahm, tad Muischneeks ween warr winna Usneimschanu nosazziht, bet ja Muischneeks ne gribb galwoht, tad arri pee Pagasta stahw, woi tahdu gribb peenemt, woi ne.

S. 65.

Katram Semneekam irr lauts isceet no ta Pagasta, fur peederreja, un eefsch zitta eebeedrotees, bet winnam waijaga peerahdiht, pirmâ Rahrtâ: ka schis Pagasts winnu irr peenehmis un ohtrâ Rahrtâ, ka winsch irr tizzis lihdfigs ar ta Kunga un ar ta Pagasta, fur lihdfigschim winsch bija peerakstihst, un tad pirms winsch ischkirahs, winnam wehl irr jagahda pilniga Galwoschana par to, ka tam Pagastam, kas winnu atlaiisch, us preekschu ne kahdas Sajuschanas un Strihdivas ne buhs par to, kas winnam par sewi un zittadi wehl Krohnam bija jamaksa un jaklausa.

S. 66.

Katram Semneeku-Pagastam irr ta Walla jaunus Beedrus sewim peenemt; luhko S. 64.

S. 67.

Nei Pagastam nei Muischneekam ta Walla peederr, kahdu Zilweku no Pagasta isfleht, ja pee winna naw kahdas Wainas atrohdamas, kas S. 26 irr peeminetas.

S. 68.

Kad 1832trais Gads buhs beidsees, tad ta pilna Brihwiba buhs flacht un tad arri Semneekam buhs lauts, peerakstitees pee Pilssehtahm un eefsch Gildehm *).

S. 69.

Widsemnes Semneeks, kas us Saldatu Ammatu jeb par Refruhti irr israudsihts, tam irr lauts, woi zittu luhgt, lai tas winna Weetâ eetu, woi pats parwissam no Refruscheem ispirktees, par to Naudu, fo Kursemnes Gubernementê par to maksa. Woi weenu, woi ohtru darridams, winsch tudalin dabbi to pilnu Brihwibu, un teef atswabbinahts us muhschigeem Laifeem no Saldatu Deenesta, ta ka winsch ne kad wairs par Saldatu warr tapt, neds israudsihts neds nemts.

Widsemnes Semneeks, kas irr Saldahts bijis, un no sawa Deenesta tappis atlaists, tas warr Dsihwees-Kahrtu usnemt kahdu pats griib, woi arri pee Pagasta no jauna list peerakstitees un eebeedrotees pee ta.

S. 70.

Widsemnes Semneekam japaleef Widsemnes Gubernementê, kamehr wehl us preekschu ihpafchas augstas Parwehleschanas par to taps sinnamas. Ja tomehr pa tam

*) Gilde irr kahdas Nodakka to Pilssehtu Sedshwotaju, fur tam, kas eefsch winnam teef usnemt, Krohnam ne Galwasnauda bet Prazentes irr jamaksa, par fo winsch tad arri leelakas Wallas eefsch Rohpmannu Duhshanas dabbi.

Laikam, kahdam brihwam Semneekam gadditohs, ka winnam waijadsetu, zittâ Gubernementê Dsihwi usnemt, tapehz ka sawadi Notikkumi pee winna winnu us to speesch, tad tahdam no Pagasta jaisnemim Grahmata, kam Muischas-Kungs sawu Wahrdu appafschâ leef un eefsch kurras Pagasts apleezina, ka winsch, to winnam peenahkamu Klauischanu un Dohschanu pehz, ar wisseem irr tappis lihdfigs. Schi Grahmata winnam japarahda Rihgâ us Ritteruhst, tam flachtbuhdamam Landrahtam, kas to pahrluhfo un isimefle, woi winnam teescham tahda Waijadsiba irr, us zittu Gubernementi aiseet; un ja teescham tahda buhtu, tad tas winnam Wallas Grahmatu paraksta, kas tam Semneekam japarahda Gubernementes-Waldischanai, ka lai ta winnam Paschporti jeb Passi gahda.

S. 71.

Tapehz, ka wissas Rosazzischanas eefsch scheem Likkumeem weenlihdfigi geld un irr dohtas ta par Krohna- ka par Muischneeku Semneekem; tapehz tad arri Widsemnes Kammeralteefai, kas pahrstahw wissu Grunts Kunga Wallu un wissas winna Brihwibas, peederr us Krohna Muischahm wissa ta Waldischana, fo schee Likkumi Grunts Kungam peeleeft; un tadeht arri pee Kammeralteefas stahw, kam winna atkal us katru Krohna Muischu, scho Waldischanu un Teesu griib uswehleht.

Ohtra Nodakka.

Par Pagasta Sanahlschanahm un par tahm Wallahm, kas sanahlscham Pagastam peederr.

S. 72.

Ja Muischas Walbineekam isleekahs waijadfigs buht, ka woi wiss Pagasts sanahst, woi weena no Pagasta Nodakahm (ta ka Saimneeki); tad Muischai ta Walla irr tohs faaizinaht, un teem kahdas norunnajamas Leetas preekschâ list, par fo teem jasarunnajahs un par fo kas janospreech pehz ta Padohma, kam tas leelakais Pults no winneem peefriht.

S. 73.

Kad woi Pagasta Teefai woi Pagasta-Wezzakeem jeb Preekschneekem isleekahs labbi buht, ka wiss Pagasts tiftu faaizinahts, tad teem peenahkams Muischas Walbineekam papreeksch to Simmu doht, ka winni dohma to darriht un tapehz winni ta dohma, un tad turflacht pee Muischas Walbineeka isklaufiht woi schis arrihsan laus to darriht. Bet Muischas ne warr to aisleeft, ja tam Pagastam irr jasanahst tapehz, ka waijadfigi Teefas-Wihri woi zitti kahdi Pagasta Ammatu-Wihri irr jaisrauga.

S. 74.

Kas bes Muischas Waldineeka Simnas un Lauschanas, Pagastu leek sapulzina-
tees, woi fleppeni, woi Uzzim redsoht, tas teek turrechts par Dumpineeku, teek sanemts
un us Bruggumeistera = Teesu aischtihts, lai ar to pehz Teefas = Liffumeem darra.

S. 75.

Kad Pagasts teek sapulzinahts, tad Pagasta = Teefas Preekschneeks to walda. Pee
tahdahm Sapulzinaschanahm ne buhs zittus sawa Weeta stelleht, bet pascham janahk.
Utraitnes ween, kas Saimneejes buhdamas, Mahjas walda, tahdas ween sawas
Waltas un sawu Labbunnu leek aischtihtweht zaur Weetneekem; tomehr, kad Pagasts
fo nospreesch, tad tahdi Weetneeki par sew pascheem ween sawu Padohmu dohd.

S. 76.

Ja tas sapulzinahts Pagasts teek usrunnahts kahdas Leetas deht, tad tas sawu
Patihkschanu woi Nepatihkschanu pee tahs nosakka pehz ta Padohma, kam Pagasta
leelakais Pulks peekriht.

S. 77.

Ja Pagasts kahdas Leetas pehz irr usrunnahts, kas Saimneekem jeb Mahjas-
Rentineekem ween warr par Labbu woi par Launu buht, tad arridsan scheem ween ta
Leeta jaischkirr pehz ta Padohma, kam winnu leelakais Pulks peekriht. Bet ja schi
Leeta wissam Pagastam warr buht woi par Labbu woi par Launu, tad no wisseem, kas
ween irr fanahkufchi un kam irr peederrigs Wezzums, ta Leeta irr jaischkirr, pehz ta
Padohma, kam to Sapulzinatu leelakais Pulks peekriht. Pee schihs Ischkirschanas
katrs sawu Padohmu dohd.

S. 78.

Ko sapulzinahts Pagasts us tahdu Wihti irr nospreedis, tas tad ween Spehku
dabhu, kad Muischaswaldineeks to arridsan apstiprina.

S. 79.

Ja Muischaswaldineeks useet, ka kahda Pagasta = Nospreeschana woi Teefas-Liffu-
meem irr pretti, woi ka irr tahda, zaur fo Pagastam kahda Raite jeb Skahde warr zel-
tees, tad winsch warr pastahweht us to, ka Pagasta Preekschneekem to Leetu wehl
ohtru reisi usnem, un Pagastam preekscha nees, lai labbaki to ismekle un labbaki
apdohmajahs.

S. 80.

Ja Muischaswaldineeks tam, fo Pagasts irr nospreedis, sawu Apstiprinashanu
leeds un Pagastam islihts, ka tahda Leegschana winna Brihwibahm un Waltahm
buhu pretti, tad Pagastam ne irr aischleegts pee Draudschuteefas Paligu mekleht.

S. 81.

Ja tas, fo Pagasts irr nospreedis, arridsan irr tappis apstiprinahts, tad peenah-
kabs katram Pagastubedram ar to buht ar Meeru, un tad ween irr lauts arri pa
weenam eet pee Draudschu = Teefas par to fuhdsitees un schelotees, kad tas Suhdsetais
skaidri warr parahdiht, ka Pagasta = Nospreeschana irr prettiim tahm Brihwibahm, kas
zaur Liffumeem irr dohtas, wissam Pagastam un katram, kas pee ta peederr. Tomehr
kad Draudschu = Teefa to ismekle un tas pehz israhdahs, ka tas Suhdsetais welti irr
fuhdschis, tad Draudschu = Teefa to Wainigu strahpe, ta ka winsch irr pelniji.

S. 82.

Kad Pagasts tahdu Leetu deht teek usrunnahts, kas ne peederr pee sinnamahm
Dohschanahm un Klauschanahm, bet kad winnam fo buhs norunnaht un notaisht
zittas kahdas Dohschanas pehz, tad Pagastabedrus ne warr wiss peespeest tahdai No-
spreeschana peekrist, ja diwi Daltas to sapulzinatu Lauschu ne irr ar to ar Meeru.

S. 83.

Pagastam irr lauts fuhdsitees pee Teefahm, kad winnam leekahs ka winna Brih-
wibahm un Waltahm kas pretti turrahs. Bet pee tahdas Suhdseschanas wissahm Pa-
gastam un katram no winna Laudim jeb Beedreem labbi jaleek wehra, fo Teefaschanas
Liffumi par tahdahm Suhdseschana paweht un preekschrahta, un wisseem jafargahs,
ka augstakas Teefas Paligu ne mekle, kad ne warr drohschi un skaidri parahdiht, ka
tahs Teefas, kam ta pirma Ismekleschana peekriht, winnus ar sawahm Suhdsescha-
nahm, Teefas-Liffumeem pretti, irr atrahdijuschas.

S. 84.

Talibds — ja pateescham un ittin wajadsigs buhtu, Pagastam wehl irr lauts,
diwus Wihrus no sawa Widdus israhdiht un tohs nosuhts us Widssemes wissaugstaku
Teefas leetu Walbitaju, fuhdsitees un Schelastibas luhgtees pee winna, jo tamni wiss-
augstaka, Keiseriska Pawehleschana, kas Gubernementes Waldischanas pehz irr dohta,
IVta Nodalka, ta irr lassams: „ka augstam Gubernementes Preekschneekam labprah
buchs peenemt to, kas wissai Semmei par Labbu irr, un ka winnam tohs Apseeftus
buchs aischtihtweht.“ Par tahdeem nosuhtijameem Wihreem pawissam irr israhdiht
Pagastu Wezzaki jeb Preekschneeki; tatschu arridsan Teefnechus warr us to israhdiht,

ja winnu Teefaschanas Darbs zaur to ne teef aiskawehts un ja winni ne irr paschi tee Wainigi, par kurreem teef suhdsehts. Par tahdu Roshtifchanu jadohd Einna Muischas Baldineekam un schim zaur raksttu Gramatu irr ja-apeezina, ka tahdu Einna irr dabbujs. Bes tahdas Apleezinaschanas-Sihmes no Muischas, ta Suhdseschana pawissam ne teef peenemta; bet kad Muischas-Baldineeks leedsahs, tahdu Sihmi doht, tad Draudschuteesa Muischas Weeta to isdohd.

S. 85.

Pagasta-Wezzaki, kam waijaga labbi list wehra wissu to, kas tadeht irr preeksch-raksthts un nupatt peeminnehts, irr sawa Pagasta ihstani Pahrstahweji, tik labbi Teesu preekscha ka arridsan zittur, fur irr waijadsiga. Pagastam tapehz arri peenahfahs nospreest, zif winneem no Pagasta-Lahdes buhs ismakfahst par to Laifu, kam mehr winni schinni Pahrstahweja Ammatâ stahw.

S. 86.

Kad Pagastam irr jafuhds prett sawu Pagastu-jeb Walts-Teesu, tad tas noteek zaur teem Pagasta-Wezzakeem pee Draudschuteesas.

S. 87.

Katram Pagastam jau no sewis peederr pehz S. 54ta, ta Walla sew nekustamu Mantu jeb Semmesgrunti eepirftees, to turreht un pehz sawas Gribbeschanas walidht. Pagastam arri neween ta Walla irr bet winnam arridsan buhs turreht pee sewis weenu Pagasta-Lahdi; jeb sawu Pagasta-Maudu walidht. Weens Pagasts arri ar zittu Pagastu warr sabedrotees us to, kohpâ sewim eepelnitees Mantu un zittas ih-paschi peederredamas Leetas, ta ka arridsan kohpâ usnemtees, ar zitteem kahdeem Silwekeem ko faderreht.

Trefcha Nodalka.

Par Pagasta-Wezzakeem.

S. 88.

Katram Pagastam sewim ja-israuga diwi Wezzaki, kas Pagasta Weeta irr, un winna Wallas un Brihwibas pahrstahw wissur, fur ne waijaga wissam Pagastam fanahft.

S. 89.

Schee Wezzakee, zif ween warr buht, teef nemti no Saimneeku-Kahrtas un winneem waijaga buht, ja warr notift, turrigeem, un pawissam prahstigeem, gudreem, un tahdeem Gohdawihreem, kam ne ko ne warr pahrmest.

Pee winnu Israudsifchanas un Apstiprinaschanas noteek tapat, ka pee Israudsifchanas un Apstiprinaschanas to Pagasta Teefaswihru jeb Teefneschu, ka turpmat S. 98ta un eefsch teem zitteem tohp mahzihts.

S. 91.

Tahdam Pagastam, kam masak ka simts wihrischku Dwehselu irr, irr lauts tiffai weenu Pagasta Wezzaku sewim israudsift, bet pawissam bes Wezzaka palift pat tahdam Pagastam naw lauts, kas Issteefaschanas pehz ar leelakas Muischas Pagastu irr sabedrojees. Ja no tahda Pagasta, kam weens Wezzakais ween irr, ne weens irr israudsifts par Pagasta Teefaswihru, tad schim weenam Pagasta Wezzakam ja-usnemmahs sawu Pagastu eefsch Vollizeies-Leetahm usluhfoht un walidht, kas ka S. 116ta tohp mahzihts zittadi Pagasta-Teefas Peesehdetajeem peekriht.

S. 92.

Pagasta Wezzakam sawa Ammatâ trihs Gaddus jastahw. Kad tee pagallam irr, un winsch no jauna us to teef israudsifts, tad, ja gribb, wehl trihs Gaddus tanni pascha Ammatâ warr palift. Tomehr ilgaki ka feschus Gaddus no Weetas winsch tanni Buhfchanâ ne warr buht, bet ja pehz teem feschuum Gaddeem trihs Gaddi starpâ irr, un tad gadditohs, ka winsch atfal no jauna par tahdu Wezzaku tiftu israudsifts un apstiprinahst, tad winsch ne drihft leegtees to Ammatu no jauna usneemt.

S. 93.

Pagasta Beedris par Pagasta Wezzaku israudsifts ne drihft arridsan leegtees, scho Ammatu usneemt, ja winnam naw tahdas Isrunnaschanas un tahdas Nisbildinaschanas, ka S. 106 mahza, un kas weenam us Pagasta-Teefnescha Ammatu israudsitam Pagastawihram waijaga buht, ja winsch gribb tift atswabbinahts no ta Ammatâ, us ko winsch fluâ israudsifts.

S. 94.

Pagastam pascham par to jasinna un jaspreech woi saweem Wezzakeem arri par winnu Darboschanu kahdu Islihdsinaschanu gribb sagahdabt.

S. 95.

Kad tad nu, ka jau irr peeminnehts, schee Pagasta Wezzaki sawa Pagasta Weetneeki irr wissur, fur Pagasts patz ne irr sapulzinahts, tad winneem Pagasta Weetneekeem buhdaneem, arridsan un ihpaschi peenahfahs pakkal luhfoht, ka ar to, kas

Pagastam peederr un ar winnu Mantahm eefsch Pagasta Lahdes, Labbibas Magasihnes u. t. j. p. ne kà netaisni un weegli teef dšihwohts, bet wißs tà, kà peenahkabs, wal-dihts un apfohpts. Turklaht teem arri jaluhko us to, kà wißas Krohna-Dohschanas un Klausichanas ar Taisnibu un pehz Kahrtas teef eedallitas un teem pascheem buhs arridsan pahrstahweht wißas sawa Pagasta Brihwibas, wißur, fur winneem leekabs kà schabs Brihwibas teef tà, kà aiskahrtas un eewainotas. Par scho Pahrstahweschanu wehl turpmaß eefsch Kiffumeem wairak un plaschaki fluhs pawehlehts.

S. 96.

Ja Draudschu-Zeefa irr pahrlleezinata, kà tas Pagasta Wezzakais woi pawißam to ne darra, kà winnam darriht peenahkabs, un Teefas Pamahzischanu ne behda, woi kàd Zeefa panahk, kà winsch ar sawu Warru wairak to ween darra, kà labbi ne irr un kàs naw peeßlahjigs, tad Draudschu- jeb Kirspehlu-Zeefa tahdu no sawa Ummata warr nozelt. Winna tad Kreisteefai par to Simu dohd, un Pagastam paweht ar Muisch-neefa Apstiprinaßchanu winna Weetä israudsiht zittu tamehr, kamehr Kreisteefa par to fo buhs nospreedusi.

Zettorta Modalla.

Par Pagasta- jeb Walßs-Zeefahm.

S. 97.

Us fatru Muischu un ja wairak Muischas eefsch weena Pagasta buhtu fabeedroju-schees us wißahm fabeedrotahm Muischahm kohpà Weena Pagasta- jeb Walßs-Zeefa teef eezelta. Schai peederr ta wißspirmaka Ismekleschana un Issteefaschana eefsch Semneeku Teefas- un Strihdibas-Leetahm, tik patt eefsch tahm, kàs appaksch Pollizeijes Waldischanas-stahw, kà arridsan eefsch zittahm wißahm ja tee isteefajami Darbi ween ne irr Raßladarbi. Muischas-Laudis, kàs Muischas Deenestä irr, arri tik labbi stahw appaksch schihs Teefas.

S. 98.

Pee tahdas Pagasta- jeb Walßs-Zeefas peederr trihs Teefaswihri jeb Teefneschi, no kurreem tas pirmais tas Preeßschfehdetais, un tee diwi winna Veshfehdetaji jeb Bih-sitteri irr. Tas pirmais jeb Preeßschfehdetais no Saimneeku Kahrtas zaur Pagastu teef israudsihts, tee Peeßfehdetaji teef nemti is wißa Pagasta Laudim no kaut kahdas Kahrtas tee irr.

S. 99.

Ittats Pagastabedris, kàs jau 25 Gaddus weßs un kàs irr Gohdawihrs, warr fluht israudsihts par Teefneschu, tomehr ja no Muischasfaines kahdu par Teefneschu grihb eezelt, tad tam ween warr notift, kàd Muischas-Kungs to lauj.

S. 100.

Lahdeem Pagasteem, kam 500 lihds 750 Wihrißchu Dwehseles irr, Preeßschfehdetajam klat buhs israudsiht trihs Peeßfehdetajus; Pagasteem, kam 750 lihds 1000 Wihrißchu Dwehseles irr, buhs israudsiht tschetrus u. t. j. p.

S. 101.

Semneeku Pagast, sawu Teefneschu Israudsißchanas pehz fanahzis, sawus Pagasta Teefaswihrus, weenu pakkat ohtru us tahdu Wihri israuga: katrai Teefneschu Weetai trihs Wihri teef israudsiht, un Muischas-Waldineekam darriti sinami, kurrain tad peederr weenu no winneem eezelt un apstiprinaht. Bet ja Muischas-Waldineeks wißus trihs atmett, tad Pagastam trihs zitti irr jaisrauga un weens no scheem tad irr japeenemm un jaapstiprina par Teefneschu.

S. 102.

Ja eefsch tahda Pagasta, kàs ar zittas Muischas Pagastu irr fabeedrohts Rungi ne warr salihgt, kurreu no teem us Teefas-Ummatu israudsiteem Wihreem buhs apstiprinaht, tad tas Galla-Wahrds peederr tai Muischai, pee kurras Pagasta wairak Wihrißchu Dwehseles irr.

S. 103.

Katrs Pagastabedris no Wihrißchu Kahrtas, kam peederrigs Wezzums, un kàs lihds ar teem zitteem irr sapulzinajees, lihds ar teem arri sawu Padohmu dohd pee Teefneschu Israudsißchanas, tomehr tas ween irr turrains par to Israudsihtu, kam tas leelakais Pulkß peeßritte.

S. 104.

Wißi Pagasta Teefaswihri teef us trim Gaddeem eezelti.

S. 105.

Ja kahds no Pagasta Teefaswihreem pehz teem trim pirneem sawa Ummata Gaddeem, par tahdu atkal no jauna teef israudsihts un apstiprinahts, tad, ja winsch pats grihb, tam gan warr notift, bet winnu peeßpeest ne warr. Bet ja pehz teem trim pirneem isdšihwoteem Teefnescha Gaddeem, trihs Gaddi irr starpà, fur pee winna Teefnescha Ummats ne bija, un winsch tad atkal us to teef israudsihts, tad winsch ne drihst noleegtees.

S. 106.

De weenam Semneekam, kas woi par Teefneschu woi us kahdu zittu Pagasta Ammatu tohp eezelts un apstiprinahts, naw brihwi, bes wiffas Wainas un bes pee-nemmigahm Isrunnaschanahm noleegtees to Ammatu usneimt. Tahdas geldigas Isrunnaschanas ween warr buht, kad zits pahri pahr 60 Gaddeem irr wezs, woi kad tannis pehdigds treijds Gaddds jau kas irr stahwejis tai pascha Pagasta-Deenesta, pee ka winnu no jauna aizina, woi arri kad winnam kahda Pehrindera Buhshana irr, fur winnam kahdas Mahjaschopshanas par saweem Bahrineem irr janemm wehra, woi pehdigi, kad winsch tahds Wahjigs irr, kas ne spehj dauds Lauka isheet.

S. 107.

Tee par Pagasta-Teefnescheem israudsiiti un apstiprinati Teefaswihri, wiffas Draudses preekscha teef noswehriinati no sawa Mahzitaja, sawa Draudses Basniza, kad Spreddikis irr pagallam. Draudschu-Teefas Rungs, kam arri pascham wajaga flacht buht, nosaffa to Swehtdeenu, kad tam buhs notift. Bet kad us preekschu kahdi Pagasta-Teefneschi pa weenam ween teef israudsiiti, tad tahdi no sawa Mahzitaja warr tapt noswehriinati, kaut arri Draudschu-Teefas Rungs pats flacht ne buhtu, tomehr zittur ne fur, ka eefsch tahs Basnizas, pee kurras tee Teefneschi un pats Pagasts peederr.

S. 108.

Pee Katras Pagasta-Teefas arridsan wehl diwi Weetneeki teef eezelti, kas, ka jaunaki Peefehdetaji teef usaizinati us Teefaschanu tad, kad kas no teem ihsteem Teefaswihreem neweffels buhdams, woi zaur zittahm kahdahm itt leelahm Waijadsibahm aisturrehts, pats pee Teefaschanas nahkt ne warr; schee Weetneeki us Teefaschanu arridsan tad teef usaizinati, kad ihstam Teefnescham jaatkahpjahs tadehl ka tas Zilweks, furra Leeta teef ismekleta, no ta Teefnescha turweem Kaddeem irr. Schee Teefnescha Weetneeki us tahdu paschu Wihsi teef israudsiiti, apstiprinati un noswehriinati ka paschi Teefneschi un zitti, kas Pagasta Ammatds stahw.

S. 109.

Za kahdam Pagastam tahdi Laudis peetruhtst, kas leeti derr, un ja tadehl wisseem Pagasta Ammateem pehz Pawehleschanas derrigus Wihrus atrast ne warr, tad Draudschu-Teefai par to jastinna un janotaisa ta, ka Pagastam par Labbu warr buht; bet tad ween ta wajaga darriht, kad arri it pateescham tahdu derrigu Lauschu Truhkums irr, zittadi ne.

S. 110.

Kad weens no Pagasta Teefaswihreem wehl Ammatd buhdams, nomirst, woi kad winnam zittas kahdas Wainas pehz gluschi jaatkahpjahs no sawa Ammatu, tad tuhda-lin winna Weeta, jauns irr jaisrauga.

S. 111.

Katrs Pagasts nosaffa to Lohni, ko winna Teefaswihri dabhuhs. Weetneeks ween tad par sawu Darrishanu Teefnescha Lohni warr mekleht, kad winsch wairaf ka diwi Meddelas stahweja winna Weeta.

S. 112.

Za no teem Teefnescheem pascheem neweens ne proht rakstihit un rehfinahit, tad Pagastam jagahda, ka Skrihweris teef peenemts, kas Pagasta-Teefai neween palihds wiffur, fur kas irr jaisrehkina, ta ka pee Maggashnes- un Pagastalahdes-Waldischanas, bet kas arridsan usskrihwe jeb saraksta to, kas Pagasta-Teefas preekscha noteef, un wiffu to, kas bes tam wehl Rakstos irr jausnemm, ta ka: zeef Behrni itgaddus ar weeglahm Bakkehni teef pohteri.

S. 113.

Pee Usrakstischanas to Leetu, kas preeksch Teefas teef ismekletas, wajaga ta darriht: Geksch weenas sawadas Grahmatas, kas irr eeseeta un fur Katra Lappa ar Zihpareem irr apshmeta, ikreift, kad kahda Leeta preeksch Teefas teef usnemta, Latweeschu Walloba teef eerakstias:

- 1) Za Deena, kad ta Leeta teef preekscha nemta.
- 2) Tee Wahrbi to Teefneschu, kas flacht irr.
- 3) Suhdssetaja un Zipsuhdsseta Wahrbi.
- 4) Za suhdsama Leeta jeb ta Suhdsiba, ta ka Teefai ta irr israhdiusees.
- 5) Za Teefas-Spreeschana.
- 6) Muischneeka Nosazzischana.

Par tahdahm Teefasleetahm, kas peederr pee Polizeies Uskufschanas, tad ween Rakstos kas teef peeminnehts, kad winnas newarreja us reift pagallam isteefahit; tomehr Pagasta Teefahm ne warr usspeest tahdus Protokollus sarakstihit, ka pee augstahm Teefahm irr jaraksta.

S. 114.

Pagastam arri jagahda un janosaffa, ka arweenu weens no winna Teefnescheem stahw Muischd, kas tohs no augstahm Teefahm nahkdamas Pawehleschanas Israkstischanas, Patentes u. t. j. p. Pagasta-Teefai nonefs. Tahdam Teefnescham arri

jau tadeht waijaga arweenu Muischai pee Rohkas buht, ka Muischa un Pagasta-Zeefa, fur waijadfigs, few Sinmas warr doht un dabbuht.

S. II5.

Pagasta-Zeefai ik Sesdeenās Preefschpusdeenā us Zeefaschanu ja-sanahf Muischā, un bes tam arridsan wehl ikreis, kad irr waijadfigs un Muischas-Waldineefs to gribb. To Weetu, fur ta Zeefa jaturr Muischa gan eerahdihs un sagahdahs. Bet fur irr waijadfigs, tur Pagastam ihpaschi weens Pagasta-Nams irr ja-usbuhweh.

S. II6.

Us to, ka jo labbaki weiktohs Pollizeijes Spehfs un Usluhfoschana, buhs Pagasta-Zeefas Preefschdetajeem appafsch fewim wissu to Pagastu tā eedalliht, ka appafsch katra Preefschdetaja Usluhfoschanas weena no schahm Pagastu Daltahm stahw. Schim Usluhkotajam peenahfahs wissai Pagasta-Zeefai tuhda in Sinnu doht par wissahm tahm Pahrkafschanahm, fo winsch sinna un turflaht gahdaht, ka tat pirinā nahkofscha Zeefas deenā tas Pahrkafschais atnahf preefsch Zeefas.

S. II7.

Pagasta-Zeefai, tapehz ka ta arridsan Pollizeis-Zeefa irr, peenahfahs paffat luhfoht, ka wiss apfahrt eefsch Pagasta meeriga, drohscha, gohdiga Dsihwoschana irr, un ka Pagasta Labbums eet Wairumā. Winnai tadeht zif spehdamai jagahda, ka ne weens teem tapehz dohteem Liffumeem ne turrahs pretti, un fo Pagasta-Zeefa deht tahda Labbuma nospreesch, to winnai buhs Muischai sinnamu darriht; winnai arridsan peederr tas Spehfs eefsch wissahm ihstenahm Pollizeijes Zeefaschanas-Leetahm flaidri ismekleht wissu, kas meerigai un drohschai Dsihwoschana buhtu bijis prettim darrihts, un winna usneimm tahdu Ismekleschanu ne ween tad, kad no Waldischanas winnai teef pawehleta, woi kad Laudis paschi tahdu Leetu pehz fuhdsahs un apfuhdsahs, bet patti no fewis fur un kad ween tahda Ismekleschana irr waijadfiga.

S. II8.

Pagasta-Zeefai, kas arridsan ta Zeefa irr, kas to Pollizeijes Waldischanu turr peederr, zaur katra no saweem Zeefaswihreem wehl ihpaschi paffat luhfoht:

1) Ka ne fur eefsch Pagasta ne peemihf un slehpjahs tahdi Laudis, kam woi Paschportu jeb Zeltagrahmatu pawissam naw, woi kam winna Paschporti wairs naw riktigi jeb geldigi, nei arridsan zitti kahdi Deedelneeki, Wasatneeki jeb Wasanki, Behguli un kas no Saldateem buhtu isbehguschi. Zif drihs, ka useet tahdu, Pagasta-Zeefaswihri tohs sanemm, Muischas-Waldineefam nodohd un gahda,

ka winni teef apwahteti un aiswesti us to Zeefu, pee kurras Muischas-Waldineefs tohs norahda.

2) Tai peederr gahdaht, ka Leelzelli, Basnizaszelli un zitti Zelli arweenu labbi teef kohyti, un bruggeti. Pagasta-Zeefa tadeht, lai tas jo labbaki tiktu padarrihts, eezelt weenu Saimneeku par Zetta-Udraugu, kam waijaga wirfu stahweht, ka Zeefas-Pawehleschanahm teef paffat luhfoht.

3) Tai peederr tuhda in Sinnu doht Muischas-Waldineefam, par to, kad Raptfchi jeb Ruppitschi, Eschas Alfinini un Mehrki teef woi pahrzelti woi isarti, woi us kauftahdu zittu Wihfi aisfahrti.

4) Tai peederr gahdaht Glahbschanu Ugguns-Grehfōs un paffat luhfoht, ka teef paffat luhfoht tahm turpinaf wehl lassamahm Pawehleschanahm, kas preefsch-raksta, ka irr jadarra, kad Ugguns wallā nahf woi Mahjās woi Meschōs, un ka atfal tad irr jafargahs, kad Sirgu- woi Lohpu-Sehrga fur rahdahs.

5) Tai peederr sinnaht par Pagastalahdi un Pagasta Labbibas-Magasihni, un tahs pehz teem tadeht dohteem Liffumeem waldisht; arridsan gahdaht, ka Pagasta-Nabbagi teef usturreti un kohyti.

6) Tai peederr farakstihf ikreisjōs Gaddōs ihpaschās Nulles:

- a) zif Behrni eefsch Pagasta irr dsimmusch, i,
- b) zif Zilweki nomirruschi,
- c) zif jauni Beedri pee Pagasta usneinti,
- d) zif no teem, kas bija peerafstiti, irr atstahjuschees.

Tahdas Nulles irr jafaraksta pehz kahda ihpascha Munstura, un tahm arweenu flaidri buhs parahdiht, zeef Laudis pee Pagasta peederr, jo pehz schahm Nullem wissas Krohna- un Refruhschu Dohschanas irr jaisrehkena un jaeedalla, tā ka arridsan wissas zittas Dohschanas, kas pehz Galwahm irr jadohd. Schahs pehz Munstura farakstitas Nulles, wissu wehlaki lihds Iotu Maiju irr janodohd pee Muischas-Waldineefa, lai winsch tahs nosuhf us tahm Zeefahm, kam winnas sanemt peenahfahs.

7) Tai peederr salafstihf no Pagasta beedreem tahs Krohnam nahkamas Makfaschanas. No saweem Muischaslaudim Rungi paschi to sanemm. Pagasta-Zeefai, tapehz, ka ta irr Pollizeijes-Zeefa, arri jaatbild par wissahm Krohna Klausischanahm un par wissu to, kas wissam Pagastam darriht peenahfahs; tomehr Pagastam pascham irr kants nosazihf, ka schahs Klausischanas un Dohschanas ihpaschi us katra buhs eedalliht. Tahda Walla Pagastam nahf zaur to, ka

winnam arridsan ar wissu, kas winnam peederr, irr jagalwo par wissahm tahdahm sumamahm Krohna Klausichanahm un Dohschanahm. Pee winnu Gedallischanas irr jaleek wehrä, ka tahdas fahrtigas Dohschanas jaleek ween us Wihrischfu Galwahm un janemm ween no winneem. Pee scheem tomehr ne irr peeskaitami: Deenestneeku-Behrni, kas wehl naw 14 Gaddus wezzi, wezzi Laudis, kas pahri pahr 69 Gaddeem irr wezzi, un wehl arri pawissam Nespehzigi, kas no Pagasta Wezzakeem teek usdohti par tahdeem. Bet pee teem pawissam Nespehzigeem ne peederr Sainneeki un Rentineeki, kas gan arri pahri pahr 60 Gaddeem irr wezzi, bet kas woi paschi, woi zaur saweem Behrneem wehl Mahjas walda.

8) Tai peederr peewaldihst wissus Pagasta Beedrus un katru ihpaschi, ka ne weens Krohnam klauht ne leedsahs pee Schkuhtu-Dohschanas, Restantu=jeb Zeetumneeku-Waddischanas, Caldatu=Gefohrteleschanas u. t. j. p.

9) Tai peederr fanemt no Pagasta to Teesu, kas Mahzitajam, Skohlmeisteram un zitteem Basnizas-Kalpeem nahkajs no Pagasta, ta ka arridsan fanemt to Etazziji, kas jadohd us Pasti, un sagahdaht wissu, kas wehl irr waijadsigs pee Pastes-Alpkohpschanas un kas tadeht irr jadohd un jamaksa.

10) Tai peederr isklauht no Basnizas-Pehrimindereem, woi tas Pagasts arri buhwe un apkohpj ta, ka peenahkajs un ka irr pawehlehts sawu Basnizu, Skohlu, Mahzitaja Muischu u. t. j. p.

11) Tai peederr fanemt un nodohd Refruhshus, pehz teem, schihs Rodohschanas deht dohteem sinnameem Preekschrafsteem.

S. 119.

Kad Semneeki Pollizeies Liffumeem darra pretti, tad Pagasta-Teesa tahdas Pahrkaphschanas fohdidama, woi bahrgi norahj to Pahrkaphpeju, woi arri tam Wainigam usleek peeluhgt to, fo winsch bij apkaitinajis, woi arridsan pawehl appakat nemt kahdu nelabbu Wallodu un islihdsinahst to padarritu Skahdi.

Meefasstrahpes, fo Pagasta-Teesa, kas tapehz irr ka Pollizeies-Teesa, warr nospreest, irr: 30 Sitteni ar Speeki, bet jo ne wairak; — Strahdaschana bes Altlihdsinaschanas un us ta Wainiga pascha Maissi, Pagastam par Labbu, bet jo ne ilgaki ne ka us trim Deenahm; — Noteefaschana us Zeetumu, ja dauds us trim Deenahm un woi pee filta Ehdeena woi pee Uhdens un Maisses.

Tee eeksch Muischas-Lohnes stahwedami Deenestneeki, ta ka arridsan Muischas-Usraugi un Meschafargi stahw tik labbi appaksch Pagasta-Teefas un Jsteefaschanas, to-

mehr teem ne warr to nosazzitu Strahpi usliht, pirms Muischas-Waldineeks tahdu Spreedumu irr apstiprinajis. Ja Pagasta-Teesa schin Liffumam darra pretti, tad paleek wainiga un tai irr jaatbild par to.

S. 120.

Pee tahdahm Nostrahpeschanahm Pagasta-Teefai buhs weenu Deenu eeksch Zeetuma turreht lihdsu 10 Sitteneem ar Speeki. Behrneem, kas wehl naw 14 Gaddus wezzi un Seewischkahm ja dauds — 20 Sittenus ar Behrnurikstehm warr nospreest.

Pee Meefas strahpes ne pawissam ne warr noteefahst

1) tahdus Pagastabeedrus, kas stahw eeksch kahdeem Pagasta-Ummateem.

2) Wezzus Laudis, kas pahri pahr 60 Gaddeem irr wezzi.

3) Wahjigus un Wahrgulus, un Seewas, kas staiga us gruhtham Kahjahm.

Pagasta-Teefai arri labbi jaischfirr, kad un fur to Meefas- un Zeetuma-Strahpi warretu kaut zeest ar Naudu, un kad tam warr notift, tad 10 Sitteni woi weena Deena eeksch Zeetuma teek turreht lihdsi diweem Rubbuteem Kapparanaudas.

S. 121.

Sche flahst pawissam irr japeekohdina, ka Pagasta-Teefai peenahkajs pee Noteefaschanas us Strahpi sawu Warru ne darriht ne weenam par gruhthu un ka ne weens ne teek wairak strahpehts, ne ka winsch irr apwainojees; jo tahs Strahpes, kas sche eeksch Liffumeem teek nosazzitas, tahs irr arweenu tahs leelakas, kas ween warr fluhst nospreestas no katras Teefas. Prohti: Liffumi ween fo warr runnahst un nosazziht par Pahrkaphschanahm, bet furra un kahda katra Pahrkaphschana buhs, tas pehz tam, ka ta Waina israhdahs preeksch Teefas, irr jaischfirr tam, kas to ismekle un to Teesu nefs, un tadeht irr japalaunjahs us winnu, ka winsch prattihs, woi fo warr atlaist no tahm eeksch Liffumeem nosazzitahm Strahpehm.

S. 122.

Ja kas no Pagasta Laudim, Pollizeies Pawehleschanas irr pahrkaphis, tad winnam jazeesch ta Strahpe tur, fur Pagasta-Teesa fehseh, ja pehz Teefas-Liffumeem daschkahrt ne irr jadarra zittadi.

S. 123.

Pagasta-Teefai arridsan peederr ta Warra, peespeest us Paslaufschanu to no sawa Pagasta Laudim, kas to ne darra, kas winnam jadarra, woi arridsan to, kas zittadi irr kahds Prettimeeks prett Teesu. Ja waijadsigs, tad par to arri Simu warr aistlaist us Draudschu-Teesu.

S. 124.

Gefsch wiffahm zittahm Teefafchanas=Leetahm un Strihdibahm, fas ne peederr pee Pollizeies Leetahm, wiffi Laudis, fas ween peeskaitahs pee Pagasta, arri tapatt stahw appafsch Pagasta=Teefas Jsteefafchanas.

S. 125.

Kad Semneeks zits zittu pee Pagasta=Teefas usfuhdsahs eefsch tahdahm nupat peeminnetahm Leetahm, tad schai jaluhko, ka ween warr, tohs sameerinahst zaur labbu un mihligu Padohmu. Ja winnus ne warr sameerinahst, tad Pagasta=Teefa isklaufina to weenu un to ohtru un ismekle, ko kattris isteikdams isfakka few par Labbu, un arri kapehz winsch to effoht dohmajis woi darrijis. Pehz tam, Pagasta=Teefa sanemm to peewestu Leezineeku Leezibu un kad papreefsch labbi irr pahrdohmajusi wiffu to Strihdabuhfchanu, ta ka winnas preefscha irr israhdijsuees, tad winna beidsot faru Spreedumu spreesch. Pee scha Spreeduma teem, fas apfuhdsahs, buhs apmeerinatees, un ne buhs eet schehlotees pee augstakas Teefas, ja tahs Strihdaleetas Wehrtiba ne welf augstaki pahr 5 Sudraba Rubbuleem.

S. 126.

Gefsch tahdu Leetu Jsteefafchanas, fas ne peederr pee Pollizeies=Buhfchanas un Teefafchanas, Pagasta=Teefai naw nefahda Datta wairak, ne ka sche Liffumi winnai dohd. Winnai tadeht irr aisleegts, tahdu Leetu Jsteefafchanu patti no fewis usnemt; un tad ween winnai tahda Jsteefafchana peekriht, kad pee winnas papreefsch par to irr fuhdschts, woi no kahda Pagasta, woi no kahda Muifchas=Walbineeka, woi no jitteem kahdeem Laudin, un wehl, kad winnai tahda Ismekleschana ihpaschi teef pawehleta no zittahm Teefahm un no Walbifchanas.

S. 127.

Kad tas, fas pee Pagasta=Teefas to Wirsrohku irr dabbujis, luhdsahs, lai Pagasta=Teefa faru Spreedumu, kad tas faru Spehku irr dabbujis, isbarra; tad Pagasta=Teefa to barra un ne gaida ne kahdas zittas Pawehleschanas par to.

S. 128.

Tapatt arri Pagasta=Teefai peederr, us augstakas Teefas Pawehleschahu — kad ta Raktos irr dohta, tohs Spreedumus isbarriht, ko augstakas Teefas irr spreedufchas, kad Laudis tahlafu Teefu un augstaku Pahraufschichanu irr meklejufchi.

S. 129.

Pee Pagasta=Teefas arridsan irr ta Apgahdaschana par wiffeem teem no faru Pagasta Laudin, fas nepeeangufchi, paschi farwas Leetas wehl ne warr apfohpt un walbiht.

Kad tadeht Behrneem Wezzaki nomirft, un winni Bahrini paleef paffal, tad Pagasta=Teefai bes Kawefchanas jausrakfta to Nomirruschu=Mantas. Scho Mantu Walbifchanu winna pawehl Pehrindereem, fas teem Bahrineem teef isbraufiti; un gahda, ka ar tahdu Mantas=Walbifchanu ta noteef, ka Liffuma 375ta un zittos irr pawehlehts.

S. 130.

Ja Muifchas=Walbineeks fuhdsedams par kahdu no farweem Saimneekem pee Pagasta=Teefas stahw us to, lai winsch zaur Teefu taptu nomefts no Mahjaswalbifchanas, woi winna Rentes Runtraktis atnemt, tapehz, ka winsch faru Mahju labbi ne walboht, woi zaur to, ka tahs Ehtas leef pakrist, woi zaur to, ka farus Laufus pareift ne apstrahda, woi zaur to, ka winsch tahs peederrigas Klauifschanas un Dohfchanas ne klaufa un ne dohd, woi zittas kahdas no Teefas peenemmigas Wainas pehz, un ja Pagasta=Teefa scho Suhdsibu ffaidri ismekledama, to Saimneeku teefcham atrohd wainigu, tad winnai peenahfahs tahdam Saimneekam to Mahjaswalbifchanu nemt, un winna Rentefkuntrakti atnemt. Tam nomeftam Saimneekam jeb Rentineekam nu gan zaur to ne irr aisleegts, par scho Leetu wehl schehlodamees pee-eet pee augstakas Teefas, bet Pagasta=Teefai peenahfahs, tuhbalin un bes Kawefchanas to Mahjas=Walbifchanu winnam atnemt, un zaur to aisfargahst, ka tahda Mahja glufchi ne aiseet pohsta lihds tam Laifam, fur augstakas Teefas Spreedums par to buhs fhuif sinams. Turklahst Pagasta=Teefa arridsan no ta nomefta Saimneeka Mantahm tif dauds aisfihla, ka, warr buht, wajadsehs augstakas Teefas Spreeschichanu isbarriht.

S. 131.

Ja Muifchas=Walbineeks Pagasta=Teefai wirft stahw, lai ta scho woi to Teefas=Leetu isbarra, fas winnai isleefahs buht tahda fas ne buhtu jadarra, un kad winna Muifchas=Walbineekam to gan buhtu liffufi pee Sirds, bet Muifchas=Walbineeks to Wahrdu ne peenehmis, tad Pagastu=Teefai bes zittas Prettirumafchanas japaflaufa Muifchas=Walbineekam, kam paleef ta Utbildefchana us winna Galwu. Bet pehz tam, kad Pagasta=Teefa irr paklaufijufi, winnai peenahfahs Draufschu=Teefai to usdoht un luhgtees, ka tahda no Muifchas pawehleta Nospreefchana taptu nozeltu un ka Muifchas=Walbineeks taptu peeturrehts, to Skahdi atlihdsinaht, ja zaur to kahda Skahde kam buhtu notiffufi. Draufschu=Teefai atfal peenahfahs scho Leetu woi isfchirt ar Labbu, woi arridsan ta, ka S. 172tra irr nolifts, un tamehr wiffu to pawehleht un apgahdaht, fas irr wajadfigs.

S. 132.

Ja Muifchas=Walbineeks useet, ka Pagasta=Teefas Nospreefchanas ne irr labbas un ka tahs teem Liffumeem irr pretti, tad Muifchas=Walbineekam, bet us faru paschn

Galwu un Altbildeschanu, ta Walta irr tahdas Nospreeschanas uskaweht lihds tam Laikam, kad Draudschu=Teefa atkal sawu Teesu turrehs, un schai tad peederr scho Leetu ischfirt, woi us Muischas=Waldineeka woi us Pagasta=Teefas Luhgschanu.

§. 133.

Kad woi Muischas=Waldineekam woi Pagastam irr jafuhds par to, ka woi wissi Pagasta=Teefneschi woi zitti no winneem ne irr darrijufchi, kas winneem darriht peenahzhs, tad tahda Leeta pee Draudschu=Teefas irr ja=eefuhds, un schai irr ta Warra, to Wainigu, ja irr wajadfigs, nozelt no sawa Ammata un Weetneeku eezelt us to Laifu, kamehr Kreis=Teefa par scho Leetu, fo Draudschu=Teesu ismetteja, buhs nospreedufi, un to lihds Gallam ischfihrusi.

Peekta Nodalka.

Likkumi par Muischas=Pollizeies Waldischanu.

§. 134.

Tahs Muischas=Pollizeies Waldischana teef ustizzeta Muischas=Waldineekam. Kad Muischneeks scho Pollizeies=Waldischanu atkal zittam kam ustizz, tad winnam scha sawa Weetneeka Wahrds Draudschu=Teefai jausdohd. Us Krohnamuischahm Kammeral=Teefa scho Pollizeies=Waldischanu warr uswehleht kam gribb, bet tai wajaga Draudschu=Teefai Sinnu par to doht.

§. 135.

Muischas=Kungam pascham naw aisleegts, schai Pollizeies=Waldischanai atfaz-ziht us kahdu winnam pascham patihkamu Laifu, un Draudschu=Teefai Sinnu par to doht. Ja ta noteek, tad schi Waldischana ar wissu sawu Spehku un sawu Darriichanu teef pahrgelta us Pagasta=Teesu.

§. 136.

Muischas=Waldineekam peenahkabs lufchoht us to, ka eeksch winnas Rohbescheem Meers walda, un ka teef dsihwohts pehz Likkumeem. Tam peekriht usdraufiht wissu to Pagastu un wissas Pagasta Pollizeies=Leetas, tam peederr wakteht, ka wissnotat wiss teef padarrihts, kas irr pawehlehts, woi Pagasta=Lauschu deht, woi Grunts un Semmes pehz. Kad Pagasta=Laudis Pagasta=Teefai ne klausa un no winnas ne warr flucht peemalitati, tad Muischas=Waldineeks tahdus pahrgalwigus un nepaklausigus Laudis leek fanemt un aiswest us Draudschu=Teesu, lai ta ar winneem darra pehz Teefas=Likkumeem.

§. 137.

Tahbi Pagasta=Laudis, kas sawu leelaku Noseegumu pehz ne warr flucht noteefati un nostrahpeti no Pagasta=Teefas, teef fanemti zaur Muischas=Waldischanu un aiswesti us Draudschu=Teesu, lai ta ar winneem darra, ka pehz Teefas=Likkumeem patti sinna.

§. 138.

Muischas=Waldineekam peenahkabs list faseet un aiswest us Bruggumeistera=Teesu Dumpineekus eeksch Pagasta; un tam buhs notift bes Luhfschanas us winnu Buhfchanu un Amnatu. Bruggumeistera=Teefa darra ar tahdeem, ka wajaga un winnus, kad teescham irr atrasti par Dumpineekem, nosufhta us Gubbernementes=Waldischanu, kas par to gahda, ka winni to Strahpi dabbu, kas pehz Teefas=Likkumeem winneem peenahkabs.

§. 139.

Muischas=Waldineekam ta Walta irr, zeeti fanemt tahdus Laudis no semmakas Rahrtas, ka Ammatneeki un zittus, kas, kauschu peerakstiti pee Pilssehtahm Darba=Biha Oflade, us Muischas=Grunti un Semmi fo darra, kas Pollizeies=Likkumeem irr pretti. Zeeti fanemti, winni Pagasta=Teefai teef nodohiti, lai ta winnus nostrahpe pehz sawahm Pahrkahpschanahm.

§. 140.

Muischas=Waldineekam irr uswehlehts, zeeti fanemt wissus Laumbarritajus, lai tee nu buhtu bijufchi woi no Semneeku= woi no zittu Lauschu=Rahrtas un tohs list aiswestus Bruggumeistera teesu, ka ar winneem tur jo prohjam noteek, ka Teefas=Likkumi to nefs.

§. 141.

Pawehleschanas un Patentes, kas no Semmes=Waldischanas Muischas=Waldineekam teef nosufhtitas, lai winsch tahs darra sinnamas, tahs no Muischas=Waldineeka atkal teef usdohhtas Pagasta=Teefai, ka schi no tahm Sinnu dabbu un Sinnu warr doht. Ja tahdahm Pawehleschanahm ne teef paklausihts, tad Muischas=Waldineekam par tahdu Nepaklausifchanu ween tad irr jaatbild, kad winsch irr uskawejees Sinnu doht par tahdahm Pawehleschanahm.

§. 142.

Tahs Rewihsties= jeb Galwasnaudas=Rulles, kas Pagastu=Teefahm itrescha Gadda irr jafaraksta, Muischas=Waldineeks nosufhta us Prettinemfchanas Kommissihje; tif lihds, ka winsch tohs skaidrds Rakstos irr dabbusis no Draudschu=Teefas Notehra.

S. 143.

Muischas-Waldineekam buhs arri luhfoht us to, ka pareisi un tà, kà irr pawehlehts, teef dshwohts ar Pagasta-Lahdes un Labbidas-Maggasihnes, un ja Muischas-Waldineeks tur kahdas Sajufschanas nomanna, tad winnam tas irr jausdohd Draudschu-Teesai.

S. 144.

Muischas-Waldineeks isdohd Paschportes jeb Parahdischanas-Grahmatas tahdeem, kas pehz Liffumu Rosazzischanam woi pawissam ischfirahs no Pagasta, woi us kahdu Laifu ween atstahjabs no ta, ka tee bes Kawefleem warr sawu Zettu eet. Tapat Muischas-Waldineeks zaur Pagasta-Teesu leef wakhtet tif pat par to, ka bes tahdas Paschportes ne weens no winnas Pagasta ne iset us zittu Draudsi jeb Kir-spehli, kà arridsan wakhtet par to, ka neweens no fiveschas Draudses ne eenahf winnas Pagastà un tur fur peemiht, bes ka winnam buhtu tahdas Parahdischanas-Grahmatas.

S. 145.

Schahm Paschportehm waijaga buht driffetahm, bet us nestempeletu Papihri, un apsegeletahm ar Muischas-Seegeli. Tur eefschà waijaga usshmeht to, kam ta Paschporte irr dohta, kahds winsch irr no Muguma, no Waiga, no Alzin, no Matteem u. t. j. p.

Pee tahdeem Pagasta-Laudim, kam Muischas-Waldineeks drohschi warr ustizzeht, tahdas Paschportes warr palift, lai winneem, kam daudreis kahdas Geshanas un Darischanas warr buht, zaur to kahds Utweeglums irr, bet tad irr japeeraksta us zif ilgu Laifu tahdas Paschportes geld. Turpretti lai tahdas Paschportes ne paleef Rohkà tahdeem Laudim, us fo Muischas-Waldineeks ne warr dauds palautees, bet no teem lai winsch tahs ikreisi fanemin, glabba; un katurreisi kad atkal teef isneintas, lai winsch peeraksta us zif ilgu Laifu buhs buht geldigas.

S. 146.

Muischas-Waldineekam ne buhs isdohd tahdas Paschportes Deenestneekem, jeb Saimes-Laudim, pirms irr isklaujis, woi arridsan tee, kurre Deenestà fchee Laudis stahw, irr ar Meeru ar to.

S. 147.

Muischas-Waldineekam peenahkabs, tam, kas Paschporti luhdsahs, to isdohd, pirms 24 Stundas irr pagallam; ja ween tahdai Ruhgschanai Liffumi nam pretti. Ja winsch to ne darra, tad tas, kam to Paschporti aisleeds, warr fuhdsjetees par to pee

Draudschu-Teesas, kas par tahdu Misleegschanu no Muischas-Waldineeka Utbilde-schanu prassa, un kas, kad to Leetu irr ismeklejusti, woi patti winnam Passi eedohd, woi winnu atrahda.

S. 148.

Ja zits no Pagasta-Laudim noht paleef pahri pahr to eefsch Paschportes nosazzitu Laifu, woi ja kahds bes Sinnas iset ahra no Pagasta, tad Muischas-Waldineeks tahdu warr lift faukt Basnizà, kà Wasatneeku, un stahweht us to, ka winsch teef isdohds.

S. 149.

Par wissu, kas sawadi eefsch Pagasta noteef, un fur ihpascha Padohma waijaga, Muischas-Waldineekam bes Kaweschanas, tà, kà lihds schim, buhs Sinnu doht Brug-gumeistera-Teesai un Padohmu prassht.

S. 150.

Wissaugstakais Widsemnes Teesasleetu Waldditais Muischas-Waldineekam un Pagasta-Teesai sawas Pawehleschanas dohd, woi zaur Draudschu-Teesu, woi arridsan teescham no sewis, kad winnam tà labbaki leekahs buht. Ja winsch sawas Pawehleschanas aislaisch no sewis teescham, tad Muischas-Waldineekam un Pagasta-Teesai peenahkabs winnam Sinnu appakkal rakstht un isteift, kà winna Pawehleschanas irr isdarritas.

S. 151.

Muischas-Waldineekam ta Warka dohta sawus Muischas-Laudis un Darbineekus pahrmahziht ar weeglahm Strahpehm, lai zaur to Paslaufschanu un gohdiga Dshwofschana eefsch Muischas teef uskohpta, un turpretti pahrwaldita wissa Nepaklausischana, wissa Nebehdaschana, Nezeenischana, un Slinkofschana, zaur fo Muischas-Laudis daschkahrt, woi sew pascheem, woi Muischas-Kungam leelu Skahdi warr padarriht. Schahs Strahpes, fo Muischas-Waldineeks warr nospreest, irr:

- 1) Apzeetinaschana pee Uhdens un Maises us diwi Deenahm, bet tahdà Weetà, kas Zilweka Wesselibu ne maita.
- 2) Pahrmahzischana woi ar peezpazmits Sitteneem ar Speeki us gehrbtu Neesu, woi ar tikpat Sitteneem ar Behrnuriksteem, ja tee strahpejami Zilweki irr Seewischkas un Behrni, kas wehl nam 14 Gaddus wezzi.

S. 152.

Schahs Strahpes warr nospreest:

- 1) Kad Muischas-Laudis woi arridsan tee Semneeki, kas irr pee Muischas-Darba, faut tee arridsan buhtu Saimneeki woi Rentineeki, zaur Derschanu woi zittahm

negantibahm, Muischâ Nemeeru un Trohksni barra, woi arri Muischas = Rungam zaur to padarra Skahdi.

2) Kad winni zaur Beskaunibu un Nepaklausibu Rungam to peenahkamu Gohdu leeds.

3) Kad pee laiskas woi zittas nelabbas Etrahdaschanas Etrahpi irr pelnijuschi. Kad schahs Wainas naw, un tahs Pahrkapshanas ne eet taisni prett Muischas = Rungu woi winna Weetneeku, bet tahs ween irr zitta kahda negohdiga Buhshana, tad tahds Pahrkapshas teef noteefahs us Etrahpi ween zaur tahs Teefas Spreedumu pee kurras ta Leeta peederr. Us Krohna = Muischahm tas stahw pee Kammeral = Teefas, kam winna to Pahrnahzishanu Muischâ gribb uswehleht.

S. 153.

Kad daschkahrt Muischas = Walbineeks to nosazzitu Wallu pee Pahrnahzishanas buhtu pahrkahpis, tad tohp lauts un wehlehts, ka warr eet fuhdserees pee Draudschu = Teefas Preekschsehdetaju, kam jaluhko, woi winsch to Leetu ne warretu ischkirt ar Labbu, un ja to ne warretu, tad tam buhs bes Kaweschanas pawehleht, kas irr waijadsigs. Us to Suhdseschanu Muischas = Rungam woi pascham woi zaur Weetneeku jaatbild, woi Nutti prett Nutti, woi ar Raksteem.

S. 154.

Muischas = Walbineeks to Pollizeies = Waldischanu us sawu Grunti un Semmi, ween tad warr pasauheht us kahdu nosazzitu Laifu, kad Opgerikts = Nodatta, kas Semneeku = Teefas = Leetas isteefa, pehdigi to ta irr nospreedusi. Pee schihs augstakas Teefas to mehr arridsan stahw, pehz sawa Padohma, Muischas = Walbineekam to Pollizeies = Waldischanu aisleegt un Pagasta = Teefai to pawehleht, jau kamehr ta Leeta weht teef isteefata.

S. 155.

Ja schi Opgerikts = Nodatta, kas Semneeku Teefas = Leetas pehdigi isteefa, scho Pollizeies = Waldischanu, woi us kahdu Laifu, woi gluschi aisleeds tam no Muischneeka liktam Weetneekam, tad Muischneeks scho Waldischanu warr uswehleht kam gribbedams, ja winsch to ne gribb doht eeksch Pagasta = Teefas Rohkahm.

S. 156.

Tomehr ja schis Weetneeks kam pahrahi darritu eeksch ta winnam pawehleta Waldischanas = Ammata, tad Muischneekam ta Etrahpesnauda par winnu irr jaismakfa ja tas Weetneeks to makfaht patz ne spehj; bet tam Rungam ta Walla paleef, scho ismakfatu Etrahpesnaudu atkal peedsiht no sawa Weetneeka.

Sesta Nodatta.

Likkumi par Draudschu = jeb Kirspehlu = Teefahm.

S. 157.

Eeksch wiffas Widsemnes, deht Semneeku = Teefas = Leetu Jsteefaschanas, tahs waijadsigas Draudschu = Teefas taps eezeltas, ta ka Munsturis C. to israhda. Pee katras Draudschu = Teefas peederr weens Preekschsehdetais no Leelfungu = Rahrtas un trihs Bihfitteri jeb Peefsehdetaji no teem pee Draudschu peederredameem Saimneekem woi Rentineekem.

S. 158.

Ja eeksch wiffahm tahm Draudschu, kas fohpa to Preekschsehdetaju israuga, neweens Muischneeks ne atrastohs, kas buhtu no Widsemnes = woi no Kreewusemnes Leelfungeem, tad to Preekschsehdetaju arri warr israudsiht no zitteem Draudschu = Rungeem, kas ne irr no Leelfungu = Rahrtas, woi winnu arridsan warr israudsiht no tahdeem Leelfungeem, kas gan paschi ne dsihwo eeksch schahm Draudschu, tomehr pee winnam irr tik tuwu klah, ka drihs irr aisdneedsami teem, kas Teesu melle.

S. 159.

Appaksch wezza Draudschu = Teefas Preekschsehdetaja Usraudsišanas tas jaunais Preekschsehdetais teef israudsihts zaur teem Leelfungeem, kas peederr woi pee Widsemnes = woi pee Kreewusemnes Leelfungeem un dsihwo tannis Draudses, kas fohpa irr sabee droti us weenu Draudschu = jeb Kirspehlu = Teesu. Muischneekam, kam peederr wairak ka weena Muischâ tai paschâ Draudschu = Teefas Aprinki, tam pee tahdas Usraudsišanas buhs sawu Padohmu doht tiffai par weenu Muischu ween, un kas patz ne warr nahkt, tas sawu Padohmu warr atsuhtit Rakstos. Us Draudschu = Teefas Preekschsehdetaja Pawehleschanu, Pagasta = Teefaswihri, appaksch Basnizas = Pohrsteera = Kunga = Waldischanas, israuga tohs Draudschu = Teefas Peefsehdetajus. Kur wairak ka trihs Draudses peederr appaksch weenas Draudschu = Teefas, tur Draudschu = Teefas Preekschsehdetajam buhs scho Draudschu = Pagastus nodallist eeksch trim Dattahm, kam waijaga buht weenadahm jeb tifpat leelahm pehz Lauschu = Skaischka jeb pehz Lauschu = Galwahm, jif ween tas warr notift. Katra no schahm Nodallahm appaksch weena Basnizas = Pohrsteera = Kunga Waldischanas weenu Bihru israuga par Peefsehdetaju, ta ka no weenas Draudses tiffai weens Peefsehdetais teef israudsihts, ja zittahrt schim Likkumam naw pretti, kas S. 165ta teef mahzihts.

S. 160.

No tahdu Muischu Pagasteem, kas peederr woi Draudschu=Teefas Preekschfeh-detajam woi winna Weetneekam, ne buhs israudsicht Peefehdetajus eeksch Draudschu=Teefas.

S. 161.

Tas irr ja=ezeelt us Teefas=Ammatu, kam pee tahdas Israudsichanas tas leela=kais Pulkš peekriht; bet kad weenam Israudsitam tik patt daudš Rungi woi Laudis pee-kriht, kà ohtram, tad irr jameflo, un tas irr ja=ezeelt, us fo tee Weeli kriht.

S. 162.

Kas zaur Draudschu=Rungu leelaku Pulkš irr israudsichts par Draudschu=Teefas=Preekschfehdetaju, tas teek darrihts sinnams Opgeriktam jeb augstai Emmes=Teefai, lai ta winnu apstiprina par tahdu; bet kas tikkai irr israudsichts par Peefehdetaju, tas Kreisteefai teek darrihts sinnams, lai schi winnu apstiprina. Kad tas irr notizzis, tad Kreisteefa noswehrina wiffus Draudschu=Teefas Beedrus. Pee tahs nu noteekamas pirmas Israudsichanas, Kreisteefas Weetâ Emmes=Teefa gahdahs, ka wiffi Teefas=beedri teek noswehrinati.

S. 163.

Draudschu=Teefas Preekschfehdetajam waijaga buht fawš Weetneeks un tapatt arri katram no winna Peefehdetajeem fawš. Schee Weetneeki teek israudsiti, apstiprinati un noswehrinati us tahdu paschu Wihi, kà tee ihsteni Teefaswihri.

S. 164.

Schinni Teefâ pee paschas Ismekleschanas un Teefaschanas allaschin tik ween buhs buht tas Preekschfehdetais, un diwi Peefehdetaji, jo tas tã tohp turrehts, ka tas Peefehdetais no tahs Draudses, no furras ta suhdsama Leeta tohp ismekleta, allaschin atkabh-jahs un ne kahdu Dalku ne nemm pee Teefaschanas.

S. 165.

Kur tikkai diwi Draudses peederr appaksch weenas Draudschu=Teefas, tur ik treschâ Gaddâ pamihschu teek israudsiti diwi Peefehdetaji no weenas Draudses, un weens no tahs ohtras.

S. 166.

Draudschu=Teefas Preekschfehdetais tik labbi kà winna Peefehdetaji teek ezeelti us trim Gaddeem. Kad tee irr pagallam, tad winni atkal no jauna warr tapt usaizinati us zitteem trim Gaddeem, prohti, ja paschi arribsan ar to irr ar Meeru.

S. 167.

Ta Draudschu=Teefa allaschin sanahf pirnâ Mandagâ eeksch katra Mehnescha un paleek kohpâ tik ilgi, kamehr wiffas eefuhdsetas Leetas irr nodarritas. Ja woi Preekschfehdetajam pascham woi winna Weetneekam tahdi Kawekli buhtu, ka nei weens, nei ohtris warretu nahft us Teefas=Turrefchanu, tad tam Preekschfehdetajam waijaga to list fluddinaht Basnizâ to Swehtdeenu papreeksch un nosazziht furrâ zittâ Deena winsch to aiskawetu Teefas Darrifchanu usnems. Eeksch fawadahn Waijadibahm Preekschfehdetais israksta arribsan ihpaschas Deenas woi us Teefas=Turrefchanu woi us kahdahm waijadisgahm weetigahm Upraudischanahm.

S. 168.

Draudschu=Teefas Weetneeks, kad tas Preekschfehdetaja Weetâ stahw, tur to fahrtigu Teefu tur, fur tee Teefas Raksti un Papihri stahw.

S. 169.

Ja kahds no teem Peefehdetajeem zaur Newesselibu woi zaur zitteem kahdeem preeksch Teefahm peenemmameem Kawekleem teek aisturrehts, tã ka ne warr pats nahft, tad tam pee Laika buhs Sinnu doht fawam Weetneekam, lai tas eet winna Weetâ.

S. 170.

Kad Draudschu=Teefa zaur to Sihni, kas Suhdschajam irr janones pee winnas, irr atraddusi, ka winna suhdsama Leeta jau tappusi ismekleta no Pagasta=Teefas, tad Draudschu=Teefa to Leetu arribsan ismekle, to pagallam noteefa un to pabeids

Draudschu=Teefas Darbs irr tadeht schis:

- 1) Ta noteefa wiffas tahdas Strihdibas Leetas, kas daschfahrt irr bijuschas, woi Semneeku paschu starpâ, woi starp Pagasta un kahdu Semneeku, woi arribsan kad Semneeks suhds prett Pagastu.
- 2) Ta noteefa un pabeids wiffas tahdas Suhdseschanas, kas warr buht Pagastam irr prett fawu Pagasta=Teefu un prett Pagasta=Wezzakeem, woi arribsan Pagastu=Teefai un Pagastu=Wezzakeem prett Pagastu.
- 3) Ta nospreesch par Runga Suhdseschahanahm, kad winsch suhdshs, woi prett wiffu Pagastu, woi prett kahdu no Pagasta=Laudim, woi arribsan prett Pagasta=Teefu un Pagasta=Wezzakeem.
- 4) Ta darbojahs, ar Labbu ischkirt tahdas Suhdseschanas, kas woi wiffam Pagastam woi kahdam no winna Laudim, woi Pagasta=Teefai woi Pagasta=Wezzakeem irr prett Muischu un Muischas=Waldineeku. Bet kad ne warr ar Labbu

isfchirt, tad Draudschu=Teefa par to Simu aislaisch us Kreisteefu, libds aisfuhta to par scho Leetu usnemtu Protokolli, un fawu paschu Padohmu arri aisraksta.

5) Tai peenahfahs gahdaht par to, ka ta Kuntraktu=Grahmata, kas irr glabba-jama pee Draudschu=Teefas, peeklahjigi teef farakhiita un turreta. Schinni Grahmata teef eerakstiti wiffi Kuntrakti jeb Saderreschanas, fo woi Pagasts, woi weens no winna Beedreem jeb Laudim uszett par Kentesdohschanahm, par Dientesneimshanahm un par Parradeem. Tomehr ween tahdi Kuntrakti teef eerakstiti, kam Liffumi ne irr pretti.

6) Tai arridsan irr jaisdohd tee Protokolli, kas tikke usnemti par tahm winnas preefschâ ismekletahm Leetahm, ja Muischas=Waldineeks woi Pagasts, woi weens no Pagasta=Beedreem to isluhdshas.

7) Tai peenahfahs list aiswest us tahm peederrigahm Teefahm tohs Laudis, kas pee winnas tappe atsuhiti un apfuhdseti, un kas zaur winnas Ismekleschanu irr atrasti par tahdeem, kas Rakladarbus irr darrijuschi.

8) Tai arridsan ta Warra, ja irr waijadsigs, us kahdu Laifu un kamehr Kreisteefa par to buhs nospreedusi, Pagasta=Teefneschus, winnu Beetneekus, Pagasta=Wezzakus un paschus Draudschu=Teefas Peefsehdetajus nozelt no winnu Alimata, kad winni fawâ Alimata gruhti irr noseeguschees, woi arridsan zittadi negohdigi un nelabbi dshwojuschi.

9) Tai buhs zauri luhfoht tohs Nehkenumus, kas teef turreti par Pagasta=Lahdes Genemshanahm un Isdohschanahm, un tai arri buhs luhfoht pehz fawa Aprinka=Magasihnehm.

10) Tai peenahfahs zaur fawu Notehri list norakstihit tihros fheidros Rakstos tahs no Pagasta=Teefahm Galwas=Naudas Dohschanas pehz farakstitas Nulles un apleezinaht, ka tik patt dauds Dwehseles irr usnemtas no Notehra, ka bija eefsch Pagasta=Teefas=Nullehm.

11) Tai peederr apstiprinaht par Pehrmindereem tohs, kas Bahrineem irr israudsiti par tahdeem. Draudschu=Teefai arri ne warr leegt pahrluhfoht, Pehrmindera Nehkenumus, kas ifgaddus winnai jaleef preefschâ.

12) Zaur fawu Preefschneeku Draudschu=Teefa weenreis par Gabbu us tahm Muischahm paschahm pahrrauga tahs Pagasta=Lahdes un Magasihnes, woi arridsan teefcham tik dauds irr eefschâ, ka usdohd. Pee tahdas Apfahritbraufschanas Draudschu=Teefas Preefschsehdetais no Muischas us Muischu teef schkuhtchts

bes Makfas; un ja winnam zittas kahdos ihpaschas Darrischanas pehz irr jabrau, tad winsch tohs Schkuhtsfigus bes Makfas dabbu no ta Pagasta, fur winnam ta Darrischana irraid.

13) Weidicht Draudschu=Teefai peenahfahs paklausht un to padarriht, kas eefsch Semneeku Teefaschanas Leetahm no augstakahm Teefahm winnai teef pawehlehts un us fo winna teef usaizinata. Ta arridsan isdarra fawus paschus Spreedumus, kad teem ne irr pretti runnahts un tee fawu Spehku irr dabbu-juschi.

S. 171.

Eefsch wiffahm Pollizeiis=Leetahm ta Pollizeiis=Waldischana pahr tahm pee kas tras Draudschu=Teefas peederredamahm Draudsehbm jeb Kirspehlehbm irr pee Draudschu=Teefas Preefschsehdetajam Winsch Naudasstrahpi warr uslist, libds 12 Rubbuleem Rapperanaudas, un list strahpeht pee Meefas ar tik dauds Sitteneem, woi ar Zeetumu us tik dauds Deenahm, ka tas pehz tahs S. 120 nosazzitas Strahpes Takfas isnes libds 12 Rubbuleem.

S. 172.

Tam 170ta S. gan irr nosazzihits, ka eefsch Lauschu Suhdsibahm prett Muischas=Waldineeku, Draudschu=Teefai ne peederr, fo pagallam notaisht un nospreest; bet ka tai ween buhs dohtes us to, ka Meeru faderretu stary Suhdsetaju un Muischas=Waldineeku. Ja tomehr Draudschu=Teefas Preefschsehdetajam isleefahs, ka waijadsetu par tahdu Leetu tuhdaht jel fo notaisht, tapehz ka zaur Miskaweschanu woi weens woi ohtrs no teem, kas suhdshas, warr nahkt Skahde; tad winnam ta Warra irr, schahs Waijadsibas pehz tuhdaht fo spreest un pawehleht, bet turklaht winnam Sima jaaislaisch us Kreisteefu.

S. 173.

Kad Draudschu=Teefas Spreedumeem un Pawehleschanahm ne teef paklaushts, bet kad teem pretti turrahs, tad winna usaizina Brugguneistera=Teefu, lai apwalda tohs Nepaklausfigus.

S. 174.

Ja kahdas eefuhdsetas Leetas Wehrtiba ne irr augstaka pahr 10 Sudraba Rubbuleem, tad ar schihs Leetas Ischfirschana buhs palist, ta ka Draudschu=Teefa to nospreede un par to ne drihst tahlatu Teefu mekleht.

S. 175.

Pee Draudschu=Zeesas peederr arri weens Skrihveris, fauzams Notehrs, fo Draudschu=Zeesas Preefschfehdetais weens pats israuga un fo tas arri warr atlaist, ja tas winnam ne patihf. Schis Skrihveris jeb Notehrs teef eefwehrinahts no Draudschu=Zeesas. Tomehr ja pats Preefschfehdetais griibb usneemtees, arri Notehra Ummata-Darbu padarriht, tad tam gan warr notift.

S. 176.

Draudschu=Zeesas Notehra Ummatu ne warr uswehleht nei Mahzitajam jeb Basniz=Kungam, nei arri zittam kam no Basnizas=Kalpeem, lai tee ne teef aiskaweti eefsch saweem Ummata=Darbeem.

S. 177.

Draudschu=Zeesas Notehra Darbi irr: Sarakstih to Protokolli jeb Zeesas=Grahmatu par wissahm preefsch Draudschu=Zeesas ismekletahm Leetahm, un skaidrös Rakstös turreht un apfohpt to Runtraktu=Grahmatu, kas pee Draudschu=Zeesas teef farakstita un glabbata. Appaksch Draudschu=Zeesas Preefschfehdetaja Usluhfoshana winsch pa Rahrtam un skaidrös Rakstös noraksta tahs Rewihfijes= jeb Galwasnaudas=Nulles par wissahm Draudsehm un Pagasteem, kas peederr appaksch schihs Draudschu=Zeesas. Winnam arri peenahkabs israkstih tohs gadsfahrfigus Rehkenumus par tahm Pagasta Labbibas Magasihnehm, kas irr Draudschu=Zeesas Aprinkt, un ja pee schihs Zeesas wehl zittas kahdas Rakstischanas un Isrehkeneschanas gadditohs, tad tas wiss no winna irr jaapfohpt un jadarra.

S. 178.

Draudschu=Zeesa tur sewim klacht weenu Grahmatu=Nesseju, kas sawu Lohni dabbu no teem Pagasteem pehz winna Lauschu Skaitla, pehz Draudschu=Zeesas Israkstischanas.

S. 179.

Kahdu Lohni Draudschu=Zeesas Peeefhetaji un tas Notehrs dabbuhs, to tahs Draudses jeb Kirspehles paschas nosakfa pehz sawu Dwehsefu Skaischa. Notehra Lohne teef malfata us puffi no Muischneefeeem un us puffi no Pagasteem. Bes schihs norunnatas Lohnes winsch wehl dabbu 5 Rappeelus Rapparanaudas par katru woi wihrischfu woi seerwischfu Dwehsefu, fo winsch tahs Galwasnaudas=Nulles kohpdams, tur irr eerakstijis (S. 175). Scho Makfu winsch tomehr dabbu tiffai tad, kad wissas Nulles irr norakstitas treijös skaidrös Rakstös, kad tahs irr prettinemtas no Prettinem-

schanas Kommissihjes, un irr atraftas par labbahm. Par scho Makfu winnam pascham arri jagahda Pappihrs un wissas zittas rakstamas Leetas.

S. 180.

Kad weens Draudschu=Zeesas Peeefhetais tai sinnamä Zeesasdeenä noht paleef un winna Misbildinaschana ne irr preefsch Zeesahm peeneimmama, tad tam jamakfa eefsch sawas Pagasta=Lahdes 1 Sudraba Rubbulis par katru Deenu, fo winsch irr noht bijis.

S. 181.

Peeefhetaju Weetneeki tad ween to Zeesneschu Lohni, zif tas nu par to Laifu istaifa, warr prassih, kad winni wesselu Puffmehneshu ar weenu irr gahjuschi Zeesneschu Weeta.

S. 182.

Draudschu=Zeesa, fur irr wajjadfigs, Semmes=Zesai un Kreis=Zesai Sinnu dohd un winna Grahmatas aiskaisch us Bruggumeistera=Zeesu un to usaizina par Paligu, fur irr wajjadfigs.

S e p t i t a N o d a t t a.

Likkumi par Kreisteefahm.

S. 183.

Cefsch Katras no teem tschetreem Zeesas=Aprinkeem eefsch kurreem wissa Widsemne teef eedallita, (fo Wahzwalloda sauz Kreises) un tapat arri eefsch Sahmusemmes, Semneeku Zeesaschanas Leetu pehz weena Kreisteefa teef eezelta. Pee schihs Zeesas peederr weens Preefschfehdetais no Leelungu-Kahrtas un tschetri Peeefhetaji, diwi no Leelungu-Kahrtas un diwi no Semneekem.

S. 184.

To Kreisteefas=Kunga Preefschfehdetaju jeb Kreisrikteri un winna Peeefhetajus no Leelungu-Kahrtas jeb Affesserus tee Muischneeki israuga, kas dsihwo tanni Widsemnes=Zeesa, un kam pascheem Muischas irraid. Tohs Peeefhetajus no Semneeku Kahrtas israuga tee Peeefhetaji pee tahm Draudschu=Zeesahm, kas irr tanni pascha Widsemnes Zeesa. Schi Zeesas Kungu Israudischana noteef ik trescha Gadda tai sinnamä leela wissu Muischneeku Saeeschanas Deenä jeb Landaga; un ja pa tam starpam, kahda Truhkuma deht buhtu wajjadfigs kahdu weenu woi ohtru Zeesas Kungu israudih, tad tas noteef us Muischneeku majakahm Saeeschanahm, fo sauz Kon-

wentes. Un tahda Israudsifchana tad noteek pehz teem Preefschrafsteem, kas 1802frā Gaddā par wiffahm tahdahm Israudsifchanahm no Leelfungu Puffes irr dohti. Bet scho reisi pee scho Liffumu un wiffu scho Leetu pirmas Gewefchanas un Getaisfchanas, katras Widsemnes Teefas Landrahtis, kam tas augstais Basuizas Pohrsteera Ummats irr, fawā Teefā un fawas Teefas Pilssehtā israflis weenu tahdu masafu Muisch-neefu Saeeschanu, fur appaksch scha Landrahta Usluhfoshanas, tee pirimi no scheem jauneem Teefas-Rungeem taps israudseti.

§. 185.

Tas no tahdeem Rungeem, kam Leelfungu leelafais Pulks irr peefrittis un kas us tahdu Wiifi irr israudsihts par Teefas-Rungu, tas teek darrihts sinmans tam wiffuangstakam Teefasleetu Walbitajam, un schis luhgts, lai tas winnu apstiprina par tahdu. Tee, kas irr israudfiti par Peefehdetajeem no Semneeku Rahrtas, teek apstiprinati par tahdeem zaur to Dpgerikts-Nodalku, kas Semneeku Leetas isteefa.

Wiifi pee Kreisteefas peederredami Teefaswihri scho reisi teek noswehriinati pee Semneesteefas un us preefschu tam buhs notift pee Kreisteefas.

§. 187.

Kreisteefas Preefschfehdetais jeb Kreisrikters un arri tee Peefehdetaji teek eezelti us trim Gaddeem. Rad tee pirimi trihs Gaddi pagallam, tad winni atkal no jauna warr tapt usaizinati us zitteem trim un wehl wairak Gaddeem.

§. 188.

Kreisteefa fawu Teefu turr tamē Widsemnes Teefas Pilssehtā, fur Leelfungi to buhs nowehlejufchi, un schi Teefas-Turreschana noteek itgaddos pirimā Swetschu-Mehneschā jeb pirimā Wewrara-Deenā, atkal pirimā Seena-Mehnescha jeb Zuhli-Deenā, un atkal pirimā Salmas-Mehnescha jeb Nowembera-Deenā. Sanahfufi, ta paleek kohpā, kamehr tahs Leetas irr nodarritas un nobeigtas, par furrahm tee Teefaschanas-Rakfli jeb Akti pee katras Teefu-Turreschanas irr eenahfufchi. Ja tomehr Kreisteefas Preefschfehdetajam isleekahs wajadfigs buht, ka wehl bes tam un sewischki ta Teefa taptu fa-aizinata, tad winsch to fa-aizina zaur Raksteem un to Teefu turr, woi pee sewis fawā Muischā, woi zittur fur, fur irr wajadfigs, tā kà winnam pascham irr patihfams, un tā kà ta Leeta to isnesf.

§. 189.

Kreisteefa, buhdama augstaka Teefa, ween tad Suhdsibas Leetu peenemm, kad woi Semneeki prett Semneekem, woi Muischas-Rungs prett Semneekem, woi Pa-

gasts un kahds no winna Beedreem, woi arridsan kahds Pagasta-Ummata-Wihrs prett Muischas Rungu irr gahjufchi schehlotees pee winnas. Par wiffahm tahdahm Leetahm Kreisteefa, ja buhtu wajadfigs, woi Draudschu-Leefahm uswehle, lai tahs tahdas Suhdschanas us Weetu paschu ismekle, woi arridsan patti tur noeet to ismekleht. Schai Teefai arridsan ta Barra, pehz Teefas Nospreeduma nomeft no Ummata nederrigus Pagasta-Leefneschus, nezeenigas Draudschu-Leefas-Peefehdetajus un tahdu Leefneschu Weetneefus. Beidsiht Kreisteefa arridsan wiffus fawus Teefas-Spreedumus isdarra lihds Gallam, ja scha Spreeduma deht ne kas ne irr gahjis, pee augstakas Teefas schehlotees.

§. 190.

Ja gabbitohs — fo tomehr gan drihs ne warr dohmaht — ka pats weens no Semneeku Peefehdetajeem eefsch Kreisteefas buhtu tahds negohdigs un nezeenigs, ka wajadsetu winnu atstahdinaht no Teefas-Ummata, tad Kreisteefa tahdu nozett tamehr, kamehr Dpgerikts-Nodalka, kam Sinna par to irr dohta, buhs pawehlejufi, kà buhs palift ar tahdu.

§. 191.

Ko Kreisteefa nospreesch eefsch wiffahm tahdahm Strihdibas-Leetahm, furru Wehrtiba welk ween lihds 50 Sudraba Rubbuleem, tam arri tā buhs palift, un ne warr pee augstakas Teefas pee-eet schehlotees par tahdu Spreedumu.

§. 192.

Ta Lohne, fo schihs Teefas Beedri dabbu un kas wehl wajaga pee winnas Buhfchanas, to augstais Krohnis maffa, tā kà Munsturis D. to israhda.

§. 193.

Tee Kreisteefa-Sekretahri pawiffam teek nemti no tahdeem Widsemnes Leelfungeem, kas Widsemnes augstā Skohlā irr fataifjufchees us Teefaschanas-Leetahm un Teefas-Rungu-Ummatu, un to irr ismahzijufchees.

§. 194.

Tahds Kreisteefas Sekretahrs teek peenemts us trim Gaddeem un kad tee pagallam, tad winsch atkal no jauna warr tapt usaizinahts us to paschu Ummatu.

S. 195.

Kreisteefa aiskaisch Nakstus us Semmes=Teefu, winna zaur Naksteem uswehl Draudschu=Teefai, un winna tapat Bruggumeistera=Teefu usazina par Palihgu prett Nepaklaufgeem.

S. 196.

Zittas Teefas, appaksch kurrachm nei Kreisteefas, nei Draudschu=Teefas stahw, ne buhs schahm abbahm ne kahdas zittas Darrischanas pawehleht, kà ween tahdas, kas schinnis Likkums irr peeminetas ar ihpascheem Wahrdeem. Tadeht nei Kreisteefai nei Draudschu=Teefai, kam ween peenahfahs Semneeku=Teetas isteefah, buhs tapt apspeestai ar tahdahm Darrischanam un Pawehleschanahm, kas winnu ihstu Darbu un Darrischanu aiskawe.

Ustota Nodalka.

Likkumi par Opgerikts=Nodalku jeb par to sawadu Teefu, kam eeksch augstakas Semmes=Teefas buhs isteefah Semneeku Teefaschanas=Teetas.

S. 197.

Par pehdigu un augstaku Teefu eeksch Semneeku Teefaschanas=Teetahm teef atschkirta weena sawada Teefa jeb Nodalka eeksch Opgerikta, jeb augstakas Semmes=Teefas, kas wisspehdigi, un tà, kà pahr winnas Spreedumu naw wairs wehl tahlaka Teefasmeleschana, nospreedihs eeksch tahdahm Strihdibas=Teetahm, kas irr woi starp Semneekem un Semneekem, woi starp Semneekem un Muischas=Rungu, woi starp Muischas=Rungu un Semneekem.

S. 198.

Pee schihs sawadas Teefas eeksch Opgerikta peederr Opgerikta Preekschneeks, tas Landrahts, kas Ritteruhst dsihwo, un kas tapatt gan drihs irr kà wissu Landrahtu Wahrda, un tee trihs Landrahti, kas tapat jau irr Peefehdetaji jeb Affefferi pee Opgerikta.

S. 199.

Pee schis Opgerikts=Nodalkas, kas Semneeku Teefaschanas Teetu deht teef eezelta, peederr arribsan weens Sekretahra=Rungs, kam buhs schahs Semneeku Teefas=Teetas

appahdaht un par tahm sawadu Protokolli jeb Teefas=Grahmatu turreht. Schis Sekretahra=Rungs us Landagu teef israudsihts un nemts no tahdeem Widsemmes Leelfungeem, kas augstas Skohlàs irr fataisijuschees us tahdu Ammatu, un to ismahzjuschees. Winna Lohni, tà kà to, ko wehl weens Skrihweris, kas appaksch winna stahw, dabbu, un kas wehl jaisdohd par schihs augstakas Teefas=Nakstischanam, to Krohnis maksa, tà kà to Munsturis D. israhda.

S. 200.

Schi sawada Teefa eeksch Opgerikta, tà kà libds schim, sawu Teefu turrehs Ritteruhst.

S. 201.

Kad tad nu schee jauni Likkumi wisseem Widsemmes Semneekem irr dohti, lai tee nu dsihwotu appaksch Krohna=woi appaksch Rungu=Muischahm un winni wissi arribsan irr padohiti appaksch tahm nu isteiktahm daschadahm Teefahm; tad nu arribsan us preekschu nei Kammeral=Teefai nei Kreiskommisfehreem buhs eejauftees eeksch tahdahm Teefas=Teetahm, kas gaddisees starp Krohna=Muischu un Rungu=Muischu=Semneekem, un winneem tadeht eeksch tahdahm Teetahm ne buhs wairs no ferwis woi ko pawehleht woi ko aisleegt zitteem Muischneekem un zittahm Muischahm.

S. 202.

Schee Likkumi, kas wisseem Widsemmes Semneekem irr dohti, arribsan, kà probtams, irr eezelti Nihges Nahts Muischu=Semneekem par Labbu, tomehr zaur scheem tahdeem jauneem Likkumeem Nahts Teefahm pahr sawahm Muischahm ne kas ne buhs tapt atrauts, un tapehz wehl schè teef peeminnehts ar ihpascheem Wahrdeem, ka teem us tahm ihstenahm Nihges Nahts Muischahm dsihwodameem Semneekem arri ihpaschi Pagasti un ihpaschas Draudses irr, kas eeksch Teefaschanas=Teetahm, Kreisteefas Weetâ, stahw appaksch Nihges zeenigas Nahts Semmes=Teefas, un atkal Opgerikts=Teefas Weetâ appaksch wissas Nahts augstakas Teefas. Bet tahs Nihges Pilssehtas=Muischas, kas irr paschâ Widsemme, tahs paleef appaksch tahm daschadahm Semneeku Semmes=Teefahm, tà kà schinnis Likkums irr isskaidrohts un pawehlehts.

S. 203.

Widsemmes Semneekem par Labbu tahdas driffetas Neddelas Grahmatinas jeb Muihses tiks isdohdas, kas tiks farakstias Latweeschu un Jggamu=Wallobâ, lai Sem-

neefs weegli un bes Massas warretu Sinnu dabbut par wissahin tahdahm Leetahm, kas winnam eefsch sawas Brihwubshanas derretu sinnaht, woi sawas Mahjas = jeb Sehtas = Waldischanas, woi sawas Teefas = Leetu pehz.

Schinnis Neddelas un Sinnaas Grahmatinas tadeht ne kahdas sweschas un nepee-derrigas Sinnaas ne tiks usnemt as un eerastitas; bet ween kas irr waijadsigs sinnaht, ta ka

- 1) Sluddinaschanas par Kuntrafteem, kas irr tikfufchi uszelti deht Pirkshanas, deht Rentudohshanas un Rentinenschanas.
- 2) Tahdu Leetu Isdahwaschanas, fo zits gribb pahrdohht woi isdohht us Renti, un atkal Meleschanas pehz tahdahm Leetahm, fo zitti atkal labpraht gribb pirkt woi nemt us Renti.
- 3) Sluddinaschanas par kahda Nomirruscha pehdigu Mantu Nowehleschanu jeb Testamenti, un par tahm Mantahm fo irr atstahjis, ta ka arridsan tahdu Zilweku Saukschanas, kas irr kahda Nomirruscha nesinnami Mantneeki.
- 4) Tahdu Rauschu Saukschanas, no kurreem ne irr sinnaas, fur winni peemih; un arri tahdu Rauschu, kas bes Sinnaas irr atstahjuschees no Pagasta.
- 5) Sluddinaschanas par sagtahm un atrastahm Leetahm.
- 6) Yawaijaschanas deht Deenestneekem kas woi Deenesti mekle woi tohp mekleti us Deenesti, un Utbildeschanas us to.
- 7) Tahdas Sluddinaschanas no Teefas un Waldischanas Pusses, kas woi schahdam tahdam Weenam Semneekam waijaga sinnaht woi wisseem. Tahdas Leetas zaur tahm Uwihschm taps darritas sinnaas, un kas wehl tahdahm Leetahm warr buht lihdsigs.

No tahdahm Neddelas = Grahmatinahm jeb Uwihschm weena driffeta Lappa jeb weens tahds Bohgens tiks isdohhts ifmehneshohs un, ja irr waijadsigs, if pahr pahri Neddelahm. To, fo ta Driffeschana makfahs, un kas wehl turklaht buhs jaismakfa, to Widssemnes Leelfungi un Muischneeki nemm us fewi.

Lee Rihges = un Lehrpatas = Kreisteefu Sekretahri appaksch sawu Teefu Preekschneeku Usluhfoshanas farakstih schahs Neddelas = Grahmatinas un winni par tahdu sawu Darbu iffatriis dabbut simts Sudraba Rubbulus no Widssemnes Leelfungu-Lahdes. Abbeem scheem Sekretahra = Rungeem scho Grahmatinu Isdohshanas pehz irr ta ka jafabeedrojahs un winneem waijaga gahdaht, ka ikreis, kad tahda Lappa teek isdohhta, weena tahda Uwihsche teek nosuhstita Widssemnes augstakam Teefas = Leetu

Walbitajam, weena iffatrai Keiseriskai Teefai, weena katrai Basnizasbraudsei, un weena katram Pagastam. Kad tad nu ta ka schè irr nosazizhts, schinnis Grahmatinas ne kahdas zittas sweschas Leetas un Sinnaas ne teek usnemt as, bet ween tahdas, fo sinnaht ne weenam naw aisleegts, un kas pawissam ween Semneeku un Muischneeku Waijadsibas eefsch Semnes Upfoshshanas Leetahm peeminn, tad tahs arri warr tapt driffetas bes ka irr waijadsigs Grahmatu Teefas Rauschanu mekleht.

Kad schahs Grahmatinas irr atnahfufschas eefsch Basnizasbraudses, tad tannit pirma nahkamà Swehtdeenà, kad Basniza pagallam, Basnizas = Skohlmeisteris tahs sawai Draudsei laffa preekschà.

Ja kas zaur schahm Grahmatinahm fo gribb list darriht sinnamu un isluddinaht, kas teem nupat nosaziziteem Preekschrafsteem naw pretti, tad winnam waijaga to usdohht ar sawu appakschrafstitu Wahrdu woi Draudschu = Teefai, woi Kreisteefai, kas schahs Sinnaas aisfuhthihs tahlaki. Bet par zittu Zellu tahdas Sinnaas aislaist ne irr lauts un tam buhs ween notift zaur tahm peeminnetahm Teefahm.

Trefcha Dalka.

Teesafchanas un Isteesafchanas Likkumi.

Pirma Grahmata.

Kas mahza, ka Teesafchanas preeksch Teesahm buhs usfahst un iswest.

S. 204.

Pee Semneeku Teesas=Leetu Isteesafchanas, winneem par labbu, pawiffam dawi Leetas jaleek wehra, prohti:

1) ka winnu Strihdibas=Leetas drihs teef isteesatas; un

2) ka ta Isteesafchana dauds ne makfa.

Tapehz irr aisleegtas wiffas leelas garras Makstifchanas schurp un turp, un wiffu Awfahstu *) Gejaukschana.

Wiffahm Semneeku Suhdsibas= un Strihdibas=Leetahm tapehz buhs fluht nodarri-tahm zaur paschas Teesas jeb paschu Teesneschu skaidru Ismekleschanu, Mutti prett Mutti. Tadeht ifkatram Teesatajam jeb Teesnescham, jau pehz sawa Ummata peenahkabs pa-lihdseht teem, kas Teesu mekle, ja winni no Negudribas un Nesinnaschanas fo aplam un few par Skahbi darra un runna. Teesatajam tapehz peenahkabs tohs, kas zits prett zittu fuhdsahs, mihli usflubbinahst, lai Meeru saderr un salihgst. Ja Teesatais useet, ka ta Teesa, pee furras weenas Leetas pirma Ismekleschana bija, kahdu neleetigu Spreedumu buhtu spreedufi, tad winnam peederr tahdu Spreedumu pahrwehrt, un ja winsch atrohd, ka tee Suhdsetaji paschi daschfahrt irr aismirfufchi schahdas tahdas Leetas peeminneht, kas Likkumeem ne irr pretti un kas winneem warretu fo palihdseht, tad winnam peenahkabs tahdas aismirftas Peeminneschanas usnemt un sawu Spreedumu spreest pehz tam, fo winsch pats, weenam woi ohtram no teem Strihdedameem par Labbu, irr usgahjis un usnehmis; ta ka, kad zits buhtu luhdsis masaku Teesu un Atlihdsinaschanu ne ka winnam nahkabs un winsch warreja praffiht; woi arri, kad zit-tam daschas Misbildinaschanas nahktu par Labbu, fo winsch irr peemirfts peeminneht; ta ka, kad ta Strihdibas=Leeta eeksch fenn Gaddeem ne irr fluiisi usnemta un tadeht pa-

*) Awfahsti irr gudri Sinnatneeki, kas us augstahm Skohlahm irr ismahzijschees, Strihdibas=Leetas eefuhdseht un aistahweht.

likufi par wezzu, woi arridsan kad zits, kas Parrada deht irr usfuhdsehts, us to jau fo buhtu nomakfajis, woi kad winnam kas buhtu norehkenajams prett to Parradu un winsch to skaidri ne buhtu usdewis u. t. j. p.

Tapatt arri Teesatajam irr jaluhfo us to, kas pee Isteesafchanas Bahrineem un Seewischfahm nahkt par Labbu, un ka teem ne teef pahrafi darrihts u. t. j. p. Tadeht tad nu arridsan Teesatajam pascham buhs to Strihdibas leetu usnemt un isfkaidroht; fur flahst tad peederr, ka winsch tikpat to Suhdseschamu ka ta Apfuhdseta Misbildina-schanu pats labbi pahrklausa, un to ihstu Strihdibas=Leetu gudri un drihs ischkirr no wisseem Neekem un Neekawahrdeem, kas ne fo ne isfkaidro un tahs Leetas Noteesa-schanu ween pawilzina.

Tomehr, kad kahdam Teesas= jeb Teesataju Spreedumam buhs geldeht un ne fluht atmeftam itt ka neleetigam un kas ne kam ne derr, tad pee katras isteesajamas Leetas irr jaleek wehra un arweenu irr jadarra ta ka nu tohp mahzihts.

1) Papreeksch tas Suhdsetais eefuhds sawu Suhdsibu pee tahs Teesas, kam ihpa-schi pehz scheem Likkumeem peederr, tahdu Leetu usnemt un to ismekleht.

2) Tas Apfuhdsehts pehz tam irr jaisklafina un jadsird, fo winsch fazzihs un fo atbildehs us to Suhdseschamu.

3) Kad tas irr notizzis, tad atkal Suhdsatajam buhs peerahdiht, ka winna Suhdseschana effoht taisna.

4) Pehz tam, tam Apfuhdsetajam irr jalauj, wehl atbildeht un pretti runnahst, ja winnam kahds Wahrs wehl pretti buhtu.

5) Un kad tas wiff irr notizzis, tad ta Teesa, kam peenahkabs to Leetu ischkirt, beidscht sawu Spreedumu spreesch.

Pirma Nodalka.

Likkumi kas mahza, ka eeksch Semneeku Isteesafchanahm ihpaschi buhs notikt preeksch katras no tahm Teesahm, kas Semneeku Strihdibas isteesa.

A. Pagasta=Teesas Preeksch.

S. 205.

Pagasta=Teesa wiffas Strihdibas= un Isteesafchanas=Leetas nodarra un ischkirr zaur Ismekleschanu Mutti prett Mutti, un bes wiffas newaijadsigas un neleetigas Mis-faweschanas; tomehr winnai jaluhfo us to, ka wifs tas teef wehra likts, kas Isteesa-schanas deht 204ta Likkuma irr preekschrafftihst. Pagasta=Teesai peenahkabs, pahr

wissahm Leetahm tohs, kas pee winnahm Teesu mekle, ischfirt ar Labbu. Tam to-mehr buhs notift bes wissas Usspeeschanas un peespeeschanas Ustrunnaschanas. Ja p-preefsch tahda Isschfirschana ar Labbu ne irr isdemusees, tad wehl Pagasta=Teesa fahf ihsti isteesahf to Leetu, isklaufinadama papreefsch to Suhdsetaju un to Upsuhdsetu. Schai Issklaufischanai no Teesataju Puffes buhs notift ar pazeetigu un usmannigu Prahtu, bes Usluhfoschanas us Zilweku Radneezibu, Draudsibu un zittu Buhfchanu, ta ka arridsan bes wissas netaisnas Pahrstahweschanas un neapdohmigas Tizzeschanas woi par Labbu, woi par Laumu. Pehz tam, kad tee, kas suhdsahs, irr isklaufinati, tee Leezineeki teef itt skaidri pahrfklaufiti, un kad tas irr notizzis, tad Pagasta=Teesa to labbi apdohmadama, kas no abbahm Puffehm irr parahdijees, pehz sawas wisslabbas kas Ustihfchanas un sumamas Sirds sawu Spreedunnu spreesch.

S. 206.

Pagasta=Teefahm, tapehz ka tahm arri ta Pollizeies=Waldischana irr uswehleta, irr wiss jaleef wehra, zaur ko wissa Pagasta Labbums un katra pee ta peederredama Zilweka Labbums warr peeangt un wairotees, zeef warr.

S. 207.

Par tahm Raktischanam pee Pagasta=Teefas, un kas tadeht irr jaleef wehra, jau irr nosazzihst un pawehlehts S. 113.

S. 208.

Pee Pagasta=Teefas wissas Leetas irr janodarra ar Wahrdeem un Nutti prett Nutti; ko tomehr usrakstihst waijaga, tas teef farakstihst Latweeschu=Walloda.

S. 209.

Pagasta=Teesa sawu Spreedunnu spreesch pehz ta Padohma kam sawu Teefneschu leelakais Pults peekriht.

S. 210.

Suhdsetajam tikpatt ka Upsuhdsetajam waijaga pascham nahft Teefas preefscha un no tam ween warr tapt atlaisst pehz tahm Nosazzischanam eefsch S. 257. Muischneekam ween irr lauts suhdsieht zaur Weetneekem, ta ka S. 216 to israhda.

S. 211.

Ja kahds no Pagasta=Laudim, aizinahst no Teefas winnas preefscha, ne paklausa un ne nahf; tad winnam par sawu Nepaklausischanu irr jazeesch un winnam woi wissai Teesai woi weenam no winnas Teefnescheem jaatlidhina ta Ustikaweschana, kas zaur tahdu Nepaklausischanu irr nahfusi; luhko par to wehl S. 254.

S. 212.

Kad Pagasta=Teefas Spreedunnam buhs buht gelbigam un spehzigam, tad irr wai-jadfigs, ka pee winnas Spreeschanas wissi Teefneschi irr flahf, un ja, ka S. 100 irr nosazzihst, wairak ka trihs Teefneschi peederr pee weenas Pagasta=Teefas, tad wiss-masaki trim Teefnescheem waijaga buht kohpa, zittadi ta Spreeschana ne geld un ne irr pilniga.

S. 213.

Ja weens no teem, kas Teesu bij meflejuschi, ne irr ar Meeru ar to, ko Pagasta=Teesa bij nospreedusi un ja ta Strihdibas=Leeta eefsch sawas Wehrtibas wairak welf ka 5 Sudrabu Rubbulus, tad winnam buhs, tanni pirma Sesdeenä kas nahf, Pagasta=Teesai to Sinnu nonest, ka winsch griib augstakas Teefas Paligu mefleht. Ja tad Pagasta=Teesa ar to irr ar Meeru un tahdam Zilwekam eefsch Raktsteem apleezina, ka winsch tai scho Sinnu irr dewis, tad winnam buhs sawu Leetu Draudschu=Teesai usdoht pirms astonas Deenas pagallam, un schahs Teefas Notehrs eeraksta to par Ut-gahdaschanu, ja gadditohs, ka tanni Deenä Draudschu=Teesa ne sehsh.

S. 214.

Tam Pagasta=Teefas Teefnescham, kas bes teefgeem Kawefleem tai sinnama Teefasdeenä paleef noht, tam eefsch sawas Pagasta=Lahdes irr jamaksa I Rappara Rubbulis par Strahpes=Naudu.

S. 215.

Ko Pagasta=Teesa irr nospreedusi, to, pirms schis Spreedums teef isbarrihts, Teefas Preefschfehdetajam buhs nest preefscha Muischas=Waldineekam, lai sinna par to.

B. Draudschu= jeb Rirspehlu=Teefas preefscha.

S. 216.

Suhdseschana, jeb kas pee Suhdseschanas, Draudschu=Teefas preefscha irr jaleef wehra.

Kas griib cesuhdsieht pee Draudschu=Teefas kahdu Suhdsibu, tam tas irr jabarra tai sinnama Teefasdeenä un winnam buhs scho sawu cesuhdsajamu Leetu us-doht ar Wahrdeem, un skaidri istahstihst, par ko winsch suhds un kapehz; turklaht arri jausdohd, ka ta Strihdiba irr zehlfusees un arri, ka winsch gan dohma sawu Suhdseschanu aistahweht. Ja abbi, Suhdsetais un Upsuhdsiehts, irr no Semneeku=Rahrtas, tad winneem pascheem janahf Draudschu=Teefas preefscha. Muischas Waldineeks, ja winsch patz irr tas Suhdsetais (woi arridsan kad buhtu apsuhsiehts) warr woi patz

nahf pee Teefas un fawu Suhdsibu eefuhdseht ar Wahrdeem, woi arridsan to usdoht eefsch Raksteem, woi arridsan Teefas preefschâ fawu Leetu lift aistahweht zaur kahdu Weetneeku.

S. 217.

Draudschu=Teefa faraksta to Suhdseschanu un fo tas Suhdsetais wehl flacht buhtu peeminnejis. Kad tas irr notizzis, tad Draudschu=Teefai peenahfahs labbi pahrdohmaht:

Imâ Kahrtâ. Woi tas Upsubsehts, fawas Buhshanas pehz peederr appafsch schihs Teefas, un tad atkal, woi ta Suhdsibas=Leeta tur peederr. Ja ne, tad Draudschu=Teefa to Suhdsetaju norahda us to Teefu, kam peenahfahs scho Leetu ischfirt.

Bet ja Draudschu=Teefai peederr scho Leetu isteefah; tad winna

Utrâ Kahrtâ isklauseina no ta Suhdsetaja: woi ta Leeta, par fo winsch fuhds ne irr daschfahrt jau eefuhdseta pee zittas kahdas Teefas; woi winna ne buhs jau ischfirta zaur to, fa Suhdsetais un Upsubdsetais paschi irr salihgufchees; woi ne buhs jau tappufchi noteefata zaur kahdas Teefas Spreedumu, kas fawu Spehfu jau irr dabbujis; un beidsiht wehl arri tas irr jaiklausina: woi tahda Leeta, par fo nu fuhds, ne zaur ilgeem Gaddeem jau irr palikfusi par wezzu un par tahdu, kas naw wairs usnemnama pee Teefas.

Ja tad atrohnahs, fa ta Leeta jau irr eefuhdseta pee zittas Teefas, tad Draudschu=Teefa to Suhdsetaju norahda us to Teefu fur ta Leeta jau irr peenemta. Ja atkal useet, fa ta Suhdsibas Leeta jau irr tiffusi ischfirta, woi zaur Salihgufchanu, woi zaur kahdu Teefas-Spreedumu, woi fa winna irr tahda, fo, fa wezzu ne warr wairs peenemt pee Teefas, tad Teefa tahdu Suhdsetaju atraida ar to Pamahzifchanu: fa winna Suhdseschana pawiffam irr neleeta un ne peenemnama.

Bet ja ta Suhdsiba irr peenemnama, tad Draudschu=Teefai
Iischâ Kahrtâ irr jaimekle: Woi tas Suhdsetais arri, fawas Buhshanas pehz, irr tahds, kam irr ta Walla, Teefai fuhdscht; jo tahda Walla ween irr katram tam, kas pats proht fawu Mantu walidht, bet Uprahrtigeem, Nejehtsigeem un kas naw pee pilna Prahta, Kurleem un Mehmeem, teem, kas zaur Teefahm irr nosaukti par sinameem Ischkehrdejeem, fa arridsan tahdeem, kas irr isklidufchi; wisseem tahdeem waijaga Weetneeki buht, kas preefsch Teefahm winnus un winnu Leetas aistahw. Bahrimu Weetâ winnu Pehrmindeereem irr jaeet. Laulatahm Seewahm ne buhs eet teefatees bes faween Wih-

reem, un ja kahbai Seewai jafahds prett paschu fawu Wihru, tad tai buhs lihds nemt zittu kahdu Wihrischfu, kas runna preefsch winnu. Utraitnes un Meitas, kaut schahm arri peederrigs Wezzuns buhtu, ne warr Teefas preefschâ fo notaisiht, kas buhtu geldigs, ja winnu Aistahwetaji ne arridsan irr flacht bijufchi. Kur Weetneeki irr peenemnammi eefsch Teefaschanas Leetahm, tur teem arri waijaga israhditees par tahdeem woi zaur Apleezinaschanas Raksteem no teem furru Weetâ winni irr nahfufchi, woi arridsan zaur to fa winni par Weetneekem teef eerakstitti Protokolli jeb Teefas=Grahmatâ. Pehz tam

IVtâ Kahrtâ. Draudschu=Teefai peederr ismekleht, woi tas Suhdsetais arri teefscham irr tas, kam ta Suhdsibas=Leeta reebj, un kam peederr, to usnemt un mekleht preefsch Teefas. Ja winsch to ne warr apleezinaht, tad winsch no Teefas teef norahdihts, kamehr skaidri buhs parahdijis, fa winsch irr tas, par fo winsch isteizahs. Kad wiffas schahs Ismekleschanas pagallam, tad

Vtâ Kahrtâ. Draudschu=Teefa iswaiza no ta Suhdsetaja, woi winnam weenam pascham ween irr jafahds par scho Leetu, jeb woi wehl zitti kahdi Suhdsesaji par to irr, un woi tas Upsubdschets weens pats ween irr apfuhdsams schihs Leetas dehl jeb woi wehl zitti kahdi arridsan irr apfuhdsami, un woi tas Upsubdschets naw daschfahrt tahds, kas pats fawas Leetas ne speh aistahweht, un kam tadehl Pahrtahweja waijaga. Scho wiffu Teefai waijaga sinnaht, fa lihds nahfufchai Teefas Deenai warr lift faazinaht preefschâ wiffus, kam ween irr Dalla pee schihs Leetas Isteeefaschanas.

VItâ Kahrtâ. Kad waijadfigs irr, fa tam Suhdsetajam kahda Galwofchana irr jausrahb, ta fa S. 250 irr mahzihts, tad Teefa winnam pawehl to fagahdabt ta fa tas tanni Liffuna irr nosazizhts. Beidsiht un

VItâ Kahrtâ. Draudschu=Teefa wehl Suhdsetajam preefscha lassa winna Suhdseschanu, tann pee Sirbs leef, wehl labbi apdohmaht wiffu, fo winsch irr isfazzjis un woi tur naw nekahda Metafniba flacht, kas pehz winnam pascham warretu buht par leetu Waimu. Teefa arri wehl winnam to peemin fa welti un wiltigi teefatees muhscham ne warr labbus Auglus neht; un tad winna wiffu wehligi wehl faraksta wiffu to, fo warr buht tas Suhdsetais wehl atinim un fawu kas ne irr atinettams no Teefahm.

S. 218.

Uzinafchana preefch Teefas, jeb fà ar tahs buhs notift.

Draudschu=Teefa to Deenu jeb Termihnu nosakfa, fur ta eefuhdseta Leeta fluhf teefata. Scho Deenu winna tam Suhdschetajam sinnamu darra ar Wahrdeem, un zaur Teefas Sullaini ar Wahrdeem leef aizinah preefch Teefas to Ufuhdsetaju, tohs Leezineefus, tohs kam wehl kahda Datta turflahf irr, un ja waijaga, arribsan tohs Pahrstahwejus un Valigus. Ja schee ne dshwotu tai paschà Teefas Aprinki, tad zaur Gramatahm usaizina to Teesu, appafsch kurras winni peederr, lai ta winnu Ustfelleschanu us scho Draudschu=Teesu fagahda. Katrai Teesai peenahfahs, tahdahm Usaizinafchanas Gramatahm, kas no Teefahm us Teefahm teef rakstitas, paklaufight, un ja kahda Teefa to ne darritu, tai irr jaatbild par tahdu Depaklausfchamu.

S. 219.

Utbildeschana us to Suhdseschana, jeb kas fur irr janemm mehrä.

Ja tas Ufuhdsehts, kam Draudschu=Teefa wiffu to Suhdsibu irr darrijusi sinnamu, leedfahs to darriht fo tas Suhdschetais praffa, tad tam Ufuhdsetam jaatbild jeb jadohd sawu Utbildeschanu prett to Suhdseschanu, winnam sawas Cerunnafchanas jadarra sinnaus un wiffu zaur fo winsch dohma schahs apstiprinahf un ta Suhdschetaja Suhdseschanu isnihzinaht.

Ja waijaga sinnaht, woi tas, kas irr nahzis Teefas preefchà fà tas Ufuhdsehts, arri pateescham irr tas patš kas bija apfuhdsehts u. t. j. p. tad tapatt irr jadarra, fà pee ta Suhdschetaja.

S. 220.

Ismekleschana un us kahdu Bihfi tai buhs notift.

Ja ta Teefa welfi irr darbojusees salihdsinaht to Suhdschetaju un to Ufuhdsetu, tad winna to Leetu fahf ismekleht jeb to Teefas-Ismekleschanu usnemun un tuhdahtin pehz tam sawu Spreedumu spreesch, ja ta Strihdibas=Leeta irr tahda, kas zaur kahda Liffkuma Saprafchamu ween weegli warr fluhf ischekirta, jo Liffkumus sinnaht un saprast wiffem Teefatajem peenahfahs. Bet kad ta isteesajama Strihdibas=Leeta irr tahda, pee kurras schis woi tas irr notizzis, fo papreefch wehl waijaga dsittati ismekleht un isprast, tad ta Teefa pawiffam turrahs pee tahs Leetas, kurras deht ta Strihdiba irr zehlfusees un sewim isstaidro wiffu, kas winnas pehz irr notizzis, un us fo abbeju, ta Suhdschetaja un ta Ufuhdseta Suhdseschana un Utbildeschana stahw.

Kad tad nu tà ta ihsta Strihdibas=Leeta irr atrafta un isstaidrota; tad Draudschu=Teefa jo prohjam pahrranga tohs Leezibasrakstus kas daschreis no Abbeem irr peenesti,

noswehrina un pahrklausa Suhdschetaja un Ufuhdseta Leezineefus, iswaiza, ja irr waijadfigs, arri wehl tohs, kas teefajahs, paschus, un fur wehl waijadsetu fo isprast zaur Ismekleschanu us Weetas, tur Teefa noet un to isdarra un ja ir tad wehl ihsti ne warr panahft to Pateefibu, tad Teefa, tà fà ta Leeta to isnefs, woi Suhdschetajam woi Ufuhdsetam usleef swehrest, woi par Laifnoschamu woi par Isstaidroschamu.

Pee tahdas Ismekleschanas Teefa paleef pastahwigi un tif ilgi, kamehr to Laifnibu woi Metaisnibu, woi ittin staidri irr atraddusi woi ja to arri ne warreja, tomehr tif ilgi kamehr wiffu buhtu darrijusi un usnehmusi, fo ween sumaja, un fo ween pehz Liffkumeem warreja darriht, fà to Pateefibu un Laifnibu panahftu.

Pehz, kad ta Ismekleschana irr pabeigta, tad Teefa iswaiza tohs, kas teefajahs, woi winneem warr buht wehl kas effoht japeeminn, fo usneemt geldetu, un ja atroh-dahs, to arri wehl faraksta.

Ja zits no teem, kas teefajahs dohma, fà winnam, kamehr ta Leeta wehl ne irr pagallam ischekirta, no Draudschu=Teefas effoht pahrafi darrihts zaur kahdu no winnas Pawehleschanahm, tad tahdam gan naw aisleegts pee-eet pee Kreisteesas un luhgtees, fà schi angstaka Teefa to zittadi notaisitu; bet zaur to ne warr fluhf aisfaweta ta ihstena Ismekleschana pee Draudschu=Teefas.

S. 221.

Teefas=Spreefchana, jeb fà pee tahs irr jadarra.

Kad ta Ismekleschana irr pabeigta un tee kas teefajahs to Teefas=Spreedumu gaididami irr atkaphuschees, tad tee Teefataji sawa starpà farunnajahs par to Leetu, un sawu Spreedumu spreesch pehz ta Padohma, kam to Teefataju leelakais Pulkš peekritte.

Schis Spreedums no Notehra teef eerakstihf Protokolli un tur flahf peeminnehts ar ihseem Wahrdeem kapehz tee Teefataji sawu Spreedumu irr spreeduschi tà un ne zittadi. Schis Spreedums teem, kas teefajahs woi tuhdahtin teef darrihts sinnaus woi wehl us preefchu kahda ihpaschi nosazzijama Deenà, kurrar wiffu wehlafi, waijaga buht tai astotai Deenai pehz pabeigtas Ismekleschanas.

S. 222.

Kad Draudschu=Teefa ne gribb, fà winnas Spreedumu buhs atmett par tihri neleetu un negelbigu; tad irr waijadfigs, fà Teefas Preefchschetaja Padohmam wehl diwi Preefchdetaji jeb Bihfitteri irr peekrittuschi.

S. 223.

Prett tahdu Draudschu-Teefas Spreedumu augstakas Teefas Paligu mekleht, ween tad irr wehlehts, kad tas Spreedums irr Gallaspreedums par weenu tahdu Teetu, kurras Wehrtiba welf pahri pahr desmits Sudraba Rubbuleem.

S. 224.

Pehz tam, kad tahds Draudschu-Teefas Spreedums irr Sluddinahts, prett ko wehl warr pee-eet pee augstakas Teefas, Draudschu-Teefa teem kas bija teefajuschees sinnamu darra wiffu, kas irr janemm wehra, kad wehl gribb pee-eet pee augstakas Teefas, un winneem peemim, kahda Skahde tas nahfs, kas to Mekleschanu uskawe, woi kad parwelti pawilzina to Jsteefaschanas Gallu. Teefas-Protokolli teek arri eerakstihst, ka teem kas bija teefajuschees tahda Peeminneschana irr tappusi dohta.

S. 225.

Ta angstaka Teefa pee kurras warr pee-eet prett Draudschu-Teefas Spreedumu, eeksch tahdahm Teetahm, fur wehl irr wehlehts augstakas Teefas Jschkirschanu mekleht, irr Kreisteefa.

S. 226.

Kas angstakas Teefas Paligu gribb mekleht, tam, ja schai Wallai ne buhs winnam sust, wajaga Draudschu-Teefai par tahdu Mekleschanu Sinnu doht, pirins astori Deenas pehz Draudschu-Teefas Spreeduma Sluddinaschanas irr pagallam. Turklacht winnam arri janoleek Teefas-Clabbaschanas diwi Rubbuli Rapparanaudas, kas eeksch winna Prettineeka Pagasta-Lahdes tiks isinakfati, ja winsch woi pee angstakas Teefas atkal teek atrasts par wainigu, woi arridsan tad, kad winsch pehz pats salihgst ar sawu Prettineeku. Draudschu-Teefa, tik driht ka to Sinnu irr dabbujusi, ka ta Teeta wehl ees us angstaku Teefu, zaur Raksteem woi aisleeds to darriht woi lauj, un jau no fewis scho Sinnu Kreisteefai aiskaisch, libds ar wisseem par schihs Teetas Jsteefaschanu farakstiteem Raksteem. Ja tam, kas to angstaku Teefu mekle, wehl zitti libds eet us angstaku Teefu, tad scheem tapatt ka winnam wajaga darriht un nemt wehra wiffu ta kas winnam bij janemm wehra; tik ka ta Saudeschanasnauda scheem ne irr jaeleek.

S. 227.

Tam kas angstakas Teefas Paligu mekle un kas ne gribb fewim scho Wallu pasandeht, tam wajaga Kreisteefai sawu Suhdsichanu darriht sinnamu pirins diwi Meddelas pagallam. Schahs Meddelas teek flaititas no tahs Deenas, fur winnam tappe woi lauts, woi aisleegts eet us angstakam Teefahm. Kad winsch to irr darriht, tad Kreisteefa to Deenu jeb Termihnu nosakka, kad scho Teetu usnems pee Teefas.

S. 228.

Ja ta Teeta wehl irr gahjusi us angstaku Teefu, tad Draudschu-Teefas Spreedums teek wehl aisturrehts; tomehr ja Draudschu-Teefa saproht, ka woi weens woi ohtrs no teem, kas teefajahs zaur tahdu Uskaweschanu warr nahft Skahde, kad Draudschu-Teefas Spreedums pehz wairs ne warr tift papilnam isdarrihts, ta ka wajadsetu; tad winnai peenahfahs jau tuhbalin ko parwehleht un list darriht, us tahdas Skahdes Mogreeschanu, un no tam Kreisteefai Sinnu doht.

S. 229.

Ja tanni heidsama Deena, fur wehl irr lauts, Sinnu doht no tam, ka zits dohma pee angstakas Teefas pee-eet, Draudschu-Teefa ne fehsh un Teefu ne turr: tad tas, kas gribb pee-eet pee angstakas Teefas, Notehram to Sinnu nonefs un to leek eerakstihst Teefas-Grahmata.

S. 230.

Draudschu-Teefai buhs tam, kas gribb pee-eet pee angstakas Teefas, Apleezinaschanas Sihmi rakstihst par to, ka winsch winnai to Sinnu irr dervis; un tam buhs notift tift-patt tad, kad Draudschu-Teefa winnam irr aisleegusi to darriht ka tad, kad winna irr lahmuft to darriht. Ir tahdu Apleezinaschanas-Sihmi winsch pee angstakas Teefas sawu Suhdsibu eesuhds. Ja Draudschu-Teefa tahdam itt ne kahdu Apleezinaschanu ne dohd, tad winsch to warr apfuhdseht par to, un winnai ne ween irr jaatlibdsina wiffa Skahde, bet ta wehl ihpaschi eekriht eeksch Strahpes.

S. 231.

Kad pee Draudschu-Teefas prett Muishas Kungu teek fuhdschts woi no wiffa Pagasta, woi no kahdeem pee Pagasta peederredameem Zilwekem; tad Draudschu-Teefa, kurras eeksch tahdahm Suhdsibahm ween peekriht apmeerinahst un islihdsinaht, bet ne noteesahst, noswehrina un pahrklausa tohs no abbahm Puffehm wadditus Leezineekus, un tad wehl aisstelle us Kreisteefu 1) to Protokolli, fur to Leezineeku Leezibas irr usnemt, 2) tohs daschus zittus pee schihs Strihdibas-Teetas peederredamus Rakstus, un 3) arri sawu paschu Padohmu flacht leek.

C. Kreisteefas Preeksch.

S. 232.

Kas schihs angstakas Teefas Paligu mekle, tam buhs peefuhdseht ar Wahrdeem sawu Suhdsibu prett to Teefas-Spreedumu, par ko fuhdseht winsch irr nahzis pee angstakas Teefas. Bet tas winnam irr jadarra tanni teefiga Starpibas Laika ta ka irr

nosazzihts 226tā §. Turklaht tam arri irr jaisfakka, ar fo winsch dohma aistahweht scho farwu Suhdseschanu, un ja winnam wehl kahdas jaunās Leetas woi jaunās Leezibas buhtu usdohdamas, tad tam irr lauts tahs peeminneht.

§. 233.

Kreisteefa tuhbalin Suhdsesetajam nosakka ar Wahrdeem to Deenu, kad to Leetu buhs usneimt pee dsillakas Zsmekleschanas; un tam, prett fo tas Suhdsesetais to augstaku Teesu irr meklejis, Einnu no tahs Deenas dohd zaur Pawehleschanas raksteem us to Draudschu-Teesu, appaksch ka tas Apfuhdschts dshwo; tai pawehledama, lai gahda ka tas Apfuhdschts patš tai noliktā Deenā atnahht Teesas preekschā.

§. 234.

Kreisteefa islassidama to Zsmekleschanas Protokolli, fo irr dabbujusi no Draudschu-Teesas, usraksta, fo brihscham tas Apfuhdschts wehl pretti apleezina, un winna to Protokolli pahrmekledama, mekle tā fakkoht islihdshinahrt fur daschfahrt pee tahs pirmas Zsmekleschanas kam buhtu missijees un fur kas buhtu pahrgahjis woi teem, kas teesajahs, woi tai Teesai, kas ismekleja. Ja irr wajjadšigs jaunus Leezineekus pahrklausiht, tad Kreisteefa to darra, pahrdohma Abbeju Leezibasrakstus un ja irr wajjadšigs, tad schi Teesa woi no farwa Widdus, woi no tahs pirmas Teesas kahbus nosuhta us to Weetu, fur warr buht kahda Zsmekleschana un Apraudsichana geld. Kad nu us tahdu Wihs schi Kreisteefa wissu irr darrijusi, zaur fo ween warreja dohmaht to ihstu Taisnibu dabbuht sinnamu un kad beidscht winna wehl irr isklaufijusi, kas teem Strihdedameem wehl buhtu japeeminn, tad winna farwu beidsamu Wahrdu spreesch un tahdu Spreedumu darra sinnamu woi tuhbalin pehz tam, kad tee Zsmekleschanas Raksti (jeb tahs Altes) irr iswesti lihds Gallam woi zittā kahdā teem Strihdedameem peesazitā Deenā, kurrei tomehr wissu wehlaki buhs buht tai 15tai Deenai skaitamai no tahs Deenas, fur tahs Altes irr iswestas lihds Gallam.

§. 235.

Kreisteefas Spreedums tad ween pastahw un irr spehzigš un ne warr flucht atmeests par neleetigu, kad wissu masaki trihs no winnu Teesatajeem to irr spreedusehi; tas irr, bes Kreisteefas Preekschsehdetaja, wehl weens no teem Alseffereem jeb Peesehdetajeem no Leelungu Rahrtas un weens no Einneeku Peesehdetajeem.

§. 236. Prett Kreisteefas Spreedumu ne warr luhgtees wehl augstakas Teesas jaunū Zsmekleschanu, bet ween to warr luhgtees: lai tahds Spreedums taptu pahrraudsihts pee Dpgeriktēs Nodallas, kas Einneeku Teesasleetas teesa. Un arri tahdu Pahrraudsichanu warr luhgtees ween tad

- 1) Kad Kreisteefas Spreedums irr weens beidsams Nospreedums un kad tahs Teesafchanas Leetas Wehrtiba irr augstaka pahr 50 Suddraba Rubbuleem. Pee Suhdsibahm par tahdeem Kreisteefas Spreedumeem, kas naw beidsami jeb Galla Spreedumi, teef darrihts tā kā §. 220tā irr pawehlehts.
- 2) Kad tas, kas to Pahrraudsichanu luhdsahs — lai nu buhtu Suhdsesetais, woi Apfuhdschts — farwu Prahtu un ka winsch naw ar Meeru darra sinnamu pirms 8 Deenas pagallam, rehkenajamas no tahs Deenas fur Kreisteefas Spreedums tiffe fluddinahts, un kad winsch turklaht arri 2 Sudraba Rubbulus irr nolizzis appaksch Teesas Glabbaschanas, kas tad kad winsch woi pehz Dpgerikta Pahrraudsichanas appakschā irr palizzis, woi kad winsch salihgst, peekriht tai Pagasta-Lahdei fur winna Prettimeeks peederr.

§. 237.

Tapehz, ka pee tahs Dpgeriktēs Nodallas, kas Einneeku Teesasleetas teesa, wissa Rakstichana schurp un turp irr aisleegta, tapehz Kreisteefai buhs skaidri usneimt Rakstōs ta Zilweka Suhdsibas, kas to Pahrraudsichanu luhdsahs un tahs, lihds ar teem jitteem par scho Leetu farakstiteem Raksteem jeb Altehm, nosuhtihht us Dpgeriktēs Teesu pirms 8 Deenas irr pagallam.

§. 238.

Ja tas, kas to Pahrraudsichanu luhdsahs schkeet, ka gan geldetu, ka ta Leeta taptu pahrraudsita, bet Kreisteefa leegtohs tahs Altes aisuhtihht us Pahrraudsichanu, tad tahdam Luhdsesam irr lauts pee Dpgeriktēs-Nodallas eeksch Einneeku Leetahm fuhdscht par tahdu Leegschanu, bet winnam tas irr jadarra pirms 4 Meddelas irr pagallam, skaitamas no tahs Deenas, kad Kreisteefa to Altu Aisfuhtihschanu leedje. Schihs Leegschanas pehz Dpgeriktēs Nodalla Altilbeschenu prassa no Kreisteefas, un kad to irr dabbujusi, tad winna nospreesch, woi ta Pahrraudsichana warr notikt, woi ne.

§. 239.

Ja tahda Pahrraudsichana tohp mekleta, tad pa tam starpam Teesas Spreedumi teef aisturreti; bet fur Kreisteefai leekahs ka zaur farwa Spreeduma Aisturretschenu kahda leela Skahde kam warretu nahht, tur jau tuhbalin kahdas Pawehleschanas dohd,

fas s'cha Spreeduma nahkofchu Zedarrifchanu ta fa fataifa. Par tahdahm farwahm Pa-wehleschanahm Kreisteefas arri Dpgerikts Nodallai Sinnu aistaisch.

S. 240. Teefas Spreedumi farwu Spektu dabbu un teem irr japaflausa tad, kad ta Pahz-raudfischana ne teef mekleta, pirms 8 Deenas pagallam, woi kad tas, kam ta ne tikke wehleta no Kreisteefas, astonu Deenu Etarpa to Sinnu ne irr dewis, fa winsch buhschoht eet fuhdsees par to pee Dpgerikts Nodallas eefsch Semneeku-Leetahm, woi kad winsch ne irr fuhdsejis par to, pirms tas nowehlehts Laits no tschetrachm Neddelahm bija pagallam, ta fa jau pirmiht irr fazzihst.

S. 241. Kreisteefai pehz tam, kad farwu Spreedumu irr fluddinajusi, peenahfahs teem fas teefajahs Mahzibu doht, us kahdu Wihsu tam irr jadarra, fas to Pahrraudfischanu gribb meklegt un kahda Stahde tas nahfs, fas s'cho Sinnu ne leek wehra. Un tad arri teef eerastihst Teefas Protokollu fa Teefa s'cho Mahzibu teem fas teefajahs irr dewusi.

S. 242. Ja Draudfchu=Teefa kahdas Wajadfibas pehz buhtu pawehlejusi tuhdaht ko dar-riht, jebfchu to Sinnu irr dabujusi fa ta Strihdibas-Leeta arri wehl taps ismekleta pee Kreisteefas; tad schai Kreisteefai peenahfahs nospreest, woi tahdai Draudfchu=Teefas Pawehleschanai buhs pastahweht woi ne; un to Kreisteefai wajaga nosfazzihst, pirms wehl farwu beidsamu Spreedumu par to Strihdibas=Leetu irr spreedusi.

S. 243. Eefsch wiffahm tahdahm Teefaschanas=Leetahm, fur ta pirma Zsmekleschana un Spreeschana irr pee Kreisteefas; tur schai Teefai jaturrahs pehz teem pascheem Preefsch-raksteem, fas schinnis Liffumds Draudfchu=Teefai irr dohti.

D. Dpgerikts Nodallas preefscha.
S. 244.

Jau S. 236ta irr nosfazzihst, fa tahdas Strihdibas=Leetas, fur Pagastabedri woi fuhdsahs woi teef apfuhdseti, warr tift us Pahrraudfischanu pee Dpgerikts Nodallas eefsch Semneeku Leetahm.

S. 245. Zif driht, fa tee Teefaschanas Raksti jeb tahs Altes irr eefuhstias us Pahrraudfischanu pee Dpgerikts Nodallas, tad schi papreefsch tahs luhko zauri, woi fas sinn tur ne truhftu kahds no tahdeem Raksteem; un tad schi angsta Teefa to Teefas Zsmekleschannu paschu pahrranga, woi irr bijusi pilniga, un ja atrohd kahdas Wainas

un fur Teefatajeem irr missejees, tad winna Tai semmakai Teefai pawehl, tahdas Wainas nozelt un tahdu Truhfumu islihdinaht.

S. 246. Ja tee eefuhstia Raksti (tahs Altes) irr pilnigi ta fa wajaga buht, woi ja fas truhfte irr tappis peelifts; tad tee Teefasfungi farunnajahs un pahrdohmajahs un farwu beidsamu Wahrdu nospreesch pehz ta Padohma, kam winnu leelafais Pulks irr pee-krittis.

S. 247. Ko Dpgerikts Nodalla ta fa farwu beidsamu Wahrdu irr nospreedusi, pee tam wajaga palift un prett to ne warr meklegt wehl augstaku Teesu un Pahrraudfischanu, tapehz fa winna eefsch Semneeku=Teefasleetahm patti irr ta wiffangsta Teefa.

Suhdibas par to, fa winnas Teefas=Spreedums effoht tibri neleetigs, tahs no teem fas teefajahs warr flucht usdohtas wiffu walddamam Senatam. Suhdibas par to, fa winna kahdam Zilwekam farwu Teesu buhtu leegusi, teef preefscha nestas wiffu augstakam Teefasleetu Walditajam woi winna Weetneekam. Weidsoht wehl tam, kam schihs Teefas preefscha ne isdeweht, gan irr lauts, ar farwu Teefaschanu pee-eet pee wiffangstaka Teefasleetu Walditaja woi winna Weetneeka, un luhgtees, fa tee Teefaschanas Raksti (tahs Altes) tiftu no jauna pahrraudfisi, bet us winna pascha Gahwu un Altbildeschannu. Ja tad atrohnahs, fa pee schihs Leetas Zsteefaschanas teefcham ta falkoht wehl fas truhft, tad wiffu angstakais Teefasleetu Walditais to Spreedumu wehl aisturr, un Dpgeriktam uswehle, to Leetu woi wehl ohtru reisi pahrmeklegt woi arridsan wehl peegahdaht, fas truhft. Kad arridsan tas irr notizzis, un arridsan tad wehl wiffangstakais Teefasleetu Walditais to Spreedumu atrohd tahdu, fas wiffahm Teefahm irr pretti, tad winsch par to pasemmigu Sinnu aistaisch paschai angstai Reiseriskai Gohdibai.

D h t r a N o d a l l a.

Wehl plafchakas Nosfazzifchanas par kahdahm ihpaschahm Leetahm, fas pee Teefaschanas wehra nemmamas.

S. 248. Par Termihneem jeb tahdahm Deenahm, ko Teefas ihpaschi nospreesch, woi us to, kahdu dffikatu Zsmekleschannu usneht, woi us to, farwu Spreedumu fluddinaht, woi arridsan us zittahm kahdahm Teefas=Darrifchanahm.

Teefahm, zif ween warredanahm, buhs to Zsmekleschannu pasteigt un tadeht wiffus, kam tahdas Zsmekleschanas pehz irr janahf Teesu preefscha, zif ween warr

bucht, driht aizinacht samā Preekschā, jeb Teefahm ne buhs pawilzinaht tohs Termihnu. Pee tahdas Alzinafchanas tomehr arri irr jaleek Sinā tas Zahlums fur tas aizinachts dsihwo, tee Gadsfahrti kad ta Alzinafchana noteek, un tee Laufadarbi woi tee daschreis ne irr tahdi, fo labprahht ne warr atstaht. Kad Teefas fo irr pawehlejuschees, tad winnahm arri peenahfahs, tā fā ta Leeta patti woi tas Laifs to isnefs, weenu Deenu jeb Termihnu nosaziht, lihds kurrām buhs winnu Pawehleschanahm paklausiht, un turflaht winnahm arr irr japeesaffa ta Strahpe kas tam buhs jazeefsch, kas lihds tam Termihnam ne irr paklausijis. Rahdai schi Strahpei buhs buht, tas gan par daschahm Nepaklausifchanahm jau irr peeminnehts schinnis Liffums; bet fur wehl ne buhtu peeminnehts, tur ta Strahpe, fo Draudschu-Teefa usleek par to pirmu Nepaklausifchanu jeb par Nepaklausifchanu lihds tam pirmam Termihnam irr diwi Rubbuli Rapparanaudas; par to ohtru Nepaklausifchanu schi Nauda jamakfa diwfahrtigi. Pee Kreisteefas par to pirmu Nepaklausifchanu irr jazeefsch diwi Sudraba Rubbuli, par to ohtru ohtrufahrt tif dauds. Tas treschais Termihns no abbaht Teefahm teek listis ar scho Peehofdinaschanu, ka tas, kas arridsan treschureisi ne buhs paklausigs, zaur to wissu sawu Mekleschanu pee schahm Teefahm pasauhehs, un ja tā notiftu tad Teefahm irr zeeti ja paleek pee tahdeem saweem Wahrdeem. Pee wisseem no Teefahm listeem Termihneem, tahs Deenas lihds Termihnam teek skaititas no Pusdeenas lihds Pusdeenai, no tahs Deenas eefahfoht, fur Teefa to Termihnu nospreede.

Tahs Swehtdeenās un zittas Swehtkudeenas kas friht starpā, tahs teek lihds skaititas; bet ja gadditohs, ka Termihns beidsahs us paschu Swehtdeenu woi zittu Swehtkudeenu, tad pehz Liffumeem Termihna Gals wehl steepjahs lihds tai pirmai Darba-deenai pehz tahs.

S. 249.

Par Peewalludohfchanahm.

Wissahm Teefahm, kas Semneefuleetas teefa, schinnis Liffums irr pawehlehts, wissas Strihdibas isteefahht un ischfirt zaur Ismekleschanu; tapehz tad arri tahm Teefahm ne waijadsetu ne weenam tahdu Peewallu doht, ka gan brihscham doht pee leelafahm Issteefaschanahm. Tomehr, ja daschfahrt tahs Leetas tā fā speesch kahdu Pee-wallinu doht woi Suhdssetajam, woi Apfuhdssetam, tad Teefahm tas gan ne irr aisleegts, bet lai winnas ween pee tahdas Peewallas arween leek wehrā, woi arri pateescham irr waijadfiga.

S. 250.

Par Galwineekeem un Apgalwofchanahm.

Ja Suhdssetais Teesai staidri peerahda, ka tas kas irr apfuhdsch, irr gattams us Behgsdānu, tad tas Apfuhdschets teek peeturrechts, Galwineeku gahdaht, kas galwo par winnu. To paschu arri Teefa Suhdssetajam warr uslift, bet ween tad, kad winsch, pirms wehl ta Issteefaschana pagallam, luhds lai Teefa woi wissu Prettineeka Mantu apfihla woi kahdu Mantasdaltu. Luhko S. 339.

S. 251.

Pee kurrām Teefahm jafuhds?

Ar ihseem Wahrdeem sakkohht, schihs Leetas deht schis Liffums zelts: fur tas Apfuhdsams dsihwo, tur arri winna Teefa irraid, un pee tahs ta Suhdsiba irr jausneem un jaeefuhds; lai nu pehz Liffumeem tai woi ta Ismekleschana un ta Nospreeschana peederretu woi ween ta Ismekleschana, woi arri ween ta Nospreeschana. Sawadu Teefaschanas Leetu pehz tomehr arri wehl ihpaschi kas janosaffa par to, pee kurras Teefas katra Reije jafuhds, jeb kurra ikreisi irr ta peederriga Teefa.

Par to tad nu teek mahzihts:

1mā Rahrtā. Ja kas ohtru gribb apfuhdscht, woi kahdas kustamas Mantas deht, woi zittas kahdas Leetas pehz, kas winnam no ta ohtra ihpaschi nahfahs, tad ta peederriga Teefa pee kurras jafuhds irr ta, ka Aprinki tas apfuhdsams Zilweks dsihwo, jeb winna Dsihweesweetas-Teefa. Luhko S. 408.

2trā Rahrtā. Ja kas ohtru gribb apfuhdscht kahdas nekustamas Mantas pehz; tad ta peederriga Teefa pee kurras jafuhds irr ta, kurras Aprinki schi nekustama Manta jeb Leeta stahw, jeb winna nekustamas Mantasweetas-Teefa. Luhko S. 409.

3schā Rahrtā. Ja kas kahda Kuntrakta jeb kahdas Saderreschanas pehz ohtru gribb apfuhdscht; tad ta peederriga Teefa pee kurras jafuhds irr ta, kurras Aprinki tas Kuntrakts jeb ta Saderreschana irr norunnati, un fur tam Apfuhdssetam peenahfahs stahtees preeksch Teefas, ja winsch woi pats daschfahrt winnas Aprinki pakawejahs us kahdu Laifu, woi ja tur winnam kahda Manta ihpaschi peederr. Scho Teesu warr fauft: winnu Kuntrakta-Teefa. Luhko S. 410.

4tā Kahrtā. Ja kas ohtu gribb apfuhdseht tapeh, ka tas winna Mantu pareisi ne buhtu waldijis, kà gan warr notift pee Bahrineem, kad tee irr palikkufchi faru Mantu Patwaldineeki, un nu farus Peerminderus apfuhds; tad ta peederriga Teefa, pee furas jafuhds irr ta fur ta Manta tappe waldita, jeb fweſchu Mantu Waldiſchanas Teefa. Luhko S. 411.

5tā Kahrtā. Ja kahdam Apfuhdſetam kas nahfahs no ta, kas winnu irr apfuhdſejis, un ja ſchi winna Prettiſuhdſiba ſtahw us to paſchu Leetu, us to ta Suhdſetaja Suhdſiba ſtahw un tadeht lihds un tai paſchā Laikā irr iſſchirrama; tad irr ta peederriga Teefa pee furas jafuhds tā, fur tas Suhdſetais faru Suhdſibu irr eefuhdſejis, jeb Prettiſuhdſibas Teefa. Luhko S. 412.

6tā Kahrtā. Ja tas Apfuhdſehts woi zaur to, ka pretti ne runna, woi zaur paſchu labprahigu Padohſchanu, irr ar Meeru, faru Strihdibas Leetu liſt iſſchirt zaur tahdu Teefu, appaſch ka padohſtees winnu gan ne warr peeſpeest, tad tahda Teefa turrama par peederrigu un winnu warr ſaukt labprahigas Padohſchanas Teefa. Luhko S. 413.

7tā Kahrtā. Ja kahds behdadamees, ka winſch bes tam eekriſtu kahdā Lihſtā, faru Teefu prett to Ohtru zaur to glabbadams, luhdsahs: lai winna Prettineeks woi pats teef apzeetinahts, woi winna Manta apſihlata; tad ta Teefa irr tā peederriga, kas winna Luhgſchanu pretti nemm un pehz tahs darra, un tad ta teef ſaukta: ta Apzeetinaſchanas un Apſihlaſchanas Teefa.

8tā Kahrtā. Ja kas woi mannidams, ka zits winnu gribboht apfuhdſeht, woi ſkaidri ſumadams, ka winſch Lauſchu ſtarpā winnu kahdas Leetas deht uſfuhds par wainigu, un kad tas us tahdu Wiſſi apfuhdſehts Zilweſ, zaur faru Teefu to ohtru leet uſaizinaht ſchahs Teefas preeſchā, lai winſch woi faru Teefu meſle, woi to peerahda kadeht winſch winnu uſfuhds, tad irr ſchi Teefa ta peederriga un tohp ſaukta: Uſaizinaſchanas Teefa.

Schē klat arri weht irr jaleek wehrā:

1) Leekungeem un us augſtahm Skohlahm Zsmahziteem, tā kà arridsan zitteem Rungeem, kas Galwasnaudu ne makfa eekſch Semneeku Suhosibahm prett winneem ta Kreiſteefa furas Aprinki winni arween dſihwo, irr ta peederriga Teefa.

2) Katram Paqaſtazilwekam irr faras Dſihweſweetas pehz ta peederriga Teefa tur, fur winſch irr peerakſihts; teem wehl Behrmufahrtā buhpameem tur,

fur winnu Tehwi dſihwo; Seewahm tur, fur winnu Wiſſi dſihwo; Uſtraiſ nehm tur, fur winnu Wiſſi irr dſihwojuſchi.

3) Pehz ſchahm Moſaſſiſchanahm tadeht buhs ſuhdſeht nekuffamas Mantas deht pee tahs Teefas appaſch furas ſchi Manta peederr, Semmesfaderreſchanas jeb Nenteskuntraſtu pehz irr jafuhds tur, fur ta Nentesſemme ſtahw, Deenestu ehz tur, fur teef deenehts; un nelabbas Mantuwaldiſchanas pehz peeangufcheem Bahrineem irr jafuhds tur, fur ta Manta tikke waldita.

S. 252.

Teem, kas teefajahs naw aileegts, faru Strihdibu liſt ar Labbu iſſchirt zaur Zſſchihrejem.

S. 253.

Likkums par nepaſſaſſigu Menahſchanu preeſch Teefas.

Ja abbi, Suhdſetais tāpatt kà Apfuhdſehts, aizinati ne nahf preeſch Teefas, tad ta eefuhdſeta Leeta no Teefas teef turreta par atmeſtu, ta teef iſdſehſta no winnas Maſſteem par eefuhdſetahm Leetahm, un ta ne warr no jauna fluht uſnemta, ja ne teef eefuhdſeta no jauna.

S. 254.

Ja tas Suhdſetais aizinahts ne nahf preeſch Teefas bes wiſſahm preeſch Teefas geldigahm Zſrunnaſchanahm, bet Apfuhdſehts nahf un runna tai Suhdſeſchanai pretti; tad tas Suhdſetais wehl ohtrā reiſe teef aizinahts, bet winſch ne teef klaufihts no Teefas, pirms winſch tam Uſfuhdſetam to Miſkawefchanu irr atlihdſinajis pehz ſchahs Teefas Moſaſſiſchanas. Ja tas Suhdſetais ohtru reiſi aizinahts wehl noht paleek, bes ka warretu peerahdiht preeſch Teefas geldigus Kaweflus, tad tam jaismakfa tam Uſfuhdſetam winna Zſdohſchanas un Skahde. Turklacht tahds ar faru Suhdſibu arridsan wairs ne teef peenemts.

S. 255.

Ja tas Apfuhdſehts ne nahf, Teefai peeſſahjigu Einnu ne dohdams par farahm preeſch Teefas geldigahm Miſkawefchanahm, un ja winſch to ne darra nei zaur kahdu Mahjasbeedri, nei zaur zittu kahdu uſtizzamu Zilweſu, tad winſch lihds tai pirmai nahf koſchai Teefasdeenai teef peeſpeests paſſaſſiht, kà nu pehz winna Buſſchanas warr notift, woi zaur pee winna eelikeem Caldateem, woi zaur Teefasfullaini kas winnu nemm zeetu un nowedd us Teefu. Teefas preeſchā atrahfuſcham winnam buhs pehz Teefas Padohma un Spreſſchanas tam Suhdſetajam iſmakſaht wiſſas Zſdohſchanas un wiſſu Skahdi, kas pehz ſkaidras Peerahdiſchanas ſchim nahze zaur winna Nepaſ

Klausfichamu. Bet ja winsch tihschi paslehpjabs um ne nahf preefschâ, tã fã nei tee eelitti Ealdati fo palihdseja, nei Teefasfullaini winnu warreja dabhuht Nohkã, tad, kad winsch pehz tahs ohtras Mizinaschanas ne irr nahzis, ta Teefaschana prett winnu tuhda lin eet sawu Zeltu prohjam. Ja tas, kas irr apfuhdsehts, woi buhdams flims jeb neweffels woi aisturrehts zaur zittahm preefsch Teefas geldigahm Leetahm, ne warr pats nahft Teefas preefschâ, tad ta Zsteefaschana paleef aiskaweta kamehr winsch woi irr palizzis weffels, woi kamehr tee Kawefli winnam irr pagallam.

S. 256.

Ja abbi tif patt tas, kas augstafu Teefu irr meklejis, fã tas prett fo schi Teefa tappe mekleta, tai noliftã Zehrminẽ ne nahf; tad winneem tapat noteef fã Suhdsetajam un Ufsuhdsetam, kad tee irr nepaklaufigi. Ja tas, prett fo ta augstafa Teefa tappe mekleta, jau aizinahts ohtrã reijẽ ne nahf, tad tahds teef turrehts par wainigu, un Teefa bes Gaidifchanas nospreesch, kas irr nospreeschams.

S. 257.

Kad woi Suhdsetais, woi Ufsuhdsehts woi Leezineeks u. t. pr. aizinahts preefsch Teefas un tomehr ne nahzis, aiskildinajahs par to ar kahdeem Kawefleem; tad tas stahw Teefataja Simnã, ischkirt un isprast, woi preefsch Teefahm schee Kawefli warr geldeht un tadeht tas Zilweks palift bes Strahpes woi nẽ.

S. 258.

Ja Suhdsetais un Ufsuhdsehts katrs sawu Galwotaju jeb Mlistahwetaju peerahda, un tee irr usazinati, bet ne nahf preefschâ, tad us winnu Galwahm ta Zsteefaschana eet sawu Zeltu prohjam. Tapatt arri noteef tad, kad winni leedsahs buht Mlistahwetaji; bet ja winni irr gattawi us Mlistahweschanu, tad tee tohp klaufti un turreti par tahdeem, kas lihds teefajahs jeb kas lihds to Teefu mekle.

S. 259.

Par neusaizinateem Mlistahwetajeem eeksch Teefaschanas-Leetahm. Tee, kas labpracht zitteem lihds eet us Teefaschanu, woi nu buhtu beedrojschees ar Suhdsetaju woi ar Apfuhdsetu tee no Teefahm teef turreti par Lihdsfarrotajeem, jeb par tahdeem, kas lihds ar sawu Beedri to paschu Teefu mekle. Bet ja kas starp teem Strihdedameem bahschahs starpã, un to Strihdes Leetu gribb usneimt fã sawu un tadeht pats ferwim to Teefu mekleht, tad winnam no Teefas teef pamehlehts, ihpafchi fuhdieht par to. Tomehr zittada Leeta irr, ja winsch pilnigi parahda, fã ta Strihdes Leeta winnam peederr pahf wisseem zitteem.

S. 260.

Par tahdeem, kas irr gattawi Teefaschanu usneimt fur winneem ne peederretu.

Ja kam kahda pee Teefas eefuhdseta Leeta pascham ne peederr, bet ja winsch ween fã Weetneeks to glabba, un tahds tomehr usneimtu to Teefaschanu ar ta Suhdsetaja, bes fã winsch isfakfa to kam ta Leeta peederr, tad tahdam arri irr jagalwo un jastahw par wissu Skahdi un par wissahm Makfahm.

S. 261.

Par eefahktahm Teefaschanahm, kad tee kas teefajahs nomirft.

Kad weens no teem kas teefajahs nomirft, pirms wehl ta Zsteefaschana irr pagallam; tad winna Mantineekam peenahkabs, feschu Neddelu starpã no tahs Mirschanasdeenahs skaitoht, Teesai skaidri usdoht, woi winsch to Strihdi gribb lift iswest lihds Gallam woi ne. Kad kahds, kas augstafu Teefu bija meklejis, nomirft tannĩ noliftã Starpã no 14 Deenahm pehz pirmas Teefas Spreeschanas, tad winna Mantineekeem arri weena Peewalka no 6 Neddelahm teef dohta, fur winni wehl Teesai warr Simnu doht par to, woi pee-ees pee augstafas Teefas woi ne. Bet ja woi tas Mantineeks irr nesinnams, woi ta Mantibas-Dalla wehl irr eeksch Strihdes, tad Teefa patti eezelt un leef weenu Wihru, lai tas to Leetu pahrstahw.

S. 262.

Par tahm teefigahm Parahdischanahm.

Suhdsetajam tapatt fã Ufsuhdsetam gan peenahkabs, Teesai usdoht: zaur fo winni katrs dohina peerahdiht, weens sawas Suhdsechanas Zaisnibu, un ohtrs sawu Zaisnibu un sawas Gerunnaschanas prett to Suhdsetaju. Bet Teesai, kas wissas Leetas isteefa zaur Zmekleschanu, paschai peederr, to Zeltu eerahdiht, fã schahm Parahdischanahm buhs tappt preefschâ listahm pehz Kahrtas. Tadeht tad winna arridsan Termihnus nospreesch, furros Leezineekeem buhs nahft preefschâ u. t. j. p. Pee Parahdischanas tad naw ne kahds Truhkums, kad zaur to warr skaidri atjehgt un saprast, fã ta Leeta teefcham irr notiffusi, woi fã irr bijuft; bet kad to ne warr, tad pee tahs Parahdischanas wehl kas truhft, jeshu ta gan driht warr buht tizzama.

S. 263.

Par to Parahdischanu kad kas ne leedsahs.

Ja tas Apfuhdsehts ne leedsahs, fã ta Suhdsechana effoht taifna, woi ja tas Suhdsetais ne atmett ta Apfuhdseta Gerunnaschanas; tad iffattris teef noteefahts pehz sawas paschas Apleezinaschanas.

S. 264.

Ja zits ne leegdamees fo isfacka; tad tahda Isfazzischana ween geld tad, kad ta

- 1) irr notiffusi preefsch Teefas;
- 2) kad irr skaidra un isteikta ar skaidreem Wahrdeem;
- 3) kad irr no tahda Zilweka, kas pee Teefas jau fo warr nobarriht un ka Isfazzischana tadeht war peenemt pee Teefas;
- 4) kad ne irr notiffusi no Mesapraschanas, woi iswiltu zaur Wiltibu un isspeesta zaur Speeschamu.

S. 265.

Pehrindereem un Pahrstawejeem ta ka Weetneekem, par wissu fo winni ne leegdamees isfacka, jaatbild teem, kas appafschi winnu Apgahdaschanas un Pahrstahwe-schanas irr padohiti, un teem, kas winnus irr eezehluschi zaur Raksteem par saweem Weetneekem.

S. 266.

Ja kas ne leegdamees fo irr isfazzijis Teefas preefscha, tad tam irr Parahdischanas Spehfs kaut arridsan tas, prett fo tahda Isfazzischana noteek, to wehl ne buhtu pretti nehmis par pateesu.

S. 267.

Ja kas no teem, kas lihds irr gahjuschi pee weenas Leetas Issteefaschanas, jeb no teem Lihdsfarrotajeem ne leegdamees fo isfacka, tad tahda Isfazzischana ween fo warr parahdiht prett winnu paschu, bet ne prett teem zitteem, kam arridsan Datta irr pee schihs Leetas.

S. 268.

Ja kas zittu Teefu preefscha un eefschi zittas Strihdibas-Leetahm, ne leegdamees, fo isfacka, kas arridsan scho Strihdibu aisenem, tad tahda Isfazzischana geld par pilnigu Parahdischanu arri eefschi tahs Leetas, fo aisenem.

S. 269.

Par Parahdischanahm zaur Leezibasraksteem jeb Uhrkundeshm.

Suhdssetajam tapatt ka Apsuhdssetam buhs tuhbalin pee Suhdseschanas un Altilbeschanas Teefai woi tohs Leezibasrakstus paschus (jeb Dokumentes) woi scho Rakstu apleezinatus Norakstus list preefscha, ja ween to warr darriht un teem naw tahdi Kawekli, kas geld preefschi Teefas.

S. 270.

Ja angstaka Teefa teek mekleta, tad teem, kas weens prett ohtru teefajahs, irr palauts, schai angstakai Teefai jaunus jeb zittus Leezibasrakstus list preefscha; bet tiffai stary to Raifu, kamehr tahs Strihdibas Ismekleschana wehl naw iswesta lihds Gallam, tas irr, kamehr nei weens, nei ohtrs, nei Abbi, kas teefajahs, irr isteikuschi to Wahrdu: ka winni nei weens, nei ohtrs eefschi schihs Teefaschanas-Leetas ne fo jauna wairs ne peeminnehs un peeneffhs. Kad tadeht weena Strihdibas-Leeta jau irr isfchirta un schi Isfchirschana arridsan jau Teefaspehku irr dabbujusi, tad ta ne warr ta ka no jauna kluht usnemta zaur jauneem Leezibasraksteem, ja tas, kas tahdus wehl peeneffs, ne buhtu papreefschi ar Swehrestibu apleezinajis, ka winnam ne kas naw agraki bijis sinmans par scheem jauneem Leezibasraksteem un ka tee winnam wehl irr tiffuschi sin-nami tad, kad ta teefiga Isfchirschana jau Teefaspehku bij dabbujusi.

Tomehr, pirms schee jauni Leezibasraksti teek peenemti pee Teefas, wajaga papreefschi klausht to, prett fo schee Raksti Leezibu dohd.

S. 271.

Ja kahdeem Leezibasraksteem teek pretti runnahts, itt ka tee ne buhtu taisni un ustizzami Raksti; tad Teefai peenahfahs to papreefschi un peederrigi ismekleht. Prett tahdeem Leezibasraksteem ka Appafschraksti (appafschi rakstiti Wahrdi) no Teefahm irr apstiprinati par taisneem un ustizzameem; par teem naw ne kahda peenemmama Swehreschana.

S. 272.

Leezibasraksti, kas par to Leetu, fo winneem buhs apleezinaht, wehl rahda us zitteem Raksteem, kas naw lihds peeneffs woi kas pawissam irr pasudduschi, tahdi ne irr geldigi un ne warr ne fo apleezinaht.

S. 273.

Zaur Leezibasraksteem fo parahdiht tas irr tif dauds: ka woi zaur Raksteem un Skaitleem woi zaur zittahm Sihmehm, kas irr Rakstu un Skaitlu Weeta, peerahdiht ka kas irr notizzis, jeb ka kas irr darrihts. Tapehz tad arri Birkas, jeb usgreeschami Rohfi tif labbi fo warr parahdiht, un kad winnu Pusses, kas stary diweem Zilwekeem tappe turretas un usgreestas, pehz teem Rohbeem labbi faetahs, tad tahs tif labbi geld ka zitti Leezibasraksti. Kad weens no teem diweem sawu Birkaspuffi, woi pamett, woi tihscha Prahta winnu samaita; tad tam Ohtram sawa Pusse irr par pilnigu Apleezinaschanu, zaur fo tomehr tam weenam ta Watta nesuhd, zittu kahdu Parahdischanu peeneff pretti.

S. 274.

Sinnami, un pehz Teefas-Liffumeem farakstiti Leezibasraksti pilnigi apleezina to Darrifchanu, kas eefsch winneem irr peerahdita.

S. 275.

Leezibasraksti, kas irr farakstiti no ta pascha Zilweka, kas tohs leef preefschâ, tee itt ne ka ne warr apleezinaht winnam par Labbu, bet tee gan ko warr peerahdiht prett winnu, kad winna Prettimeeks tohs few nemun par Leezibu.

S. 276.

Leezibasraksti, kas irr farakstiti no ta Zilweka prett ko tee teef nesti preefschâ, warr Leezibu doht winnam par Labbu woi par Launu, ja ween winsch irr apleezinajis: tee effoht fawi Raksti.

S. 277.

Ja kam Raksti tiktu preefschâ likti, ar to Tizzibu, tee effoht winna pascha Raksti, bet winsch leegtohs tohs pasiht par faweem, un ja tas Ohtrs, kas winnus leef preefschâ, arri ne buhtu ihsti sinnamis un ustizzams Zilweks, woi tas buhtu tahds, kas to tannis Rakstôs farakstitu Parradu jeb Apneimschanu arri ne tik tahli warretu peerahdiht, ka ta isliktohs buht tizzama Leeta, tad lai tas, prett ko schee Raksti buhs Leezibu doht, swehre, ka winsch winneem nei pats irr appafschi rakstijis, nei lizzis winneem appafschâ rakstih.

Bet ja winsch ne gribb nei weenu nei ohtru darriht, nei swehreht nei arridsan tohs Rakstus pasiht par faweem; tad winsch teef turrehts par tahdu, kas tohs Rakstus jau irr pasinnis par faweem pascheem Raksteem.

Kas sawas Rohkas Rakstus pats irr pasinnis par tahdeem, tam ne warr laut zaur Ewehrestibu noleegt to, kas tannis Rakstôs stahw. Ja tas, kas to Leezibu irr zehlis un kam ta Parahdischana peekriht, sawam Prettimeekam ne gribb laut zaur Ewehrestichanu to apstiprinaht, ka tee appafschrakstiti Wahrbi naw no winna rakstiti, un ja schis Prettimeeks turklaht wehl apneimmahs zaur jaunahm Leezibahm parahdiht, ka tas Ohtrs pateescham pats sawu Wahrdu irr appafschâ rakstijis, tad winnam ne warr pretti buht.

S. 278.

Ja tee peenesti Leezibasraksti no zitta kahda irr farakstiti, kam pee schis Strihdis bas naw ne kahda Dalla, tad tam, prett ko tahdeem Raksteem buhs ko apleezinaht, skaidri irr jaisteizahs un jaistrunnajahs par to.

S. 279.

Weetneekem, kas zaur Raksteem irr eezelti par Weetneekem, Mantasnehmejeem un tahdeem, kas stahweja appafschi Pehrminderu Upgahdaschanas, bet nu jau irr eenahfuschchi pilnigâ Wezzumâ, wisseem tahdeem, kad winni woi suhdsedani, woi ussuhdseti, Teefas preefschâ nahf; gan waijadsetu pasiht par taisneem tohs Rakstus, ko tee, kas winnus eezehle par Weetneekem, woi ko winnu Mantasdeweji un Pehrminderi no fewin buhtu dewuschchi un rakstijuschchi. Bet ja winni to ne gribb darriht, tad winneem zaur Ewehrestibu jaapleezina, ka winni nei sinna, nei tizz, ka tee peenesti Leezibasraksti effoht rakstiti no teem kam to ussuhds, un ka schee ar sawu Sinnu un Gribbeschanu tohs ne effoht rakstijuschchi un teem appafschâ liffuschchi sawu Wahrdu. Ja tas, kas tahdus Rakstus peeneste, teem, prett kurreem schee Raksti Leezibu doht, ne gribb laut zaur Ewehrestibu winnus noleegt, tad winsch warr kahdu Isffaidroschanu par to prassiht no ta kas winnus rakstija, ja ween schis wehl irr dsihws un ja irr sinnamis. Ja tahds tohs Rakstus pasihst par faweem un apleezina, tad tee paleef geldigi, bet ja winsch tohs noleeds, tad winnam tahdu sawu Noleegschanu buhs apswehreht, un ja to ne gribbetu darriht, tad winnam warr wirsu eet ar Suhdsibu.

S. 280.

Kas Zaur Teesu to mefle, ka lai winnam Leezibasraksti teef isdohti, kas irr zitta Rohkâs, tam, pee tahdas Mesleschanas arri japeerahda, kahda Dalla winnam irr pee tahdeem Raksteem.

S. 281.

Ja tahdi zaur Teefas Paligu mekleti Leezibasraksti peederr woi tam ween, kas tohs mefle, woi abbeem kohpâ (tam kas tohs prassa un tam ka Rohkâs winni irr) tad scho warr peespeest, tohs Rakstus isdoht.

S. 282.

Ja tas pee ka teef mekleti tahdi Leezibasraksti kas woi tam Mesletajam ween peederr, woi abbeem kohpâ, leedsahs ka tee winna Rohkâs effoht, tad winnam ar Ewehrestibu buhs apleezinaht ka winsch tohs ne turr pee fewin un arridsan ka winsch tohs tihschâ Prahtâ ne irr saudejis.

S. 283.

Tas, kas Leezibasrakstus zaur Teesu irr meklejis, tam irr arridsan lauts winnus likt norakstih woi zaur Teefas Strihwereem, woi zaur zitteem; bet tee pirmi Raksti paschi ja ne peederr tam Mesletajam ihpaschi un winnam ween, irr jaatdoht tam, ka Rohkâs bija un kas winnus Teesai isdewe.

S. 284.

Likkumi par Parahdischanahm zaur Leezineekeem.

Jffatram peenahfahs faru Leezibu doht un Paligâ eet, ka pee kahdas Leetas Jsmekleschanas to Taisnibu warr dabbut. Tadeht arridsan tahds, kas no Teefas us-
aizinahts, faru Leezibu leeds woi ar Naudasstrahpi, woi ar Meefasstrahpi, woi ar Zeetumu, ja Likkumi naw pretti, zaur Teefahm warr fluht peespeests faru Leezibu doht. Tomehr ne weenam ne warr usstahweht lai tas woi faru, woi faru turwaku meefigu jeb
dsunmufchu Raddu Raunu, woi kahdu farwâ Uminatâ Upflehpumu sinnamu darra un apleezina. Draudschu=Teefas preefschâ katram, kas Leezibas deht preefschâ irr aizi-
nahts, irr janahf, bes ka winnam par faru Zellu un Kaweschanu kas teef makfahts, bet Kreisteefa warr nospreest, ka tas, kas ohtru tihri par weltu irr fauzis preefschâ
par Leezineeku, woi kas kahdas itt neleetigas Leetas pehz zaur Kreisteefu winnu irr lizzis preefschâ aizinaht, winnam par katru Deemu atlihdsinadams, ismakfa 25 Sudraba
Kappeefus.

S. 285.

Kad Leezineeki Teefas preefschâ irr jaaizina, tad Teefahm arri to buhs list wehrâ, zif tahli no tahs Teefas, furru preefschâ janahf, tee Uzinati dshwo. Ja preefschâ
aizinati Leezineeki ne nahf, tad tee wehl ohtru reisi teef aizinati un ja arri tad ne nahf un ne warr aisbildinatees ar tahdahm Jsrurnaschanahm, kas preefsch Teefahm geld, tad
tahbi, ta ka S. 284tâ irr nosfazzihst, teef peespeesti nahft un bes tam teem buhs wehl tam, kas teefajahs, atlihdsinaht to Skahdi, fo winsch peerahda un wissu fo winsch
zaur tahdu Niskaweschanu wehl irr isdewis.

S. 286.

Teefa patti usrafsta wissu fo no teem Leezineekeem gribb sinnaht un arri ka win-
neem to buhs isprassihst, tomehr arridsan tam, kas teefajahs ne irr aisleegts, tahdas Jautaschanas usdoht un Protokollê list usnemt.

S. 287.

Teefa katru Leezineeku fewischki pahrlaufa, bet pirms tas wehl noteef, ta teem Leezineekeem pee Sirds leef, lai apdohmajahs un pee Sirds nemin, ka winneem peenah-
fahs preefsch Deewa Taisnibu isfazzihst un ne fo ne melloht nei arridsan fo flehpt, un tadeht Teefa winneem pawehl to apnemtees ar Swehrestibu, jeb to Leezineeku Swehre-
stibu swehrest.

S. 288.

Kad tas Leezineeks irr pahrlaufihst, tad winnam no Teefas puffes teef preefschâ
lassihst wiss fo winsch irr isfazzijis un winsch waizahst, woi winsch to Leezibu tahdu irr
dewis, ka winnam no Protokolla preefscha lassija.

S. 289.

Ja Abbi, tif labbi tas, kas fero par labbu to Leezineeku irr preefschâ aizinajis, ka
arridsan tas prett fo tam Leezineekam buhs Leezibu doht, ar Meeru irr ka winnu ne
swehrina pirms winnu noklausa, tad winnam ta Swehreshana teef atlaista.

S. 290.

Ja wairak ka weens Leezineeks teef noklaufihst un winna Leeziba ne irr weenada
un ne faeetahs labbi eefsch wissahm winnu Jsfazzischanahm, tad Teefai peenahfahs
winnaus noklaufihst Mutti prett Mutti, woi daschahrt ne zaur to, woi arridsan wehl us
zittu kahdu Wihsi, winnu Leezibas wairak faeetohs.

S. 291.

Ja diwju Leezineeku Leeziba irr weenada, un tee irr Gohda=Laudis kam ne fo ne
warr pahrmest; tad winnu Leeziba par pilnu Parahdischanu teef peenemta, weenalgi,
woi winni no wihrischkas woi no fewischkas Rahrtas irr; bet weena pascha Leezineeka
Leeziba ne teef turreta par pilnu bet ween par Pusparahdischanu.

S. 292.

Leezineekeem peenahfahs to ween isteift, fo tee par kahdu Leetu paschi skaidri sim,
un ne to, fo zitti winneem irr teifuschi. Tomehr ja diwi gohdigi un ne ka ne atmettami
Leezineeki, swehredami to isfakfa, fo tee irr dsirdejuschki no tahda Zilweka, kas par
ittin taisnu Zilweku wisseem sinnamis irr, un kad scho Zilweku paschu pahrlaufihst ne ka
ne warr; tad pee Teefas stahw isprast, zif augsta tahda Leeziba irr turrama jeb zif dauds
ta warr parahdiht.

S. 293.

Par Leezineekeem naw peenemnamini:

- 1) Wihrs prett faru Seeru un Seewa prett faru Wihru.
- 2) Meefigi Wezzaki, Patehws un Pamahte, Wihra= un Seewas=Zehws, jeb
Zehmozis un Mahtize, meefigi Behrni, meefigi jeb ihstani Brahli un ihstenas
Mahfas, Pusbrahli un Pusmahfas. Bet ja winni tif patt turwi Raddi irr
tam, kas winnaus nemin par Leezineekeem, ka tam prett fo winneem buhs Lee-

zibu doht, tad winnus gan warr peenemt, tomehr zaur to isteesajamu Leetu paschi teem Teefnescheem un Tesasfungeem jafinna zif winnu Leeziba warr geldeht zif ne.

- 3) Tahdi, kam jau irr peerahdihts, fo winni Teefas preekschâ nepateesi irr swehrejusch.
- 4) Ahrprahdigi un nejehdfigi Zilweki un kas wehl naw septimpazmits Gaddus wezzi, ta ka arridsan zitti fristiti Laudis, kas wehl naw peegahjusch pee Deewa Galda.
- 5) Tahdi, kam no tahs Leetas Isteesaschanas woi Labbums woi Stahde warr nahft.
- 6) Tahdi, kas dsihwo sinnama Genaida ar to, prett fo winneem buhs doht Leezibu.

S. 294.

Winnus Leezineeki teef pahrlaufiti Teesai peenahkas isprast woi tee irr peenemmami woi atmettami. Tadeht papreeksch par to irr jaklaufa tas, prett fo tam Leezineekam buhs Leezibu doht; un Teesai labbi jaismekle, woi fo winsch isakfa irr Taisniba woi ne. Nur Teesa wehl ta ka schaubjahs, woi tee Leezineeki irr peenemmami, woi ne, tur winnus gan warr peenemt; bet Teesai pee sawu Spreeduma ittin labbi japahrdohma, zif winnu Istasfischanaam warr ustizzeht. Bet schê wehl jaleek wehrâ ka tahdi Leezineeki, kurreu Taisniba naw ihsti sinnama, un kam tadeht ne warr brohschi ustizzeht, zittadi naw peenemmami, ka ween tad, kad us ne kahdu zittu Wihsi to Taisnibu ne warr panahft.

S. 295.

Za pee kahdas Teefas Leezineeki teef usdohiti, kas dsihwo tahli noht, tad schi Teesa atkal warr usluhgt to Teesu, kas winneem irr ta tuwaka, lai ta winnus noswehrina un pee sewis pahrlaufa pehz teem winnai aissuhtiteem Jautaschanas Maksteem. Tahdas Usluhgfschanas Teesu starpâ irr japeenemm un japadarra bes wiffas Makfas, ta ka arridsan sweschas Tizzibas Laudis bes Makfas teef pahrlaufiti un noswehrinati no tahdam winnu Wirfibaam, kas labbaki sinna ka tas irr jadarra pehz winnu Tizzibas Riffunneem.

S. 296.

Tad ween, kad zittadi ne warr un kahda Strihdibas-Leeta gruhti irr ischfirrama, warr laut, ka pehz tam, kad jau wiffi Leezineeki irr isklaufti wehl zitti Leezineeki teef usdohiti, un tam, kas winnus usdewe buhs apleezinacht pee sawas Dwehseles ka

winnam agraki ne essohit bijis sinnamas, ka schê no jauna peewesti Leezineeki fo sinna-jusch par to ischfirrama Leetu.

S. 297.

No Leezineeki Teefas preekschâ irr isfazzijusch, to Teesa ne ispaude ne kam; iswaiza tad tohs, kas teefajahs, woi winni warr buht griib ka tohs Leezineekus buhs isklaufti wehl par kahdam Leetahm, un kad wiffa Pahrlaufischana gluschi pagallam, tad Teesa to Leezineeku Leezibu darra sinnamu teem Strihdedameem ween, lai tee sawu Gallawahrdu nosakfa, fo sinnaht Teesai irr wajadfigs.

S. 298.

Talibds arridsan katram Seemneekupagasta-Weedram irr lauts, ka winsch warr Leezineekus list noklaufti us muhschigu Peeminnu. Tas irr jadarra pee Kreisteefas. To par tahdam Leezibahm farakstiti Protokolli Teesa glabba appaksch sawu Teefas-Seegela un weenu Teefas Knittanzi par to isdohd tam, kas to Leetu bij meklejis. Kad us preekschu tahdas Leetas pehz, pee kahdas Teefas kas irr jaisteefa un tee Zilweki, kam pee Teefas kahda Darriichana par to irr, luhdsahs, tad tahds Pahrlaufischanas Protokollis teef aissuhtihits us to peederrigu Teesu.

S. 299.

Par Parahdischanahm zaur Apraudsichanu us Weetas. Za weenas Strihdasleetas Taisniba irr panahkama zaur to, ka kahda Weeta teef apraudsita jeb ka kas teef apraudsihts us Weetas, tad Teesa weenu no saweem Pefehdetajeem aissuhta us tahdu Weetu. Schun turpat jaeraksta sawa Protokolli fo winsch pee tahdas Apraudsichanas irr atraddis un kas fo warr palihdseht pee Isteesaschanas. Teem, kam ta Strihde irr, naw aisleegts, arridsan sawu Padohmu flacht doht, un to lihds ar sawahm Luhgfschanahm list peerakstih Protokolli. Za wajadsetu, tad arridsan zitti kahdi Laudis, kas proht par to Leetu, teef lihds aizinati un prassiti, fo dohma par to.

S. 300.

Za irr wajadfigs, ka tee, kam buhs kahdu Leezibu doht kahdas Leetas pehz, papreeksch to Leetu reds, tad ta teem teef parahdita, un pehz winni noklaufti.

S. 301.

Riffumi par Parahdischanahm zaur Swehrestiba. Teefahm, kas labbi leek wehrâ ka ta Isteesaschana isdewahs, irr jafinna par to, kurream no teem, kas Strihdedami teefajahs warr laut, un kurream uslist swehrest,

un zaur to fo parahdiht. Tadehl Teefas warr list swehreht to Peepalihdsibas = Swehre-
stibu tad, kad woi zitta ne kahda, woi tomehr tikkai kahda nepilniga Parahdischana
irr atrohnama nei no weenas nei no ohtras Pusses, fur tad tahdam Truhkumam ta
falkoht zaur to teef palihdschts, jeb tas kas no Parahdischanahim wehl truhkt teef pee-
dohts. Teefa arri warr laut, ka tas Ushuhdschts swehre to Taisnoschanas Sweh-
restibu, kas noteek tad, kad tam Suhdschajam tikkai kahda Pusparahdischana irr, woi
kad us winnu Pussi tik dauds Pateefibas ween irr, ka gan drihs winnam warretu tizzeht.

Tomehr arweenu Teefahim peenahkhs, labbaki zaur wiffahim zittahim Ismekle-
schanahim un Jautaschanahim to Taisnibu panahkt ne ka zaur Swehreschanu, un tikkai
tur, fur ittin irr wajadsigs un fur zittadi ne mas ne warr to Taisnibu isprast, Tee-
fahim buhs patwehrtes pee Swehrestibas Paliga; jo winnam peenahkhs luhkoht us
to, ka Laudis ne teef kahrinati nepateefi swehreht, un ka Swehrestibas Dahrgums
ne teef apsmets zaur to, ka tik daudsreis un fur ne mas ne irr wajadsigs lauj un leek
swehreht.

§. 302.

Tee Swehrestibas Wahrbi no Teefahim teef usdohti tahdi, kahdeem winneem wai-
jaga buht pehz to Leetu Buhfchanas. Kam jaswehre tam irr jaswehre pascham un to
ne warr darriht zaur Weetneeku. Un Teefa tikkai wehl sawa pehdiga Galla Spreeduma
usleek tahdu Swehreschanu, kas to Teefaschanas Leetu ischkirr ka noteek zaur to Peepa-
lihdsibas Swehrestibu un zaur Taisnoschanas Swehrestibu.

§. 303.

Ja kahdas Leetas Wehrtiba woi kahdas Skahdes Altihsinaschana ne warr us ne
kahdu zittu Wiht isprast, tad Teefa tam, kas to Altihsinaschana prassa, usleek to
Leetas Wehrtibu pehz sawas labbas Alpsinnaschanas isteikt, un swehreht, ka winsch
to taisni irr isfazzjis.

§. 304.

Ja kam buhs zittam kahdas Leetas isdoht no Rohkahm ta ka kahdu Mantibu, un
ja tee Pretinehmeji stahw us to, ka winnam buhs zaur Swehrestibu apleezinaht, ka
winsch ne fo ne irr flehpi; tad Teefa to pawehl, un winnam jaswehre.

§. 305.

Par Teefas Spreedumeem.

Kad teem us Teefas = Spreeschanu taifidameem Teefatajeem jeb Teefnescheem tee
Padohmi ne faetahs, tad tas Spreedums tohp spreests pehz ta Padohma, kam to Tee-
fataju leelakais Puls peekriht. Tam jaunakam starp teem Teefatajeem pascham pir-

mam irr jadohd saws Padohms, un tad tam, kas pehz winna nahk, beidscht Teefas
Preefschschdetajam.

§. 306.

Teefas Spreedums teef eerafstihts Protokoll, lihds ar Teefneschu wiselabakahim
Peerahdischanahim, kapehz ta irr spreests. Scheem Spreeduma Raksteem Teefneschi tapatt
ka tas Protokolla Strihweris sawus Wahrbus leek appakscha. Teefneschi, kas ne
proht rakstih, trihs Krustasihmes peewelf, un Strihweram japeerafta, ka tee irr pee-
willti no Teefnescheem pascheem.

§. 307.

Tam Teefnescham, kam zits Padohms par to isteefatu Leetu irr, ne ka bija teem
zittem, kas to Spreedumu spreede; tam buhs list eerafstiht Protokoll scho sawu Padoh-
mu un kapehz winnam tahds.

§. 308.

Protokoll irr jaerafta, ka Teefa to Termihnu irr darrijusi sunnamu, fur scho sawu
Spreedumu list fluddinaht un arri kursch no teem, kas bij teefajuschees irr bijis flakt pee
Spreeduma Gluddinaschanas, un woi bijis patz woi zaur Weetneeku, fur irr lauts
Weetneeku stelleht.

§. 309.

Tanni Spreeduma wajaga isteikt ar ittin fladreem Wahrdeem: kas teem, kas
bij teefajuschees, weenam un ohtram, woi nahkhs woi irr jadohd. Turklaht arridsan
wajaga ar Wahrdeem peeminneht to Strahpi, pee kurras, un to Termihnu, lihds kam
schim tahdam Spreedumam buhs buht paklaufshts.

§. 310.

Ja pee kahdas Strihdes Isteeaschanas irr israhdijs, ka pee tahs Leetas, par
fo Suhdschais un Ushuhdschts Strihdejahs, un fo abbi grihb paturrecht, tam weenam
tikpat Dallas irr ka tam Ohtram, tad ta Leeta starp abbeem teef dallita, ja irr dal-
lama; un ja ne irr dallama, tad tam Weenam ta teef peedallita bet ar to Pawehle-
schanu, tam Ohtram ismaksht to nospreestu Altihsinaschana.

§. 311.

Par neleeteem Teefas = Spreedumeem, un neleetahm Melleschanahim
pre Teefas.

Teefahim un Teefnescheem tikpatt ka teem, kas Teefu melle nu teefajahs, jasar-
gahs, ka nei winni eelsch sawcem Spreedumeem nei schee eelsch sawas Teefaschanas fo
barra, kas ne geld un tadeht tohp turrehts par neezigu un neleetigu.

Bet tahdas Neezibas un Neleetibas eefsch Teefas Teetahm zeltahs tad:

1) Woi kad kahds Teefu spreesch, kas woi ne mas wehl nam listis par Teefneschu woi wehl nam noswehrinachts par tahdu; woi arridsan tad, kad Teefa tahdu usfuhdschu Zilwefu noteefa kas ne peederr appafsch winnas Isteeefaschanas; woi tad, kad Teefa tahdu eefuhdschu Leetu ischfirt ko ischfirt un isteeefacht ne peederreja winnai, bet zittai kahdai Teefai; woi tad, kad kahda Teefa Teefu spreesch, kamehr jau zitta Teefa to paschu Leetu irr peenehmusi; woi arridsan tad, kad Teefa peenehm pee Isteeefaschanas tahdu Leetu, pee kuras teem Strihdedameem ne kahda Datta nam.

2) Kad kahda Teefa jau sawu Spreedumu nospreesch, jebchu no teem, kas teefajahs weens to irr parahdijis, ka winnam tahdas Aliskawefchanas bija, kas no Teefahm irr peenehmamas, un zaur ko winsch pee Isteeefaschanas ne warreja wissu nemt Behra ko wajadseja; woi kad Teefa sawu Spreedumu isdarra, jebchu winnai ta Sinna irr dohta, ka ta Leeta wehl ees us augstaku Teefu; woi kad tas Spreedums teef nospreests tam Padohmam pretti, kam to Teefneschu leelakais Pults peefritte; woi kad Spreedums tikke nospreests jebchu to Teefneschu tik dauts ne bija kohpa, ka wajaga buht, kad kahdai Nospreeschana buhs buht Spehks. Luhko S. 235.

3) Kad Teefa irr lahwi, ka ta Teefaschana irr usnemta woi no tahdeem, kas ne warreja skaidri israhditees par Beetneekem, woi no tahdeem kas weeni paschi wehl ne warr aistahweht sawas Leetas, wehl Behrni buhdami; un kad tomehr ta Teefa to Leetu teefa un Spreedumu par to spreesch; woi kad augstaka Teefa jau ko nospreesch par kahdu Leetu, kas wehl ne irr bijusi usnemta pee semmakas Teefas; woi kad Spreedumu spreesch, pirms wehl tas Usfuhdschits irr atbildejis us sawa Prettineeka Suhdschana; woi kad Teefa teem kas teefajahs Gemeslus eemett, ta ka winni sawu Taisnibu ne warr ta parahdiht, ka preesch Teefahm wajaga; woi kad winneem pawiffam ne lauj parahdiht kas irr japarahda; woi kad kahda Teefa diwejadu Spreedumu spreesch, kas weens ohtram irr pretti.

S. 312.

Par Stahdesmakfaschanu un par zittahm Ismakfaschanahm.

Kad kas bes wiffas Wajadsibas ohtru speesch, nahkt pee Teefas; tad winnam buhs ismakfacht un atlihdsinaht wissu Stahdi, un wiffas Makfas, ko tas Ohtrs pateesi warr parahdiht.

S. 313.

Bet, kas tihfchi un ar to laumu Prahtu, zittam Nemeeru un Stahdi ween barriht, to welf preesch Teefas — woi kas prett sawas paschas Apfinnaschanas un Pahrleezinaschanas kahdu skaidru un taisnu Leetu, par ko ne kahdas Strihdibas ne warr buht, pawilzina, — wisseem tahdeem ne ween buhs atlihdsinaht wissu Stahdi un zittas Ismakfaschanas; bet teem arri wehl ihpaschi sawa Pagastalahde buhs eelift to peenahkamu Strahpesnaudu, ta ka Teefa to nospreedihs.

Trefcha Modalka.

Likkumi par zittahm kahdahm sawadahm Isteeefaschanahm.

A. Par Parradu Isteeefaschanu zaur Konkursi.

S. 314.

Kad kas tik warren irr eefrittis eefsch Parradeem, ta ka winsch wisseem teem, kas tam ko irr aisdewuschi, to ne warr atkal ardoht, un kad tahds woi pats ar labbu Prahtu woi arri peespeests no teem, kam winsch irr Parrada, wissu sawu Mantu un Peederummu Teefai nodohd, lai ta pehz saweem Likkumeem wisseem teem Parradudewejeem ismakfa no tahs Mantas, zif tur ween isnahkt; — tad fchi tahda Isteeefaschana teef faktu: Isteeefaschana zaur Konkursi *).

S. 315.

Deht tahdas Isteeefaschanas zaur Konkursi schee Likkumi teef dohti.

Tik lihds ka Pagasta-Teefa to Sinnu dabdu, ka kahds no winnas Pagasta-Breedem irr eefrittis eefsch Parradeem, ta ka wairs ne spehj ismakfacht wisseem saweem Alisdewejeem, tad tai Teefai buhs tahda Parradneeka Mantu un Peederummu nemt sawa Sargaschana un Glabbaschana un tadeht usrakstihst tahs wisspehdigas Leetas no winna Mantas, bet lihds pee ta arri Muischas-Waldineekam Sinnu par to doht. Ja fchi winna Teefa tad atrohd, ka no Mantas 100 Rubbuli Papihrunaudas ne paleek pahri, pehz tam kad papreesch teef norehenehts, kas pahr wisseem zitteem Parradeem wiss papreesch janomakfa un kas tuhlin (No. 1. 2. 3. 4.) tiks peeminnehts, tad Pagasta-Teefa gahda, ka wissi Parradubinneji sawu Dattu dabdu. Pagasta-Teefa, kas sawa Sargaschana turr wissu Parradneeka Mantu, nu leek fluddinaht sawa Basniza

*) Konkursis nofihme Parradudeweju Saazinaschana, kas noteek zaur Teefu. Konkursneeks nofihme to Parradneeku, kas tik warren irr eefrittis eefsch Parradeem, ka winna Parradu pehz tahda Isteeefaschana zaur Konkursi irr wajadsiga.

un zittas Basnizâs wissapfahrt: lai wissi Parradubewei kahdâ noliktâ Deenâ, bet ne mas wehlaki, fanahf preeksch winnas Teesas un skaidru Sinnu dohd, zif ikweenam no winneem nahkabs no Parradunehmeja. Pehz tam wissa Parradneeka Manta tohp pahrdohda teem, kas wissuwairak par to dohd, un no schabs Naudas tad Teesa ikweenam Parradubewejam to Dalku dohd, kas pehz Teesas-Likkumeem tam nahkabs.

Bet pee tam labbi jaleek wehrâ:

- 1) Tahs Mahjasleetas kas daschfahrt Gruntsfungam wehl peederr, tahs wiss ne peederr pee Parradneeka Padohma un Mantas.
- 2) Zapatt arri no Parradneeka Mantas teef wehl norehkeneta ta Rente par pehdigu Gaddu, un ko Muischafungs arri wehl prassa par to, ka ta Mahja zaur scho Saimneeku irr palikkusi siktaka.
- 3) Wehl teef norehkeneta ta Lohne, kas tam Konfursneekam jeb Parradneekam irr jamakfa saweem Deenestneekem jeb Mahjaizfamei par to pehdigu Gaddu.
- 4) Wiss ko tahds Parradneeks Krohnam un sawai Muischai irr palizzis Parradâ, eet pahr wisseem zitteem Parradeem un irr papreeksch jaismakfa tâ ka pehz Pagastam tik gruhii ne nahf to ismakfahd winna Weetâ.

§. 316.

Ja kas no teem Nisbewejeem dohina, ka Pagasta-Teesa tam masaku Dalku no Parradneeka Mantahm irr nospreedusi, tad tas warr eet schehlotees pee Draudschu-Teesas.

§. 317.

Ja no Parradneeka Mantas — kad papreeksch irr norehkenehts kas jau §. 313. I. 2. 3. 4. irr peeminnehts — tomehr wehl wairak kâ 100 Nubbuli Papihrunaudas atleek, tad Pagasta-Teesa tik labbi Muischneekam dohd Sinnu kâ arridsan Draudschu-Teesai, un schai tad jagahda par to, ka teem Nisbewejeem tohp ismakfahds, tâ kâ taggad tiks mahzihts.

§. 318.

No pascha Gesahkuma Draudschu-Teesai papreeksch jagahda par to:

- 1) Ka Parradneeka jeb Konfursneeka Manta paleek wessela un ne suhd; schi Teesa to pahrluht, woi wiss tas irr, kas wajaga buht, ko Konfursneeks pats swehredams irr usdewis un ko Pagasta-Teesa irr usrakstijusi. Schi Draudschu-Teesa tad kahdu taisnu ustizamu Wihru no ta pascha Pagasta uszett par Schras- jeb Mahjas- un Mantas-Sinnatneeku un Walditaju, kam arri jaatbild par to. Ta patti Draudschu-Teesa leek sluddinahd eeksch tahm Basnizahm sawas Teesas

Apriinkfi, ka schis Parradneeks ne spehj sawus Parradus makfahd un ka tadehl winna Manta, kas tam wehl atleek, stahw appaksch Teesas Usluhfoschanas. Schi Teesa arri wehl scho Sluddinaschanu leek darriht sinnamu zaur driffetahm latwiskahm un iggaunistahm Uwisehm us trim Lahgahm, un wissus Parradubewejus leek fasauff, lai tee, ja sawu Teesu ne gribb saudeht, eeksch ta Laika no trim Mehnescheem woi paschi nahf preeksch Draudschu-Teesas un parahda zif Parradneeks teem irr palizzis Parradâ un us kahdu Wihst, woi arri zaur zittu labbi ismahzitu Weetneeku to paschu preeksch Teesas leek isdarriht un parahdiht un lai tee, ja wehl gribb tift klausiti, pawissam tur atmahf tamni pehdiga Termihna Deenâ, fur Teesa wissus Konfursneeka Parradus islihdsmahs. Ja schi Draudschu-Teesa schisttu, ka wehl zitti Parradubewei warroht buht, kas wehl tahlaki dsihwo, tad tas stahw pee winnas, scheem arri ilgaku Laifu doht, wehl wehlaki sawu Teesu mekleht, un tad schi Draudschu-Teesa arri wehl tahlaki to leek darriht sinnamu.

2) Ja kahds Konfursneeks kahdu Semmes-Gabbalu bij turrejis us Renti, tad tam buhs tuhlin, ja tas wehl naw notizzis, tam, kam ta Semme peederr, to atdoht ar wissahm pehz Teesas-Likkumeem turklaht peederrigahm Leetahm. Bet ja zittam Parradneekam kahds Semmes-Gabbals pascham peederr, tad Draudschu-Teesa, kad wissi Parradubewei tai nospreestâ Laikâ jau Sinnu par teem Parradeem irr demuschi un tohs peerahdijuschi, scho Konfursneeka Semmes-Gabbalu leek dahwahd us Pahrdohschanu, un kahdâ noliktâ Deenâ to arri pahrdohd tam, kas wissuwairak par to sohla un makfa. No Konfursneeka zittahm Mahjasleetahm papreeksch teef noschkirta ta Mahjasmenta kas daschfahrt tai Sehtâ wehl Gruntsfungam peederr un wissa peerahdita swescha Manta; bet wissas zittas Mahjasleetas eeksch tahs Mahjas bes Pawilzinaschanas teef pahrdohdas tam, kas wissuwairak par tahm dohd. Ta Nauda, kas tahdâ Uthruhpe (jeb Aufziohnê) isnahf no tahm pahrdohdahm Leetahm ta wisseem Parradubewejeem nahf par Labbu.

3) Ja kahdam Konfursneekam wehl arri appaksch sweschahm Draudschu-Teesahm irr kahda Nauda woi Manta, tad Draudschu-Teesa schabs Draudschu-Teesas usluhds, lai tahs Teesas tahdu Mantu woi leek sawâ Teesas Sinnâ, woi arri lai to atfuhda. Ikweens Parradubeweis, ja winsch sinn, ka sawam Parradunehmejam wehl zittur kahda Nauda woi Manta irr, par to Draudschu-Teesai Sinnu warr doht, bet ferwischki tam, kas ta Parradneeka Mantu walda, pee-

nahfahs to darriht un zif spehdams wehl pakkal mekleht, woi Parradneekam ne kaut fur wehl kahda Manta irraid.

4) Tas Seens, kas irr kahda tahda Parradneeka Mahja, tapatt Salini un Pella- was ne peederr winnu Nisdereweem. Bet tad ween to arri warr pahrdohht kad warr parahdiht ka Konkursneeks to buhtu pirzis par sawu Naudu.

S. 319.

Us to Deenu, kad wissi Parradudewei tohp faaizinati preeksch Draudschu = Teefas, (luhfo S. 318) tad arri pats Parradunehmeis tur tohp faukts preekscha. Kad wissi tai nospreesta Deena irr fanahfufchi tad Draudschu = Teefa, pehz teem jau peemin- neteem Liffumeem par Jsteefaschanu zaur Jsmekleschanu (S. 204), ismekle, woi wissi schee Parradudsinneji arri pehz Teefas-Liffumeem to, fo winni irr usderwufchi, warr pras- fihht no Konkursneeka; un pehz tam Draudschu = Teefa mekle to isdarriht, ka wissi Parra- dudewei weenprahtigi islihdsinajahs jeb kahdu Alfordu *) faderr. Bet pee scha Al- forda jeb Saderreschanas irr wajadsigs, ka wissi flahrbuhdami Parradudsinneji arri lab- prahtigi irr ar Meeru ar to kas irr norunnahs; teem Parradudeweeem kas ne bij nah- fufchi teem wajaga buht ar Meeru ar to, fo tee zitti irr norunnajufchi. Bet kad tahdu Jslibdsinafchanu ne mas ne warr isdarriht tapehz, ka zitti no scheem Parradudsinnejeem teem pretti turrahs, tad Teefa dohd to Gallawahrdu zaur usrafsittu Teefas Sprees- dumu, zif dauds ifweens no teem Parradudsinnejeem dabbu no sawa Parradunehmeja alliffufchas Mantas; un ta Teefa tad atkal kahdu Deenu jeb Tehrmihnu nospreesch, kurrä schis Teefas Nospreedums wisseem Parradudsinnejeem taps fluddinahs.

S. 320.

Pehz Teefas-Liffumeem teem Parradudsinnejeem tohp ismakfahs us tahdu Wihfi: Teefa papreeksch wissu Mantu un wissas Leetas noschkirr, kas teem Parradudsinnejeem ne nahfahs, prohti: Wissa ta Mahjas = Manta kas Gruntfukungam peederr, kas, kas Muischafukungam wehl nahfahs no sawa Rentineeka par to pehdigu Gaddu, un fo pehz Teefas-Liffumeem winsch warr prassihht par to, kas tai Sehtai irr gahjis pohsta; arri tas, fo zits tam Konkursneekam jeb Parradunehmejam irr ustizzejis us Glabbafchanu, woi fo Konkursneeks irr sadfis, woi fo zits winnam us kahdu Laifu irr aisderwis bes Makfas, ja ween wissas schahs Leetas wehl warr atrast tai Mahja; arri tahs neadohhtas Leetas,

*) Alfordu t. i. weenprahtiga Norunnafchana, Jslibdsinafchana un Saderreschana, kas teef usrafsitta un no Teefas apstiprinata.

kas winnam bija dohtas ween par Rihlu un par fo winsch to aisdohtu Naudu jau irr dabjuis atpakkal. Teem atkal, kam schis Konkursneeks kahdas Leetas Rihlam irr eede- wis, teem peenahfahs schis aisfihlatas Leetas nodoht pee Teefas, un Teefa winneem par to ismakfahs preeksch zitteem Parradudeweeem, kad wehl kas atleek no tahs Nau- das, kas irr nahfufchi par tahm pahrdohhtahm Leetahm. Pehz tam Draudschu = Teefa schohs Parradudsinnejus eedalla eefsch kahdahm Kahrtahm, fur zitti paleek tee pirni un zitti tee pehdigi pee Jsmakfaschanas ta ka schi tiks rahdihts.

P i r m a K a h r t a.

- 1) Wissu papreeksch tohp ismakfahs, ja tas Konkursneeks irr nomirris, kas irr makfajams pee Nomirruscha Glabbafchanas un Dakteram un Aptekeram par to pehdigu Newesselibu, ta ka Teefa to nospreesch.
- 2) Deenestneeku un Kalpu = jeb Maisesbehrnu Lohne par to pehdigu Gaddu.
- 3) Kas irr isdohts pee Mantas Waldischanas un arri Teefas = Makfas par scho Parraddu = Jsteefaschanu.
- 4) Teem tohp ismakfahs, kas Kuntraktu irr taissjufchi jeb fo noderrufchi, bet ne ar pascha to Konkursneeka, bet ar teem, kas pehz Teefas Wehleschanas walda par winna Mantu.
- 5) Teem tohp ismakfahs, kas kahdu Grunti = jeb Semmes = Gabbalu tam Konkurs- neekam irr pahrdewufchi, bet pee Teefas to lifke usrafsittu un Kuntraktä to apstiprinaht, ka Mahja = un Semmes = Gabbals tik ilgi teem peederr, kamehr wissa Nauda par to irr ismakfata.
- 6) Teem tohp ismakfahs, kam wehl kas nahfahs par Konkursneeka Semmes = Gab- balu jeb Grunti fo winsch irr pirzis, un kas to irr lifufchi agrafi eerakstihht, ne ka Konkursneeka Pirschanas Kuntraktis bija apstiprinahts no Teefas.
- 7) Wiss tohp ismakfahs kas par Konkursneeka Grunti = jeb Semmes = Gabbalu bija jasklausa un janodohd par to Laifu, kamehr wehl ta Jsteefaschana zaur Konkursi pastahw.
- 8) Teem tohp ismakfahs kam, ka Mantineekam wehl irr kahda Dalla pee Parrad- neeka Mantas, un kas sawu Semantofchanas Dattu arri irr lifufchi eerakstihht pee Teefas un taggadin to prassa.

O h t r a K a h r t a.

- 1) Teef makfahs, fo Konkursneeks irr palizis Parrada par to pehdigu Gaddu Mah- zitajam, Basnizai Skohlai un teem kas pee Basnizas un Skohlahm stahw Almutata.

2) Wiffas Krohm- un zittas Semneeku-Dohfchanas, arri kas tam bija jaeleef tai Magasihne par to pehdigu Gaddu.

T r e f c h a K a h r t a.

- 1) Teef ismakfahs teem Konfursneeka Behrneem, kam wiss winnu Manta zaur sawu Tehwu irr suddusi, kurrea tomehr skaidri bija eerakstita tai Kuntraktu grahamata pee Teefas.
- 2) Teem Bahrneem pahr ko Konfursneeks no Teefas bija eezelts ka Pahrstahweis un Pehrinders, un kam winsch ko irr palizzis Parrada ar Naudu, ja no scho Bahrinu Leetahm neneeka wairs ne atrohdahs pee winna Mantas.
- 3) Tam Pagastam, pee ka schis Parradneeks peederr, kad Pagasts winnam ko irr aisbewis, woi ko irr ismakfahs par winnu, ja tas arri irr usrakstihis Kuntraktu-Grahamata pee Teefas, ta ka arri tohs Parradus pee Magasihnes.
- 4) Teem, no kam Parradneeks kaut ko irr aisnehmis un preefsch Teefas ar Wahrdeem woi ar Raksteem par to sawu Mantu Kihlam irr sohlijis, un ja arri wiss tas irr apstiprinahs Kuntraktu-Grahamata pee Teefas; tapatt arri teem, kam kas nahkabs no Parradneeka pehz skaidra Teefas-Spreeduma jau preefsch ta Laifa, kad Parradudewiji tappe saazinati, un kas arri scho Teefas-Spreedumu irr liffuschi eerakstihit Kuntraktu-Grahamata pee Teefas. — E tarp tahdeem Parradudsinnejem, ja tur irr wairak ka weens, atkal papreefsch teef makfahs teem, kas agraki to irr liffuschi eerakstihit pee Teefas.

S e t t o r t a K a h r t a.

Teem teef ismakfahs, kas bes Kihla Parradneekam kaut ko irr aisbewuschi, bet tomehr to paschu irr liffuschi eerakstihit Kuntraktu-Grahamata pee Teefas; un tee tahdi atkal teef ismakfati pehz Kahrtas, ta ka tee to irr liffuschi eerakstihit pee Teefas, woi agraki, woi wehlafi.

P e e f t a K a h r t a.

Wiss pehdigi teef makfahs wisseem zitteem Parradudsinnejem, kas tohs Parradus naw liffuschi eerakstihit Kuntraktu-Grahamata pee Teefas, no kurreem atkal teem papreefsch teef makfahs, kam Konfursneeks eefsch Parradu-Grahamatas kaut ko irr apsohlijis par Kihlu.

S. 321.

Ja wissa Konfursneeka Manta irr pahrdohta un tif dauds Naudas ne isnahs, ka wisseem Parradudewieem warr winnu Dattu ismakfahs; tad tee, kam Augli par Pagaidu irr sohliiti no Parradneeka, schohs Auglus jeb Intresses ne dabu par to Laifu, kamehr wissi Parradudewiji irr saazinati un kamehr schi Parraduleeta wehl naw isteesata lihds Gallam. Tas Parradudsinnejs, kam Gallā no Teefas wissa Nauda teef ismakfata, ko winsch irr aisbewis, tomehr tohs Auglus jeb Intresses tiffai ween par pehdigu Gaddu dabu.

S. 322.

Ja Parradudsinnejem arri daschahrt kahdas Makfaschanas irr bijuschas pee schahs Parradudischanas; tad tahs winnam tiffai tad tohp lihdsinatas, kad wissi zitti Parradudewiji sawu aisdohtu Naudu ar teem Augteem irr dabujuschi.

S. 323.

Ja kahds Parradudewis ar to Dattu, kas tam tai Konfurses Zsteefaschanā irr nospreesta no Teefas, naw ar meeru; tad winnam irr kauts pehz nosazitteem Liffumeem sawu Teefu tahlafi pee augstakahm Teefahm mekleht, ta ka pee zittu Leetu Zsteefaschanas.

S. 324.

Ikweenam Parradudsinnejam, kas tai Konfursa Zsteefaschanā irr usbewis pee Teefas to, kas tam nahkabs, un kam arri no Konfursneeka atliffuschas Mantas winna Datta teef makfata, tam wehl, pirms winsch scho Makfu dabu, irr jaapwehre, ka winnam teescham tif dauds nahkabs, ka winsch no ta wehl neneeka ne dabujis, un ka winsch pais Konfursneekam turpretti ne ko naw bijis Parrada.

S. 325.

Tee Parradudewiji, kas no Konfursneeka atliffuschas Mantas sawu Makfu naw dabujuschi, tahdi sawu Teefu un Parradus wehl warr mekleht us preefschu, kad winnu Parradneeks atkal ko irr eemantojis; tee us preefschu warr turretees pee sawa Parradneeka pascha un pee winna Mantahm. Tomehr tee to ne warr darriht kad winnu Parradneeks zaur Melaimehm un ne zaur paschu Wainu irr eefrittis eefsch tahdeem leeleem Parradeem, un kad arri Teefa winnu no ta irr allaidsi.

S. 326.

Teefahm arri ta Warra irr jau pehz sawa Nimnata, Konfursa Zsteefaschanu nospreest par tahdu Parradneeku, kas woi irr nomirris, woi arri ar launa Prahtu ais-

behdsis un pee ka jau skaidri warr redseht ka tas sawus Parradus ne spehj maksah; un Teesa arri warr, ja brihschahm irr wajadfigs, tahdu aisbehguschu Parradneeku list usmekleht un zeetu sanemt.

S. 327.

Tahds leels Parradneeks arri pats warr islihdsmatees us tahdu paschu Wihs'i ar saweem Parradudewejeem, ja winsch pats daschfahrt griibb dabhuht skaidri sunaht, zeek winnam irr Parradudeweji un zeek winsch irr Parrada. Tad tahds Zilweks pats pee Teesas to mekle, ka winna Parradudeweji teek aizinati Teesas preekscha. Schee tad tohp safaukti no Teesas, ta ka pee Konfursa Jsteefaschanas, un ja kas tai nospreesta Brihdi jeb tanni Termihna sawus Parradus ne dsenn, tad tahds wehlaki ne fo ne dabbu, un teek pawissam atrahdihts no Teesas, ja zittadi winsch sawu Parradu Prassischanu ne buhtu lizzis eerakstihst pee Teesas tai Kuntraktu grahmata (S. 170). Kad nu schee Parradudeweji tai nospreesta Laika sawas Parraduprassischanas irr usdewuschi, tad tohp ismeklehts, woi tee pehz Teesas un Laifnibas tahs warr prassihst; un kad tas irr isteefahs, tad Teesa itweenam Parradudsinnejam nospreesch, zeek ifkstram nahfahs, un fo tas warr prassihst par sawahm Maksahm. Itweens arri, kas naw ar Meeru ar to Spreedumu, tas sawu Teesu tahlaki warr mekleht un warr list to pahrluhfoht no augstakas Teesas. Tomehr lai jel ne weens Parradneeks kas tahdu Jsteefaschanu mekle, ne zerre isbehgt tahdahm Teesas Parwehleschanahm, kas winnu peespeesch maksah un kas warr buht jau irr gaidamas.

B. Parradu-Jsteefaschana zaur Teesas Peespeeschanu un zaur to, ka ta Parradneeka Manta teek apkihata.

S. 328.

Ja kahdam Parradneekam nekahdas preeksch Teesahm peenemimamas Gerummaschanas (Gemefli) naw prett kahdu Parradaprassischanu, un kad tahds Parradneeks tomehr leedsahs to Parradu maksah, tad zaur Teesahm winsch teek peespeeshts pee Maksaschanas.

S. 329.

Ja zaur Teesas Spreedumu tahdam Parradneekam irr nolikts maksah un winsch tahdam Spreedumam, kas jau sawu Spehku irr dabhujis, ne paklausa tanni no Teesas winnam nospreesta Laika; tad ta peederriga Teesa winnu peespeesch pee Paklausischanas.

S. 330.

Kad Teesa us tahdu Wihs'i kahdu nepaklausigu Parradneeku peespeesch paklausihst, tad papreesch no winna Mahjas Leetahm, jeb no winna kustamas Mantas teek atschirta wissa ta Manta, kas pehz skaidrahm Parradijchanahm winnam ne peederr; bet ta winnam peederredama Manta teek list appaksch Teesas Sargaschanas, jeb teek apkihata. Kad tas irr notizzis, tad Teesa winnam peesakfa weenu Termihnu lihds furra pehdigai Deenai winnam wehl irr lauts sawu apkihlatu Mantu atpirkt. Ja winsch to ne darra tanni nosazzita Laika, tad schi winna Manta kahda Uthruhpe jeb Alukzione teek pahrdohra, un tam Parradudsinnejam ismaksahs.

Pee tahda Parradneeka kustamas Mantas, jeb pee winna Mahjasleetahm arri peederr ta Nauda, kas winnam no zitteem nahfahs. Ja ar to Naudu, kas irr eenahfusi par wissahm tahdahm Mahjasleetahm wehl ne isteek, tam Parradudsinnejam to Parradu ismaksah; tad arridsan winna nekustama Manta, ka Semmes-Gabali, Mahjas u. t. j. p. teek list appaksch Teesas Sargaschanas. Schi Teesa tad zaur Sluddinaschanu to isdahwa un arridsan Alukzione to pahrdohd, ja tas Parradneeks eeksch weena Gadda Laifu (Gadskahrtä) to Parradudsinneju ne irr sameerinajis, un ja ne irr islihdsmatees ar winnu.

S. 331.

Tahda Peespeeschana zaur Teesas Spehku eet sawu Zekku prohjam, kaut arridsan tas Parradneeks Teesai to Simmu buhtu demis, ka winsch griibb eet schehtotees pee augstakas Teesas.

S. 332.

Teesai arridsan ta Watta, apkihlahst wehl zittas kahdas no ta Parradneeka Wattaahm kas winnam fo eenes; bet pee tahm Leetahm fo ne kad ne warr apkihlahst pee tahm peederr: Teesnescha Lohne, Annatneeka Annata Rihki un tahs Drehbes, fo Zilweks ifdeenas watta.

S. 333.

Ja kahds Parrads gan drihs irr parahdihts preeksch Teesas, tad warr arri paschu to Parradneeku list Zeetumä un winna Mantu apkihlahst; tomehr tas noteek us ta Parradudsinneja pascha Galwa un ween tad kad tam Parradudsinnejam jabihstahs, woi no ta, ka winna Parradneekam Prahs stahw us Behgschanu, woi arridsan no ta, ka winsch to Mantu ischkehrdehs. Bet tas Parradneeks arweenu papreesch wehl irr paklausa un no winna Mantahm tik dauds ween buhs apkihlahst, ka wajadsehs to

Parradu islihbfinah. Bet kad winna apfihlajamu Mantu ne warr dalfiht, tad ta wese-
fela teef neinta appafsch Teefas Glabbafchanas.

S. 334.

Kad kas famu Parradneeku paschu gribb list apturreht, tad par to irr jaluhds ta
Teefa appafsch kurras tas Parradneeks dshwo; bet par to Mantas Apfihlafchanu irr
jaluhds ta Teefa kurras Aprinki fchi Manta irr. Tahdus Parradneekus, kas apfahrt
wasajahs, warr zeetus neimt un winnu Mantas apfihlaht, fur ween winnus dabdu.

S. 335.

Kas famu Parradneeku Zeetumâ gribb list glabbah, tam arri jau papreefsch irr
jagahda par winna Peetifschanu jeb Pahrtifschanu.

S. 336.

Teefahm paschahm wajaga sinnaht, kâ tas wifslabbafi irr jadarra, kâ tas Ze-
tumâ list Zilweks ne isprüht, un kâ winna apfihlata Manta ne suhd.

S. 337.

Tam, kas no kahdas Teefas to Wallu irr dabujis, woi famu Parradneeku pa-
schu list Zeetumâ, woi winna Mantu apfihlaht, tam Teefa kahdu Terimihnu nospreesch,
eefsch kurre Laika tam Parradudfinnejam fawa Leeta irr jaisteefa pee tahs peederrijas
Teefas. Winna arridsan tam peefakka, kâ, ja winsch to Terimihnu ne list wehrâ,
tas Zilweks list islaists no Zeetuma, un kâ turflaht tam Parradudfinnejam wehl wiffa
Skahde buhs jamakfa.

S. 338.

Kad Teefa irr nospreedufi, kâ kahdu Parradneeku buhs list Zeetumâ un winna
Mantu apfihlaht, tad prett tahdu Spreedumu ne fo ne warr darriht zaur Teefahm.

S. 339.

Tif drihs, kâ tas Parradneeks sagahda peenemmamu Galwineeku par to, kâ
tam Parradudfinnejam ne kas buhs sust libd tam Laikam, fur ta Leeta buhs isteefata,
tif drihs winsch teef islaists no Zeetuma un winna Manta atswabbinata. Dastfahrt
un ja Teefa tâ dohina un gribb, arri Ewehrestiba warr buht Galwofchanas Weerâ un
Drohschibu doht.

C. Isteeefaschana par Laupijumu un Skahdi.

S. 340.

Kad kas pee Teefas suhds, woi par to, kâ zits winnam fo no winna Teetahm irr
nonehmis ar Warru, woi winnu irr isdinnis no kahda Semnesgrunta, woi ismettis

no kahdas Mahjas jeb Namma, fo schis isdihits zauru Gaddu pilnâ Meerâ bij turrejis
fawâ Rohkâ; woi kad par to teef suhdshts, kâ zits zittam kahdu Wallu un Brihwibu
aisleeds, kas winnam tomeht irr pee kahdas Leetas un pahrt to Leetu, tâ kâ, kad zits
zittam Gannibas aisleeds u. t. j. p.; kad kas pee Teefas suhds par tahdu Laupifchanu
un Skahdesdarrifchanu un luhdsahs, kâ winnam ta Skahde teef makfata un winna
Prettineeks apwaldihts; tad Teefa tif drihs, kâ ween warr buht weenu Terimihnu no-
fakka, fur buhs to Leetu usneimt pee Isteeefaschanas, un, ja wajaga, arridsan us to
Weetu paschu to Leetu pahrraudsht. Tahda Isteeefaschana arri noteef zaur Ismekle-
schanu un Mutti prett Mutti. Ja Teefa to Leetu ismekledama atrohd, kâ tas Suhds-
tais ne irr welti suhdschis; tad ta winnam atdohd, kas winnam bija nonemts un tur-
flaht arridsan nospreesch, zeef winnam nahkhs par to Skahdi un Zeefchanu, un fo
wajaga par to winnam ismakfah. Un scho famu Spreedumu Teefa spreesch bes
Behdahm, woi tas, kas to Skahdi bij darrijs, un tappis aizinahts Teefas preefschâ,
buhtu nahjis woi ne. Schê par Istaidroschanu wehl irr japeemim, kâ pehz wiffeem
Teefas-Riffinneem tas, kam kahda Grunte jeb Semne irr dohta Rohkâ us Mugleem,
ne kahdu paleekamu Wallu un fawadu Teesu us scho Grunti ne warr eemantoht sewim
par Labbu. Tad nu arri ne weens Semneeks, kam winna Semne arridsan tiffai us
Mugleem irr dohta Rohkâ, ne drihst zaur ne kahdahm schahdahm tahdahm Isrunna-
fchanahm tâ kâ zaur kahdu wezzu Teesu, kas winnam effoht bijusi pee schis Leetas,
nei zittam kahdam Zilwekam atneimt kahdu Grunti paschu, nei kahdai Gruntei atneimt
kahdu pee tahs peederredamu Wallu, tâ kâ Rohpus gannih, tanni pascha Meschâ
Wallu zirst, sweijoht, braukt par kahdu Zellu kas zauri eet u. t. j. p.

S. 341.

Ko Teefa tahdas Buhfchanas pehz irr nospreedufi, to ta arridsan isdarra un ne
nemm pretti ne kahdas Prettirunnaschanas; jo tahm naw ne kahds Spehks prett Teefas-
Spreedumeem, kas irr nospreesti deht Aplaupifchanas.

D. Isteeefaschana zar Isaizinaschanu us Teesu.

S. 342.

Iffatrs to Teesu, appafsch kurras winsch dshwo un stahw, warr luhgt, lai ta
fawâ Preefschâ isaizina tahdu Zilweku kas leelahs, kâ winnam kas nahfotees no winna,
woi tahdu kas winnam niknu Slawu padarra — woi tahdu, prett kâ gaidamahm Suh-
dsibahm geldigas Prettirunnaschanas un Parahdschanas taggad gan buhtu, bet kurrehm

zaur to, ka tas Prettimeeks sawu Suhdsibu tuhbalin ne eesuhds un usahf, Spehks un Geldiba suhd.

Kas tad us tahdu Wihsu irr isaizinahts us Teesu, tam peenahfahs atbildeht us to Suhdseschanu un ja tad israhdahs, ka ta Suhdseschana bija taisna; tad Teesa bes wiffas Kaweschanas to tah laku Ismekleschanu usahf.

S. 343.

Ja no teem, kas us tahdu Wihsu tikke isaizinati, woi weens, woi ohtrs ne nahf; tad Teesai ta jadarra, ka eefsch scheem Likkuneem irr mahzihts par nepaklausigu Nienahfchanu.

E. Isteeefaschana par Rohbescheem.

S. 344.

Kad woi Semneekam Saimneekam woi Semneekam Mentineekam kahda Etrihde par kahda Semnes Gabbala Rohbescheem irr zehlfes woi ar kahdu ohtru Kunga paschu, woi ar kahdu no ohtra Kunga Saimneekem, woi ar kahdu Saimneeku us Krohna- woi Basnizfunga- Muischu; tad tuhbalin Sinna par to jadohd tam, kam ta Grunts un Semne ihpaschi peederr, lai tas to Leetu leef isteeefah un ischfirt.

S. 345.

Kad kahda Etrihdiba par Rohbescheem zellahs starp weemu Saimneeku jeb Mentineeku ar ohtru tahdu, kas abbi us ta pascha Gruntsfunga Semni fehsh, un kad ta Etrihdiba buhtu woi par to Semni kas winneem irr dohta us Klausfichanu woi us Mentemakfashanu, woi aridisan par Gannibahm un Marwahm; tad tam, kas turrahs par Applehtu, wajaga pee Pagasta- Teefas Paligu mefleht. Ja tas ne warr tift Gallä, tad winsch warr eet pee Draudschu- Teefas; un ja arri ne warr apmeerinatees ar Draudschu- Teefas Spreedumu, tad winnam gan irr lauts, wehl eet pee Kreisteefas Paligu mefleht; zaur to tomehr Draudschu- Teefas Spreedums ne teef aisturrehts. Pee tahdu Leetu Isteeefaschanas tiffai ween jaluhfo us to, fo no sawas Semnes tas Gruntineeks katram no teem Etrihdedameem irr isdewis woi us Klausfichanu woi us Mentemakfashanu, jo ta Mosazfichana, kurri katram tee Rohbeschi irraid, pastahw tiffai us to eefsch Kuntrakta norunnatu Laifu un kamehr winneem ta Semne buhs Rohfa woi us Klausfichanu woi us Ment.

F. Par atliffuschas Mantas- Dalkifchanu.

S. 346.

Ja pee kahdas atliffuschas Mantas- Dalkifchanas, tee kam jadallahs paschi ar Labbu ne warr ischfirtes; tad tas no winneem, kas naw ar Meeru, to usdohd pee peederrigas Teefas, luhgdams lai Teesa winnus ischfirt. Schi tohs zittus Lihdsman- tineekus wiffus faaizina kohpā, to Etrihdibu ismekle, un zaur sawu Spreedumu tohs Mantineekus ischfirt.

S. 347.

Tas no winneem, kas ne irr ar Meeru ar scho Teefas Spreedumu, wehl warr eet pee augstakas Teefas Paligu mefleht un Pahrraudfichanu luhgtees. Ja tas, kas woi pee weenas woi pee ohtras Teefas to Wirsrohfu dabuja jeb uswarreja, to prassa un stahw us to; tad ta dallama Manta irr jaapfihla zaur Teesu, un tas arri jau preefsch tahs Isteeefaschanas warr notift, ja tas, ka Rohfās ta Manta irr, peeneminigu Alp- galwofchanu ne spehj usrahdiht.

Peeliffums par Atlaulafchanu, un par to Leetu Isteeefaschanu, kas Bahrineem peederr.

S. 348.

Jau lihds schim, Semneekem par Labbu, wiffas tahdas Etrihdibas- Leetas; kas zaur augstu Basnizas- Teesu teef ischfirtas, tappe isteeefatas zaur Ismekleschanu ar Mutti prett Mutti un tam buhs tā palift arr us preefschu. Bet par wiffu Widsemni weena patti tahda Basnizas- Teefa ween irr, kas tahs Etrihdibas, kas daschfahrt starp laulateem Draugeem gaddahs, isteefa, un winnas Isteeefaschanas ne warr labbi pasteigtees arri tapehz, ka teem, kas tahlafi dshwo tif gruhti Zelli irr jastaiga. Tur- klast zaur to tahdeem arri leelafa Istehreshana un leelakas Makfas irr. Tapehz tad nu schihs Leetas pehz teef liffs: ka tahm Semnes- Teefahm, katrai sawa Teefa jeb Aprinkt, buhs pee sewim nodarriht wiffas tahdas Etrihdibas laulata Draugu starpā, kas tā falkohf, irr masakas Etrihdibas un fur ween irr wajadsigs tohs apmeerinaht un passubbinahf us meerigu un mihligu Dshwofchanu. Tomehr tam ne buhs notift bes Basniz- Teefas Sinnas, bet tif ween us winnas Luhgchanu; un pee tahdas Isteeefascha-

nas eefsch Semmes=Teefas waijaga flacht buht woi weenam no teem Mahzitajeem, kas irr augstas Basnizas=Teefas jeb Konsistoriuma Peesehetaji jeb Affefferi, woi Pra-westam. Pee Semmes=Teefas arridsan eefsch tahdam Strihdibas=Leetahm, kas us Alaulaschanu rahda, tee Leezineeki warr tapt noklausiti. Tee pee Semmes=Teefas farakstiti Protokolli woi par Apmeerinaschanu woi par Leezineeku Noklausischanu, tee teek aissuhititi us augstu Basnizas=Teefu, ka schi sawus Spreedumus warr nospreest pehz tahm usrakstitahm Isfazischanahm.

S. 349.

Ja Teefa woi patti manna woi zaur zitteem Sinnu dabbu, ka woi weens, woi abbi tee Pehrminideri un Aisistahweji, kas Bahrinu Leetas walda un aisstahw, to ne darra, kas winneem peenahfahs darriht; tad Teefai peederr, to ismekleht un atlaist no sawa Pehrminidera Ummata to, kas irr atrasts par wainigu un neustizamu. Winnâ Weetâ tuhdaalin zits teek eezelts no Teefas, kam tad buhs peedsiht no ta atlaista Aisistahwetaja Mantahm to, kas, warr buht, truhst pee Bahrina Mantahm. Ja tahdi no sawa Ummata atlaisti Pehrminideri tad wehl griibb eet schelotees pee augstakas Teefas; tad tas teem gan ne irr leegts, bet zaur to tad Teefas=Darbs ne teek apturrechts jeb fawehts.

S. 350.

Ja Bahrini, kas stahweja appafsch Pehrminideru Apgahdaschanas, kad paschi irr nahfufchi peederrigâ Wezzumâ, ne irr ar Meeru ar kahda sawa Pehrminidera woi ar abbeju Pehrminideru Waldischanu, un ja tee warr peerahdiht, ka ta teescham effoht bijusi nelabba; tad winneem jafuhds par to pee tahs Teefas, kurras Aprinki winnu Manta tikke walddita. Schi Teefa arri tahdas Suhdsibas isteesa zaur Ismekleschanu un Nutti prett Nutti. Kas ar winnas Spreedumu naw ar Meeru, tam ne irr aisleegts, wehl eet augstakas Teefas Paligu un to Leetu Pahraudsischanu mekleht.

Teefaschanas un Isteeaschanas Likkumi.

D h t r a G r a h m a t a.

Likkumi par tahdu Brihwibu un Waldu Isteeaschanu, kas Semneekam irr sawâ starpâ, tas irr, kas winneem irr weenam prett ohtru.

S. 351.

Tee Likkumi, kas schê tohp zelti, mahja, kahdas ihpaschas Brihwibas un Walts Widsemnes Semneekam irr sawâ starpâ, tas irr zittam prett zittu, tik labbi Wih-rischkeem ka Seewischkahm; un ka buhs ischkirt un isteeacht tahs Strihdibas, kas scho Brihwibu un Waldu pehz wissu wairaf starp winneem rohdahs. Tomehr wissas tahdas Strihdibas, kahdas ween warr gabbitees, ne warreja schê peeminneht, un ja tadeht tahdas rohdahs, par kurrachm schê Likkumi ne fo ne nosakka, tad tohs irr jaisteesa un jaisschfirt pehz wezzu Laiku Darrišanas, pehz kahdeem labbeem Geraddumeem, un pehz zitteem woi Widsemnes woi wissas Kreewu-Walts Likkumeem.

P i r m a N o d a t t a.

Likkumi par to Brihwibu eedohtees Laulibâ, un par nelaulatu Laufchu Behrneem.

S. 352.

Widsemnes Semneekam no wihrischkas un no seewischkas Kahrtas, kam irr peeder-rigs Wezzums, ta Walta irr, eedohtees Laulibâ jeb apprezetees. Tomehr teem kas griibb prezzetees ne buhs buht tik tuweem Raddeem, kam zaur Likkumeem irr aisleegts Laulibu faderreht. Brahlis ar pakkal palikkufchu Brahtaseewu, un Mahsa ar Mahsaswihru Altraitni, ta ka Brahta un Mahsasbehri us preekschu warr prezzetees, bes ka waijaga wehl ihpaschi kahdu Laufchanu par to isluhgtees.

S. 353.

Jauni Laudis, kas griibb prezzetees un wehl stahw appafsch Wezzaku Waldischanas, ta ka arridsan tahdi, kam Wezzaki irr nomirruschi un kas stahw appafsch Pehrmin-dereem teem ne buhs to darriht bes Tehwa un Mahtes, Patehwa un Pamahtes, Maises-tehwa un Maisesmahtes un Pehrminidera Sinmas un bes winna labba Prahta.

S. 354.

Ja tahbeem kas gribb prezzetees irr jafuhds par wezzafu Lauschu woi Pehrminderu Nisleeegschanu, tad tee luhgdamees tahdas Suhdsibas warr nest preekschâ tai Draudschu-Teesai, furras Teesas-Alprinki tee dsihwo kas to Prezzeschanu aisleeds.

S. 355.

Mahzitajeem ne buhs salaulaht ne weenu Pahri jaumu Lauschu kam ne irr woi skaidra Apleezinaschana par to, ka winna Wezzaki (Patehws un Pamachte woi winnu Pehrminderi) ar to irr ar Meeru, woi kas ne warr usrahdiht Teesas Spreedumu, zaur ko Wezzafu Nisleeegschana irr nozelta, woi kas ne irr apleezinajuschi ka tee ne stahw wairs appaksch ne kahdu tahdu wezzu Lauschu un Pehrminderu Waldischanas.

S. 356.

Deenestneekem, jeb Saimeslaudim kas gribb prezzetees, tif labbi teem no wihrischkas Kahrtas ka no feewischkas, peenahfahs papreeksch sawu Gaddu isdsihwoht jeb istahweht pee sawa Kunga woi Saimneeka. Bet ja schis ar Meeru woi ja winsch zittu buhtu dabbujis Weetâ, un ja tas no Pagasta-Teesas teef apleezinahts eefsch rakstitahm Grahmatahm; tad tahds Saimeszilweks arri preeksch sawa Gadda warr atstahtees.

S. 357.

Kad pehz skaidri norunnatas Derribas jeb Saprezzeschanas (Derribasdserschanas) Abbeem irr schehl un tee atkal gribb ischkirtees, tad tam gan warr notift, tomehr tad ween winni tahdu Brihwibu dabdu, kad winni wehl nam peegullejuschees. Ja tad nu tahdi atkal ischkirrahs; tad teem zits zittam jaatdohd, ko winni to Derribu zeldami zits zittam irr dewuschi. Ja ta Bruhte atfakfa, un tai irr peenemmigs un geldigs Utsfazzischanas wahrds; tad tai buhs atdohd Bruhtganam wissu to, ko no winna bija dabbujusi un turpretti winna atpakkal dabdu arri to, ko Bruhtganam bija schkinkojusi. Bet kad ta Bruhte bes geldigas un peenemmigas Wainas, grohsidamees ween atfakfa; tad winna ne warr prassiht appakkal, ko Bruhtganam bija dewusi, bet winnai buhs atdohd Bruhtganam ko winsch tai bij dewis. Tapat arridsan noteef pee Bruhtgana, kad winsch woi kahdas Wainas pehz woi bes ne kahdas Wainas Bruhtei atfakfa.

S. 358.

Laulatai Seewai peederr wissas winnas Wihra Brihwibas un Wallas, un ta schim lihds ee-eet eefsch winna Dsihweksahrtas. Tadeht ja Widssemnes Semneeze brihwa buhdama dsuntu Wihru apnemun tad winna padohdahs tam ko Kreemu-Walsts Likkumi par to nosakfa.

S. 359.

Kamehr Widssemnes Semneeku laulati Draugi dsihwo kohpâ, tamehr arri winneem kohpâ peederr wissas winnu Mantas. Bet ja winni ko irr norunnajuschi par to, kas to zittadi notaisa, un tas irr notizzis pirms winni bija laulati; tad paleef pee tahdas winnu Norunnaschanas.

S. 360.

Semneezei Utraitnei kas warr parahdiht ka ne us gruhtahm Kahjahm irr pafkal palikkusi, tai bes wissas zittas Mesleschanas pee Teesahm irr lauts, 5 Mehneschus pehz sawa Wihra Nomirschanas atkal apprezetees. Utraitne kas gruhta palikke pafkal, ne warr agraki eedohtees ohtrâ Laulibâ, ka kamehr pehz sawahm feschahm Neddelahm irr bijusi Basnizâ.

S. 361.

Semneeks Utraitnis bes wissas Mesleschanas pee Teesahm warr atkal eedohtees Laulibâ, kad trihs Mehneschi pehz winna laulatas Seewas Nomirschanas irr pagallam.

S. 362.

Kahdam Tehwam woi kahdai Mahtei, kas atkal gribb eedohtees Laulibâ, un kam no sawahm pirmahm Laulibahm Behrni irr, teem, pirms jaumu Laulibas Kahrtu usnemun, papreeksch irr jaislihdsmajahs ar sawein Behrneem par to Mantu, kas scheem nahfahs, woi no sawas Mahtes, woi no sawa Tehwa. Tadeht tahdam Tehwam woi tahdai Mahtei sawa nomirruscha laulata Drauga Mantas irr jausdohd pee Pagasta-Teesas, kas isklausa no ta nomirruscha laulata Drauga tuwakeem Raddeem: woi ta Manta irr usdohda pehz Taisnibas, un ja tam ta irr, tad Pagasta-Teesa to apleezina zaur kahdu rakstitu Sihmi, bes furras Parahdischanas ne weens Mahzitais ne drihst tahdus laulaht.

S. 363.

Ta atlikkuschas Mantas Dalla, kas Behrneem peederr no pirmas Laulibas, lai ta nu buhtu teem Behrneem peekrittusi woi no nomirruscha Tehwa woi no nomirruschas Mahtes, ta teef waldita no ta no winnu Wezzakeem, kas eedohdahs jaumâ Laulibâ, bet ta, ka ta Nomirruscha tuwaki Naddi arri sinna par to Waldischanu.

S. 364.

Widssemneeze Bandasbehrni jeb tee, kas ne irr dsimmuschi Laulibâ, paleef pee sawas Mahtes-Kahrtas; bet kad winnu Tehws pehz Laulibu saderr ar to Mahti, tad

tee Behrni zaur to arridsan wiffas tahs Brihwibas eemanto, kas tahdeem Behrneem peederr, kas irr dsimnufchi Laulibā, un tee tahdi tad teef usnemti pee sawa Tehwa Rahrtas.

§. 365.

Par Bandasbehrna Tehwu irr turrans tas, kas woi ne warr leegtees, ka winsch to Mahti irr peegullejis, woi kam warr peerahdiht, ka winsch to irr darrijis, un kam ne isdohdaks to winsch tahdai Parahdischanai pretti eemett. Tahdam kamehr winsch dsihwo un kamehr tas Behrns wehl ne spehj pats sawu Usturru pelnitees, irr jagahda schin sawam Behrnam Maifi un Drehbes lihds desmitam Gaddam.

§. 366.

Kad kahda Bandesbehrna Mahte isfakka us kahdu no Leelungu Rahrtas, ka winsch tam Behrnam effoht tas Tehws, un schis arri ne leedsaks; tad tas Behrns, kamehr winnam wehl naw peederrigs Wezzums, paleef pee sawas Mahtes Rahrtas, ja zittadi winna Tehws winnu naw peenehmis, gribbedams winnu list ismahziht un isaudseht us zittu Dsihwesfahrtn. Usaudis winsch warr Dsihwesfahrtn usnemt, kahdu pats gribbedams.

§. 367.

Widsemmes Semneeka tehwischfiga Warra pahr saweem Laulibā peedsimnufcheem Behrneem buhs buht tahda, ka wiffas Kreewu-Walsis Likkumi to nosakka, un ja par tahdu Warru daschfahrtn kahda Suhdsiba un Strihdiba zeltaks; tad ta pee Semneekem teef isteesata us tahdu paschu Wihsi, ka pee teem zitteem schihs Gubbernementes brihweem Cedsihwotajeem.

§. 368.

Tomehr schihs tehwischfigas Warras pehz wehl tas irr janosakka; prohti, ka neweenam Semneekam ne buhs sawu Behrnu, kad tas jau 17 Gaddus wezzs irr, zittam kahdam Zilwekam nodoht Deenestā, ja Behrns pats naw ar Meeru ar to.

§. 369.

Behrneem, kas no kahda Semneeka woi no kahdas Semneezes, kam pascheem sawa Laulibā Behrni ne irr, teef peenemti par saweem Behrneem un furru Naddi ar to irr ar Meeru, teem tahdeem peenemteem Behrneem peederr wiffas tahs Walfas un Teefas, kas Tehwa un Mahtes meefigeem Behrneem peederretu. Bet par tahda Behrna Peeneimschanu allaschin pee Teefas kas irr jausnemn eefsch Teefas Nafsteem; lai pehz ne zeltaks ne kahdas Strihdibas un Schaubischanas par Mantu-Dallischanu.

Ohtra Modakka.

Par Pehrminderu-Buhfchanu un par zitteem Aisstahwetajeem.

§. 370.

Widsemmes Semneeks un Semneeze paleef Behrnufahrta, kamehr wehl 17 Gaddus ne irr wezzi. Tomehr paschi ween sawu Mantu waldiht, winneem tad wehl peefriht, kad irr diwidefmit un weenu Gaddy wezzi.

§. 371.

Par Bahrinu Mantahm un par winnu Usraudsischanu Pehrminderi gahda. Aisstahwetaji teef zelti no Teefahm tahdeem Zilwekem, kas Sweschumā irr, (tad, kad pehz Teefas-Likkumeem tas buhtu wajadfigs); tahdeem, kas irr nosaukti no Teefahm par Zschkehrdejem; tahdeem kas sawas Leetas nelabbi walda; un tahdeem, kas naw pee pilna Prahta. Seewischkas, kam gan peederrigs Wezzums, bet kam ne kahda Preefschneeka naw, paschas sewim israuga tahdus Wihrus, kas winnas un winnu Leetas aisstahw.

§. 372.

Bahrineem tee Pehrminderi teef listi, woi no winnu Wezzakeem, pirms scheemirft, woi ja schee saweem Behrneem tohs ne buhtu sagahdajufchi, no Pagasta-Teefas. Tee kas irr israudfiti us to, tee par Pehrmindereem teef apstiprinati no Draudschu-Teefas, kad Muischas-Waldineeks papreefsch irr apleezinajis, ka winni geld us tahdu Ammatu.

§. 373.

Pee katras Pehrminderu Waldischanas buhs eezelt woi weenu woi diwus Gohdawihrus, kas proht rakstiht un kas wiswairak irr nemnami no paschu Bahrinu Nadeem.

§. 374.

Tahds Semneeks ween tahdu Pehrmindera Ammatu warr nowehrft no sewim, kam wairak ka 5 Behrni irr; woi tahds kas jau stahw eefsch tahdas Pehrminderu-Waldischanas, fur winnam dauds Darrischanas irr; woi kas pahri pahr 60 Gaddem irr wezs, woi Nabbags, woi Wahisch, un Elimneeks, woi beidscht arri tahds kas jau stahw zitta kahda Pagasta-Ammatā.

§. 375.

Ja maseem ne peeanguscheem Behrneem winnu Mahte patti wehl irr dsihwa, un ja nomirris Tehws ne fo ihpaschi par to irr nospreedis; tad tai Mahtei teef peedohts par

Pehrminderu weens Gohdawihrs no Pagasta-Laudim un zif ween warr buht no nomirruscha Tehwa Raddeem. Schim Pehrminderam wajaga skaidri sinnaht par wissu Mantu, fo tas Tehws irr atstahjis (S. 129), un winnam peenahfahs Mahtei buht pee Rohkas ar labbu Padohmu, fur irr wajagdsigs. Tadeht arridsan Mahtei, eeksch wissahm Mantibas-Leetahm, ne buhs ne fo nodarriht bes winna Sinnaas.

S. 376.

Ja abbi, Tehws un Mahte irr apimirruschi; tad tee Pehrminderi, kas irr eezelti par tahdeem woi no teem mirruscheem Bezakeem woi no Teefahm, tuhda in mefle pakkal pehz tahs pakkal paliffufchas Mantas, to fahrtisfigi saleef, wissu sweschu Mantu no tahs atschkirdami, un tad to usraksta skaidros Rakstos. Schohs Rakstus par Bahrinu Mantahm tee Pehrminderi nodohd pee Pagasta-Teefas; un kad tad no to Nomirruschu Mantahm tee Parradi, kas daschkahrt warr buht, irr islihdsinati; tad tas kas no Mantahm wehl atleef, zaur teem Pehrmindereem teef isdallihits pehz Liffumu Mosazsichanahm. Pee schihs Isdallischanas teem tuwakeem Bahrinu Raddeem wajaga klahht buht.

S. 377.

Ja wissi Mantineeki wehl ne irr 15 Gaddus wezzi, un ja ta dalkama Manta irr woi Lohpi un Sirgi fo usturreht dauds makfa, woi zittas kahdas Leetas kas drihs isnihst un gruhti irr glabbajamas; tad schi tahda Manta teef pahrdohda, zif labbi ween warr; un schi Pahrdohschana noteef appaksch Pagasta-Teefas Usluhfoshanas, un ta ka Muischaswalbineeks arri par to sinna. Bet ja wissi Mantineeki jau peezpazmits Gaddus irr wezzi, tad bes winnu Wehleschanas tahdu Mantu ne warr pahrdohd.

S. 378.

Ja gattawa Nauda, kas pee tahm Mantahm irr atraddusees, tapatt ka ta Nauda, kas irr eenahfufi par tahm pahrdohdahm Leetahm, bes wissas Kaweschanas irr janodohd pee Pagasta-Teefas. Nr scho Naudu papreeksch tee Parradi teef makfati; ja kahdi Parradi irr jamakfa. No ta, kas atleef teef atnems tif dauds, ka wajaga par Bahrinu Peetischanu un Audsichanu. Kas tad wehl atleef, tas teef isdohs us Augleem jeb Intressehm tomehr ween tahdeem kam to drohschi warr usizzeht. Ja bes teem Augleem jeb Intressehm, kas ifgaddus eenahf, ne warr peetift, tad ta atleekama Nauda teef dahwata Leelfungu Beedribai jeb Ritterschapei, lai ta ja grihb, to nemm pee sewis, kamehr tee Bahrini buhs usauguschi un lai ta ifgaddus tahs gadsfahrtigas Intresses makfa ta ka Liffumi leef. Bet ja warr peetift bes tahm Intressehm, tad

ta atleekama Nauda tai Widsennies Kreditkaffei *) teef dohta, lai tur stahw un lai Intresses no Intressehm jeb Augli no Augleem ifgaddus krahjahs un eet Wairuma. Ja turpretti ta atleekama Nauda irr tif masa Leeta, ka to drohschi ne warrehs ne fur isdohd us Intressehm, tad ta teef glabbata Pagasta-Lahde teem Bahrineem par neaisfahrtu Mantu.

S. 379.

Pehrmindereem peenahfahs pawissam par to gahdaht, ka tee winneem pawehleti Behrni wissu to labbi ismahzahs, kas Wihrischeem woi Seewischfahm no Semneefu-Kahrtas peeklahjahs sinnaht un prast. Pehrmindereem irr jagahda arri par to, ka schee tahdi Behrni teef isdohdi kahdas labbas Weetas un us Deenestu un Kalposchanu. To wajaga darriht tapehz, lai winnu Usturrefchanu ne tif dauds makfa, woi lai winnu Mantasdalla, zif ween warr buht, winneem weffela teef glabbata, winneem pascheem par Labbu pehz laika kad jau buhs usauguschi. Zif ween tahdi Behrni, kam brihnum mudra jehdsiga weegla Galwa irr, warr tift mahziti kahdas gudras Skohlās, kas Naudu makfa.

S. 380.

Wissu fo Pehrminderi irr nehmuschi sawa Glabbaschanā Behrneem par Labbu, to teem arri buhs labbi glabbahht un fargaht un atbildeht par wissu to, kas no tahdahm Leetahm fuhd un aiseet Pohsta zaur winnu Wainu, woi zaur winnu Newihshofchanu woi zaur winnu Wiltibu.

S. 381.

Weenreis par Gaddu, Dezember Mehneschā, teem Pehrmindereem peenahfahs preeksch Pagasta-Teefas atbildeht no sawas Unmata-Waldischanas; un ja daschkahrt Pagasta-Teefa pee winnu Waldischanas fo atrastu, kas winnai ta ka ne patiftu, un ja winna tadeht teem pawehletu fo darriht zittadi, tad Pehrmindereem peenahfahs, to pasemmigi nemt pretti.

S. 382.

Pee Pagasta-Teefas ihpaschi Raksti jeb ihpaschas rakstias Grahmatas teef turretas, kas norahda, ka Pehrminderi sawu Unmatu walda; un tahs teef farakstias us

*) Kreditkaffe irr ta Sabedroschana no dauds Widsennies Leelfungeem, kas irr sabee-drojufchees us to, Naudu no schihs Beedribas nemt us sawahm Muischahm un par to Utdohschanu galwoht ar wissahm sawahm Muischahm. Kas schai Kreditkaffei Naudu isdohd, un kam ne wajaga ifgaddus tahs Intresses jeb Auglus prassift, tas par scho Naudu sewim Auglus no Augleem warr pelnitees.

tahdu Wißi, fā Munsturis E. to israhda. Schinni Gramata teef eerakfita, fā zaur Pehrindereem usrakfita Manta, tee Rehtenejuni, tā fā Pehrindere tohs usdewufchi un peerahdijufchi woi ar Wahrdeem woi eefsch Raksteem, un pehdigi tur arridsan teef farakfichts tas, fo Pagasta-Zeefa eefsch Pehrindere Uminata Leetahm pawehl un noleef.

S. 383.

Schee paschi Liffumi, fās tahdeem Pehrindereem irr dohti, fās Bahrimu Leetas walda, geld arridsan, fād zitteem fahdeem jau usaugufcheem Zilwekeem, fahdi Nistahwetaji teef dohti. Tomehr pee teem, fās peeaugufchas Seerwischkas aistahw, irr zitta Buhfchana.

S. 384.

Bahrineem, fās wehl naw usaugufchi un fām nei Tehws nei Mahte irr, tā fā ahrprahrigem Zilwekeem Pehrindere teef zelti.

S. 385.

Tahdam, fās fawas Leetas flikti apfohpi, prohti tahdam, fās zaur Slinkofchanu un Plihtefchanu fawu Labklahfchanu pats isnihzina un fās ne warr prohjam tift, un fās tadehl ar fawahm Klauifchanahm un Dohfchanahm paleef wainigs augstam Krohnam, wainigs tam Kungam us fā Semne winsch dshwo, fās ir paschus tohs Sawejus ne apfohpi un ne apgahda; — tahdam Pagasta-Zilwekam Pagasta-Zeefa zelt weenu sinnamu Gohdawihru preefschā, fām gan wajaga buht no Saimneeka Rahrtas, lai tas tahdu Palaidoni un winna Leetas walda. Ja schis ne gribb padohstees appafsch winna un ja tas winnam turrahs pretti, tad Zeefai buhs tahdu pahrmahziht un strahpeht.

S. 386.

Tahdam Nistahwetajam jeb Preefschneekam peenahfahs gahdabt par to, fā tas winna Usluhfoshanai pawehlehts Semneeks wiffu to darra un klaufa, fās winnam peenahfahs darriht un klaufiht un arri fā winsch fawu Mahju fohpi. — Tuhdalin Ruddeni pehz pabeigtas Kulshanas tam Nistahwetajam ar fawu Appafschneeku irr ja-aprehene, zif ilgi schis ar to iskultu Labbibu gan warroht istift, woi, fās sim, winnam wehl fās pahri paleef, fo warrehs pahrdohht un zeef tas buhs. Bet papreefsch no fcha Atleekuma irr jaatrehkene un janoschkirr wifs tas fās wehl irr janodohd. Pehz tam ta Sehla teef atschkirta un paglabbata un tas Nistahwetais nomakfa fās Krohnam nahfahs, un to Rentesdaudu un zittus Parradus, un beidsiht nonefs Pagasta-Zeefai to Simu par wiffu to, fo winsch irr darrijs.

S. 387.

Tadehl tahdam Saimneekam woi Rentineekam, fām fawas Palaischanas pehz, tahds Nistahwetais irr zelts preefschā, ne buhs us ne kaut fahdu Wißi un itt ne fo no fawas Labbibas un zitteem Semnes-Äugleem pahrdohht, ja winna Nistahwetais ne sinna par to. Tapatt winnam arri ne buhs bes fcha Nistahwetaja Simnas itt ne fā faderreht par fo, woi fahdu Kuntrakti zelt. Ja winsch tomehr tahdai Nisleegfchanai pretti turrahs, tad ne ween winsch pats tifs strahpehts no Pagasta-Zeefas, bet arridsan tee, fās winnam irr pahrdewufchi, woi fo pirkufchi no winna, woi fo norunnajufchi ar winnu, pasande fawu Zeefu.

S. 388.

Tahdi Nistahwetaji un Pehrindere, fās woi Bahrineem woi tahdeem irr peelifti fās ne irr pee pilna Prabta, tee par fawu Uminata-Waldischanu un Darbu ne warr ne fo prassiht; bet Palaidoni Nistahwetajeem peedert peežas Prozentes no fawa Nistahweta Mantas Äugleem, fās atleef fād papreefsch irr nonemts un atschkirts, fās irr ja noneim un jaatschkirr.

Trefcha Rodatka.

Par to Wallu fās iffakram irr par fawahm ihpascha Mantahm.

S. 389.

Widssemnes Semneekam ta Walla irr tapatt fā arridsan zitteem Kreemu-Walfts Appafschneekem, fo notaisiht un nosazziht par fawahm Mahjas-Leetahm, jeb par fawu kustamu Mantu, un par to fo winsch pats ferohn ar Laifnibu irr eepelnijees, un to atstahst fām winsch gribb, ja ween tas noteef us tahdu Wißi, fā Liffumi preefschrafsta. Bet par fawu nekustamu Mantu, Semnes-Gabbaleem u. t. j. p. fo winsch no faween Raddeen irr eemantojis, winsch ne drihft ne fo notaisiht fās winna tuwafeem Raddeen buhtu par Skahdi.

S. 390.

Pehz Zeefas-Liffumdeem daschreis arri fās fahdu Leetit woi Zeefu warr eemantohht zaur to, fā winsch parahda preefsch Zeefas fā winsch zaur ilgeem Gaddeem fcho Leetu woi Zeefu effohht turreis un tomehr tift ilgi ne weens Zits to ne mas ne meflejis, kaut gan to buhtu warreis. Bet lai tiffai tas, fās dohma tā fo eemantohht, tohs Gaddus ne skaita no ta Laika, fād wehl bija Dsünturwihrs.

S. 391.

Aiskaweta un ne mekleta Teesa pehz kahdeem Gaddeem isfuhd pawiffam. Tapehz nu zaur to aikal zits kahdu Leetu woi Teesu warr dabbuht un sewim eemantoh; prohti, kad eefsch ta Brihscha un Laika, kas pehz Teesas=Liffumeem irr nospreess, ne kas tahdu peenahfamu Teesu (Dohschanu woi Darrischanu) naw prassijis no winna; woi kad eefsch scha nolikta Laika ne kas winnam naw usstribdejis ka tahda Leeta woi Teesa winnam peederroht; woi arri kad tik ilgi ne kas winnam naw leedsis darriht pehz kahdas Teesas jeb Wallas.

Schis Teesas=Liffums ween irr dohts tapehz, lai ikweens to paturr, kas tam irr un peederr pehz Teesas, un lai wolti ne fahf teefatees ar zitteem. Tapehz schis Teesas=Liffums arri tam ween nahf par labbu, kas turflaht taifnu Sirdi turrejis, prohti, kam to warr tizzeht, ka winsch pats un arri tas, no ka winsch to Leetu irr pirzis woi eemantojis, ne sinn un naw sinajis, arri to ne warrejis sinnaht, un ka arri winnam ne peenahzehs sinnaht: Ka zits to ka Teesu warretu prassijit no winna; woi ka schi usstribdeta Leeta zittam peederroht, woi ka schi Teesa jeb Walla winnam ne peenahfthos. — Wehl schi Teesa tiffai tam nahf par Labbu, kas weenumehr no Weetas scho Leetu turreja woi pehz schihs Teesas darrija eefsch wiffa ta Laika, kurrâ pehz Teesas=Liffumeem kahda wezza Teesa fuhd; un arri, wisspehdigi schis Teesas=Liffums nahf par Labbu tiffai tahdam, kas to Leetu irr eemantojis pehz Teesas un Laifnibas, bet ne kad tahdam kas turpretti to Leetu woi Teesu irr dabbujis pee sewis tamehr, kamehr tas, kam schi Leeta woi Teesa peederreja, bija tahf noht. Tadeht nu arridsan ne kas sagtas Leetas ne warr eemantoh zaur to ka winsch tahs irr turrejis ilgus Gaddus un ne weens tahs naw prassijis no winna.

S. 392.

Schis Laifs kamehr sawu Leetu woi Teesu waijaga meklegt, ja tai ne buhs palift par aiskawetu un pasuddeschu, irr desmits Gaddi, un schis Laifs no desmits Gaddeem buhs arridsan geldeht pee Isteeaschanas par tahdahm Etrihdibahm, kas woi Semneekem irr prett zitteem Laudin, woi scheem prett Semneekem. Bet schis Laifs un ta Semantofchana zaur to fo sawz wezzu aiskawetu Teesu, ne geld wiss, kad Semneeki strihdabs par kahdeem Semnes=Gabbaleem, kas winneem irr Nohtâ dohta no ta Runga kam ta Grunts peederr; jo pehz Teesas=Liffumeem tahds, kam ta Grunts ne peederr un kas winnu tik ween Nuglu deht turr us kahdu Laifu, tahds nei Semnes=Gabbalu paschu nei kahdas Wallas un Teesas par to ne warr eemantoh, zaur to fo sawz wezzu Teesu. (Luhfo S. 340.)

S. 393.

Tee kas bija Behrmukahrtâ un kurreem, kamehr winni bij Behrni, kahda tahda Leeta woi Teesa sudde, tee sawu wezzu Teesu warr meklegt un to list isteefahf eefsch weena Gadda un feschahm Neddelahm, kas irr rehkenejamas no ta Brihscha fur winni eenahze peederrigâ Wezzumâ.

S. 394.

Ja kas pee Teesas gribb fuhdseht par to, ka kahda Leeta, fo winsch irr pirzis, effoht mainiga un slihta; tad tam buhs tahdu sawu Suhdsibu eefuhdseht diwi Neddelas jeb 14 Deenas pehz tahs Deenas, fur winsch to Leetu pretti nehmis. Kas ilgafi uskawejahs tas sawu Teesu saude. Bet kad pee tahs Leetas, fo kas pirfe, tahs Wainas tuhda lin warreja redseht, tad ne kahda Suhdseschana par to ne teef pretti nemta no Teesas.

S. 395.

Kad kas kahdu Leetu atrohd, un tas kam ta Leeta peederr ne irr sinnam; tad tas kas to irr atraddis to ne drihst tuhda lin paturrecht par sawu, bet winnam schihs atrastas Leetas deht irr jadarra ta:

1) Tas, kas kaut kahdu Leetu atrohd tas to nonefs pee Muifchaswalbineeka. Schis tanni pirma nahfama Teesasdeena Pagasta=Teesai Simu dohd par to Leetu fo zits irr atraddis, un to Leetu paschu arri winnai nosuhta. Ja schi Leeta 25 Rubbulus Pappihraudas ween irr Wehrte, tad Pagasta=Teesa gahda, ka tas teef isfluddinahts Basnizâ; bet ja schi Leeta wairak irr Wehrte ka 25 Rubbulus Papihra Naudas, tad winna teef isfluddinata ne ween Basnizâ bet arridsan eefsch tahm driffetahm latwiskahm Mwischem.

2) Ja ta Leeta, fo zits irr atraddis, irr tahda, kas drihs sawainojahs un woi paleef wezza kad winnu ilgafi turr, woi eefsch sawas Wehrtes fuhd un paleef masaka; tad pehz diwi Neddelahm ta pee Draudschu=Teesas teef pahrdohda tam kas wiffuwairak par to dohd, prohti Uhtruhpe jeb Mufzionê. Ta Nauda, kas eenahf, teef glabbata pee Teesas tam par Labbu, kam ta Leeta peederr.

3) Ja pehz tam, kad ta Leeta irr tiffufi isfluddinata, tas, kam ta Leeta peederr, nahf pehz to; tad winsch dabbu woi to Leetu paschu, woi to Naudu kas pee Pahrdohschanas eenahze, bet winnam irr jaismaksa tas, kas irr isdohs un turflaht tam Utradejam Pateizibasnaudu pehz tahs Leetas Wehrtibas, ta ka abbi paschi warr salihgt, bet ja ne salihgt tad Teesa winnus isfchirr.

4) Ja tas, kam ta Leeta peederr, ne mekle pehz to, kamehr Gads un feschas Ned-
delas apeet; tad Draudschu=Teesa Uthruppe jeb Ufuzionē to Leetu pahrdohd
un no tahs Nandas, kas eenahf, to treschu Dattu tam Utraddejam dohd, un
tahs diwas Dattas eeleef eefsch wiina Pagasta-Lahdes.

S. 396.

Kad Juhrasmallā kahdas Leetas no grimmscheem Ruggeem woi zittas kahdas
Leetas zaur Wilneem teef peedsihtas (peenestās) un kad ne irr sinnamš kam tahs
Leetas peederr, tad tam kas tahs Leetas atradde buhs tuhbalin par to Einnu doht tai
tuwafai Draudschu=Teesai. Schi Draudschu=Teesa atkal Einnu par to aislaish
Gubbernementes Waldischanai, kas gahdahs par to Gluddinaschanu. Par Pateizi-
bas Naudu tas Utraddeis dabbu to Dattu ko Ireemu-Walsts Liffumi nospreesch.

S. 397.

Jau tee Wahrdi: „manna Manta, manna pascha Manta, tas man
peederr, to israhda, ka Widsemnes Semneekam ta Walla irraid no ferwin nowehrft
wiffu Skahdi, wiffu Kaiti un Pohstu, ko zits winnam gribbetu darriht pee wiina Man-
tahm un pee kaut kahdas Leetas, kas winnam peederr, un ka winsch tahdu Zilwefu
kas to darra warr apfuhdscht pee Teefas.

S. 398.

Ja kas ko irr aisnehmis no ohtra, un ja ar scho to Deemu irr norunnajis kad
winsch to ardohs ko irr aisnehmis, un ja winsch turflaht wehl ko no sawahm Leetahm
tam Nisdewejam Kihlam irr dewis; tad schi Kihlam dohta Leeta, jeb schis Kihls wehl
ne peederr tam Parradudewejam, kad tai norunnata Deena tas Ohtrs sawu Wahrdu
ne irr turrejis. Schim Parradudewejam zaur to ween ta Walla peederr, eet pee
Teefas un luhgtees: lai Teesa scho Kihlu pahrdohd, winnam to Parradu isinaksa no
tahs Nandas kas eenahf, un tad kas wehl atleef, ardohd tam, kam tas Kihls pee-
derreja.

Zettorta Nodalla.

Par atliffuschas Mantas=Dattischanu.

S. 399.

Ko nomirris Widsemnes Semneeks no Mantahm atstahj, tas pehz wiina Mir-
schanas peefriht Mantineekeem, woi pehz ta Nomirruscha pascha Wehleschanas, woi
pehz Teefas-Liffumeem, ja tas Nomirris par to naw ne ko nosazzijis. Zftatram kas bes

Teefas Nowehleschanas kahdu atliffuschu Mantu irr usnehmis, woi to nehmis pee
ferwis, tam irr jagatwo tif labbi par to, ka ta atliffusi Manta paleef wessela, ka
arridsan par ta Nomirruscha Parradeem un par wiffu, ko pehz Teefas-Liffumeem warr
prassihf no wiina, Mantineeka buhdama. Ja tas kas nomirre bija Saimneeks woi
Mentineeks, tad no tahs Mantas ko winsch atstahj papreefsch wiffa swescha Manta
teef atschirta.

A. Ka buhs palift ar Mantahm kad tas Nomirris pats naw ne ko
par to nosazzijis.

S. 400.

Kad Widsemnes Semneeks nomirft bes ka winsch ko buhtu nosazzijis par sawu
atstahdu Mantu un ja winnam paffal paleef Utraitne ar Behrneem, kas tai irr no
schi sawa nomirruscha Wihra; tad ta Mantas Waldischana gan paleef pee tahs
Utraitnes, tomehr ar sawa Nisfahwetaja Einnu un ar Behrnu Pehrmindera Einnu.
Schi Waldischana pee tahs Utraitnes paleef lihds tam Laikam, kad tas wezzakais Dehls
buhš peeaufsis, un ja tiffai Meitas irr paliffuschas, tad paleef lihds tam Laikam, kad
weena no tahm tifs isprezzeta. Bet kad Mahte to Mantu woi nelabbi walda, woi
kad patti atkal apprezzejahs, woi arri kad ta Utraitne ne gribb wairs palift sawa
nomirruscha Wihra Sehta jeb tai Mahja, ko tas dschwodans waldisja; tad Behrnu
Pehrminderam peenahfahs, wiffu to Mantu dalliht un ta Utraitne, kad papreefsch
sawu Puhru irr atnehmufi, Behrna Dattu dabbu. Schi Datta pehz Mahtes No-
mirschanas atkal teem Behrneem peefriht.

S. 401.

Kad kahda Mantiba teef dallita; tad tahdeem Behrneem, kas kahdu Paligu
irr dabbiufchi no sawa nelaika Tehwa, woi pee Mahjas Usneimschanas woi pee Is-
prezzeschanas, schi Datta japeenefs flahf jeb ta irr japeerehkene, ka lai wiffi Behrni
weenlihdsigas Dattas dabbu.

S. 402.

Ja Behrni no diwahm woi wehl no wairaf Paulibahm paleef; tad ta Mantas
Waldischana paleef pee tahs Utraitnes lihds tam Laikam fur tifs dallita, ka jau irr no
fazzijis S. 400. Tomehr no Utraitnes Waldischanas irr jaatschfirt ta Manta kas win-
nas Pabehrneem nahfahs no sawas Mahtes jeb no sawahm Mahtem. Schi tahda
Manta scheem Pabehrneem par labbu ihpaschi teef waldisa no winnu Pehrmindereem.

Kad pehz ta Manta teef dallita; tad tee Behrni no diwahm woi no wairaf Laulibahm lihds ar to Utraitne pa Galwahm un weenlihsas Dalkas Tehwa un Bihra Mantu isdalla sawa starpâ, bet katras Laulibas Behrneem paleef ihpaschi atfal sawas Mahtes Manta. Ja, kamehr ta Utraitne ta Bihra Mantu irr waldijusi, schi Manta irr pee-
augusi, tad wissi weena Tehwa Behrni, no zif Laulibahm tee ween buhtu, kohpâ un weenlihsas Dalkas eefsch tahs peeauguschas Mantas dalkahs.

S. 403.

Ja Utraitne ne irr pakkal palikkusi, tad tee Behrni kas irr woi no weenas Laulibas woi no wairaf Laulibahm to Tehwa Mantu isdalla starp sewim weenlihsas Dalkas un pa Galwahm; tomehr, kas katras Laulibas Behrneem nahkash no sawahm Mahtehm, tas winneem ihpaschi paleef.

S. 404.

Ja Behrni no pirmas Laulibas pakkal paleef lihds ar Pamahti; kam paschai Behrni naw: tad ta Pamahte papreefsch atneim sawu Puhru un dabdu tad to Puffi no tahs ar sawu Bihru eekrahtas Mantas.

S. 405.

Behrni, kas bija dsimmuschi preefsch Laulibas, bet ar furra Mahti pehz tas Tehwas liffe salaulatees, tee dabdu no sawa Tehwa Mantahm tikpatt leelu Dalku ka winnu Brahli un Mahses, kas pehz peedsumme.

S. 406.

Widsemnes Semneezees Bandasbehrneem tik ween Mahtes Manta peekriht, un teem naw ne kahda Dalla pee sawa Tehwa Mantahm, kaut schis arridsan buhtu skaidri sinnams. Kad ta Mahte pehz apprezzejahs ar zittu Bihru un winnai mirstoht Behrni pakkal paleef kas dsimmuschi eefsch schihs Laulibas, tad schee lihds ar teem Bandasbehrneem dalkahs eefsch sawas Mahtes Mantas pa Galwahm un weenlihsas Dalkas.

S. 407.

Kad Widsemnes Semneezei mirstoht Bihrs un no scha Bihra Behrni paleef pakkal, tad tas Bihrs no sawas Seewas un tee Behrni no sawas Mahtes Mantas weenlihsas Dalkas dabdu. Kamehr schee Behrni paleef pee Tehwa, un kamehr tas ne eedohdahs ohtra Lauliba, kamehr tam ka sawu Behrnu meefigam Pehrminde-
ram ta Waldischana par Mahtes Mantu peekriht lihds tam Laikam fur wissi Behrni irr peeauguschi.

S. 408.

Ja abbi Bihrs un Seewa mirst bes ka tee fo buhtu nosazzijuschi par sawahm Mantahm un bes ka teem dsihwi Behrni paleef pakkal, tad winnu tuwaki Mantineeki irr winna Behrnu Behrni. Schee to Mantu dalla starp sewim, tomehr ne pa Galwahm bet pa Ziltim; prohti, us tahdu Bihsi: Wezzaku Wezzaku Manta teef isreh-
keneta tik dauds Dalkas zif teem to Behrnu bija. No scheem Behrnubehrneem katrs Zilts dallahs weenlihsas Dalkas eefsch tahs Dalkas, kas winna Wezzakeem buhtu pee-
krittusi ja tee wehl buhtu dsihwi.

S. 409.

Ja kahds Bihrs nomirst kam nekahdi Pehznahkami naw, tad winna Utraitne, kad papreefsch irr atschirta ta nekustama Manta, fo tas Bihrs patz bija eemantojis no saweem Raddeem, un kad ta Utraitne arri sawu Puhra-Seesu irr atnehmuss, dabdu no sawa Bihra Mantas weenu Puffi un to ohtru Puffi dabdu ta nomirruscha Bihra Raddi, kas pehz appakkal skaitamas Kahrtas *) winnam irr tee tuwaki. Un ja arri tahdi Raddi winnam ne buhtu, tad schi ohtra Pusse peekriht teem meefigeem Brahleem un tahm meefigahm Mahfahm no ta Nomirruscha. Us tahdu paschu Bihsi tas Bihrs kas paleef pakkal, manto; ja winna Seewa bes Behrneem mirst.

S. 410.

Kad ta, ka irr peeminnehts, noteef; tad meefigi Brahli un meefigas Mahfas to Mantu sawa starpâ dalla weenlihsas Dalkas, un ja winneem jadallahs lihds ar meefi-
geem Brahla- woi Mahfas-Behrneem, tad schee kohpâ dabdu to Dalku kas buhtu krittusi us winnu Wezzakeem, ja tee wehl dsihwotu; tas irr: winni paleef par Lihds-
mantineekeem ne pa Galwahm bet pa Ziltim.

S. 411.

Ja ne kahdi meefigi Brahli un nekahdas meefigas Mahfas irr, bet ween Brahla-
woi Mahfas-Behrni, tad tee to Mantu starp sewim dalla pa Galwahm, tapehz ka winni wissi weens ka ohtrs tikpat irr tuwu Raddi tam, kas apmirre.

S. 412.

Ja ne irr ne kahdi, nei no appakkal skaitamas (Kahrtas) nei no tahs us preefschu skaitamas Kahrtas, nei arridsan meefigi Brahli un Mahfas, un meefigi Brahlu-

*) Appakkal skaitama Kahrtas: t. i. kad tohs Raddus ka skaita ka eefsch skaitiht no Behrneem, un tad ka falkoht, uskapp jeb appakkal skaita lihds Tehweem, Tehwu Tehweem u. t. j. p.

un Mahfas-Behrni, tad dallahs eefsch ta Nomirruscha Mantas winna Pufsbrahli un Pufsmahfas, prohti tee, kas irr woi no weena Tehwa bet ne no weenas Mahtes, woi no weenas Mahtes bet ne no weena Tehwa. Pufsbrahlu- jeb Pufsmahfu-Behrneem irr ta jadallahs, ka S. 410 un 411 irr mahzihts.

S. 413.

Ja arridsan tahdi Raddi ne buhtu, tad Tehwa- un Mahtes-Brahli un Mahfas manto, un ja ir tee ne buhtu tee tuwaki Raddi, kam pehz Galwahin jadallahs eefsch tahs atstahtas Mantas. Bet sche irr jaleek wehra, ka arweenu tee ween fo dabbu, kas irr tee tuwaki Raddi un tee zitti ne fo.

S. 414.

Ja kahdam nomirruscham laulatam Draugam naw ne kahdi meefigi Raddi; tad winna pakkal palizzis laulahts Draugs wissu winna Mantu dabbu.

S. 415.

Ja ta atliffusi Manta kas irr jadalla, irr kahda nekustama Manta, ta ka Semmes-Gabbals u. t. j. p. tad tee Mantineeki no wihrischkas Kahrtas eet pahr teem no feewischkas Kahrtas.

S. 416.

Ja diwi Dehli irr paliffuschi pakkal, tad tas wezzakais no winneem tahs nekustamas Mantas Wehrtibu nosakka jeb to takseere un sawam Brahlam Wallu lanj, woi schis to gribb patureht un sawam wezzakam Brahlam sawu Dattu ismakfah. Ja wairak ka diwi Dehli irr tee Mantineeki, tad winni kohpa tahs nekustamas un dallamas Mantas Wehrtibu nosakka un tad Messus mett par to, zeek buhs nahft us katru Dattu. Kad pee Wehrtibas Nosazzischanas jeb pee winnas Takseereschanas tee trihs woi wairak Dehli ne warr salihgt, tad Pagasta-Zeesa to Wehrtibu nosakka.

S. 417.

Pee tahdas Semmes- jeb Grunts-Gabbala Takseereschanas, tahs Ehtas, kas warr buht stahw us to Grunti ne teek takseeretas, tapehz ka Ehtas no sewis ne kahdus Mughus ne dohd.

S. 418.

Ja kahdi Mantineeki no wihrischkas Kahrtas kahdu Semmes- jeb Grunts-Gabbalu gribb isballiht stary sewin; tad tam buhs notift ta ka katram Mantineekain pee-friht wissmasaki weens Semmes-Gabbals no tschetrachm mehritahm Puhrumweetahm arramas Semmes katra Laufa, kas wissos freijos Laufos kohpa irraid 12 tahdas Puhrumweetas.

S. 419.

Ja tee, kas pehz Zeesas-Liffumeem irr tee Mantineeki, ne irr sinnami un ja ta atstahta Manta 500 Rubbulus Papihranaudas welk woi masaki; tad buhs winnus fasaufk trihsreis tai Basniza, pee ka tas Nomirris peederreja, un turflaht arri trihsreis eefsch Semneeku Awisehm un teem fluddinaht lai winni pirms Gads un 6 Meddelas apect, nahft to atstahtu Mantu saneint. Ja tahs atstahtas Mantas Wehrtiba wehl stahw augstaka pahr 500 Rubbuleem Papihranaudas; tad ne ween ka jau fazzihst tee Mantineeki tohp faukti trihsreis Basniza un tannis Widssemnes Semneeku Awihes, bet arridsan wehl tapatt trihsreis teek aizinati tannis Kreewu-Walls Awihes, lai tee woi paschi woi zaur Weetneekem nahft, pirms Gads un feschas Meddelas apect, kas irr rehkenajans no tahs Deenas, fur ta Mizinaschana tiffe fluddinata. Ja neweens Mantineeks ne rahdahs, woi ja Zeesa atrohd, ka tas, woi tee kas meslejahs pehz tahs atstahtas Mantas to ne warr dabbuht, tapehz ka winneem naw skaidras Parahdischanas, ka winni irr tee Mantineeki; tad wissa ta atstahta Manta peekriht tai Pagasta-Lahdei, pee kurras Pagasta tas Nomirris Galwasnaudu maksaja.

S. 420.

Kamehr tas Mizinaschanas Laiks wehl ne pagallam, tamehr wissa atstahta Manta teek ustizzigi un kohpigi waldita zaur Mischahwetajeem, fo Pagasta-Zeesa eezelt.

B. Par tahdas atstahtas Mantas-Dallischanu par fo tas, kas to atstahj, pats fo irr nosazzijis.

S. 421.

Kas fo gribb nosazzihst par to, ka buhs palift ar winna Mantu kad winsch buhs nomirris, tam wajaga, kad winsch to darra, buht pee pilna Prahta un to darriht ar labbu Updohmu.

S. 422.

Widssemnes Semneeks, woi Semneeze, ja gribb fo nosazzihst par to, ka buhs palift pehz winna Nomirschanas ar tahm Mahjas-Leetahm jeb ar to kustamu Mantu, fo winni woi irr eemantosusch no Raddeem woi paschi eepelnijuschees, teem tahdeem naw ta Walla, pagallam isleht no Mantoschanas sawus Behrus, scho Pehznahfamus un, ja schee ne buhtu dsihwi, sawus wehl dsihwodamus Wezzakus woi Wezzaku Wezzakus. Wisseem scheem arweenu wajaga dabbuht kahdu noliftu Dattu pee tahs atstahtas Mantas.

S. 423.

Schi Dalla, fo fauz to peecklahjigu Teesu un kas irr janowehle teem tahdeem Mantineekem, woi tee nu peederretu pee teem fo fauz to appakkal skaitamu Kahrtu, woi pee teem, fo fauz us preeckchu skaitamu Kahrtu. — Schi Dalla welf to zettortu Dattu no wiffas atstahdas Mantas, un ja schee tahdi Mantineeki buhtu wehl ne usauguschi Behrni, tad teem par labbu wehl tif dauds japeemett flacht, fà waijaga, fa tee no ta warr tapt usaudsinati. Ar to zittu Mantu, kas wehl atleef, kad papreecksch schi peecklahjiga Teesa irr atschkirta, tas kas to Mantu atstahj warr eepreezinaht woi weenu woi ohtru Behrnu woi arri zittus kahbus labbus un mihlus Draugus.

S. 424.

Seemai, kam no sawa Wihra Behrni irr, kamehr Wihrs wehl dsihwo tif ween ta Walla irr, saweem Behrneem par Labbu fo nosazzihit par sawahm Drahnahm jeb Drehbehm un zitteem kahdeem dahrgem Seewischku Glistumeem. Wihram ne peederr Behrnudalla pee sawas Seewas Drahnahm jeb Drehbehm. Ja tas Wihrs irr nomirris; tad winna Utraitnei buhs Wihra Mantineekam jeb Kaddeem atstah to Dattu, fo patti bij dabbujusi no sawa Wihra Mantahm, ta fà S. 403 irr mahzihts.

S. 425.

Laulati Draugi, kam tahdi Raddi naw, kurreem fà S. 422 un 423 mahza, ta peecklahjiga Teesa irr jaatstahj un janodalla, tee tahdi laulati Draugi sawa star-pa warr nosazzihit weens ohtram par Labbu: fà tas no winneem kas ilgaki dsihwohs, wissu Nomirruschu Mantu dabbuhs.

S. 426.

Ja daschkahrt tas ihstais Mantineeks, kam gan waijadsetu wissu ta Nomirruscha atstahda Mantu mantohit irr tahds blehdigs Zilweks kas Blehdibas irr darrijis woi zittus kahbus Nedarbus, fo Teesas-Rikkumi aisleeds; tad schee Rikkumi tam, kas to Mantu atstahj, lauj, schim ihstam Mantineekam to atstahdu Mantu aisleegt un pehz Teesas-Rikkunneem fo nospreest par scho Naudu zitteem swescheem Zilwekeem par Labbu kam winsch to atstahdu Mantu nowehl. Schi tahda Walla arridsan Widsemmes Semneekem teef lauta, bet ween tad, kad pee winnu ihsta Mantineeka tahdas Wainas irr, fadeht winnu warr isfleht no Mantoschanas.

S. 427.

Ja kahda Zilweka Behrni, Behrnu Behrni, Wezzaki, woi Wezzaku Wezzaki, winnam ne irr palihdsesjusch, kad winsch bija Rabbadsiba un Behdas, un ja pehz-

laika Deews tahdam irr palihdsesjis, ta fà mirdams Mantu atstahj; tad tahdam ta Walla teef dohta, tahbus sawus Raddineekus isfleht no Mantoschanas, un zitteem par Labbu fo nosazzihit par sawu atstahjamu Mantu.

S. 428.

Kad kahds nomirrt kas sawas Rabbadsibas pehz tappe usturrehts no Pagasta, tad winna Mantineeki ne fo no winna atstahdam Leetahm ne warr dabbuht, pirms Pagastam irr aismaksahs fo tas winnu usturredams un kohpdams irr isdewis.

S. 429.

Ja kas fo gribb nosazzihit par sawahm atstahjamahm Mantahm, tad winsch to warr darriht woi ar Wahrdeem, woi ar Rastteem. Ja winsch to nosakka ar Wahrdeem tad; ja schai Nosazzischana buhs Spehks buht tai waijaga notift ta, prohti: Winnam buhs diwju beswainigu un ustizzamu Leezineeku Preeckschâ, kam abbeem arri ne kahda Dalla naw pee tahs atstahdas Mantas, nosazzihit ar skaidreem Wahrdeem to, fo winsch sawas Mantas pehz leef. Ja ta Nosazzischana teef usnemta Rastids; tad atkal teem waijaga parahdiht ar skaidreem Wahrdeem ta Manta Atstahjeja Prahtu, un teem Rastteem waijaga buht usrastiteem woi no Mantas Atstahjeja pascha woi no Draudses Mahzitaja, woi no Pagasta-Teesas. Turpretti tahdeem Rastteem naw ne kahds Upleezinaschanas-Spehks kas irr farakstiti us tahda Zilweka Pawehleschanu kas pats ne proht rakstihit un Rasttus lassihit, woi arridsan kad naw farakstiti no tahda Zilweka, kam Teesa warr ustizzeht jau winna Ammata deht.

S. 430.

Ne weenam tahdam, kas Mantu atstahjis, un par to gribb nosazzihit ar Wahrdeem naw aisleegts, scho sawu Nosazzischanu arri wehl usdoht Teesas Preeckschâ, ja winsch sawa Prahta schaubitohs par to, woi gan kad winsch buhs nomirris arridsan taps darrihts pehz teem Wahrdeem fo winsch isteizis Leezineeku preeckschâ. Tahdas Usdohschanas pee Teesas irr jausraksta, un schai peenahkabs tahs turreht fluffas.

S. 431.

Kas, woi ar Wahrdeem, woi eefsch Rastteem, woi Teesas preeckschâ woi preecksch Leezineekem jau irr nosazzihis par to, fà buhs palift ar winnu Mantahm, kad winsch nomirrt, tahdam tomehr wehl brihwi irr katrà Brihdi scho sawu Wahrdu appakkal nemt woi arridsan zittadi nosazzihit; bet ween lai winsch to darra woi preecksch Teesas woi diwju ustizzamu Leezineeku Preeckschâ.

S. 432.

Ja kahds, kam Ohts no sawahm Mantahm jau bij ko nowehlejis, agrafi mirst, ne ka tas, kas winnam ko nowehleja, un ja schis sawu pirnu Nosazzischanas Wahrdu appakkal ne nemtu un arri eefsch sawas Nosazzischanas ihpafchi ne buhtu peeminnejis tohs Mantineekus no ta Nomirruscha kam winsch ar labbu Prahtu ko bij nowehlejis, un ka tee winna Weetâ to buhs dabbuht; tad schi Mantasballina peekriht teem zitteem Mantineekeem, ko tas, kas to Mantu atstahj, irr eezehlis par tahdeem.

S. 433.

Tas, kas Mantu atstahj un ko nosakka par to, warr daschkahrt sawam Mantineekam woi kahdam zittam, kam winsch kahdu Mantasballinu nowehl, arri ko preekschrafsiht, ko woi weenam woi ohtram buhs darriht ja tee to kafram nosazzitu Mantasballu gribb dabbuht. Turflaht tas, kas to Mantu atstahj, warr wehl pee-fazziht: ka winni to nosazzitu Dattu ne dabbuhs kad tee to ne darra, kas winneem irr preekschrafsihts. Kad nu ta noteek; tad tahdeem, kam kas tohp preekschrafsihts, irr lauts pawissahm atfazziht schai Mantasballai, un tad ta peekriht teem ihsteneem Mantineekeem, woi arridsan tahdeem, kas pehz Teefas-Liffuneem arri wehl irr pee-kaitami pee turakeem Naddeem. Tomehr ja tas, kas to Mantu atstahj tam, kam winsch kahdu Dattinu nowehleja woi tam Mantineekam pascham sawa Nosazzischana buhtu preekschrafsihts ko darriht ko woi pawissam darriht ne warr, woi kad winsch buhtu preekschrafsihts tahdu Leetu kas naw lauta, woi tahdas Leetas, kas tam, kas to darra, Negohdu atnes; tad tahdas Preekschrafsichtschanas irr neezigas un ne geld, un tas kam ta Mantasballa bij nosazzita to arridsan paturr, kaut arridsan winsch to ne darrihts.

S. 434.

Ja tas, kas ko nosakka par sawahm Mantahm woi sawa Nosazzischana daschkahrt ko irr peemirsis, ko winnam wajadsetu flakt list, woi ja winna Nosazzischana daschas Weetas labbi nesaeetahs ar Teefas-Liffuneem woi zitti tahdi Truhkumi pehz ta Spreedeja Nomirschanas wehl teek atrasti; tad us Teefas-Spreedumu tam kas eefsch ta Mirreja Nosazzischanas irr ta ka nepilnigs tohp palihdsehts, un kas labbi ne saeetahs ar Teefas-Liffuneem tas teek pahrtahst. Tomehr kas tanni Nomirruscha Nosazzischana irr labs un no ka skaidri winna Gribbeschanu warr saprast, wifs tas paleek sawa Spehka.

S. 435.

Ja eefsch tahdas Nosazzischanas par atlikfuschahm Mantahm schurp un turp kahda Waina rohnahs, prohti, ka ne warr ittin skaidri noprast ta Mantas Atstahjeja Prahtu un Gribbeschanu, un ja to warr diwejadi saprast woi teem Mantineekeem un kam kaut kas no tahs Mantas irr wehlehts par Labbu woi teem par Skahdi; tad arweenu to buhs saprast ta ka teem Mantineekeem jo wairak irr par Labbu.

S. 436.

Ja kahda atstahta Manta wairak stahw Wehrtâ ka peejsimts (500) Rubbulus eefsch Papihranandas, tad Latweeschu Awihjes teek isluddinahts, ka tas, kam schi Manta peederreja irr nomirris.

S. 437.

Wissas Nosazzischanas par atstahjamahm Mantahm irr jaisluddina no Teefas kad tas mirst, kam ta Manta peederr. Schi Sluddinaschana noteek kahda papreeksch nosazzijama Deenâ, un ja kas dohma kahdai tahdai Mantu Notaisichanai pretti runnaht, tapehz ka winnam zaur to Netaisniba effoht notikkusi, tad tas to warr darriht kam mehr Gads un feschas Neddelas apeet; kas scho Terimihu ne leek wehra, pasaude sawu Teesu.

S. 438.

Behrni, Wahjprahthigi Zilweki un tahdi kas Ohrprahthâ, tapatt arridsan tahdi, kas jau Teefas preekschâ irr nosazziti par Palaidoneem ta ka arridsan wiffi tahdi Zilweki, kam woi ta Manta patti, woi ta Waldischana par to irr nonemta pehz Teefas-Liffuneem, — wiffi tahdi ne warr ne ko nosazziht par to, ka buhs palikt ar winnu Mantahm, kad winni nomirst.

C. Par Updahwinaschanahm jeb par to, kad kas ohtram ko no sawas Mantas dahwina jeb schkinko.

S. 439.

Kam ne drihtst aisleegt sawu Mantu walbiht pehz sawas Patihfschanas, tam peederr arri ta Walla ar kahdu sawas Mantas Dattu ohtru Zilweku apdahwinahst.

S. 440.

Nekahda tahda Updahwinaschana, kas starp dsihweem Zilwekeem noteek, war geldeht, ja tahs dahwinatas Leetas Wehrtiba welf pahri pahr 50 Rubbulus Papihranandas un ja tahda Updahwinaschana naw tappusi usrakstita pee Teefas.

S. 441.

Iffatrs, kain ne warr aisleegt fo nosazziht par to, fã buhs palift ar winnu Mantahm, kad winsch nomirft, tam arri ne warr aisleegt nosazziht fã pehz winna Nomirfchanas buhs fo no winna Mantahm fchim woi tam dahwinahst.

S. 442.

Kad kahds zittam tahdu Dahwanu no sawas Mantas nowehle, fo tam buhs dabuht kad tas Deweis buhs nomirris; tad fchim Dewejam waijaga to istsift diwju us-tizzamu Leezineefu preefschã. Weenam no scheem waijaga buht no ta pascha Pagasta, pee fa tas Deweis peederr.

S. 443.

Tas Deweis us tahdu Bihfi Dhtram fo nowehleis fo tas dabuhs pehz winna ta Deweja Nomirfchanas, iffura Brihdi fcho Sohlfchanas Wahrdu warr appakal nemt, ja tas Dhtrs to wehl ne irr pretti nehmis. Ta Deweja Mantineeki ne warr ne weenu Wahrdu pretti runnahst, ja tahdai Nowehleschanai Liffumi naw pretti.

S. 444.

Tas Deweis warr nosazziht fã tam, kain winsch to Dahwanu dohd, buhs tur-retees, jeb fo tam buhs darriht kad winsch to gribb dabuht. Ja nu schis ar tahdu Preefschraftu irr arr Meeru; tad winnam tas arri irr jadarra, ja winsch ne gribb sawu Teesu pee tahs Dahwanas pasaudeht. Tomehr arri pee tahdahn Nosazzischanahm geld tas Liffums, kas S. 443 irr dohts par tahm Nosazzischanahm, fur woi ihtam Mantineekam woi zittam, kas tiffai kahdu Mantas Dalkinu dabu, papreefsch kas irr jadarra, pirms winsch sawu Dalku warr dabuht. —

Peefta Modakka.

Par to Wattu, Saderreschanas uszelt.

S. 445.

Widsemnes Semneekam, lihds ar zitteem Kreewu Walsts Appafscheekeem irr ta Walla, pehz Teesas-Liffumeem un us tahdu Bihfi, kas ne irr aisleegta, Saderreschanas uszelt woi par fewi paschu woi par sawu Mantu. Wiffas tahdas Saderreschanas, lai tahs nu buhtu norunnatas un uszeltas woi Deenesta pehz woi kahdas Mantas Leetas pehz, tahs teef isteesatas pehz teem Teesas-Liffumeem, kas jau irr dohtas un sinamas par tahdahn Derribahm, un arri pehz scheem ihpaschi nu pee-

minnejaneeem Liffumeem. Tomehr Widsemnes Semneeks ne drihst tahdu Saderreschanu par fewi paschu norunnahst un uszelt, zaur fo winna ihpaschiga Brihwiba subd un winsch zittam padohdabs par dsuntu.

S. 446.

Tapehz Widsemnes Semneekam ta Walla irr, pehz Teesas-Liffumeem un Preefschraftsteem Deenesta- un Rentes-Kuntraftus zelt, zittus Zilwekus zaur Grahmatahm eezelt par saweem Weetneekem, woi arri listees no zitteem zeltees par tahdu; winnam irr Walla galwoht par fo, woi zitta Galwoschanu peenemt; winnam Walla, pirft woi pahrdohst; zittam fo aisdoht woi aisnemt us Altdohschanu; miht un mainiht; Rihlam nemt woi Rihlam doht; ar zitteem fabeedrotees us jeb furru zaur Teesas-Liffumeem ne aisleegtu Buhfchanu — ar ihseem Wahrdeem fakfoht: Widsemnes Semneekam ta Walla irr faderreht ar zitteem, un zitteem list faderreht ar winnu par wiffahm tahdahn Leetahm, kas naw aisleegtas.

S. 447.

Tomehr warr isprast, fa Widsemnes Semneekam, kas irr Arreis un Semnesstrahdneeks, no wiffahm tahdahn Saderreschanahm wiffuwairak schabs diwas irr ja-usneimn, prohti: Saderreschana par Mahjas-Waldischanu, kas noteef pee Saimneekem un Rentineekem; un Saderreschana par Deenestu, kas noteef pee teem kas par Lohni un Maist zitteem faderrahs us Deenestu. Tadeht tad par schahm abbejadahn Saderreschanahm schee nu nahkami Liffumi teef zelti.

A. Par Saderreschanahm, kas teef uszeltas Deenesta pehz.

S. 448.

Widsemnes Semneekam irr lauts faderretees eefsch Deenesta pee zitta no kaut kahdas Kahrtas schis arridsan buhtu; tomehr ween us tahdu Deenestu, kas ne irr aisleegts. Ja winsch nu few irr faderretees Deenesta; tad winnam arri peenahkabs, pehz sawas wiffulabbakas Sinnas un Spefschanas, wiffu to padarriht, fo irr usnehmees. Ja tas, pee fa winsch Deenestu gribb faderreht ne dsihwo tannit paschã Draudsẽ jeb Rirspehlẽ, tad winnam par to jadohd Sinna Rirspehles-Mekleram *) kas winnam zaur tahdu Eihmiti fã Munsturis F. to israhda, to apleezina, fa winsch tahdu Sinnu irr dewis.

*) Par fcho Mekleri turpmaß lassifi.

S. 449.

Tahdeem ween kas jau paschi par sewi sinna un walda, irr lauts faderretees par Deenestneekem. Tapehz Behrni, kas wehl stahw appaksch Tehwa Waldischanas to ne warr darriht bes sawa Tehwa Lauschanas; kas stahw appaksch Pehrmindereem, tee to ne warr darriht bes scho Pehrminderu Sinnas; laulatahm Seewahm waijaga buht sawa Wihra-Wehleschanas; tahdeem kas jau stahw eefsch Deenesta, waijaga Parahdischanas par to, ka tee sawu Deenestalaifu woi irr isdshwojuschi, woi ka irr atlaisti.

S. 450.

Tee, kas Deenestu mefle, un wehl nekad irr bijuschi Deenesta, teem tahdeem waijaga kahdu Eihmity isnemt pee sawas Pagasta-Teefas, appaksch kurras libdschim dsihwoja, par Upleezinashanu, ka winnus drohschi warr nemt Deenesta. Ja tahdas Upleezinashanas truhfst, tad winnu Deenesta-Kuntraftis tuhda lin warr isniht zaur to, kad woi Tehws, woi Pehrminders, woi Wihrs pretti runna. Turflaht arri wehl tam, kas Deenestu mefle kahda Eihmite par scho sawu jaunu Buhshanu jaisnemm no ta Muishas-Kunga, pee ka winsch Deenestu irr faderrejis. Echi Eihmite irr janonefs pee Pagasta-Teefas, fur ta teef glabbata, un bes tahs winsch ne teef atlaists no sawa Pagasta.

S. 451.

Kas sawa Deenesta peenemm Laudis, kam tahdas Upleezinashanas truhfst, ka S. 450 preefschrahta; tam irr jazeesch woi Polizeies-Strahpi woi 2 Rubbuli Sudraba Strahpesnaudas irr jamaksa eefsch Pagasta-Lahdes.

S. 452.

Tannit 13ta Liffumâ gan irr teifts ka eefsch teem tur nosaziteem Gaddeem Deenestneekam ne buhs buht aisleegts, Deenestu faderreht ka gribb, woi sawas Bruggumeistera-Teefas Aprinkti, woi tai Gubbernemete, fur winsch dsihwo; tomehr tahdam wehl tas irr jaleek wehra, ka no weenas Rewihsties jeb Galwasnaudas Usrahtischanas libdschim ohtrai; tas irr no 3 libds 3 Gaddeem winnam japaleek tai Draudschu-Teefas Aprinkti fur winsch irr lizzis eerastitees pee Galwasnaudas. Bet ja tas, kas Deenestu mefleja, pa tam Starpam kahdu Mahju gribb nemt us Renti, tad winnam scho Leetu deht ween irr jaturrahs pee ta, ko Liffumi 13 un 65 par to nosakka.

S. 453.

Deenesta Saderreschanas jeb Deenestu-Kuntrafti woi teef uszelti zaur Rastteem, woi arri norunnati ar Wahrdeem diwju Leezineeku preefscha, woi arridsan faderreti zaur

to ka Nauda teef dohta us Rohku un teef pretti nemta. Kad tee kas sawa starpa tahdu Saderreschanu uszelt, to apleezina Teefas preefscha, tad tai Saderreschanai Spehts irr.

S. 454.

Pee tahdam Saderreschanahm waijaga skaidri nosazist to Rohni, ko tam Deenestneekam buhs dabhuht, to Laifu kamehr tam jastahw Deenesta, un to Darbu ko winnam buhs strahdaht. Ja tas, kas Deenestneeku faderreja, ne dsihwo schai Draudse jeb Kirspehle, tad Abbeju Wahrdi irr jaeraksta pee tahs Draudses Mahflera, fur tas Deenests irr usnemts.

S. 455.

Ja Nauda, kas teef dohta us Rohku, un ko Abbi warr norunnast, ka paschi gribb, pa Laikam teef atrehfeneta no tahs Rohnes; bet nei tam weenam irr lauts tai dohtai Naudai atsazist, nei ohtram to Rohkas Naudu atdoht un zaur to ta ka atkaph-tees no sawas Saderreschanas.

S. 456.

Tas Laiks, kad Deenestneekam buhs sawu Deenestu usfahkt, tas stahw pee tam ka Abbeji to norunna, un Abbeem arri buhs zeeti turretees un palift pee ta, ko tee sawa Starpa irr norunnajuschi par to. Ja tadeht tas Deenestneeks ne nahkt tai nospreesta Deena sawu Deenestu usfahkt un tam, kas winnu bij derrejis, irr jamefle pehz winna; tad Deenestneekam buhs atlihdsinaht to Kaweschanu un to kas irr isdohts par to Mefleschanu, un ja tas, kas winnu bij derrejis winnu wairs ne gribb turreht, tad tam Deenestneekam ne ween buhs atdoht to Rohkasnaudu, ko winsch bij dabhujis un atlihdsinaht to Skahdi, bet winnam arri wehl buhs maksahkt weenu Sudraba Rubbuli eefsch Pagasta-Lahdes. Ja tahds ne speh maksahkt, tad tas winnam janostrahda. Bet ja tas Deenestneeks peerahda, ka winsch gan irr aiskawejees, bet ne zaur sawu Wainu, tad tas, kas winnu bija faderrejis ne warr ne ko wairak prassih ka ween to Rohkasnaudu. Turpretti; kad tas Deenestneeks pascha Laika nahkt sawu Deenestu usfahkt, un tas, kas winnu irr derrejis, ne gribb winnu peenemt, tad schim buhs tam Deenestneekam to Skahdi atlihdsinaht us tahdu paschu Wihsi, ka tam irr jaatlihdsina, kas preefsch Laika un bes wiffas preefsch Teefahm gelbigas Wainas Deenestneeku atlaish no Deenesta.

S. 457.

Tas Deenestneeks kas Deenestu fader ar wairak ka Weenu, irr strahpejams tapatt ka tas, kas zaur sawu Wainu tai nolifta Deena sawu Deenestu ne usfahkt. Tas, kas tas pirmais winnam Naudu dewe us Rohku, winnu paturr pee sewis Deenesta.

S. 458.

Tas, kas Deenestneeku irr faderrejis, tomehr wehl warr atfahpteess no sawa Kuntakta, pirms tas Deenestneeks sawu Deenestu irr usfahjis; ja winsch tam tahdas Wainas warr peerahdiht ka S. 468 irr isteiftas, un zaur ko tam kas Deenestneeku irr derrejis ta Watta tohp dohta sawu Deenestneeku atlaist, pirms winna Deenestalaiks irr pagallam. Ta Rohfasnauda tad arri irr jaatdohd, ja Kungs woi Saimneeks to atprassa.

S. 459.

Kas ohtra Zilweka Deenestneeku iswiht, tam buhs, ja teef fuhdschts par to, woi Polliceies-Strahpi zeest woi Strahpesnaudu maksah pehz tam, ka ta Leeta to isnes.

S. 460.

Deenestneekam peenahkabs bes teem ihsteem sawa Deenesta darbeem, us ko winsch irr derrehts, arri wehl zittus strahdaht par Paligu, winnam ihpafchi peenahkabs buht ustizigam Zilwekam un schiglam pee Darba, faderrigam, usmannigam, pasemmigam un paklausigam. Deenestneekam peenahkabs ne ween eefsch sawa Deenesta ne kahdu Skahdi ne padarriht tam, ka Maife winsch ehd; bet arridsan zittur wiifu Skahdi nowehrst no winna. Deenestneekam arri ne buhs apfahrt wasatees bes Simnas, un tam japadohdahs appafsch sawa Kunga woi Saimneeka Mahjas- un Muischas- Geraddumeem un Parwehleschanahm.

S. 461.

Ta Deenestneeks, woi tihscha Prahta, woi zaur leelu Nebehdashanu un Nepaklausichanu tam, kam winsch kalpo, Skahdi darra; tad winnam tas irr jaatlihsina, un woi teef norehkenehts no winna Lohnes woi no winna atstrahdahts, kad winna norunnahs Deenestalaiks pagallam.

S. 462.

Ta Lohne un tas Ghdeens par ko Deenestneekam buhs kalpoht, tas irr janorunna starp to kas eet Deenesta un to kas zittu nemm Deenesta. Kad Deenestneekam, kam mehr winsch stahw Deenesta, Slimmiba useet, ta ka winna Kungam jeb Saimneekam Algadsis irr japeenemm winna Weeta; tad tas, ko schis makfa, Deenestneekam irr ja peezeesch no sawas Lohnes, ja winna Kungs woi Saimneeks stahw us to. Tomehr schin peenahkabs, sawam newesselam Deenestneekam Pahrtischanu sagahdaht un arri winnu Newesselibā kohpt.

S. 463.

Teem, kas Deenestneeku turr, buhs arridsan luhfoht us to, ka tee peeklahjigi dsihwo un tif labbi Mahjas ka Deewa Namma Deewu peeluhds un Deewam kalpo.

S. 464.

Ta neweens no Abbeem, nei tas kas Deenestneeku turr nei tas Deenestneeks irr atfazzijis; tad teef turrehts, ka ta Saderreschana zaur to irr ka atjaunata us tikpatt ilgu Laifu, ka winni pirmu reisi to bija faderrejuschi. Tomehr ja ta pirma Saderreschana bij norunnata us wairak Gaddeem un tee weens Ohtram ne buhtu atfazzijuschi; tad teef turrehts, ka ta Saderreschana irr atjaunota tiffai us weenu Gaddu. Ja tee, kas deht Deenesta irr faderrejuschees, ne ko ne buhtu ferwischi norunnajuschi tahs Atfazzischanas pehz; tad teef liffs: ka pee tahdeem Deenesteem, kas irr norunnati us Gaddu, tif labbi weenam ka Ohtram buhs atfazzih diwi Mehneschi preefsch Gadda Galla; un ja tas Deenests irr faderrehts us Mehnescheem, tad zits zittam buhs atfazzih diwas Neddelas preefsch ta Mehnescha Galla. (S. 24.)

S. 465.

Neweenam, kas stahw Deenesta, irr lauts, sawu Deenestu atstah pirms wehl tas norunnahs Deenestalaiks pagallam. Bet ja Deenestabehrnam pateescham tahdas Wainas buhtu, fur pehz Teefas-Liffumeem irr lauts atstahtees; tad tam ne buhs zittabi notift, ka zaur Peerahdishanu pee Teefas un zaur Teefas Spreedumu. Kas bes Teefas Simnas atstahjahs, un ko Kungs woi Saimneeks ne peenemm atfal, tam irr jaatdohd ta Rohfasnauda un turflah tam wehl japeemakfa tif dauds, ka winnam Lohne bija apsohlita.

S. 466.

Turpretti atfal tam, kas Deenestneeku turr, peenahkabs sawam Deenestabehrnam to nopelnitu Lohni pareisi ismaksah, winnam wesseligu un labbu Ghdeenu ehst doht un eefsch sawas norunnatas Waldischanas pahr winnu winnam pahrahi ne darriht. Kas schin Liffumam pretti darra, tas irr turrams par tahdu, kas sawu Kuntakti irr pahrkahpis un zaur to Deenestneekam to Wattu jeb Brihwibu dewis eet fuhdschetees pee Teefas un to mekleht, ka woi ta Saderreschana pawiffam teef nozelta, woi tahs Gruhtibas atneemas, par ko winnam bij jafuhdsahs.

S. 467.

Tahdas Wainas un Gruhtibas, furru deht Deenestneeks jau preefsch sawa isdshwota Gadda un bes Atfazzischanas warr atstahtees no sawa Kunga jeb Saimneeka, irr: kad tas Deenestneeks pahrleeku irr tizzis strahpehts un neschehligi turrehts; kad tee, furru Deenesta winsch stahw, woi arridsan tee Lihdsdeenestneeki winnam pawehl ko Launa darriht; kad winnam to peenahkamu Lohni un Maifi ne dohd; kad winna

Kungi aiseet us tahlahm sweschahm Semmehm un kad winsch pats friht itt gruhtā Slimmibā. Bet kad tā noteek, tad Deenestneekam no tam waijaga Einnu doht sawai Pagasta = Teesai un peerahdiht, kahdas Wainas pehz winsch atstahjahs.

Tāpatt arri Deenestneeks wehl preeksch sawa isdshwota Laika warr atstahtees, tad kad winna Lohne winnam ne teek ismakfata pareisi kà an kad nahfahs; woi kad winsch Laudim redsoht zaur sawa Kunga Wainu irr tizzis Kauna; un arridsan tad winsch warr atstahtees kad winsch kahdu Mahjaswaldschanu gribb usnemt; un Seewischkas tad kad teek isprezzetas. Wisseem scheem arweenu buhs usfazziht woi diwi Mehneschi woi diwas Neddelas papreeksch, tā kà winni sawa Starpa to Deenestu irr faderrejuschi woi us Gaddu woi us Mehneschu.

S. 468.

Tam, kas Deenestneekus turr irr ta Walla sawus Deenestneekus wehl preeksch winnu isdshwota Laika atlaist un winneem to Lohni aisturreht, kad winni irr zeeti un nepaklausigi Laudis, kas ne ka Mahzibu ne peenemm; kad Kunga un Saimneeka Behrneem woi zitteem Deenestneekem Launu mahza; kad sohg un Deenestadeweju peewill woi tishchā Prahtā to pawehletu Darbu ne strahda, woi ar launu Sirdi Skahdi darra; kad zaur palaiduschu Dshwoschanu slinmas Wahjibas dabbu; kad par Naktim ne stahw Mahja; kad irr ne mas ne atgreeschami Dsehreji un Kahrtsupheleji woi dohdahs us zittahm Kauna Leetahm; kad pawissam to strahdajamu Darbu ne proht; kad sawam Maises = Tehwam rupji pretti runna un to kehst; kad Maises = Tehwa Peederrigus usskubbina us Nemeeru ar to; kad us winna Wahrdu Parradus krahj; kad weenumehr neapdohmigi un aplam drohschi dshwo ar Ugguni; kad plehschahs un kaujahs ar zitteem; un kad nelaulatas Seewischkas paleek us gruhtahm Kahjahm. Deenestneeks pehz Teesas = Liffumeem arri wehl warr tapt atlaists preeksch sawa isdshwota Deenesta = Laika, kad pee ta, kas winnu turreja tā noteek ka winnu wairs ne warr turreht. Tomehr kad tā noteek, tad tas atlaists Deenestneeks gan sawu pilnu Lohni dabbu, bet winsch ne warr prassiht, ka winnam wehl buhs aismakfahst par Chdeenu un Drehbehm.

S. 469.

Ja tas, kas Deenestneeku turr, scho atlaisch no sawa Deenesta bes wissas Wainas; tad schis sawu pilnu Lohni dabbu, un turklaht Atlaishchanas Grahmatu, tā kà tas pehz sawas Wallas zittu Deenestu drohschi warr faderreht.

S. 470.

Deenestneeks, kas atstahjahs, tam peenahfahs wissas tahs Leetas bes Truhkuma atdoht, kas woi no sawa Kunga woi no Saimneeka winnam bija Rohka, un ar

ko winsch woi Darbu strahdaja, woi ko winsch ween glabbaja. Ja kas no schahm Leetahm truhst tad winnam waijaga to atlihdsinacht woi no sawas Lohnes, woi zaur to, ka winsch to Leetas Wehrtibu atstrahda.

S. 471.

Ja kas par sawu Naudu sawu Deenestneeku irr lizzis ismahziht woi kahdu Minmatu, woi winnu irr dewis Skohlā, fur tas ismahzijahs rakstih, rehkencht un Rehkenejumus israkstih; woi ja winsch to irr peeturrejis pee zittas kahdas labbas Mahzibas un ja tas irr notizzis ar ta Deenestabehrna Wezzaku woi Pehrminderu Einnu un Labpatihschanu; tad tahdam Deenestabehrnam buhs atmakfahst woi atkalpohst to, ko winna Kungs woi Saimneeks tadeht irr isdewis.

S. 472.

Kad kahds Deenestneeks atstahjahs, un kad tas kas winnu turreja, ne bija Semneeks, tad tam, kas winnu atlaisch buhs doht Apleezinaschanas Grahmatu jeb Sihmiti, fur winsch pehz Taisnibas apleezina, kà tas Deenestneeks winnam irr kalpojis un kà tas pee winna irr turrejees.

S. 473.

Ja tahds Kungs, bes wissas Wainas woi pawissam leedsahs tahdu Sihmiti rakstih woi tanni Sihmitē winnu wolti un netaisni usfuhds, un ja Teesas preekschā winnam to, ko tam pahrmett ne warr parahdiht; tad ta peederreja Draudschu = Teesa scho Apleezinaschanas Sihmiti tam Deenestneekam faraksta.

S. 474.

Turpretti ja kahds Kungs kahdam blehdigam un neustizzigam Zilwekam tahdu Sihmiti israksta fur winsch wissai Taisnibai pretti to tahdu Zilweku usteiz; tad tahdam Kungam jagalwo par wissu Skahdi, ko tahds Zilweks zittam, kas winnu nemm sawa Deenestā, daschfahrt padarra. Tomehr tahdas Skahdes Atlihdsinaschana ne buhs eet augstaka pahr 100 Sudraba Rubbuleem.

S. 475.

Tahdi, kas stahweja Deenestā pee Saimneekem un Rentineekem, kad atstahjahs no ta Pagasta, fur bija, dabbu no Pagasta = Teesas to Apleezinaschanas Sihmiti, furra irr eelists, kà winni irr kalpojuschu un dshwojuschi.

S. 476.

Saimneekem un Rentineekem ta Walla teek dohta, fur buhtu ihsti waijadsigs, sawas Saines Nepaklausichanu un Pahrgalwibu sawalbiht un zaur kahdu weeglu

Mahjasstrahpi tohs peespeest, darriht, kas teem peenahkabs. Schi Strahpe ne warr eet pahrafi pahr sescheem Sitteneem ar Speeki.

Kahdu Strahpi Muischas = Kungs sawai Saimi un teem Muischasdarbds buhdameem Pagasta = Laudin warr uslift, tas jau irr peeminnehts un lifts S. 154.

S. 477.

Ja Deenestneeks zaur to weeglu Mahjas pahmahzischanu ne labbojabs; tad tahds teek nowests pee tahs peederrigas Teefas, lai ta pehz Teefas = Liffumeem to affaki peewalda.

S. 478.

Kad tas, kas Deenestneeku turreja, mirft, pirms scha Deenesta Gads irr pagallam; tad ta Nomirruscha Behrni un Mantineeki to Deenestneeku warr woi patur-reht pehz sawa Kuntrakta, woi winnu atlaiht. Ja winnu atlaiht, tad tas dabdu sawu pilnu Lohni pehz tam, ka winsch irr faderrejees, woi us Mehnescheem, woi us Gaddu.

B. Par Rentes Kuntrakteem jeb Rentes Saderreschanahm.

S. 479.

Widsemnes Semneekam ta Walla irr, kahdu Gruntsgabbalu, kas winnam ihpafchi peederr zittam Silwekam isdoht us Renti, us patihkamu Laifu un pehz patihkamahm Norunnaschanahm; lai nu tas buhtu bijis no kaut kahdas Kahrtas buhdams. Tapatt arri Semneekam irr lauts, kahdu Gruntsgabbalu kas zittam peederr nemt us Renti. Tomehr tahdi Gruntsgabbali, kas peederr pee Widsemnes Leelfungu Muischahm ne warr tift isdohti us Renti woi Kihlam dohti us ilgaku Laifu ne ka us 50 Gad-deem; zittadi tahds Kuntrakts us ilgaku Laifu taps isnihzinahs. Un kad pehz pabeig-teem Rentes = Gaddeem woi Kihlas = Gaddeem tahdi Leelfungu Gruntsgabbali teek at-dohti, tad Atpakkaldewejam ne buhs par Semnes un Mahjas Uskohpscham wairak ka weena Gadda Renti woi weena Gadda Auglus no tahs Kihlanaudas praffiht no ta, kas to Semni isdewe us Renti woi Kihlam dewe, nei arridsan no ta kas daschfahrt irr nahzis ta pirma Isdeweja Weeta un winna Teesu irr usnehmis. Majorahtes = Muischas *) pawiffam ne warr faderreht ne kahdas tahdas Misdohschanas us Renti woi

*) Majorahtes = Muischas irr tahdas ka Waldischana weenumehr weenas Leelfungazilts Bezakam peekriht.

tahdas Mischleschanas, kas tam Kungam, kas pehzaki to Muischu walbihs warr buht faitigas un winna Teesu aiskahrt. Us kahdu Bihfi Krohna = Muischas Grunts = Gabbali warr fluht isdohti us Renti woi Kihlam dohti, to nosazziht Krohnam weenam pascham peederr.

S. 480.

Kuntrakti jeb Saderreschanas par Semnes = Gabbaleem, kas teek nemti us Renti, warr woi fluht zelti eefsch Raksteem woi fluht norunnati ar Wahrdeem. Ja irr zelti Raksts, tad schee irr janoraksta, un schee Noraksti irr janoleek pee Draudschu = Teefas; ja teek norunnati ar Wahrdeem, tad par to Protokollis jausnemim pee Kirspehlu = Teefas. Abbi, tee Noraksti ta ka tas Protokollis, teek eelifti Kuntraktu = Grahmata, un ween tahdeem eefsch Kuntraktu = Grahmatas usnemteem Kuntrakteem Spehts irr, bet wiffas zittas Rentes = Norunnaschanas irr nespehzigas un ne kam ne geld.

S. 481.

Tomehr pirms tahdas Saderreschanas teek eerakstitas Kuntraktu = Grahmata, Draudschu = Teefai peenahkabs ismekleht woi tanni Saderreschanu jeb Kuntrakti nam kas norunnahs, kas scheem Liffumeem irr pretti; un woi ta Grunts = Gabbalu Misdohschana arridsan ta ka nahkabs irr apstiprinata; prohti, woi us Krohna = Muischahm irr lauta no Kammeral = Teefas, us Kunga = Muischahm no Grunts = Kunga, un us Mahzitaja Muischahm no teem pee Draudses peederrigeem Muischneekem. Turflaht ja kahda Seewischka Kuntrakti zelt, Teefai wehl irr jaismekle, woi tas arri noteek ar winnas Pahrstahwetaja Sinnascham. Kuntrakti, kam woi weena woi ohtra no schahm Sinnam truhft, irr nespehzigi un ne kam ne geld.

S. 482.

Tanni Rentes = Kuntrakti skaidri irr jausnemim un janosihme:

1) Ja Leeta, kas Rentineekam teek isdohta us Augteem, un fo schim Rentunehmejam pascham lihds ar diweem beswiltigeem Leezineekem wajaga apraudsiht, ta ka winsch suma, fur ta Rentes = Leeta irr, zif leela ta irr, un kahdi winnas Rohbeschi.

Tadeht arridsan us tahdam Krohna = Muischahm, kas ne tifs mehritas, tohs Mahju = jeb Sehtas = Rohbeschus wajaga apsihmeht ar Kaptscheem jeb Kupitscheem, un to Meschusemni kas teek isdohta lai to nemim un strahda few par Labbu pehz Teefas = Liffumeem, to wajaga bes Kaweschanas atschkirt nobst no ta ihstena Krohna = Mescha.

- 2) Tur irr jausneimn, fà un us fahdu Bihfi Rentesnehmejam irr lauts to eedohtu Grunts=Gabbalu turreht few par Labbu.
- 3) Tur irr jausneimn, us zif ilgu Laifu ta Semme teef isdohta us Renti. Schim Laifam arweenu waijaga beigtees ar Turgeem, jo ap scho Laifu pee mums tas Semmesstrahdaschanas Gads beidsahs.
- 4) Tur irr jausneimn ta Grunts=Gabbala Buhfchana, jeb eeffsch fahdas Buhfchanas tas teef isdohts; turflaht ta Mahjasimanta arri jausneimn, fa pehz pabeigteem Rentes=Gaddeem ta Semme un ta Mahjasimanta atkal eeffsch tahdas paschas Buhfchanas (tif patt labbas un tif patt dauds) warr fluht atdohtas.
- 5) Tur irr jausneimn ta Klausfchana, jeb fà un zif klaufiht Rentineefs irr usnehmis un furrà Laifà tahs Klausfchanas janoklausa.
- 6) Tur irr jausneimn ta Galwofchana, jeb woi Rentesnehmejam arri jausrahda fahda Galwofchana, fahdai tai buhs buht, un par zeef irr jagalwo.
- 7) Tur irr jausneimn ta Skahdeszeeschana, jeb kam ta Skahde irr jazeesch, fas eeffsch Rentes=Gaddeem daschfahrt warr gadditees, woi Rentesnehmejam, woi Rentesisdewejam un woi tad wiffa Skahde jazeesch woi tiffai fahda Dalla no tahs.

S. 483.

Kuntrafti, kam wiffi schee nupatt S. 482 isteikti Peeliffumi truhft, teem tahdeem arri truhft fawé Spehfs un us teem ne warr wifs fo eefuhdseht pee Teefahm. Tápatt arri ne warr pee Teefas fuhdseht par tahdahm Morunnaschanahm, fas Kuntrafti naw peeminnetas ar skaidreem Wahrdeem; woi ja tahs schinnis Liffumós ne irr nosazzitas par tahdahm, bes furrahm Kuntrafts ne war buht.

S. 484.

Tapehz tad nu, fa taptu nogreestas, wiffa Mesinnaschana wiffas Isrunnaschanas un wiffas no tahm zeltamas Strihdibas, un fa iffatrs drohschi warr waldbiht to fo winsch turr woi to fas winnam peederr; taggad tee nupatt peeminnejami Liffumi teef zelti. Schee irr turrami par Preefschrafsteem un tà falkoht par to Munsturi, fas mahza, fà buhs notift pee Semmes Isdohtschanas us Renti. Schee tahdi Preefschrafsti geld arri Teefnescheem pee Issteefaschanas; un kaut tas, fo winni preefschrafsta, arri Kuntrafti ne buhtu peeminnehts ar Wahrdeem, tad tomehr tahdas Strihdibas=Leetas irr jaisteefa pehz winneem, ja winni daschfahrt ne buhtu tappufchi nozelti ar skaidreem Wahrdeem, woi no Rentesdeweja woi no Rentesnehmeja.

- 1) Kaut arri Kuntrafti tas ne buhtu peeminnehts ar Wahrdeem, tad tomehr Rentesnehmejam irr janefs un jamakfa wiffas Krohnadohschanas un zittas Klausfchanas tà fà tahs isnahf, un zif no tahm nahf us winnu, pehz winnu Pagasta=Buhfchanas, pehz winna pascha un pehz tahs Semmes=Buhfchanas, fo winsch turr. Schahs Dohfchanas un Klausfchanas winnam irr jadohd un jaklausa par fewi, par farweem Peederrigeem, un Deenestneefeeem.
- 2) Nei tas, fas to Muifchu pee furras ta Rentessemme peederr, irr pirzis; nei tas fas winnu irr eemihjis; nei tas fas buhdams Mantineefs to Muifchu irr eemantojis, nei arridsan tas, fas to irr dabbujis zaur fahdu labprahfigu Nowehleschanu un Dahwinaschanu — tee wiffi ne drihft Rentineefu isdohft un aisfahrt, fahmehr winna Rentes=Gaddi wehl naw pagallam.
- 3) Tápatt arri Rentesnehmejam naw ta Walla pirms winna Gaddi pagallam tai Rentei atfazziht un wehl masaki winnam ta Walla irr, to Rentesweetu atstah, tapehz fa ta Rentessemme irr nahfufi zitta Kunga Rohfàs. Tam Rentineefam peenahfahs arri ar to jaunu Kungu tohs Rentes=Gaddus isturreht.
- 4) Rentineefam, kam jau ta Semme ween us Augleem irr dohta, buhs ar Meeru buht ar to, fo winsch dabbu no farweem Laukeem, Dahrseem un no farwahm Plawahm un buhs istift ar tahm Gannibahm fas winnam ihpaschi irr eerahditas un ar to dedsamu Malku, fo Kuntrafts winnam nospreesch. Bes Rentesdeweja ihpaschas Laufchanas Rentineefam tadeht ne buhs Lihdumus lihft un no nolihta Lihduma wairaf fà trihs Graudus nonemt; tam arri ne buhs wairaf fà to 24tu Dattu Meschasemmes ifgaddus strahdaht, ne fahdas zittas Schfuttas ne dedsinahf fà ween no Schaggareem, ne fahdus Balkus un Rohfus preefsch Schfahm zirft, ne fahdas Drawas iszirft, nei arri zittus fahdus Nedarbus pee Mescha padarriht. Tam arri ne buhs tannis winnam eerahditós Rohbeschós zittu eelaift, lai tas no winna Semmes fo strahda woi zittadi tur wirfú darbojahs. Tápatt arri Rentineefam ne irr lauts dedsamus Wellenus jeb Torpi isgreest, nei Kalku un Giptsakminius nei arridsan zittus Akminius lauft un israkt, nei arridsan tahdas Sawallas usnemt, fas Muifschneefeeem ween peederr, tà fà sweijoht, Jakti, Sudmallas turreht, isfroheht u. t. j. p.
- 5) Rentineefam naw lauts, Malku, Garfkuhla Salmus un Barribu pahredoht.
- 6) Rentineefam peenahfahs to Rentesweetu arweenu tà apfohpt, fà S. 33 irr preefschrafstihfs tahs pirmas Mahjas Aldohfchanas deht. Laukeem waijaga

bucht labbi apstrahdateem, Plawahm istihritahm, Ghfahm labbi apfohptahm un pawiffam Zumteem labbi islahpitem, un fur Dahrst irr, tur Dahrseem arri waijaga buht labbi eestrahdateem.

7) Zif drihs, ka kahdam Rentineekam ta Renteweeta teef usfazzita; tad tam peenahfahs lihds pirmai Webruari Deenai preefsch sawa Rentes-Gabba Beiguma, isruhmeht to Puffi tif labbi tahs dsihwojamas Istabas ka arridsan to zittu waijadsiga Ghfu, ka lai tas, kas nahfs pehz winna, wehl ar labbu Seemaszettu Ruhmi warr dabuht un pamasam eefohpteet.

8) Rentineeks ne drihst aisleegt Rentesdewejam, kad tas brihschahm arri pee winna apstattahs un pahrrauga, ka winsch dsihwo un sawu Darbu strahda. Pawiffam to ne warr aisleegt tad, kad ta Semme irr usfazzita, fur Rentudewejam ihpafchi irr jaluhfo us to, ka tas Rudsulauks labbi teef apstrahdahts.

Bet turpretti arridsan:

9) Rentesdewejam ne buhs us nekahdu Wihst pretti buht Rentesnehmejam kad winsch to us Renti nemtu Semmi, ta ka Kuntrakti irr norunnahst, few par Labbu strahda. Turpretti Rentesdewejam buhs wehl ihpafchi aistahweht sawu Rentineeku; kad tam to, kas peederr pee winna Rentes Semmes, grihb nemt un nostrihdeht, un kad winsch weens pats ne warr pretti turretees.

10) Rentesdewejam buhs tam Rentesnehmejam to ismakfahst, fo schin waijadsija isdoht tahs Rentesleetas Usturrefchanas pehz, ta ka arridsan to, fo schis ar winna Sinu irr isdewis par labbafu Rentesleetas Uskohpschanu, kad winsch sawu Isdewumu flaidri warr parahdiht. Tomehr tas winnam tif tahli ween irr jaismakfa, zif tahli pee Utdohfchanas arridsan teescham to Labbumu warr peerahdiht; un kas par to irr jaismakfa, tam ne buhs nekad eet pahri pahre weena Gabba Renti.

11) Rentudewejam peenahfahs Rentunehmejam bes Makfas doht, kas irr waijadsigs pee Buhweschanas ja schis waijadsigu Ghfu woi tihri no jauna grihb usbuhweht, woi arridsan zittu gohdigi islahpiht. Tomehr tee Salini preefsch Zumteem Rentineekam irr jadohd.

12) Rentudewejam peenahfahs kad mas iftreijs Gabbes pahrmefleht, woi Rentineeks arri to Semmi strahda pehz sawa Kuntrakt; un ja winsch sawu Kuntrakti buhtu pahrfahpis, tad Rentudewejam ta Leeta tuhdaalin jausneim pee Pagasta-Teesas.

S. 485.

Rentunehmeis ne drihst to Rentes-Leetu paschu un winnas Waldischanu zittam kam nodoht bes Rentudewejam labba Prahta, fo preefsch Pagasta-Teesas waijaga usrahdiht eefsch Raksteem. Ja Rentineeks ne behda par to, tad zaur to winna Kuntraktis irr isnihzis.

S. 486.

Wissas Suhdseschanas, kas zellahs starp Rentudewejam un Rentunehmejam, un kam tas Usuhdsiehts ne runna pretti; teef turretas par taisnahm, un us Suhdschana ta peederriga Teesa to Ufsuhdschu peespeesch, to padarriht, kas winnam peenahfahs.

S. 487.

Ja tas Rentineeks Semmi nemdams us Renti, Galwineeku jeb Ufgalwofchanu ne irr usrahdiht, tad winsch pee tahdahm Suhdseschana ja Rentudeweis to grihb un us sawu Galwu nemm, no Teesas teef peespeesch, tam Rentesdewejam flucht lihdsigs; un tas noteef, kaut arridsan Rentineeks to Suhdseschana wehl ne buhtu peenahmis par taisnu, woi ne leegdamees woi fluffu zeesdams. Tomehr ja pee dsillakas Ismekleschanas israhdahs, ka ta Suhdseschana ne bija taisna, tad Rentudewejam ne ween irr jatlihdsina wissa Skahde fo Rentunehmeis zaur to irr zeetis, bet us peederrigas Teesas Spreeschanu winnam arri wehl jamakfa peenahfama Strahpesnauda eefsch Rentineeka Pagasta-Lahdes.

S. 488.

Ja Rentunehmeis, kaut kahdus Semeslus eemesdams, leedsahs tahs Klaukschanas noklauht, fo klauht winsch irr usnehmees, tad winsch zaur Teesas-Spehku warr flucht peespeesch to padarriht, tapehz, ka Muishas un Semmes-Darbeem zaur tahdeem Semesleem ne buhs tift aiskaweteem. Tomehr Rentineekam ta Walta paleef suhdseht prett Rentesdewejam, ja schis no sawas Pufes ne irr turretees pehz sawa Kuntrakt.

S. 489.

Ja kahds Rentineeks zaur sawas Rentessemmes flitu Kohpschanu, to leef panisht, woi arridsan ja Rentudewejam irr jabihstahs, ka winna Rentesnehmeis to ne darrihts un klauhts, fo darriht un klauht irr usnehmees; tad, kaut tas arridsan Galwineeku buhtu usrahdiht, Rentesdewejam ne irr aisleegts Teesas Ismekleschanu usajinaht lai schi pehz tom, ka to Leetu atrohd, nospreesch ka Rentineeks to darra, kas winnam peenahfahs darriht un lai winsch par to flitu Semmes- woi Ghfu-Ufkoht-

schanu kahdu Atlihdsinashanu dohd. Turflaht arridsan tas Rentes-Kuntraktis zaur Teesu warr tapt isnihzinahts, kad ta Rentesnehmeja Galwoschana Rentesdewejam ne dohd pilnu Drohschibu, ka winnam wehl us preefschu ta Ekahde taps atlihdsinata un wifs taps noklaushts, kas Rentunehmejam doht un klausht peenahfahs.

S. 490.

Ja Rentesdeweis tannit Kuntrakti to arridsan irr eelizzis, ka Rentesnehmejam, kad winsch sawu Rentesnaudu tai norunnata Laika ne makfa, wehl kahdu nosazzitu Strahpesnaudu par to Rentesdewejam buhs peemakfah; tad tas narw aisleehts, bet schi Strahpesnauda ne buhs buht leelaka pahr weena Gadda Intreffehm *) ko pehz Teesas-Likkumeem warr nemt, tas irr, ta ne buhs wairak buht, ka feschas Prazentes woi no tahs Rentesnaudas, woi no ta Rentes-Parrada.

S. 491.

Ja Rentes-Kuntraktis jeb Saderreschana irr norunnahs us wairak ka weenu Gaddu; tad Rentudewejam tapatt ka Rentunehmejam peenahfahs dewin Mehneschus preefsch Renteslaika Beiguna, zittam prett zittu isteiftees woi schai Saderreschanai wehl buhs pastahweht us ilgafu Laifu woi ne. Ja neweens no winneem Dhtam ne atfakfa; tad teef turrehts, ka no tam irr saprohtams, ka winnu Kuntraktis, ta ka winni to lihds schin bija norunnajuschu un turrejuschu, wehl paleef weffels us trim Gaddeem. Bet ja Abbi sawu Kuntrakti ween buhtu zehluschi us weenu Gaddu; tad Pusgaddu papreefsch wajaga atfazziht, un ja ne teef atfazzihts, tad tas wezzais Kuntraktis gan arri wehl paleef weffels, bet tikkai us weenu Gaddu ween.

S. 492.

Kad Rentunehmeis nomirft, tad jau zaur to tas Rentu-Kuntraktis isnihst un us Jurgeem irr pagallam. Tomehr zitta Leeta buhtu ja tannit Saderreschana ihpaschi buhtu nolifts, ka pehz winna Mirschanas winna Mantineekeem wehl buhs to Kuntrakta Laifu isdshwoht. Pee ta Tefwa tad stahw nosazziht, kam no saweem Behrneem winsch to Rentes-Waldischanu uswehl. Bet kad neweens no winna Behrneem scho Waldischanu woi ne spehtu usnemt, woi Rentudewejam ne patiftu, tad Rentineeka Utraitnei, ja ne irr jau Despehjeeze, jalauj dshwoht, kamehr winnas Behrni buhs pee-

*) Intreffes irr ta Nanda, ko Parradneekam sawam Parradudewejam ilgaddus par to Nisderumu, par Augleem jamakfa wirsu, un pehz Kreewa-Waldis Likkumeem irr us 100 aisdohsteem Naudasgabbaleem feschu tahoi Naudasgabbali par Gaddu wirsu jamakfa.

auguschu, un ja winnai gaddohs ohtrs Wihrs, tad arri schin to Rentes-Waldischanu warr atstaht.

S. 493.

Rentudewejam ta Walla irr, tam kas winna Rentunehmeis bija, aisleeht, lai tas ne iseet no tahs Mahjas un lai sawas Mantas ne aiswebd, kamehr tas par wisseem Parradeem sawam Rentesdewejam irr fluis lihdsigs.

S. 494.

Ja Rentesnehmeis Rentesdewejam pehz Kuntrakta irr palizzis wainigs; tad winnam tas irr jaaismakfa lihds ar tahm pehz Teesas-Likkumeem peenahkamahm Intreffehm, jebichu arri tee Rentes-Gaddi jau buhtu pagallam.

S. 495.

Turpretti arri Rentesnehmejam irr ta Walla, ne iseet no tahs Rentesweetas, kamehr to irr dabujis, kas tam pehz sawa Kuntrakta wehl nahfahs no Rentesdewejam, un ko schis woi pawissam ne warr nostrihdetees woi ko Draudschu-Teesa lihds tam Laikam fur ta Leeta labbaki buhs isskaidrota irr usnehmufi par tahdu Parradu, kas Rentesnehmejam nahfahs no Rentesdewejam; bet ja schis peenemmigu Galwoschana dohd, tad Rentesnehmejam jaiseet.

S. 496.

Ja Gruntineeks jeb Rentesdeweis sawas Parradubuschanas dehl pehz Teesas-Nosazzischanas eekriht eefsch Isteesaschanas zaur Konkursi un wissa winna Manta winna Parradudewejam peekriht; tad scheem irr ta Walla wissas Rentes-Saderreschanas us ta Konkursneeka Grunti tannis pirmds nahfands Jurgos nozelt, kaut arridsan tee Rentes-Gaddi wehl ne buhtu pagallam, bet tomehr dewin Mehneschus preefsch tam teem irr jausfakfa teem Rentesnehmejem.

Tomehr tahdu Rentes-Kuntraktu Nozelschanas pehz, wehl teef preefschrahtstihst:

- 1) Kad ta Konkursneeka Parradudewejam eefsch diweem Gaddeem no ta Laika, kad ta Isteesaschana zaur Konkursi tappe nospreesta, ne irr usfazzijuschu tohs Rentes-Kuntraktus, kas jau preefsch scheem diweem Gaddeem irr bijuschu zelti; tad tee paleef weffeli un sawa Spehta, kamehr tee Rentes-Gaddi irr isdshwoti.
- 2) Kad woi ta Konkursneeka Parradudewejam woi tas, kas irr eezelts par winnu Weetneeku no winneem un kam wajaga wissu to weetiga Buhschana pasiht, un

sumacht, fas irr waisadfigs pee Semmes Apfophschanas, kam arri turflacht zif ween warr buht waijaga dsihwoht Turwumä, — jaunus Rentes-Kuntraftus irr zehlfuschi tai wezzu un nozeltu Kuntraftu Weetä, fas woi paschi irr beigufchees woi zaur to Konkursi irr nozelti; tad tahdeem jauneem Kuntrafteem Spehfs irr tiffai lihds Turgeem eefsch ta Gadda, kurrä ta Konkursneeka Grunts jeb Muifcha tiks pahrdohsta zaur Mufzioni jeb Uthruhpe.

3) Tahdi Renteschmeji, fas fawu Nienti noklausa ar Klauifchanahm, tä kà tahs eefsch Waffu-Grahmatahm irr nofazzitas, un arri tahdi, fas fawu Renti maffa woi ar Naudu, woi ar Rabbibu un zittu Teefasdohshanu bet us tahdu Wihi fa par katru Dalderu Semmes-Wehrtibas trihs Sudraba Rubbuli teef dohti woi ar Naudu woi eefsch Rabbibas un zittahm Teetahm, tahdi Rentineeki paleek, kamehr winna Rentes-Gaddi irr isdihwoti.

4) Un fa jel Rentineeki ne bes Sinmas un few par Skahdi Rentes-Kuntraftus faderretu, buhs winneem schohs Liffumus preefschä lassih un isfkaidroht, ikreift, tad Rentes-Kuntrafti tiks eeraktiiti Draudschu-Teefas Kuntraftu-Grahmata un buhs turflacht wehl to arri peeraktiit ar ihpascheem Wahrdeem, kà Teefa winneem schahs winneem waisadfigas Sinmas irr dewufi.

S. 497.

Wiffas Waffas fas pehz Liffuma S. 496 Konkursneeka Parradubewejeem irr dohtas, peederr arriidjan Widsemmes Muifschneeku Kreditkaffei prett Mahjas jeb Semmes Rentineekeem us tahdahm Muifschahm, fas no Kreditkaffes Naudu irr dabujufchi us Zntreffehm bet tahs ne spehi maffah un tadeht no Kreditkaffes teef apfihlatas. Tapehz tad arriidjan bes winnas Labhpafifschanas ne warr pahrdohst nedf Kihlam doht nekahbus Pagabbalus no tahdahm Muifschahm.

du Teefaschanas un Zsteefaschanas Liffumi.

Trefcha Gramata.

Polizetes = Liffumi.

Pirma Rodakta.

Par Semneeku Pagasta sinnamahm Dohfchanahm un Klauifchanahm.

A. Rekrufschu = Dohfchana.

S. 498.

Ta Zsrehkeneschana un Peerahdischana, zeek Rekrufschu irr jadohd par wiffu Widsemmi un zeek Laufchu un Naudas fewifchi par katru Muifchu, fas ne noteek arwee-nu weenadi, bet pehz tam kà ikreife ta Pawehleschana preefschrafta, paleek tä kà lihds schim pee Landrahtu Teefas.

S. 499.

Krohna-Muifchu un Krohna Mahzitaja-Muifchu deht Landrahtu Teefa to Zsrehkeneschanu aistelle us Kammeral-Teefu, lai ta to pahrrauga un tad tas irr notizzis; tad Landrahtu-Teefa to Zsrehkeneschanu aisfuhta us Gubernementes-Waldifchanu, fas affal katrai Muifchai to darra sinnamu.

S. 500.

Tadeht pee Rekrufschu Zsrehkeneschana Pagasta-Teefahm ween peekriht, tik daudf Zilwekus kà irr pawehlehts iszelt, un to us Pagastu nahfdamu Naudu, fas pee Rekrufschu Rodohfchanas jafagahda peedihht. Kad Rekrufschu jaiszelt; tad Pagasta-Teefahm buhs, zif ween warr, ween Muifchus iszelt.

S. 501.

Pagasta-Teefa ar Muifchas-Waldineeka Apstiprinaschamu nofakfa: kurrus no Pagasta-Laudim buhs nodoht par Rekrufscheem. Ta Muifchas-Waldineeks, bes jeb fahdas no Teefahm peenemmigas Wainas, to Apstiprinaschamu leeds; tad Draudschu-Teefa par to nofpreefsch.

S. 502.

Par Rekrufscheem, faut arri zittadi gan gelbetu, ne buhs iszelt:

1) Gruntineekus, kam Semmes-Gabbali peederr, un fas, ja mas irr, katrà Laufä isfehji feschus Rihgas Puhrus Rudfu. Tahda Gruntineeka wezzafu Dehlu arri ne buhs nemt.

2) Saimneekus Rentineekus, kam us Muischneeku Muischahm tahda Semme us Renti moi us Klausichanu irr Rohka, kurras Dalderu Wehrtida stahw lihds 10 Daldareem un pahrafi, un us Krohna-Muischahm ne buhs Rekrushchds nemt Puszettortneekus. Talihds arridsan buhs wisseem tahdeem Saimneekem un Rentineekem atstahd winnu wezzakus Dehlus. Tomehr arri scheem irr jaet, kad Truhkuns irr no tahdeem Laudim, kas geld Rekrushchds, un kad Draudschu-Teefa winnu Iszelschenu irr apstiprinajusi.

3) Skohlmeisterus, kamehr sawu Ummatu turr.

4) Pagasta-Wezzakus, Pagasta-Teefneschus, Draudschu-Teefu un Kreisteefu Peesehbetajus, kamehr stahw sawa Ummata.

5) Muischas Saines-Laudis, ta ka to nosakka tas nu nahedams Likkuns.

S. 503.

Prohti tam buhs notift ta:

1) Muischneekam, us ka Muischu lihds fimts (100) Wihrischku Dwehseles irr peerakstitas pee Pagasta, tahdam irr lauts, tschetrus Wihrischkus usdoht ka sawus Muischas-Laudis, un schee laut zittadi arridsan buhtu ittin geldigi ne warr flucht nemti Rekrushchds.

2) Muischneekam, kam sawa Muischa wairak ka fimts Wihrischku Dwehseles irr, tam irr lauts, us ik peezdefinit Dwehselem, kas irr wairak, wehl weenu usdoht par Muischas-saines Zilweku, ko ne warr nemt Rekrushchds. Ta tad isnahd us 200 Wihrischku Dwehselem 6, us 300 Wihrischku Dwehselem 8, u. t. j. p. Kam masak ka 100 Wihrischku Dwehseles irr sawa Pagasta, tam irr brihwi us ik 25 Dwehselem weenu usdoht par Muischas-Zilweku, ko ne warr nemt Rekrushchds.

3) Kam us 100 Wihrischku Dwehselem ne irr 4tri Muischas-Zilweki, kas geldetu Rekrushchds; un kam us wairak ka 100 Wihrischku Dwehselem nam tif dauds Rekrushchds geldedami Muischas-Laudis, ka appaksch Zihpara 2 irr nosazzihts, teem ta Walta irr, no Pagasta wehl tif dauds Laudis ka truhst usdoht par saweem Muischas-Laudim, ko ne warr nemt Rekrushchds.

4) Kam wairak irr, ka weena Muischa, tas arridsan us katru sawu Muischu pehz tahs Waltas warr darriht, kas winnam schinni Likkuna teef dohta.

5) Pee Muischneeka stahw, moi tas kahdam no saweem Muischas-Laudim, ko papreeksch bija usdewis par tahdu ko Rekrushchds ne warr nemt, scho Labbumu atkal gribb atnemt.

6) Zkreise kad Rekrushchi teef iszelti, Muischneekem Pagasta-Teefai jausdohd, kurreem no saweem Muischas-Laudim winni scho Labbumu gribb patureht, kurreem ne.

S. 504.

Tif ilgi, kamehr wehl eeksch Pagasta zitti irr, kas geld Rekrushchds, ne buhs diwus Brahlus us Reisi nemt par Rekrushcheem.

S. 505.

Pagastam peenahkabs gahdaht, ka tahdeem nepceauguscheem Behrneem, kurre Tehws irr nodohts Rekrushchds, Pahrtischana ne truhst.

S. 506.

Ta ap to Laifu, fur Rekrushchi irr janemm, kahds no Pagasta-Laudim, kas gelbetu Rekrushchds, bes Paschportes moi fleppeni fur aiswelfahs moi arridsan ilgaki noht paleef, ne ka winnam pehz winna Paschportes bij lauts; tad ja tahdu atkal dabbu Rohka to buhs tuhda lin nodoht Rekrushchds Pagastam par Labbu.

S. 507.

Wissi tahdi Pagasta-Laudis kas moi no augstas Pollicees-Teefas, moi no tahm Teefahm, kas Kasladarbus isteefa, Blehdibas pehz teef nodohti Rekrushchds, irr jarehkene par Labbu tam Pagastam, pee ka winni peederr Galwasnaudas-Dohschanas un jittas Krohna-Dohschanas pehz.

S. 508.

Pagasta-Beedram, kas irr isbraudsihts us Rekrushchu-Buhshamu, tam irr lauts zittu kahdu Zilweku, kas derr us tahdu Buhshamu, un kam us to labs Prahts irr luhgt, lai tas eetu winna Weeta. Tomehr schim tahdam ne wajaga buht peerakstitam Galwasnaudas pehz, nei pee Pilssehtas Draudsehm, nei pee kahda Pagasta eeksch Widsemmes Gubbernementes, nei pee laut kahdas Gubbernementes eeksch Kreewu-Walsts.

S. 509.

Pagasta-Teefa zaur weenu no saweem Teefnescheem moi arri zaur Pagasta-Wezzaku tohs no Pagasta iszeltus Rekrushchus tai Kommissihjei, kas winnus pretti nemm, leet preekscha west un nodoht.

S. 510.

Ta no teem par Rekrushcheem iszelteem Zilwekem kahds moi aisbehg moi paleef newessels, moi nomirft, pirms no Kommissihjes irr pretti nemts, moi arridsan kad zits

no teem fà negeldigs ne maf ne teef pretti nemts; tad winna Weetâ Pagastam buhs zittu israudsiht un iszelt no fawa Widdus.

S. 511.

Za fahds no Pagasta-Laudim, gribbedams iswiltees is Refruhshu Deenesta, irr aishahjis no fawa Pagasta us zittu; tad tam Pagastam, pee fa winsch paslepjabs, irr jaatbild par to un tadeht jagahda, fa winsch fawam Pagastam teef appakkal dohts, arri tad, kad winsch eefsch ta swescha Pagasta tahdu Buhshanu buhtu usnehmis, kas gan arri pehz Teefas-Liffumeem atswabbina no Refruhshu-Buhshanas.

S. 512.

Za tahdeem, kas irr iszelti par Refruhshu, wehl winna Wezzaki dsihwo; tad scheem peenahfahs, schohs fawus Behrmus, fà gribbedami un spehdami, apfohpt un apgahdaht. Za Refruhsha Wezzaki jau irr nomirruschi; tad winna Lihdsimantimeefem irr jaislihdinajabs ar winnu pirms teef nodohts. Za tahds Refruhtis nahf appakkal, pirms Wezzaku Mantu irr isballita, un fawu Dattu, fo winnam wehl wajaga dabbuht prassa; tad no tahs papreefsch irr jaatweht, fo winsch no faweem Wezzakeem dabbuja, kad tappe nodohts Refruhshos. Turpretti ja winsch atpakkal nahf us fawu Dsinteni tad, kad winna Wezzaku-Manta jau irr dallita, tad winsch ne fo wairak ne warr prassih; bet tam irr japaleef ar Meeru ar to, fo winsch dabbuja, kad tappe nemts Refruhshos.

S. 513.

Kad tahdi teef nodohti par Refruhshu, kas wehl ne irr usnemti pee Deewa Galda; tad tee no tahs Prettinemshanas Kommissihjes teef aishuhtiti us Pilssehtas Mahzitaju, lai tas winnus mahza un peenemun pee Deewa Galda.

Refruhshu-Seewas, kad ne gribb faweem Wihreem lihds eet; trihs Gaddus pehz fawu Wihru Nodohshanas, kas irr skaitami no tahs Nodohshanas Deenas, warr kluht atlaulatas no faweem Wihreem un to Wattu dabbuht eedohtees zittâ Laulibâ.

B. Par Semneeku Labbibas = Magasihnehm.

S. 514.

Pagasta-Teefai buhs apfohpt un usraudsiht fawu Semneeku Labbibas-Magasihni un tadeht gahdaht, i fà kuhdalin pehz beigtas Kulschanas wiss, kas irr isnemts no Magasihnes, atkal teef eelifts un qdohts; un ja kas par dauds fawejabs, to fo winsch

irr isnehmis atkal eelift; tad Pagasta-Teefai buhs tahdu peespeest ar Teefas warru, to Alisnemtu atkal eelift; un pawissam pee Magasihnes Apfohpschanas buhs wissu to lift wehrâ, kas sche teef preefschrafftihis un pawehlehts.

Prohti, Pagasta-Teefai jaluhfo us to:

- 1) fa eefsch katra Pagasta pehz winna Laushu Skaischa jeb Skaitla irr ihpascha Magasihnes-Klehts, kam wajaga buht zeetai Shkai, un tahdai, kas zaur Ugguns-Grehku lehti ne warr Skahdi zeest un kas arri skahw tahdâ Weetâ, fur Ugguns to tif driht ne warr aishnem. Echi Magasihnes-Klehts teef turreta appaksch trim Utstehgahm, no furrâhm weena irr Muishas-Waldineeka Rohkâ, weena pee Pagasta-Teefas Preefschsehdetaja un ta trescha pee weena no Pagasta-Wezzakeem; ta fà wissi schee irr tee kas to Magasihni walda.
- 2) Pagasta-Teefas Preefschsehdetajam un teem diweem Pagasta-Wezzakeem ween irr jagalwo par to Labbibas Magasihni, un tee diwi Pagasta-Wezzaki irr tee ihstani Magasihnes Usraugi.
- 3) Abbeem Magasihnes Usraugeem, kam ween peederr to Magasihnes Labbibu isdoht un fawem, arri irr jagalwo par to, fa ne kas ne truhft in fa nekahda flitta Labbiba teef eelifta; tadeht winni ne kahdu flittu un netihru Labbibu ne nemun pretti.
- 4) Kad Labbiba woi irr jaisdohd no Magasihnes, woi jaeleef eefsch Magasihnes, tad Muishas-Waldineeks un Pagasta-Teefas Preefschsehdetais fawus Utstehgas Magasihnes Usraugeem dohd Rohkâ, un tas Teefas Preefschsehdetais teem pawehl, kas irr jadarra. To padarrijuschi un tahs Utstehgas ardohdami, tee Usraugi Teefas Preefschsehdetajam to istahsta un Muishas-Waldineekam arri to winnam wajadsihu Simu dohd. Kas katreise irr isdohts no Magasihnes woi eelifts eefsch Magasihnes, tas teef eerakstihis Magasihnes-Grahmata.
- 5) Magasihnes Usraugeem ne buhs ne maf zittabi darriht ne fà Pagasta-Teefas Preefschsehdetais teem irr pawehlejis.
- 6) Skgaddos Zuhli Mehneschâ Pagasta-Teefas Preefschsehdetajam un Magasihnes Usraugeem wajaga lift pahrmehriht to Magasihnes Labbibu, un Muishas-Waldineekam japahrmefle ta Magasihnes-Grahmata, un tee Mehne-jumi woi arri labbi faetahs.

- 7) Ifgaddös, kad ta Labbiba irr tiffufi pahrmehrita, kad ta Magasihnes-Gräh-mata irr pahrmefleta, un tee Magasihnes Parradi peedfihiti; Pagasta-Zeefai peenahfahs, Draudschu-Zeefai taifni usdohr zeef Labbibas pateescham irr Magasihne.
- 8) Ifgaddös waijaga no jauna peelift Magasihne to Labbibas Dattu, fo Liffumi nofakfa, un Rudseem tif labbi ka Waffarajai waijaga buht labbeem ihpaschi Waffarajai waijaga labbi diht.
- 9) No Magasihnes isdohr warr un buhs ween ta, ka tee tadeht dohti Liffumi to irr nofazzijufchi.
- 10) Tahdäs Magasihnes, fur us katru Wihrischku Dwehfeli jau irr eelifti trihs Puhri Rudsu un diwi Puhri Waffarajas, ne waijaga wairä ifgaddus fo no jauna peelift; bet fur wehl tif dauds naw eelifts, tur wehl ifgaddus tamehr irr japeeleef, kamehr tif dauds buhs us katru Wihrischku Dwehfeli. Fur dasch-fahrt woi Waffarajas prett Rudseem, woi Rudsu prett Waffaraju wairaf buhtu, ne ka pehz Magasihnes Liffunneem waijadsetu buht no katras Labbibas, tur Pagasta-Zeefai jagahda, ka ta Labbiba kas irr wairaf, teef ismihta prett to, kas irr masaki.
- 11) No tahdahm Magasihnehm kas jau irr pilnas, t. i. fur jau, ka nupatt irr peeminnehts, us katru pee Pagasta peederredamu wihrischku Dwehfeli irr eelifti 3 Puhri Rudsu un diwi Puhri Waffarajas, no tahdahm Magasihnehm teem kam ihsta leela Waijadfiba irr, Labbiba teef aisdohra ween us tahdu Wiht, ka wiini us katru Puhru fo irr nehmuufchi, pee Aldohfchanas par Mugleem wirfä doht to 12tu Dattu jeb Pufsfeezinu. Fur fur tahs Magasihnes wehl naw pilnas, un fur tadeht wehl ifgaddus no jauna jaeleef: tur tas Pufsfeezinufch fo buhs wirfä doht par Mugleem, tad wehl tiks dohts, kad ta Magasihne buhs pilna.
- 12) Schee Muglu pehz wirfä dohti Pufsfeezini, ta falkoht, irr turrani par Paligu, ja daschfahrt kahds ne mas nenogreeschams Truhkums pee Magasihnes gaddahs. Kad tomehr schee Seezini ta peeangtu, ka wiinu ne mas ne waijadsetu tahda Truhkuma pehz, tad buhs, ar Pagasta-Zeefas Sinnu, un tahda Gadda, fur Labbiba labbi teef maktata, tohs pahrdohr Pagasta Lahdei par Labbu.

- 13) Parradi pee Magasihnes irr japeedsenn arweenu, un ar wiffu Warru kas Zeefai peederr; kaut arri bes scheem Parradeem ta Magasihne pehz Zeefas Liffunneem buhtu pilna t. i. kaut arri tur eelfchä buhtu us katru wihrischku Dwehfeli 3 Puhri Rudsu un diwi Puhri Waffarajas; jo kas irr pahri pahr to, un kas Magasihne irr auglojees, tas teef pahrdohrs Pagastam un wiina Lahdei par Labbu.
- 14) Katram Parradneekam pee Magasihnes, kad winsch noliftä Laika ne buhs famu Parradu atdewis, un ne warrehs peerahdiht, ka winsch zaur Kruffu, neaugligeem Gaddeem u. t. j. p. irr palizzis tufsch; tam irr japadohdahs appafsch Zeefas Warras, kad ta peedfih to, fo winsch irr aisdnehmis un tohs Muglus kas irr jadohd wirfä un arridsan to ifgadsfahrtingu Peeliffumu.
- 15) Pagastam ar wiffu, kas tam peederr, jagalwo par to, ka tai Magasihne ne kas ne truhfst; un ka ifgaddus no jauna wehl tohp peelifts tamehr, kamehr buhs pilna. Ja tahds Truhkums parahdahs, fo tuhda lin un Mtrumä ne warr peepildiht; tad Pagasta-Zeefa Draudschu-Zeefai to usdohd, lai fchi bes Kaweschanas fkaidru Sinnu mefle dabhuht, zaur fo tahds Truhkums irr zehlees. Ja Pagasta-Zeefa irr wainiga pee ta, woi Magasihnes Usraugs; tad tam Wainigam irr jamakfa. Bet ja ta Waina ne buhtu pee winneem; tad fchis Truhkums gan irr janorafsta no Magasihnes, bet tas irr jaatlifdsina no wiffa Pagasta, un katram kas peederr pee ta irr japeedohd fama Datta.
- 16) Katram Pagasta-Beedram, kas atstahjabs no Pagasta un kas wehl buhtu palizzis Parradä to, kas wiinam lihds nahkofchai Newihfjei jeb Galwasnaudas Usrafstifchanai ifgaddus buhtu bijis jaeleef Magasihne; tam buhs to eelift, pirms winsch atstahjabs no Pagasta, woi arridsan Galwaschanu par to usrahdiht. Tomehr wiinam ne paleef ne kahda Datta pee fchis Magasihnes; ta-pehz ka winsch tur, fur winsch jaunu Dfihwi usnems, tahdu paschu Paligu no Magasihnes jau atraddihs preefschä.
- 17) Ja gaddahs, ka eelfsch kahda Gadda ne tifpatt jauni Beedri eenahf pee kahda Pagasta, ka iseet un atschfirrahs no ta, un ka tadeht eelfsch Magasihnes arweenu ne warr buht tifpat dauds Labbibas; tad nahkofchä Gadda Pagastam eelfsch famweem Nehfenejuneem irr jausnemin un jausdohd: kas irr woi wairaf (pahraf) woi masaf, ta ka eelfsch Magasihnes ne kad ne peetruhft tee us katru wihrischku Dwehfeli nofazziri 3 Puhri Rudsu un diwi Puhri Waffarajas.

18) Muischas = Sainne un Laudis, kas bishw us Muischas = Semni, ne ko ne eeleef Magasihne, bet arridsan no tahs ne ko ne warr isneimt. Muischas = Kungam tapehz irr jausdohd; zeef winnam tahdu Lauschu irr, ka to skaidri warr sunaht un tohs atschirti no teem, kam peenahkabs eelitt eefsch Magasihnes, un ka skaidri warr nosazzijt, zeef Rabbibas eefsch Magasihnes waijaga buht, kad schee Muischas = Laudis irr atschirti.

19) Tas Skaischkis to wihrischu Dwehselu eefsch katra Pagasta, kas pee pehdigas Galwasnaudas Usrafsischanas irr atraddees, un no ka irr atschirti wissi Muischas = Laudis, eefsch katra Pagasta teef usneimts us muhschigeem Laifeem ka tahds Skaischkis, us ko wissas Magasihnes Uprehknefchanas stahw itt ka us kahdu Grunti; lai nu pehz arridsan Pagasts eetu woi Wairuma woi Masuma.

C. Par Pagasta = jeb Walsts = Lahdi.

S. 515.

Eefsch katra Pagasta weena Pagasta = Lahde buhs buht, fur eefsch wissa gattawa Nauda tohp glabbata, un arridsan wissi Naudas = Rastti jeb Obligationes *) kas wissam Pagastam, jeb wisseem weenas Muischas Semneekem kohpa peederr, un arri tahda Nauda, ko tik ween eefsch kahdahm ihpaschi nosazzitahm Waijadsibahm warr isdohd Pagastam par Labbu.

Schi Pagasta = Lahde

1) teef glabbata tahda Weeta, fur winnu drohschi warr turreht un ta stahw appafsch Pagasta = Teefas, ta ka appafsch abbeju Pagasta = Wezzaka Waldischanas, un irr aisslehgta appafsch trim Utslehgahm, no furrahm weena irr Muischas = Walbineeka Nohtas, ta ohtra irr pee Pagasta = Teefas Preefschfehdetaja, un ta trescha pee Weena no Pagasta = Wezzakeem. Schi Pagasta = Lahde ne teef atflehgta, ja ne irr slahd Pagasta = Teefneschi un Pagasta = Wezzaki.

2) Schai Pagasta = Lahdei peekriht un peederr a) wissas Strahpes Makfaschanas, ja tahs ne irr norahditas fur zittur. b) Wissa Nauda, kas eenahk no Maga-

*) Naudas = Rastti jeb Obligationes irr tahdi Rastti, kas apleezina; ka tas, kas tahdeem Rastteem sawu Wahrdu irr lizzis appafsch, kam, kam ta Obligatione irr, tik dauds irr Parrada, ka fur eefsch irr noschnehts.

sihnes Auglu Pahrdohschanas. c) Tahda atstahda Manta, furra ihstais Mantineeks naw atrohdams, lai gan pehz Teefas = Rikkumeem buhtu meflehts pehz winna. d) Ihpaschas Dahwanas; ar weenu Wahrdu falkohd wiss, kas irr turrans par tahdu Mantu, kas wissam Pagastam kohpa peederr un no ta irr eemantota.

3) Ja Pagasta = Lahdei arri wehl zittas kahdas Teetas bes tahs gattawas Naudas peekriht; tad tahs appafsch Pagasta = Teefas Usraudsischanas Aufzione jeb Uht-ruhpe teef pahrdohdas Pagasta = Lahdei par Labbu, kad papreefsch schi Pahrdohschana irr fluddinata eefsch Wasnizas.

4) Wisseem Pagasta = Laudim, ko gauscha Waijadsiba speesch, teem us Utdohschanu teef aisdohs no Pagasta = Lahdes, kad papreefsch Pagasta = Teefa winnu Waijadsibu ismekleja un Muischas = Walbineeks ne bij pretti. Tomehr teem Nehmejeem jagahda Galwineeks un teem par to Uisderwunu japeemakfa tahs gadskahrtigas Intresses.

5) Zikreisi no Pagasta = Lahdes kam kas teef aisdohs, tikreisi arridsan irr janosakfa, us zif ilgu Laifu teef aisdohs un woi tai Utdohschanai buhs notift us reisi woi pa Dallahm.

6) Kas bes preefsch Teefahm peeneminigas Wainas to, ko winsch irr aisdohmees, ne atdohd nosazzita Laika; tam irr gaidams ka tik dauds no winna Mantas = Teetahm ka Pagasta = Lahdei nahkabs, zaur Teefahm bes Kawefchanas tiks nonemts un pahrdohs, un ka, ja ar to ne peeteef, wehl winna Galwineeku peespeedihs, to kas wehl truhst peemakfaht.

7) Katrureisi, kad Pagasta = Lahdes Usraugi kam ko no tahs grihb aisdohd, tad teem par to Muischas = Walbineekam Einna jadohd, un pee Naudas Uisdohschanas teem labbi jaluho us to, woi arri drohschi warr aisdohd, un ja winni to ne buhtu liffuschi wehra, tad winneem jagalwo par to Skahdi, kas zaur to Pagastam nahk.

8) Teem, kas to Pagasta = Lahdi walda, waijaga Nehkenumus turreht par to, ko irr eenemuschu un ko irr isderwuschu, un teem peenahkabs ikreis Muischas = Walbineekam usdohd, woi ta Naudasumme irr augusi woi frittusi.

9) It pehz trim Nehnescheem tee Pagasta = Wezzaki lihds ar Pagasta = Teefas Preefschfehdetaju pahrsaita un pahrrauga to Pagasta = Lahdi. Ja weens no

scheem Usraugeem woi nomirft woi atftahjahs no tahs Walbifchanas; tad, tapehz fa teem Usraugeem jagalwo par to Pagasta-Lahdes Walbifchanu, ta Pagasta-Lahde teef pahrmekleta, ta fa winsch pats woi winna Mantineeki irr tur flaht; un ja fahds Truhfums tur israhditohs, tad warr turretees woi pee ta Nomirruscha Mantineekeem, woi pee ta pascha, fas ischfihrahs.

10) Muischas Walbineeks weenreis par Gaddu pahrrauga to Pagasta-Lahdi, bet winnam naw aisleegts arri bes tam to darriht zikreis ween winnam isleekahs fa buhtu wajadfigs.

11) Kad eeksch Pagasta-Lahdes ta tur glabbata Nauda ta peeaugtu, fa gan drihs wairs ne derretu to tur ilgaki turreht; tad tahda Nauda teef isdohta us Augleem jeb Intreffehm, woi Widsemnes Leelfungu Beedribai woi arridsan Widsemnes Kreditassei. Schi pehdiga, ta fa winnas Likkumi to nefs, tahs Intreffes maksahs, un no Ritterfchaptes jeb Leelfungu Beedribas to Naudu appakkal warr dabhuht woi us 15tu Merzi woi us 15tu Nowemberi, tomehr tad Pussegaddu papreeksch ta aisdohta Nauda irr jausfakfa.

D. Likkumi par Skohlahm.

§. 516.

Semneeku Pagasta- un Draudses- jeb Kirspehles-Skohlas buhs tapt eetaifitas pehz scheem nupatt peeminnejameem Likkumeem.

I. Pagasta-Skohlas.

1) Eeksch katra Pagasta, un fur weetigas Buhfchanas to lauj, eeksch wairak Pagasteem kohpa, kam tomehr ne wajaga pahri pahr 500 Wihrischku Dwehfelehm buht, buhs weena Pagasta-Skohla buht, un pee tahs weens brangs Skohlmeisteris, fas teef eezelts no Muischas-Kunga un, fur wairak Muischas irr fabeedrojufchees Skohlu turreht, no scheem Muischas-Kungeem kohpa, tomehr ne bes fa Mahzitais sawu Padohmu arri flaht buhtu dewis.

2) Schinni Skohla Pagasta-Behrneem buhs mahzitees, skaidri lassht, Katekismu jeb Tizzibas-Mahzibu ismahzitees un buhs arri mahzitees fwehtu Dseefinu Weldijas dseedaht, faut arri ne wiffas tomehr tahs, fas wiffunwairak teef dseedatas.

3) Katram Behrnam fas ne irr atlaifts no Skohlas woi fas ne teef aisturrehts zaur Slimnibu, tam wajaga, no sawa definita Gadda lihds tam Laikam, fur Mahzitais winnu usteiz par ismahzitu, eet Skohla. Ja ta ne noteef, tad tahdu Behrnu Wezzakeem, Audsinatajeem woi Saimneekeem 5 Kappara Kappelus Strahpesnaudas jamakfa sawa Pagasta-Lahde par ktru Deemu, fo tas Behrns ne buhs bijis Skohla; ta fa Skohlmeistera Peerakfischanas Grahmata to israhdihs. No Skohlas atlaift warr ween tahdus Behrns, fas pehz Mahzitaja Sinnaschanas pee saweem Wezzakeem woi Apkohpejeem Mahjas labbi un ta fa peenahfahs tohp mahziti.

4) Mahzitais lihds ar Skohlmeisteru un Basnizas Pehrminderu ifgaddus Ruddent katram pee tahs Draudses peederredamam Pagastam farakfa to Behrnu Wahrdu-Rutti, fur tohp eelifti tik labbi to Behrnu Wahrdi, fas Mahjas irr mahzami, fa to Behrnu, fas irr dohdami Skohla. Turflaht arri Mahzitais peerakfa kurreem no scheem Behrneem woi Wezzaku woi Saimneeku Nabbabfibas pehz, fahdas Peepalihdsibas wajaga, fa tee warretu eet Skohla. Abbas schahs Wahrdu-Ruttes Muischas-Walbineekam teef nosuhtitas. Schi atkal Pagasta-Teefai usdohd lai ta teem Nabbagu Behrneem peenahfamu Us-turru dohd, fo Pagastam buhs atlihdsinagt un fas isness par Deemu us ktru Behrnu dirvus Mahzimus Maifes un to wajadfigu Pawalgu, fo ifneddelas wajaga Skohlmeisteram doht Rohka. Schi Peepalihdsiba teef nemta no Semneeku Magasihnes un nahfoscha Ruddent teef atlihdsinata, fur jau ta jafanemin, fas bija isneints no Magasihnes, un fur Pagasta-Teefai janosakfa un jaeedalla zeef Pagastam buhs jafanett par to. Tee zitti Skohlas-Behrni, sawu Pahrtsichanu dabhu woi no saweem Wezzakeem woi no saweem zitteem Kohpejeem un Skohlmeisters to fanemin. Bet tahdi Behrni, fas dsihwo tik turwu pee Skohlas, fa bes Behdahm un bes fa Laiks ar to aiseetu, warr fluht atlaifti us Mahjahm, tee warr eet us Mahjahm pachstees, un pachduschi atkal atpakkal nahkt us Skohlu.

5) If gaddus Skohla teef turreta no Mahrtineem lihds 10tai Deenai eeksch Merz Mehnescha; un ifdeenas 4 Etundas Preekschpufdeena un 4 Etundas Pehpufdeena. Tomehr Swehtdeenas un leelas Swehtfids ne. No 10tas Merz Mehnescha Deenas lihds Mahrtineem Mahzitais Basniza tohs Skohlas Behrns mahzidams, ismekle pee winneem woi labbi proht lassht un arri lufko

us to, ka eefsch teem astoneem Mehnescheem, fur tee Behrni paleek Mahjäs, ne tohp aismirfts, kas Skohlâ bij mahzihts.

6) No Sefšdeenäs us Pufšdeena lihds Mandagai us Pufšdeenu tee Behrni teef attlaifti us Mahjahm, lai labbi nomasgajahs un tihrus Kreklus (tihras Drah-nas) dabbu un Maiši us to jaunu Meddelu.

7) No Mahrtineem lihds Iotai Merz Deenai ifzettorta Meddelâ tee Behrni, kas Mahjäs pee faweem Wezzakeem un Kohpejeem mahjahs, fanahf pee Skohlmeistera, lai tas winnus pahrlaufa, kahdi irr eefsch Mahzibas. Ja winnu wairaf buhtu kâ 30; tad winni dallahs diwäs Dallahs, un ta weena Datta nahf, tanni weena Deenâ un ta ohtra Datta nahf tai ohtrâ Deenâ. Par katru Behrnu, kas ne nahf pee Pahrlaufischanas, ifreis 10 Kappееfi Kappara-naudas par Etrahpi teef maksati Pagasta-Lahde. Ja pee schihs Pahrlaufischanas, woi pee weena, woi pee ohtra Behrna israhdahs; ka ta Mahjäs-mahzifchana ne weizahs, kaut Skohlmeisters un Basnizäs-Pehrminderis gan ffubbinaja; tad tahds Behrns teef dohts Pagasta-Skohlâ, woi us fawu Wezzaku Maiši un Usturru, ja tee spehj, woi arridsan ja tee ne spehj, us Pagasta-Maiši.

8) Nabbagu Lauschu Behrni un Bahrini kas woi Mahjäs tappe mahziti no Saimneefeeem woi Skohlâ us winnu Maiši; teem tahdeem Behrneem lihds fawam 17tam Gaddam jakalpo un japaleef pee tahdeem Saimneefeeem un Kohpejeem.

9) Mahzitajam un Basnizäs-Pehrmindereem peederr ta Waldischana par Pagasta-Skohlâhm, un ja Muischneefs gribb; tad winnam to augstaku Usluhfoschamu ne warr leegt. Ja irr waijadsigs, ka kahds zeetaks Behrns, kas Skohlmeistera woi mihligeem un tehwischkeem, woi arridsan winna bahrgakeem Wahrdeem ne klausa un ne behda par Zeetumu un zittahm tahdahm Pahrmahzifchanahm, arridsan zeetaki tohp pahrmahzihts un strahpehts; tad schahm Pahrmahzifchanahm tomehr ne buhs buht affahm, bet arweenu tehwischfahm; un ja waijaga kult; tad tam ween buhs notift ar Behrnurihfstehm; bet pliffeht, ar Spehki fift un kas scheem irr lihdsigs, tas Skohlmeisteram naw lauts. Ja wiffas tehwischfigas Pahrmahzifchanas ne ko ne palihds; tad Mahzitais zaur Basnizäs-Pehrminderu Muischas-Waldineefam Simmu par to dohd un winna Paligu us-aizina. Ja schis to leedsahs doht, tad Mahzitais Basnizäs Pohrsteerus usfauz par Paligu, un ko tee pawehlehs, tas irr jadarra bes Prettirunnaschanas.

10) No Iotas Merz-Mehnescha Deenas lihds Mahrtineem Skohlmeisters ifzettortâ Meddelâ pahrlaufa wiffus fawus Pagasta-Behrnu, fur Basnizäs-Pehrminderam waijaga flahf buht, lai tas atkal Mahzitajam waijadsigu Simmu par to dohd.

11) Katram Behrnam buhs fawu MB= un Laffischanas-Grahmatu lihds atneft us Skohlu. Nabbagu Behrneem Pagasta-Lahde to fagahda tã kã arridsan wiffas zittas pee Skohlas waijadsigas Leetas un Swezzes jeb Elji, jo Skallas dedsmaht irr aisleefts.

12) Pagasts gahda, ka winna Behrni filtu Ehdeenu dabbu, tã kã winni Mahjäs irr eeradduschi; un par to waijaga ko norunnahf ar Skohlmeisteru, woi ar to, kas to Skohlu turr.

13) Ja Muischas-Kungs gribb, ka to Skohlu buhs turreht Muischâ, tad tas naw aisleefts; bet wiff kas pee Skohlas irr jadohd un jagahda, tas Pagastam peederr doht, un tam arri peenahfahs tahs waijadsigas Ehtas usbuhweht un afkohpt tã kã arri to waijadsigu Malku peedsiht.

14) Skohlas Ehtai waijaga buht tahdai, kas Behrnu Wesselibai ne flahde, kam arridsan irr Deewsgan leela peeclahjiga Ruhine pehz Behrnu Skaischka, un kam labbas Krahfnas, Lohgi ar Engehm, Benki un Galbi.

15) Pagasta-Wezzakeem un Basnizäs-Pehrmindereem irr jaluhfo us to, ka tas Skohlmeisters tohs Behrnu gohdigi mahza, un teem arri Muischas-Walbineefam Simma par to irr janonefs. Schis winnu, kad to irr pelnijs, warr raht un arri winnu strahpeht lihds I Rubbulim Sudraba Naudas, un ja buhtu ittiin waijadsigs winnu nomeft no fawa Ummata. Tomehr pirms winnu no-mett, papreefsch Basnizäs-Pohrsteeru-Kungu Padohms irr jaisklausa.

16) Skohlmeisteru, kamehr flahw fawâ Ummatâ, ne warr strahpeht pee Meefas, nei arridsan winnu izelt par Refruhshu, un tif ilgi winsch arridsan Galwas-naudu ne makfa.

17) Ja Skohlas-Behrni ne nahf Skohlâ un Skohlmeisters Pagasta-Teesai ne kahdu Simmu ne dohd, lai ta to Strahpesnaudu peedsenn; tad winsch patš arri lihds paleef wainigs un lihds ar to wainigu Saimneeku to paschu Strahpes-naudu makfa.

18) Mahzitajeem peenahfahs labbi paffat luhfoht, fà tee Behrni tohp mahziti eefsch Mahjahm un eefsch Skohlahm. Teem buhs diwvireiffi par Gaddu tahs Skohlas eefsch faween Draudsehm pahrraudsiht un ittin lihdseni Skohlas Konwentam usdoht, zeef Behrni irr mahzijuschees un fà irr mahzijuschees.

19) Jfgaddus Pawassarà, fad Skohlas=Kais irr beidsees, tas Skohlas=Konventis teef turrehts no wisseem pee Draudses peederrigeem Kungeem. Schim Konwentam peederr pawehleht, fah Skohlahm warr buht par Labbu, to Strahpesnaudu ismekleht un eenemt un Basnizas=Wirspohrsteëra=Kungam usdoht, fà eefsch Pagasta=Skohlahm ta Mahziba irr isdewusees, fahda Buhfchanà tahs Skohlu=Chkas irr, fahdi tee Skohlneisteri irr un fà winni dsihwo un zeef Lohnes tee dabbu. Schee Raksti pee Kungu Sanahfchanas teef farakstiti un Basnizas=Pohrsteër=Kungi un Mahzitais fawus Wahrdus leef appafschà.

S. 517.

II. Draudses= jeb Kirspheles=Skohla.

1) Eefsch katras Draudses, kam irr 2000 Wihrischu Dwehseles, weena Draudses= jeb Kirspheles=Skohla buhs buht, fah stahw appafsch Basnizas Pohrsteëru=Kungu un Mahzitaja ihpaschas Usluhfchanas. Schee tif labbi to Skohlas=Kohpschanu, fà to Skohlas=Waldischanu turr appafsch sewim. Draudses, kam masaki fà 1000 Wihrischu Dwehseles irr un fah ne gribb tahdu Skohlu ihpaschi turreht fawà Widdu, teem irr jasabeedrojahs ar zittahm Draudsehm, tà fà tas warr buht pehz winnu Kauschu Skaischka un pehz winnu Tuvuma.

2) Schinnis Draudses=Skohla arweenu un wissinasaki 12 jauni Laudis teef mahziti par fo tee pee Draudses peederrigi Pagasti maksfa, bet ja fahda Draudse wehl wairaf Behrnus gribb doht schinni Skohla un par to fo norunna ar teem, pee furreem ta Skohlas=Waldischana irr, tad tas ne irr aisleegts. Teem schinnit Skohla usneimnameem Behrneem, jif ween warr buht, waijaga buht 14 lihds 17 Gaddus wezzeem, un winnu Wezzakeem waijaga buht tahdeem Laudim, fah paschi fawus Behrnus warr un gribb usturreht. Bet ja schis masais Pulzinsch no 12 Behrneem ne atrastohs, fah no faween Wezzakeem ar labbu Prahtu teef dohti Skohla; tad Skohlas=Konventis israuga tohs, fah wehl truhfst, no teem Behrneem, fah eefsch Pagasta=Skohlas zaur weeglu Galwu

un wehl wairaf zaur Mudribu un labbu Tiffumu irr rahdijuschees tee labbaki pahr teem zitteem. Pawissam irr peenemmami tahdi Bahrini, fah irraid jo turrigi un tahdu Wezzaku un Kohpeju Behrni, fah tohti fahro, fà winnu Behrni gudraki tiftu mahziti. Tahdus Behrnus faween Wezzakeem un Kohpejeem arri ne buhs nonemt, famehr winni wehl naw peeaugufchi un famehr winnu Wezzaki un Kohpeji paschi to ne gribb.

3) Tahdi Pagasta=Jaunefli, fo Pagasts par fawu Naudu turreja pee gudrakas Mahzifchanas Draudses=Skohla; tee ne warr atrautees jeb leegtees fawam Pagastam feschus Gaddus kalpoht par peeclahjigu Lohni woi fahda Skrihwera=woi Skohlmeistera=Ummatà. Ja Muishcha Mahzifchanu un Usturru Draudses=Skohla maksajufi par winneem; tad teem buhs tàpatt Muishchai feschus Gaddus kalpoht par peeclahjigu Lohni.

4) Ja Wezzaki fawus Behrnus gribb fuhstih us Mahzibu zittas Draudses Skohla lihds winnu 17tam Gaddam; tad tas naw aisleegts, ja ween schi Skohla irr tai paschà Draudschu=Teefas Aprinkfi.

5) Schinni Skohla=Behrneem buhs mahzitees: rakstih, rehkeniht, fwehtu Dseefnu=Meldijas dseedaht, Katekismus jeb Tizzibas Mahzibas Gudribu saprast, un arri peenemt wissu zittu labbu Mahzibu, zaur fo wissa leefa un Mahnu Tizziba fuhd pee Laudim, un fah mahza isfargatees no Breesmahm, un fah Padohmu dohd fà fawus Kahrtas Darbus buhs strahdaht ar Prahtu un Updohmu.

6) Draudses Skohlas=Behrni, tàpatt fà tee eefsch Pagasta=Skohlahm eet Skohla no Mahrtineem lihds 10tai Merz=Mehefcha Deenai. Fawus Behrnus aisturr no Skohlas, teem par katru Deenu 10 Kappara=Kapeefus Strahpes Naudas jamaksa eefsch Pagasta=Lahdes. Skohlneisters tohs, fah fawus Behrnus ne stelleja Skohla, usdohd Mahzitajam un Basnizas=Pohrsteëreem, un schee to Strahpesnaudu peedseem zaur Muishchas=Kungu, un fur irr waijadfigs, zaur Draudschu=Teefu.

7) Pee teem pee Draudses peederredameem Kungeem un pee Mahzitaja stahw to isdohmaht, us fahdu Wihsi schahs Draudses=Skohlas wisslabbaki warr eetaifist un apfohpt.

8) Ja fahds Draudses=Skohlas=Behrns fahdu weeglu Meefas=Strahpi irr pelnijas, tad winnam to ne warr doht bes Mahzitaja Einnas; zeetakas Strahpes ne warr nospreest bes Basnizas=Pohrsteëru Kauschanas.

- 9) Augsta Basnizas = Teefa preekschrafsihs, fã Skohlmeisteram buhs tohs Behrnus mahziht un no kahdahm Gramatahm. La arri gahdahs, fã tahdas Skohlas = Gramatas ne kad ne peetruhfst.
- 10) Tahs Isdohfchanas par Skohlas = Gramatahm par waijadfigahm rakstamahm Leetahm un par Skohlas = Rihkeem tã fã arridsan par Elji woi Swezzehm teef nemtas no tahs Pagasta = Lahdes, pee kurras tee Behrni peederr.
- 11) Tee jaumi Landis, fãs taisahs pirmureisi pee-eet pee Deewa Galda, irr mahzami Mahzitaja Muischã, lai ne aisneim to Ruhmi teem ihsteem Skohlas = Behrneem. Kur naw tahda Istaba, tur Basnizas = Draudse to apgahda.
- 12) Draudses = Skohlas = Skohlmeisteri teef eezelti no wisseem weenas Draudses Kungeem un no Mahzitaja, tai Draudses = Kungu Sanahfchanã jeb Konwentẽ. Draudsei peenahfahs to eezeltu Skohlmeisteri un winna Mantu pee-west kad atnahf; bet ne nowest, kad atstahjahs. Kur warr notift un Basnizas Dseedatais irr derrigs us to, tur winnu arridsan warr eezelt par Draudses = Skohlmeisteri.
- 13) Eefsch tahdahm Draudsehm, fur wehl naw gahdahs par Skohlmeistera Pahr-tiffchanu fã waijadfigs, tur Kungu Konwentam jadohd tahs waijadfigas Pa-wehleschanas par to, un bes tam wehl Draudsei irr jagahda, fã par to Skohlasturrefchanas Laifu Skohlmeisters weenu Meiti dabbu, fãs palihds to Ehdeenu iswahriht u. t. j. p. Lapatt arri Pagasta = Teefa jaluhfo us to, fã Skohlmeisters wissu to dabbu, fãs winnam nahfahs.
- 14) Kad daschfahrt Lohnes un Labbibas Weetã Skohlmeisteram kahds Semmes-Gabbals teef eedohs, tad winnam arridsan jaturrahs pehz teem Preekschrafs-teem, fãs schinnis Riffumõs Sainmeekeem un Rentineekeem irr dohti.
- 15) Draudses = Skohlmeistereem peenahfahs Basnizas = Pohrsteereem paklausiht un Mahzitaja Padohmu pasemmigi pretti neimt, kad winsch tohs mahza fã tohs Behrnus buhs mahziht un waldiht; jo eefsch wissahm Skohlas = Leetahm tas Skohlmeisters irr padohs appafsch sawa Mahzitaja.
- 16) Draudses = Skohlmeisters ne drihtst sawus Skohlas = Behrnus list pee Mahjas-Darbeem, nedf tohs list strahdaht preeksch sewis.

- 17) Kad to Skohlas = Behrnu ittin daubf irr, tad Skohlmeistereem irr lautf, few eefsch Mahzischanas list palihdscht no sawahm Gaspaschahm woi no zitteem, ja ween Mahzitaish irr ar Meeru ar to.
- 18) Trihs Deenas pehz katra Skohlas Mehnescha Beiguma Skohlmeisteram buhs Mahzitajam usdohf eefsch Raksteem: zeef Behrni gahjufchi Skohlã un ne paliffufchi noht; woi tee fãs bija Skohlã irr peeaugufchi eefsch Updohma, Gudribas un gohdigas Dsihwoschanas.
- 19) Draudses Skohlmeisters fãs sawu Ammatu palaisch, un par fo woi Mahzitaish woi zitti Landis suhds papreeksch irr japahrmahza ar Wahrdeem no Basnizas = Pohrsteereem un no Mahzitaja, woi arridsan tuhdaht mehreena Naudas strahpe tam jausleef, fãs tomehr ne warr buht leelaka pahr 5 Sudraba Rubbukeem. — Ittin nederrigi, blehdigi nepaklausigi Skohlmeisteri irr janozelt no sawa Ammata lihds tam Laifam, fur Konventis winnus nomett.
- 20) Mahzitajam peenahfahs Draudses = Skohlas = Labbumu mefleht un tapehz daubf tur flahf buht, kad Skohlmeisters mahza; winnam pascham arri buhs ifned-belãs 4tras Stundas Draudses = Skohlas Behrnus mahziht; lai Skohlmeisters zaur to atkal mahzahs no winna. To Sinnu, fã eefsch Draudses = Skohlas un fã eefsch Pagasta = Skohlahm flahjahs ar Mahzibu un Mahzischanu, un fãs wehl pee winnam irr waijadfigs un japeemim, to wissu Mahzitaish ifgaddus isteiz Skohlas = Konwentam, fãs wissu pawehl fãs irr waijadfigs, un tad atkal plaschaku Sinnu par wissu Skohlu Buhfchanu aislaish us augstaku Basnizas Wirfs = Pohrsteeru.
- 21) Schee augstaki Basnizas Wirfs = Pohrsteeri atkal no sawas Pusses ne atraufes, Prawesteem usdohf: lai tee, ja irr waijadfigs, tahs Skohlas pahr-rauga. Us tahdu Pahrtraudfchana Schluhtsfirgi teef israfstiti no augstafas Basnizas = Pohrsteera Teefas, un fur ittin buhtu waijadfigs, tur arridsan augstaki Basnizas Wirfs = Pohrsteeri paschi braufs apfahrt un to sagahdahs un pawehlehs, fãs stahw eefsch winna Warras. Un fur winni ween no sewis ne fo ne warr darriht un tomehr irr pahrllezinati, fã wehl fo wairaf waijadsetu nospreest Skohlahm par Labbu, tur winni Widsemnes Leelfungu = Landagai woi arridsan Kreiskonwentam Sinnu par to dohs, tã fã tas no Leelfungeem irr norunnahs tai Landagã, fãs 1818tã Gaddã tappe turreta.

E. Par to Dattu, kas Semneekem irr japeeleef pee Mahzitaja- un Skohlmeistera- Teefas un par to, kas Pagastam tohpa irr jabuhwe.

S. 518.

Us tahdahm Mahzitaja- Muischahm, kam paschahm Semneeku naw, Draudsei, ta ka libds schim, irr jadohd tee Darbineeki; un fur ta bija eerasts, tur arridsan us preekschu tahs Waskineeku Deenas irr jaatklaufa. Bet Waskineeki jeb Pirtneeki irr ween tee, kas nei ar Muischu nei ar Sainneekem kahdu nosazitu Kalposchanu irr faderrejuschi un tihri ween dsihwo us sawu Rohfu. Pee winneem tadeht naw peeskaitami Pusskalpi, Kalpi kas Sainneekem kalpo un winnu Seewas.

Ka tad nu arri taptu nogreestas wissas Strihdibas un wissa Mesinnaschana, kas schurp un turp eeksch Draudschim libds schim bija par to Teesu, un par zittahm kahdahm Dohschanahm, kas Mahzitajeem un Skohlmeistereem nahkabs no Draudses jeb Kirspheles un no katra sawas Draudses Pagasta; tad taggad teef nosazizhts:

Ka Draudses- jeb Kirspheles- Kungeem buhs sanahkt un pehz Taisnibas islihdsi- nahkt un nosazizht to Teesu, kas Mahzitajam un Skohlmeisteram nahkabs. Tas Protokollis kas tohp usnems par to un fur appakscha arri Mahzitajam jaleef saws Wahrds, augstai Basnzas- Pohrsteera- Teesai teef aisfubhts. Kad schi eeksch teem nosubriteem Protokolleem atrohd, ka woi par to Labbibu woi par zittahm Teefa dohdamahm Leetahm, kahda Strihdiba un Starpiba irr starp Muischneekem un Mahzitaju woi Skohlmeisteru, tad schi to ismekle; un fur kas buhtu notizis nepareisi un ne pehz Kahrtas, tur ta to nozell, un to Teesu kas pateefi irr jadohd darbojabs isprast, pehz Genneral- Gubernementes Pawehleschanas no 19ta Aprilla 1768ta Gadda, un pehz schihs Pawehleschanas Upsiprinaschanas kas irr notiffusi zaur Kreewu- Walsis Justiz- Teesu, 1769ta Gadda, 12ta Dezemberä.

Pagasteem pascheem irr lauts to us tahdu Wihs, un pehz Waldischanas- Liffu- meem nosazitu Mahzitaja un Skohlmeistera- Teesu eedalliht sawa starpa, ka pascheem patihkams; bet Pagastu- Teesahm arweenu jaluhfo us to, ka libds ar tahm zittahm Nodohschanahm pee Magasihnes, arridsan schi Teefa, ta ka irr eedallita us katra, teef sanemta un ta ka libds schim wehl preeksch Seemasfwehtkeem Mahzitajam un Skohlmeisteram teef nodohda.

Fur Mahzitajam un Skohlmeisteram arridsan no Muischahm ifgaddus Labbiba nahkabs, tur ar to paleef pa wezzam.

Krohdneeki, Melberi un zitti kahdi Laudis, kas dsihwo us Muischas- Semmi, ifgaddus Labbibas- Weeta Mahzitajam makfa 25 Kappekus Kapparanaudas par ferwi un saweem Behrneem un ne atklaufa ne kahdas Waskineeka- woi zittas Deenas.

Par to, kas Mahzitajeem par katra winnu Ummatu- Darbu wehl nahkabs no Semneekem, tee ne mas ne pahrkahpejami Preekschrafti irr atrohdami tai Genneral- Gubernementes Pawehleschanä no 18ta Dezemberä 1774ta Gadda. Tai Geweschanas Kommissihjei irr jadsennabs us to, ka bes Kaweschanas teef isdabbuhts un isprasts, kas Mahzitajeem un Skohlmeistereem nahkabs ka winna Teefa.

S. 519.

Par to, kas Semneekem jabuhwe un jaapkohpi pee Basnzas, pee Mahzitaja- Muischahm, pee Dseedataju- Draudses- Skohlas- un Rohrtelu- Namneem, pee Kaser- nehm un pee Pastunammeem, schi ta teef listis: Pee Pastunammu Buhweschanas un Upkohpschanas Semneekem ir jadohd un japeewedd us Buhweschanas Weetu wissas Leetas jamakfa wissa Nauda un arri jadohd tee Strahdneeki. Kas pee Pastu- Stat- zijes teef peelists no Muischahm; tas ta paleef ka us Landagu 1802tra Gadda irr no- fazzizhts un arri us preekschu tifs peelists no Muischahm.

To zittu Buhweschanu pehz teef nospreests:

1) Ka wissas tahs preeksch Buhweschanas wajadfigas Leetas, ta ka Balki, Deh- les, Kahrtis, Lattes, Keegeli, Dakini un Kalki us tahm Muischahm teef eedallitas pehz Semmes- Urkleem un teef dohtas no Muischneekem, bes ka Semneekem kas irr jaatlihdsina par to, kaut arridsan Muischai paschai tahdas Leetas ne buhtu. Turpretti Pagastam peenahkabs, schabs Leetas, un arridsan tohs lauschamus Alminaus peewest bes ne kahdas Atlihdsinaschanas. Schi Pee- weschana arri pehz Semmes- Urkleem teef eedallita. Pagastam arri jadohd tee wajadfigi Salni.

2) Ko tee pee Buhweschanas wajadfigi Ummatneeki, Mahlberi, Pohdneeki, Kalleji u. t. j. p. makfa, prohti winnu Usturreschana un Lohne, ta ka arridsan ko Pehrwe, Glahse, Gipte, Krahsnupohdi, Nagli u. t. j. p. makfa, tas wiss us Pussi teef eedallihts un isrehfenehts us Urkleem un us Pussi atkal us Gal- wahm. Kas isnahkt us teem Urkleem, tas teef makfahts no Muischas un kas isnahkt us Galwahm tas teef makfahts no Pagasta.

3) Tee pee tahdahm Buhweschanahm dohdami Strahdneeki teef eedalliti us Gal- wahm un dohti no Pagasta bes nekahdas Atlihdsichanas.

4) Nur Basnizas, kam paschahm Nauda un Manta irr, no jauna irr jabuhwe, tur wifs, kas irr japehrt un jamakfa teef ismakfahts no schahs Basnizas-Naudas, un tad ween, kad ar to ne isteef, tas, kas wehl truhft teef peelifts no Muischahm un Pagasteem, pehz tahm nupatt peeminnetahm Nosazzischanahm un Sedallischanahm.

F. Par Nabbagu = Apkohpfschanu.

S. 520.

Pagasta=Teefai irr jagahda ka Pagasta=Nabbagi teef apkohpti un winnai tadeht jaluhfo us to, ka tas teef padarrihts, kas schihs Apkohpfschanas deht sche teef listis un pawehlehts; prohti:

- 1) Iffkatram Pagastam peenahfahs zif warredamam apkohpt un apgahdaht tohs no sawa Biddus, kas bes sawas paschas Wainas irr paliffuschi par Nabbageem. Ihpaschi Pagastam peenahfahs, Maifi sagahdaht atstahstem Bahrineem un teem, kas Bezuma un Newesselibas un zittas Meesasseites deht, woi tadeht, ka Krohpli irr, ne speh paschi sawu Maifi pelniht un kam arri ne kahdi tuwi un turrigi Naddi, kas winneem warretu palihdscht.
- 2) Scheem Pagastu=Nabbageem un Bahrineem par Labbu no Pagasta=Lahdes teef nemts no tahs Naudas fo labbfirdigi Zilweki no labba Prahta eefsch tahs irr dahwinajuschi. Turflaht katra Pagasta=Teefa sawa Pagasta ifgabbu tanni Swehtdeenâ preefsch Mikkeleem, Dahwanas salassihis no saweem Pagasta=Beedreem.
- 3) Ja ar scho Naudu ne isteef un ja ittin leela Waijadsiba speesch, tad Pagasta=Teefa usaizina sawu Pagastu lai fewischki kahdu Ubbagu Naudu fanefs. Saimneekem un Mentineekem tad irr jadohd pehz Semmes=Wehrtibas, Deenestneekem pehz tahs Rohnes fo dabbu.
- 4) Pagasta=Teefa un Pagasta=Wezzaki kohpâ, farehkena un walda to, kas Nabbageem par Labbu teef eenemts un isdohst.
- 5) Pagasta=Teefai un Pagasta=Wezzakeem arri ta Walta irr, tahdus Pagasta=Laudis, kas zaur Palaischanu un Slinkoschanu irr eekrittuschi Nabbagu Buhshanâ, un kas Pagastam ar sawu Nabbadsibu irr par Gruhtibu, Saimneekam nodohd un ar to farummatees par to, lai tas winnus dsenn pee Darba, ka paschi sawu Maifi warr pelniht.

- 6) Pee tahdeem Pagasta=Bahrineem, par fo Usturru un Audsinaschanu Pagastam irr jagahda, peederr arridsan atrasti Behrni, kurru Wezzaki naw sumami, ne peeauguschi Behrni, kurru Tchwî irr nodohd Rekrushschôs un arridsan tahdi Behrni kam Wezzaki Ubbagôs irr nomirruschi.
- 7) Wissa Deedeleschana teef aisleegta pehz tahm tadeht dohtahm Pawehleschanahm un arri pee Basnizas ne warr ne weenam laut Ubbagôs eet, kam ne irr no sawa Muischas=Waldineeka Npleezinaschana par to, ka winsch pawissam ne warr ne fo eepelnitees.

G. Par ahrprahligu Lauschu Kohpfschanu un par lippigahm Sehrgahm.

S. 521.

Kamehr us Semmehm wehl naw ihpaschi Nammi, fur Pagasta ahrprahligus Laudis un tahdus gruhtus Slimneekus kas gull pee lippigahm Sehrgahm warr peenemt un kohpt; tamehr ifkatram Pagastam peenahfahs pascham us to dohmaht, un palihdschtees, ka tahda Melaine ne uskriht, un, kad fur irr uskrittusi, gahdaht zif warr par to, ka ta ne ispleschahs tahlafi.

H. Par Mehleru un winnu Sezelschanu.

S. 522.

Wisseem Laudin eefsch Pagasta par Utwegglinaschanu, un ka ne buhtu katram pa weenam jamelle, schin kahda Rentas=Weeta, zittam kahds Deenests — zaur fo drihs Staiguli warr gadditees, kas woi pa weenam woi pa Ziltin Weetu mekledami apfahrt wasajahs few un zitteem par Gruhtunu — un arridsan tadeht ka Muischas=Waldineeki un Kungi Mentineekus un waijadsigus Saimneekus, un schee abbi atkal tohs winneem waijadsigus Deenestneekus drihsaki warr dabbuht; wisseem pee weenas Draudses peederredameem Pagasteem kohpâ buhs weenu Mehleru eezelt. Schis teem, kam Rentas=Weetas irr isdohdamas, tapatt ka teem kas tahdas Weetas mefle, Kungeem Saimneekem un Deenestneekem wissas tahdas Simmas warr doht un pehz katra Waijadsibas to usrahdiht, fo katrs mefle.

Schis Usrahditaiz jeb Mehleris:

- 1) Us Draudses-Kungu Konventi teef isdraudsihts stary tahdeem Zilwekeem, kas proht rakstih. Ja Basnizas Dseedataji un Draudses=Skohlmeisteri, irr til

gubri, fa to Mehfleri warr nemt no winneem; tad tam warr notift. Voi tahdam Mehfleram arri kahdu Pohni buhs doht, un zeek, to Draudses-Kungi paschi norunna sawa starpa. Schee arridsann tahdu, kas ne geld ifbrihscham warr nozelt.

- 2) Mehfleris teek noswehrinachts no Draudschu-Teefas Preefschfehdetaja.
- 3) Mehfleram, zil ween warr buht, wajaga dsihwoht tuwu pee Basnizas, un tam wajaga if Sesdeenäs wissu Deenu buht Mahjäs, bet Swehtdeenäs un Swehtfös tiffai trihs Stundas pehz tam kad Basniza pagallam, fa iffursch sinna winnu atrast un to wajadsigu Sinnu dabhuht no winna.
- 4) Pee katra Mehflera buhs buht diwas, no Basnizas-Pohrsteera ar sawu Wahrdu appafsich rakstias Gramatas; fur eefscha winsch pehz ta Munstura G. Latweescha Walloba eeraksta eefsich teem Rubbrihscheem, kas irr bijis pee winna un woi Renti woi Deenestu meflejis. Ta Leelkundu Beedriba jeb Ritter-schapt schahs Schnohra-Gramatas sagahda par sawu Naudu un leek eedrik-feht tohs Rubbrikus, ta fa Mehfleram ne kas naw jamakfa par to.
- 5) Kas Rentesweetu woi isdahwa woi mefle, tas Mehfleram 50 Kappeekus Kapparanaudas makfa; kas woi Deenesti woi Deenestneeku mefle tas 20 Kappeekus makfa par to Gerakstischamu.
- 6) Kas griibb lai winnam fo israksta no schahm Gramatahm, tas makfa Mehfleram 50 Kappeekus Kapparanaudas par katra Bohgenu.
- 7) Mehflers ne drihst ne weenu Deenestneeku woi Rentineeku eeraksticht sawa Gramata, kam no ta Kunga jeb Gruntineeka appafsich fa winsch lihds schin irr dsihwojis naw Sihmete par to, fa winna Rentes- woi Deenesta-Gaddi tad buhs pagallam, kad winsch to Mehfleram irr usdewis.
- 8) Tiflihd fä Gruntineeks sawai isdahwatai Rentesweetai Rentineeku, woi Kungs to mekletu Deenestneeku irr dabhujis, winsch Mehfleram to Sinnu par to dohd, lai winsch to peeraksta sawa Gramata. Kas tahdu Sinnu ne dohd Mehfleram, tam jamakfa 2 Rubbuli Kapparanaudas, kas teek dalliti us Puffi Mehfleram un us Puffi Pagasta-Lahdei par Labbu.
- 9) Basnizas-Pohrsteereem peederr us to luhfoht, fa schahs Schnohra-Gramatas teek turretas pehz Kahrtas un ta fa peenahfahs, tadeht teem buhs daudf-reisi winnus pahrraudsiht.

I. Par Ugguns-Grehku, un par eedeggufcheem Mescheem.

S. 523.

Kad Ugguns fur irr tizzis Walla un kad Meschi eedeggahs, tad wisseem Pagasta-Teefnescheem buhs turp steigtees us Glahbschamu ar wisseem pee Pagasta buhdameem Dsehschanas-Gerohtscheem, un buhs tohs pakuhtratus Pagasta-Laudis flubbinahht us Glahbschamu un luhfoht us to fa teek darrihts pehz scheem Preefsch-raksteem.

- 1) Ugguns-Grehks wissuwairak zeltahs zaur Menokohpschamu un Lauschu leeku Drohschibu. Tapehz Pagasta-Teefahm ar Muichas-Waldineeku Paliga ittin zeets buhs ismekleht, fa un zaur fa Zilweka Waimu ifreis Ugguns irr tizzis Walla un ja tas irr peerahdihts, zaur fa Menokohpschamu arri zittam Skahde irr notiffusi, tad tahds irr japeeturr, tam to peedarritu Skahdi atlihdsinahht.
- 2) Pee katra Pagasta us if peezahm Mahjahm buhs buht diwi Ugguns-Espaini, un us katra Mahju weens Ugguns-Keksis diwas lihds trihs Affis garsch, weena Dsehschanas Slohta un weens ahra pakahris flappejams Galbs.
- 3) Kad kahda Mahja jeb Istaba Ugguns teek Walla, tad buhs tuhda lin bifti ussift un flaudseht us to flappejamu Galdu, lai Mahburgi zaur to ne ween dabbu sinnaht, fa Ugguns fur irr tizzis Walla, bet lai arridsan zaur to Skannu warr nomanniht to Weetu fur ta Melaine irr. Wisseem zitteem Mahjas-Laudim tschafli buhs aistwehrt ne ween Durwis un Kohgus, bet arridsan wissus zittus Zaurunus, lai ne kahds zauri welkams Wehsich ne zeltahs un lai tas Ugguns taptu apstahpehts pascha Sahkuma.
- 4) Kad zaur to Skann-Galdu ta Sasaukschanas Sinna irr dohta un tas Ugguns eeraudsihts; tad wisseem Saimneekem un Rentineekem ar teem Dsehschanas Gerohtscheem un ar Treppem jasteidsahs us to Ugguns-Weetu. Winna Kalpeem ar Uhdni braukschus irr jadohdahs pakkal un wisseem kohpa irr jadarbojahs fa to Ugguni warr apdseht.
- 5) Weens no teem Pagasta-Teefnescheem scho Dsehschanas-Darbu usluhfo un flubbina, un ifkatram peenahfahs winnam paklausht. Bes winna Lauschanas ne buhs nopleht ne kahdu Gku. Winnam arridsan buhs tuhda lin to Sinnu par tahdu Melaimi aistsuhtit us Muichu. Tas pats arridsan tahs glahbtas Leetas leek fanest weena Weeta, winsch tahs peeluhfo un gahda, fa ne teek sagtas.

6) Wisseem Laubim, kas irr fläht pee kahda Ugguns-Grehka, peenahkabs palihdsi-gas Rohkas fläht list us Glahbschanu. Ja Uhdens peetruhtst Zahlumä deht, woi ja naw ganna Paliga zittas kahdas Wainas pehz; tad tas flähtbuhdams Pagasta-Zeefaswihrs atkal leef flaudseht us to klappejamu Skanngalda; un kad to dsird, tad arri wissahm Sainneezehm ar zittahm peeauguschahm Seewisch-fahm jafastreen pee Glahbschanas. Bet kas woi pawissam ne nahk Paligä, woi fläht buhdams ne glahbj un ne palihds, teef strahpehts.

7) Ja tahs Weetas deht fur tas Ugguns-Grehks irr, waijadsetu kahbus pa Weh-jam un tuwu fläht buhdamus Zuntus nopleht; tad pee gruhstas Altbildeschanas ne weenam ne buhs pretti turretees.

8) Nahburgu-Muischahm arri peenahkabs, zitta zittai eet Paligä, kad Ugguns-Grehks zellahs.

9) Bes tam wehl Muischas-Waldineekam un Semmes-Pollizeiei irr jaluhko us to, ka jaunas Ehkas tä teef ustaisitas, Smehtdes tä teef zeltas, Krahfni un Skursteni arweenu tä teef islahpiti, ka arweenu masak irr jabihstabs no Pohsta un Melaines zaur Ugguni.

10) Kad kahda Muischä Ugguns-Grehks zellahs, tad teem Muischas-Semneekam woi teem no zittahm Muischahm, kas tuwaki fläht dsihwo turp janosteidjabs ar wisseem Dsehschanas-Gerohtscheem un jaglahbj un japalihds, tä ka winneem teef pawehlehts. Pagasta-Zeefai kas fläht irr, arri tahs glahbtas Muischas-Mantas jauswakte.

11) Kad Meschi, Kruhmi woi Silles eedeggabs, woi zaur Zilweka Neapkohpschanu un leeku Drohschibu ar Ugguni woi zaur zittu kahdu Notikkumu; tad teem fläht-dsihwodameem Semneekam, tif labbi swescheem ka pascha Laubim buhs eet Paligä ar Zirwin un Schippelchm, un darbotees, woi ne warretu isfargahk ka Ugguns tahlaki ne isplechabs un tadeht buhs Grahwjus israkt un Carrus un Rohfus nozirft un noruhmeht.

K. Par Lohpu- un Sirgu-Sehrgahm.

S. 524.

Tif driht ka Lohpu- woi Sirgu-Sehrga kahda Weetä rahdabs, Pagasta-Zeefai peenahkabs Sinnu par to doht Muischas-Waldineekam, kas atkal sawai Bruggumei-tera-Zeefai Sinnu aislaisch. Bes tam wehl jaleek wehrä schee Preekschrafsii:

1) Wisseem, kas Pollizeies-Zeetas walda irr jaluhko us to, ka ne kahdi Lohpi nei Sirgi no tahdahm Weetahm fur Sehrga irr teef pirkti un pahrdohiti un zaur to ta Sehrga tahlaki isplechabs. Kas tam darra pretti un zaur tahdu sawu Nepaflausichanu to Melaimi zitteem uslaisch, tam par Strahpi irr jamakfa eefsch Pagasta-Lahdes weens Rudsu puhrs woi tif daubf Naudas, ka Puhrs Rudsu makfa, un bes tam tahds wehl teef pahrmahzihts ar gruhstu Pollizeies-Strahpi.

2) Ja abbeem, tam Pahrdewejam un tam Pirzejam irr bijis sinmans, winnam kas pahrdewe ka tee pahrdohiti Lohpi irr dsikti no fehrdsigas Weetas, un schim kas winnus pretti nehme, ka tee nahze no tahdas Weetas; tad abbeem jazeesch ta patti Strahpe. Bet ja tam Pirzejam ne irr bijis sinmans, ka tee Lohpi irr nahkuschi no fehrdsigas Weetas, un ja tahds pirkts Lohps nosprahgst; tad Pahrdewejam buhs to Naudu atdoht Pirzejam.

3) To Strahpi, kas appaksch I irr nosazzita, buhs arridsan zeest
a) tee kas apfirguschus Lohpus ne atschfirt no weffeleem un zaur to paleef wainigi ka ta Sehrga peelihp;

b) tee, kas nosprahguschus Lohpus woi Sirgus ne tuhbalin eerohk Semmē tahdä Bedrē, kas, ja mas 5 Pehbus irr dsilla un tahdä Weetä, fur ne kahdas Gannibas naw;

c) tee, kas zaur Sehrgu krittuschus Lohpus un Sirgus nodihra;

d) tee, kas apfirguschus Lohpus kam jau lippiga Sehrga irr, dsenn Laufä un us Gannibahm tohs fläht laisch zittu Semneeku Lohpeem;

e) tee, kas kaschkainu Sirgu ar zitteem Sirgeem laisch kohpā un ne gahda, ka tas kaschkains Sirgs teef isahrstehts;

f) tee, kas Pagasta-Zeefai Sinnu ne dohd tif driht, ka lippiga Sehrga fur eefsch Pagasta tohp mannita.

Peelikkums, par Krohgeem un Iskrohgeschanu.

S. 525.

Muischas-Waldineekam un Pagasta-Zeefai peenahkabs, Kruhgu- un Iskrohgeschanas pehz, pakkal luhkoht, ka teef darrihts pehz scheem Preekschrafssteem.

1) Muischas-Waldineekam irr jaluhko us to ka neweens kam tahda Walta ne peederr, Iskrohgu ustaisa un iskrohge woi us sawu, woi us zitta Wahrdu.

2) Pagasta=Teefa usluhfo, ka Zeltugahjeem (Zella=Laudim) jeb Reifneefeeem ween un ne weenam zittam Naktisruhme Krohgds teef dohta un ka tee ne paleef par Plihteschanas un Meschlihtibas=Skohlahm. Tadehl Krohdsineefeeem jaatbild par to, kad zaur winnu Wainu woi kahda nepeederriga Dsihwoschana zellahs woi kad winni tahdus Laudis, kas isleekahs buht blehdigi Laudis, ne fanemim un Muischas=Waldineefam nodohd. Ja irr wajjadsigs, tad wisseem zitteem Laudim, kas tanni Brihdi irr Krohgä, buhs Krohdsineefam palihdseht, tahdus Zilwekus fanemt.

3) Krohdsineefeeem irr jagahda par to, ka Zeltugahjei un Reismanni labbi teef apfohpti, ka wissu kas winneem wajjaga dabhu, un ka tee warr buht drohschi, ka winneem ne kahda Skahde ne notiks un pawissam, ka zaur Ugguni ne nahks Skahde. Ja Krohdsineefam warr parahdiht ka winsch tihscha Prastä ne irr behdajees par wissu to; tad winsch pehz Teefas=Likkumeem teef strahpehts.

4) Kad Krohdsineefeeem fo dohd glabbah; tad winnam irr jaatbild par to.

5) Kad pa Zeltu eedami woi braufdami Semneefi woi arridsan zitti Reifneefi zaur Ugguni eefsch Krohgeem Skahdi darra; tad teem Wainigeem tas irr jaatlihdina, zeef ween to warr peedsiht no winnu Mantahm.

6) Kas Krohdsineefus fehst kad tee to darra kas winneem irr pawehlehts, woi kas us kaut kahdu Wihti winneem pahraf darra, un winnus ne klausä kad winni us to stahw, kas irr wajjadsigs gohdigas Dsihwoschanas un Meera pehz; tas, ja teef fuhdsehts, tohp strahpehts pehz tam, ka buhs pelnijis.

7) Krohdsineefi, kas Wiltibu ar Krohga Prezehm darra, un tadehl teef usfuhdseti no Muischas=Waldineefä, teef strahpeti ar Meefas=Strahpi, pehz tam, ka winni woi wairaf woi masaf tahs Krohgaprezes irr fassahdejusch.

D h t r a N o d a k k a.

Par tahdahm Pahrfahpschanahm, kas eet prett Pollizeies=Likkumeem.

A. Par tahdahm Pahrfahpschanahm kas irr pretti Semmes=Meeram un drohschai un peenahkamai Dsihwoschanai.

S. 526.

Kas kahdu no Teefahm pasluddinatu Pawehleschanu faplehsch, woi flehpi, woi zaur winnas wiltigu Zilischanu Sajuschanu un Dumpi zelt; tas pehz tam, ka winna Pahrfahpschana israhdissees tiks strahpehts, woi gruhstafi woi weeglafi.

S. 527.

Kas Semmes=Likkumus im Pawehleschanas nizzina jeb apfneji, kas Nemeeru un Kurneschanu prett Waldischanu mekle fazelt; tam buhs flucht fanemtän un nosuhstitam us Bruggumeistera=Teefu, lai ta ar winnu darra, ka irr jadarra pehz Teefas=Likkumeem.

S. 528.

Ja kas eedrohschinajahs bes Waldischanas Labpatifschanas kahdu Lauschu Pulku fabeedroht eefsch kahdas Beedribas; tad ar faweem Lihdsinnatneefeeem tohp strahpehts pehz tam, ka irr pelnijusch, un ta Beedriba patti isnihst.

S. 529.

Tahm Pollizeies=Teefahm un teem, kas stahw Pollizeies Amnatds, irr jagahda, ka Pagasta=Laudis ne fanahf un ne fassreen patgalwigi un teem Likkumeem pretti, kad winneem ne irr pawehlehts. Dumpineefi woi flucht strahpeti pehz Pollizeies=Likkumeem, ta ka irr pelnijusch, woi nosuhstiti us ta Aprinka Bruggumeisteru=Teefu.

S. 530.

Katra Nepaklausichana prett Pagasta=Teefahm un Muischas=Waldineefam ta ka arridsan prett augstas Waldischanas Pawehleschanahm teef strahpeti pehz Nopelnuma, un ja tas Pahrfahpeis buhtu pelnijis leelaku Strahpi, ne ka Pagasta=Teefa warr nospreest, tad tahds irr aissuhstams us Draudschu=Teefu.

S. 531.

Kas, kad Ugguns=Grehfs fur irr tizzis Wallä, israhdahs kuhtrs pee Glahbschanas, woi pawissam fawu Glahbschanu leeds; tas teef strahpehts pehz tam, ka irr pelnijis.

S. 532.

Wissas wissaugstas Pawehleschanas, kas irr dohtas deht isbehguschu Saldatu Elehpschanas un deht tahdu Lauschu Elehpschanas kam Paschportes ne irr, paleef fawä wezzä Spehka. Wet ja tas, kas Zilweku bes Paschportes turreja, pats to darra sinnamir; tad tahdam ta Strahpe teef atlaista.

S. 533.

Kad kahds Pagasta=Zilweks woi noht paleef pahri pahr to eefsch winna Paschportes noliftu Laifu, woi pawissam aiseet bes Paschportes; tad winsch teef strahpehts pehz tam ka ta Leeta rahdissees pee Zismelleschanas.

S. 534.

Drandschu-Zeefai peederr to ischfirt, woi Pagasta-Zeefa kam pahraf irr darrijusi ar fawu Warru.

S. 535.

Ja kas Waldischanat garram eedams patš atreebjahs un patš sew Zeefu nemm, kas winnam ne peederr, tà fà, kad kas fawu Parradneefu patš isfihla (luhfo S. 544); tad tahds teef strahpehts ar Pollizeies-Strahpehm, ja winsch tik ween un ne arri wehl zittu kahdu Warrasdarbu flahf irr darrijis.

S. 536.

Kas Raundarritajus flehpi tihschâ Prahtâ, woi winneem palihds pee Zspruhf-schanas, tam buhs fluhf strahpetam.

S. 537.

Kad kas kahdu Nestanti jeb Zeetumneefu taifa waktâ, woi tam pee Zspruhf-schanas palihds, woi kad kas tahdu Zeetumneefu, kas winnam bija pawehlehts, leef ismukt; tad tahds tohp nodohts Bruggumeistera-Zeefai. Bet kas Zeetumu uslausch, woi us zittu Wihfi kahdu Zeetumneefu atswabbina ar Warru; tas fà Warrasdarbadarritais teef nodohts tahm Zeefahm, kas Kalladarbus isteefa.

S. 538.

Zeetumneefu, kas irr ispruzzis no Zeetuma, buhs atkal fanemt un eelift Zeetumâ, un pee Noteefaschanas par winna Noseegumu, winsch zaur to Nisbehgchanu leelafu Strahpi dabbuhs.

S. 539.

Kas eedroschinajahs Zeefneschus woi tohs pee Zeefahm peederredamus Skrihwes-rus zaur Naudu nopirft un zaur Dahwanahm apmahniht; tam tapatt fà teem, kas tahdas Dahwanas irr pretti nehmuschi, buhs tapt nodohtam tahm Zeefahm, kas Kalladarbus isteefa.

B. Par Apgrehkoschanahm prett Zizzibasdraudsehm un Basnizahm.

S. 540.

Kas eedroschinajahs Basnizâs to Deewakalposchanu fajaukt un kas tadeht, fâ-mehr wehl Deewawahrdi teef turreti, fahf runnaht pilnâ Balfi, smeet, brehtf un Trohkfni zelt, tahdu buhs iswest no Basnizas, zeeti fanemt un strahpeht tà fà tee Bas-

nizas = un Pollizeies-Likkumi to pawehl; un ja waijadsigs, winnu buhs aisfuhtht us paschahm tahm Zeefahm kas Kalladarbus isteefa, lai tahs winna Noseegumu ismekle un nostrahpe.

S. 541.

Kas tahdâs Weetâs, fur dauds Laudis fanahf, ohtram winna Zizzibu pahrmett un winnam Kildas zelt; tas taps bahrgi norahfs un ja tas ne palihdsch, tad tahds fluhs zeetaki pahrmahzihts no Pollizeies.

S. 542.

Tahdeem, kas darbojahs ar wissadahm Blehnahm un kas leelijahs, fâ teem effoht fawadi Spehti, un fâ tee effoht Sihlneefi, Burwji, Manturazzeji u. t. j. p.; wisseem tahdeem tahdus aplamus Darbus un tahdu Leelischanu bahrgi buhs aisleegt un Pollizeies-Waldischanahm peederr tahdus Blehschus labbi usluhfoht, un ja tee ne atgree-schahs no faweem aplameem Darbeem un fawas Neprahftibas; tad tee irr fanemmami un nosuhthjani us ta Aprinka Bruggumeistera-Zeefu, lai ta ar winneem darra pehz Zeefas-Likkumeem.

S. 543.

Ja kas usnemmahs kahdu fweeschu pahrgrohsitu Zizzibu eezelt, un ne klaufa Pollizeies-Waldischanai, kas winnu gribb atgreeft no winna neprahftigas Apnemfchanas; tad tahds irr zeeti fanemmams un nosuhthjans us to Bruggumeistera-Zeefu, kas irr tanni Aprinki.

Trefcha Modalka.

Par tahdahm Pahrfahpschanahm, prett Pollizeies-Likkumeem, kas wairaf fleppeni notest.

A. Par tahdahm Pahrfahpschanahm, kas eet prett Zilweku droh-schu Dsihwoschanu un prett teem Pollizeies-Likkumeem, kas irr dohti deht Dsihwibas un Wesselibas.

S. 544.

Wissa Patwarra irr aisleegta, jo Neweenam nam lants (l. S. 535) pascham sew to Zeefu nest, bet winnam buhs pee-eet pee teem, kas zaur Likkumeem irr eezelti un apstiprinati par Zeefnescheem. Kad tadeht jeb kahdam Zilwekam woi kas no winna Mantahm teef nemts ar Warru, woi kad winnu paschu aisteef; tad winnam ween

irr lauts, tik dauds pretti turretees, fà irr waijadsigs, tahdas winnam braubedamas Breesmas nowehrst no fewis; bet ne weenam naw lauts, masaku Warrasdarbu aisdihst ar leelaku Warru bes Mehra un bes Galla. Tapehz arri ne weenam ne buhs Teefahm garram eet, faut arridsan leelaka Uskaweschana warretu buht kaitiga, tà fà, kad kas fawu nosagtu Sirgu woi zittu kahdu Lohpu pee zitteem fvescheem ne usfizzameem woi zauri braufdameem Laudim useet; tad, ja winsch to teescham pasihst par fawu, winnam gan irr lauts, to apturreht, bet winnam buhs to apturretu Sirgu woi Lohpu tuhda lin nowest pee ta tuwaka Muishas-Waldineeka, un wissuwehlaki eefsch trim Deenahm pee tahs tuwakas Draudschu-Teefas, fà lai schi, kamehr ta Zsteefaschana par to buhs iswesta lihds Gallam, nospreesch: woi fà tam, pee kam tas Sirgs irr atrasts buhs Galwineeku usrahdiht, woi arridsan fà buhs to Sirgu tam, kas pehz to melle, isdoht. Ja kas pretti turrahs tam, kas to Leetu apturr fà fawu, tad teem, kas irr Tumuna, buhs winnam eet Paligà, ja winsch tohs usazina us Paligu.

S. 545.

Wasatneekus, Ubbagus, Parradneekus kas flehpjabs, Blehdneekus, un tahbus kas taifahs us leelahm Blehdibahm; ikfursch warr fagrahbt un nodoht tai Teesai, kas winnam irr ta tuwaka.

Bet ja kas bes tam, zittu Zilweku Brihwibu un meerigu Dsihwoschannu aisteek, winnu fanemm, fur eefsch u. t. j. p. tad tahdam buhs Pollizeies-Strahpi iszeest pehz tam fà winna Grehfs woi irr leelaks woi masaks, un winnam buhs wehl wissu Skahdi atlihdsinaht tam, fo winsch tà irr aistizis.

S. 546.

Tahdi Zilweki, kas eefsch diweem Mehnescheem ne irr usnehmuschi nei kahdu Nenti nei arridsan kahdu Deenestu un kas ne warr parahdiht, fà winni usturrahs tà fà peenahkabs un fà Riffunneem naw pretti, tee tahdi irr jasanemm no Pagasta-Teefas un irr jaaisfubta us to Draudschu-Teefu appafsch fà winni peederr. Ja Draudschu-Teefa zaur dsittaku Zimeleschanu irr pahrleezinata, fà winni irr Wasatneeki, kas bes Darba apfahrt wasajabs; tad ta winnus leek aiswest us ta Aprinka Brugguneistera-Teefu, woi ja appafsch Rahtes-Muishahm peederr us Pilssehtas Pollizeiji, lai tahs winnus nodoht Nekruhshöds Pagastam par Labbu ja irr derrigi, un ja tee ne derr, lai augstam Krohnim winnus nodoht, fà tas ar winneem darra fà patihkams.

S. 547.

Kaufchanas, fur ne weens ne irr tappis eewainohts; teef sohditas pehz Pollizeies-Riffunneem. Bet ja ta Kaufchana woi Gewainoschana irr tahda, fà tas sakauts Zil-

weks warr buht nelainigs woi pee fawas Wesselibas, woi pee kahda no faweem Meefas-Lohzeleem; tad tas kas winnu sakahwe irr nodohdams tahm Teefahm, kas Kasladarbus isteefa.

S. 548.

Kad kas eelauschabs eefsch zitta Zilweka Namna, Dsihwokka woi Kohrtela, bes fà winnam tahda Walla; tad winnam par to ta Strahpe irr jazeesch, fo winsch irr pelnijis. Tam, kam eefsch fawas Mahjas jeb Kohrtela tahds Warradarbs teef padarrihts; tam tad tà Mahjas-Warra peederr t. i. winnam wiss ne warr aisleegt, tahdai Gelauschana eefsch winna dsihwojamas Weetas pretti turretees ar waijadsigu Spehku, un ja waijaga fawas Mahjas-Laudis un Mahburgus faukt Paligà. Bet tiffai lai winsch pee tahdas Prettiturreschanas pahrafi ne darra pahr to, kas pehz S. 544 irr lauts; zittadi winsch pats eefriht eefsch peenahkamas Strahpes.

S. 549.

Bes Muishas Kunga ihpafschas Palauschanas ne weenam no Pagasta-Laudim ne buhs schaujanus Gerohschus turreht fawà Mahja neds tohs nest pee ferwin. Kas par scho Misleegschannu ne behda, tam tahdi Gerohtschi teef nonemti un pahrdohhti Pagasta-Lahdei par labbu, un wehl wirsu winnam arridsan Pollizeies Strahpe irr jazeesch. Kam ne irr aisleegts tahbus Gerohschus turreht, bet kas ar teem ne apdohmigi dsihwodams zittu Zilweku eewaino woi zittadi irr wainigs, fà ar tahdam bailigahm Teetahm kahda Melaine noteek, tam buhs to padarritu Skahdi atlihdsinaht un wehl turflaht kluht strahpetam no Pollizeies. Ja tam, zaur fo tahde Skahde noteek, bija aisleegts, tahbus Gerohschus turreht; tad tas neween pasaude to Gerohzi, bet winnam arridsan buhs atlihdsinaht to Skahdi un iszeest to leelaku Strahpi, fo Pollizeies-Waldischana warr nospreest.

S. 550.

Ja kas kahdu Zilweku warreja isglahbt no Elepfawu un Laupitaju-Kohfahm, no Slihschanas un no zittahm Breesmahm, bes fà winnam pascham zaur to kahda leela Melaine rahditohs, bet tas to ne buhtu darrijs; tad winna Zeetfirdiba un neschehligs Prahts taps pasluddinahts un winsch pats strahpehts pehz tam, fà ta Leeta rahdisees pee Zimeleschanas.

S. 551.

Katram Zilwekam peenahkabs Slihschus iswilft no Uhdena, zaur Zwaifeem apflahpuschus Zilwekus isnest ahra, tahbus kas irr palahruschees nogreest un bes

wiffas Uskawefchanas Glahbschanu un Paligu mekleht. Kas leedsahs scho wisseem Zilwekeem peenahkamu Miblestibas = Darbu darriht, tas teef strahpehts no Pollizeies ta ka irr pelnijis. Kam irr sinnam, ka nelaulatas Seewischkas sawu Grähtneezibu flehpi un kas to ne darra sinnamu Pagasta = Teesai, tas teef strahpehts pehz Pollizeies Liffumeem.

S. 552.

Kas to ne melle, ka ahrprahgtigi Laudis teef paglabhati, un kas ja irr waijadfigs winnus ne nowedd pee Teefas, teef strahpehts pehz Pollizeies = Liffumeem.

S. 553.

Neweenam Semneekam naw lauts, Swehrus turreht, ta ka Lahfschus, Wilkus, un zittus. Ja winsch tomehr to darra, tad buhs tohs Swehrus nokaut un winnu Ahdas pahrdohd tam Pagastam par Labbu, pee ka tas peederr kas Teesai to Pahrkaphpeju irr peerahdijis, un schim Pollizeies = Strahpe teef uslikta. Ja tahdi Swehri kam Skahdi irr darrijuschi; tad tam kas winnus turreja buhs arri to atlihdsinaht.

S. 554.

Kas tahdus Mahjas = Lohpus turr kam nifna Dabba irr, un kas, kad winsch to manna, ne gahda wissu Skahdi nowehrft; tam buhs wissu Skahdi kas zaur to noteef neween atlihdsinaht, bet par Strahpi arri 1 Rubbulu Kappara = Naudas makfahd eefsch Pagasta = Lahdes.

S. 555.

Kas tohs Pollizeies = Liffumus, kas traffu Sunnu deht irr dohti, ne behda; tas taps strahpehts no Pollizeies.

S. 556.

Kas Sunnus usrihd us Zilwekeem, tam buhs tahdu Strahpi dabbuht kahdu buhs pelnijis.

S. 557.

Kas zaur ahtru Braufschanu woi Zahschanu kahdu Zilweku eewaino, tam irr jaismakfa Dseedeschanas = Nauda un turklaht tam wehl jazeesch 2 Rubbuli Kappara = Naudas kas makfajami eefsch ta Gewainota Pagasta = Lahdes.

S. 558.

Kas ohtram Zilwekam eet wirsu ar nahwigeem Draudeem; tas ne ween teef strahpehts, bet arridsan, ja irr waijadfigs, nodohs appaksch Pollizeies = Sargaschanas.

S. 559.

Kas ehdamas un dserramas Leetas wiltigi fajauz; tam schahs Leetas teef nonemtas un pahrdohdas Pagasta = Lahdei par Labbu. Bet kas turr un pahrdohd tahdas ehdamas un dserramas Leetas, kas Zilweku = Wesselibai irr kaitigas; tee friht eefsch Pollizeies = Strahpes.

S. 560.

Kas ne irr paklausigs teem Pollizeies Liffumeem, kas irr dohti us to, ka warr isfargatees no lihpanahm Sehrgahm, ta ka no Bakkeh u. t. j. p.; tas irr strahpejams pehz tam, ka winsch woi wairak woi masak irr apwainojees.

B. Par tahdahm Pahrkaphpschanahm kas eet prett teem Liffumeem kas irr dohti deht drohschas Mantasturrefchanas.

S. 561.

Katra Skahde, kas kam eefsch Pagasta teef darrita pee winna Mantahm, woi tas nu buhtu notizzis tihfschi woi netihfschi; zif ween warr buht irr jaatlihdsina no ta, kas to Skahdi irr padarrijis un turklaht tam arri wehl zittu peenahkamu Strahpi warr uslikft.

S. 562.

Ikfats, kas wiltigi fo darra, zaur fo zittam kahda Skahde pee winna Mantahm noteef; teef strahpehts pehz Teefas = Liffumeem, un tam arridsan irr jaatlihdsina wissa Skahde, ja tahdu buhtu padarrijis.

S. 563.

Kad kas sawus Lohpus, Sirgus, Zuhkas un zittus Lohpus, kas Skahdi darra, uslaisch woi usdsenn us zitta Zilweka Labbibu, us zitta Zilweka Plawahm un Gannibahm, woi arridsan, kad kas pee Sagschanas teef nokerts; tad tam, kam ta Skahde noteef, ta Walta irr, to peelaistu Lohpu kihlaht un to nokertu Sagli faseet; jo zaur tahdu Apzeetinaschanu ween tas, kam ta Skahde irr notiffusi, warr parahdiht to, kas winnam Skahdi darrija. Kam us tahdu Wihsi kahds Lohps teef apkihlahts, tam ne buhs pretti turretees; bet to apkihlatu Leetu ispirft un to padarritu Skahdi aismakfahd. Ja Abbi ne falihgt par to, tad tam Apkihlatam gan lauts, zaur Teesu to Skahdi likt takseereht. Turpretti tam, kas irr nokerts ka ihstais Saglis, ne buhs ween atlihdsinaht to Skahdi, bet arridsan iszeest to Strahpi, fo Teefa winnam usliks pehz tam, ka ta Leeta un winna Nedarbs rahdisees.

S. 564.

Kas Lauka- un Gatwas- jeb Ohbnizes- Wahrtinus irr atwehriß un ne atkal aise-
twehriß, un kas zaur to irr palizzis wainigs, ka Lohpi un Sirgi woi eeffreen eefsch Lab-
bibas, woi isklisht no Mahjahm, woi ka zitta kahda Skahde zaur to noteek pee Lau-
keem un Plawahm; tam arri tas irr jazeesch, ka winsch tohp apfihlahts un tam ta pa-
darrita Skahde jaatlihsina.

S. 565.

Bet tam Apfihlatam par Labbu un lai tas pahrleeku ne zeestu, kad winsch ne ka
ne sinna no tahs Apfihlaschanas, teek pawehlehts: ka tam kas ohtru irr apfihlajis pee-
nahkass, schim tuhdaßin Sinnu par to doht, ja winsch to pasihst, un ja to ne pasihst,
tad winnam buhs bes Kaweschanas Pagasta- Teesai Sinnu par to doht, lai ta treijas
Ewehtdeenäs to pasluddina Basniza un lai ta arridsan to padarritu Skahdi usnemn.
Ja tas apfihlahts Zilweks, pehz tahm Sluddinaschanahm tanni no Teesahm nospreesta
Laika atfauzass, gribbedams sawu apfihlatu Leetu atpirt; tad winnam arri wehl flahst
jamakfa fo Aihlatais, kam peederr to apfihlatu Lohpu usturreht irr isdewis par to.
Ja Abbi ne warr paschi salihgt par to; tad Pagasta- Teesa winnus ischfurr.

Bet ja tas apfihlahts Zilweks ne atfauzass; tad Draudschu- Teesa to apfihlatu
Lohpu woi Leetu pahrdohd zaur Aukzoni woi Uthruhpi un no tahs Naudas, kas nahf,
papreefsch ismakfa tam Aihlatajam sawu Skahdi un Isdewumu; kas tad wehl pahri
paleek teek eelifts Pagasta- Lahde.

S. 566.

Kas Meschös, Gannibäs un Plawäs, woi arridsan us Lauka Ugguni usfurr un
aiseedams to ne isdiesch; teek strahpehts no Pollizeies un ja Skahde irr notikkust; tad
winnam ta arri jaatlihsina zil warredams.

S. 567.

Sagshana, tas irr sweschas Mantas fleppena Panemshana ar to wiltigu Pa-
dohmu to paturrecht, pirmureisi teek strahpeta ar Pollizeies- Strahpehm un ar tahs no-
nemtas Mantas Altdohshanu ja schihs Mantas Wehrtiba ne welf lihs 5 Sudraba Rub-
buleem. Ja ta sagta Manta wairs naw atdabbujama; tad tam Saglim winnas Wehr-
tiba irr janostrahda. Bet kad tas patß Saglis atkal sohlg un kad tahs sagtas Mantas
Wehrtiba pahri pahr 5 Sudraba Rubbuleem welf; tad tahds Saglis teek nodohts tahm
Teesahm kas Rakladarbus isteefa.

S. 568.

Kas Laukus apsohg tapatt ka tas, kas sagdams fur eelauschass, tee teek padohiti
appatsch Rakladarbu Isteeaschanas, kaut arri tahs sagtas Leetas Wehrtiba ne buhtu
bijusi leela.

S. 569.

Kas ar Sagleem fabeedrojass us Sagshanu, tapatt teek strahpehts ka tee Sagli;
bet Elehpejeem un tahdeem kas sinna ja par to un palihdseja, ta Strahpe teek nospreesta
pehz tam, ka winni woi wairaf woi masaf irr wainigi.

S. 570.

Kas sinnadams tihscha Prastia sagtas Leetas pehrf, teek turrehts par tahdu, kas
lihs irr sadfis.

S. 571.

Ja kas Leetas pretti nemn, fo pretti nemt irr tappis aisleegts zaur Sluddina-
shanu, un ja kas Leetas woi pehrf woi Aihlam nemn no tahdeem Laudim, kam tah-
das Leetas pawissam ne warr peederrecht, woi arridsan no tahdeem kas winnas dahwa
par pahrleeku lehtu Naudu, tas arridsan irr strahpejass; jo winnam wajadseja Teesai
tahdus Zilwekus usdohd par tahdeem, par furreem nelabbas Dohmas irr.

S. 572.

Kad Altflehguksalleis bes ta Kunga woi Zilweka Sinnaß, kam ta Altflehga peederr,
to atdarra, woi jaunu Altflegasbehrru pataisa, woi muhkejamu Dselfi neustizsamam
Zilwekam dohd Rohka; tad winnam ne ween ka warredamam buhs atlihsinaht to zaur
winnu notikkuschu Skahdi, bet winsch wehl teek nodohts us Isteeaschanu.

S. 573.

Kas kahdas sweschas Leetas atrohn un tahs Teesai ne usdohd, tam buhs tapß
strahpetam pehz Teesas- Liffumeem un to Skahdi atlihsinaht.

S. 574.

Kad kas pee Pahrdohshanas, Pirkshanas, woi pee zittahm kahdahm Saderre-
shanahm ohtram pahrafi darra un winnu peekrahpi jeb peewilt; tad tahds eefriht
eefsch Pollizeies- Isteeaschanas; un no Teesahm teek strahpehts, ja tahs Leetas Wehr-
tiba pahri pahr 5 Sudraba Rubbuleem welf.

S. 575.

Peekrahpeji un Wiltneeki teek strahpeti tapatt ka Sagli.

S. 576.

Kas kahds sweschu Mantu welf pee sewim ar Patwaru; tad winnam ne ween irr jaatdohd fo winsch us tahdu Wihsi laupidams irr nehmis, bet winnam arri Pollizeies-Strahpe teef uslikta.

S. 577.

Kas zaur Beedinaschanu woi zaur kahdu wiltigu Geteifschanu, ka tam kas peenahfotees, fo ispeesch no zitta kahda Zilweka; tam buhs kluht nostrahpetam pehz tam, ka winsch dauds woi mas irr ispeedis no ohtra.

S. 578.

Ja kas par aisleenetu Naudu leelafus Prazentes jeb Intresses nemm, ne ka Liffumi nowehl; woi ja tam, kas nemm us Parradu jaapsohlahs, to atdohd ar leelafu Mehru woi to atdohd labbafu ne ka winsch irr dabbujis; woi arridsan ja kas sew leef fohliht un nemm Prazentes no Prazentehm, jeb Auglus no Augleem; woi ja tas Parradudeweis Prezzi eedohd Naudas Weeta un tahdu Prezzi pahri pahr winnas Wehrtibu Nauda spreesch; tapatt arri ja tas Parradudeweis wehl ihpaschas Dahwanas jeb Kuffulus leef fohlitees un tahdas arri fanemm; woi ja zits us nahfoscha Ruddena Genahkumu fo aisdoht ar to Norunnaschanu, ka tad tam Parradunehmejam buhs winnam to Prezzi atlaist appasch Wehrtibas; tad wissahm schahdahm tahdahm Norunnaschanahm un Saderreschanahm ne ween buhs buht neleetigahm un buhs isnihft; bet ta turflaht israhdita Auglu Plehschana, ta ka nu winna Teefas preefscha tiks atrasta woi masaka woi leelaka, arridsan tiks strahpeta woi ar Pollizeies-Strahpi woi no Kalladarbu Teefas. Pagasta-Teefai pehz sawa Teefas-Ammata peenahfahs pretti turreetes tahdeem, kas Pagasta-Beedrus applehsch zaur tahdu wiltigu Auglumemschanu.

S. 579.

Wissa Kahrtuspehleschana un wissas Laimesspehles teef aisleegtas, un kas tam pretti darrihs, tas zeefchi tiks strahpehts. Krohdsineeki, kas Kahrtas un Kaulinus turr un dohd us tahdu Spehleschenu, un pee kam Kahrtas teef atrastas, arridsan zeefchi taps nostrahpeti.

S. 580.

Kas tahdeem Zilwekeem, kas wehl irr Behrnufahrt, dohd us Parradu woi arridsan fo pehrf no winneem; tam buhs to pasaudeht fo winsch irr dewis, to atlihdsinaht fo irr pirzis, un turflaht wehl Strahpi dabbuht.

S. 581.

Kas Seemahm fo dohd us Parradu, woi Labbibu pehrf no winnahm, bes winnu Wihru Sinnas; tas neween saude to, fo winsch irr dewis, un tam ne ween jaatlihdsina fo winsch irr pirzis, bet tahds wehl wirsa tiks pahrmahzihts ar Pollizeies-Strahpi. Tapatt arri buhs notift teem kas no neatdalliteem, jebchu peeanguscheem Dehleem fo pehrf, kas winnu Wezzafeem peederr.

S. 582.

Ja kas Munderinus jeb zittas pee Karrabuhfchanas peederredamas Leetas pehrf no Caldateem; tad tas taps strahpehts ta ka tee par wissu Kreewusemmi dohti Teefas-Liffumi to nosakka.

S. 583.

Deenestneeki, kas sawus Kungus jeb Saimneekus peeprahpi, ta ka tee, kas Metaisnibu darra pee ustizzetas Mantas; teef fohditi pehz teem Liffumeem, kas irr dohti dehl Sagschanas.

S. 584.

Deht wiltiga Mehra un Swarra un deht Prezzu wiltigas Sajaukschanas, ka no teef pee Kannapejeem un Linneem, irr jaturrahs pehz teem tadeht dohteem sinnameem Teefas-Liffumeem.

S. 585.

Kas sewim peenemm sweschu winnam ne peederrigu Wahrdu un kas zitta Zilweka Paschporti usrahda par sawu; taps strahpehts, un ja zaur to Skahde buhtu notiffusi, tad tahds Kalladarbu-Teefai taps nodohs, pehz tam, ka ta Skahde bija leelaka woi masaka.

S. 586.

Kas zaur neapdohmigu Dsihwoschanu ar Ugguni irr wainigs pee kahda Ugguns-Grehka; tam ka warredamam buhs atlihdsinaht to Skahdi, un wehl kluht strahpetam, woi wairaf woi masaf pehz tam, ka winsch irr atrasts wainigs.

S. 587.

Ja kas zaur slistu Mahjasfchpschanu, zaur Rihfchanu un Plihteschenu paleef par Nabbagu un ne spehj maffaht; tad tam buhs atstrahdaht to, fo winsch irr palizzis Parrada, un arri wehl zeest tahdu Pollizeies-Strahpi kahdu buhs pelnijis.

S. 588.

Teem kas bes augstu Baldineeku Sinnas apfahrt staiga Dahwanas salassidami, buhs flucht sanemteem un nosubtiteem us Bruggumeisteru = Teesu, lai ta winnus no-
dohd pee Gubernementes Waldischanas.

C. Par tahdahm Pahrkahpfschanahm, kas eet prett Zilweku Gohdu.

S. 589.

Kas, gribbedams fo pelnitees zaur to, ka winsch Nemeeru stary laulateem Drau-
geem, Raddeem, Kungeem un Deenestneekem zett, un tadeht winnus aprunna; tam
buhš flucht strahpetam pehz sawas Sirdsnifnibas, un atlihdsinaht wissu zaur to, warr
buhst, padarritu Skahdi.

S. 590.

Kas ohtru nepateesi apfuhds par tahdu, kas Pollizeies Likkumus effoht pahr-
kapis; tas teef nostrahpehts. Tahds, kas ohtru netaisni usfuhds, itt ka tas Raklu-
darbu buhtu darrijis, tas teef nodohts pats Rakladarbu = Teesai.

S. 591.

Kas zittu apfineij un winnam Gohdu nogreesch woi zaur Mehdischanu, woi zaur
nelabbu Wallobu, woi zaur Megohdaraksteem; tam buhs flucht peespeestam, pehz tam,
ka ta Waina irr, woi to Upsineetu peeluhgt, woi Gohdaleezibu winnam isdohst, woi
appakkal nemt sawu nelabbu Wahrdu; woi arridsan, kad ta Waina irr lee-
laka, tad tahdam buhs flucht strahpetam ar Zeetumu un ar zittahm Meefas = Strah-
pehm.

S. 592.

Ja tas Mehditais pats sawu Rohku leef klast pee ta, fo winsch apfineij; tad
winnam par tahdu Warrasdarbu irr jaiszeesch ta Strahpe, kas stahw us Kaufchanu.

S. 593.

Kas Bandes = Behrneem pahrmett winnu Dsummumu, woi kas zittu isfineij deht
winna Ammata un Darriřchanas; tahdi teef turreti lihds Lammatajeem un teem Lam-
maschanas = Strahpi irr jazeesch.

S. 594.

To paschu Strahpi arridsan tas dabbu, kas apfineetas Seewischkas lamna winnu
Buhřchanas pehz.

D. Par tahdahm Pahrkahpfschanahm kas eet prett gohdigu un kau-
nigu Dsihwoschanu.

S. 595.

Kas irr peedsehrees lihds Neatjehgschanai, un tahds teef atrasts us Gelahm un
Leelzellehm woi us Plazzeem un eefsch Krohgeem; tahdu, kad winsch ne kahdu zittu
Skahdi ne irr darrijis, buhs pahrmahziht woi zeeschaki woi weeglaki, kad atkal irr
atjehdses. Ja tahds irr Kildas zehlis un Lehrumu jeb Trohksni taisijis, woi turklast
wehl kahwees un warr buht zittu Zilweku eewainojis; tad tahdam buhs atlihdsinaht
to padarritu Skahdi un Pollizeies = Strahpi iszeest. Bet ja tahds Peedsehrees buhtu
padarrijis wehl leelaku Blehdibu; tad winsch teef nodohts Rakladarbu = Teesai.

S. 596.

Krohdsineekem irr aisleegts pee 5 Rubbutu Papihru = Naudas Strahpes, Sweht-
deenas, Basnizaslaika Brandwihnu un Allu iskrohgeht.

S. 597.

Seewischkas, kas neschlihti un beskaunigi dsihwo, woi wisseem sinnoht sawu
Gohdu pahrdohd par Naudu; teef strahpetas pehz Pollizeies = Likkumeem, kad winnas
zittu Rahřchanu ne behda.

S. 598.

Pagasta = Teesai pee kurras ta Pollizeies = Waldischana irr, buhs luhfoht us to,
ka Wihriřski un Seewischkas ne eet kohpa pehrtees un tai buhs tohs, kas par to ne
behda strahpeht.

Padohms, ka buhs israudsicht to Kommissihji, kas tohp eezelta us
to, lai tohs jaunus Semneeku = Likkumus eewedd eefsch Widsem-
mes; un ka schai Kommissihjei buhs sawu uswehletu Darbu
isdarriht.

S. 599.

Weenai Kommissihjei buhs tapt eezeltai tai Gubernementes Pilssehta Nihga.
Schi Kommissihje to jaunus Semneeku Buhřchanu eeweddihs eefsch Widsemmes, un
sinnahts un waldis par schahm Leetahm kamehr ta Brihwlaischana gluschi buhs pa-
beigta; tas irr lihds 1832tram Gaddam, fur arridsan schahs Kommissihjes = Darbs
buhř pabeigts. Bet lihds schim Laikam winnas Darbs un Ammats irr: buht Nomohda

un zeeti raubsiht us to, ka wiß kas jadarra, teef darrihts ittín tã kã schinnis jaunds Riffumds irr pawehlehts.

§. 600.

Schi Kommissihje stahw tif ween appafsck Keiserisks Gohdibas; winna tahs winnai nahdamas Pawehleschanas, kas irr appafsckrahtitas ar wißaugstaka Keisera Wahrda, dabbu no paschas Keiserisks Gohdibas un tai pasemmigu Sinnu un Urbildeschanu dohd zaur wißaugstaku Widssemnes Teefas-Leetu Walditaju.

§. 601.

Pee schahs Kommissihjes peederr weens Preekschsehdetais un seschi Affefferi jeb Peefsehdetaji, lihds ar teem waijadsigeem Sekretahreem un Skrihwereem, tã kã ta apstiprinata Teefas-Rulle to israhda eefsch Munstura D.

§. 602.

Widssemnes Gubernators jau zaur sawu Ammatu irr schahs Kommissihjes Preekschsehdetais.

§. 603.

Peefsehdetaji jeb Affefferi pee schahs Kommissihjes irr: Tas Landrahts kas ifmehneschds Ritterschapts-Leetas walda, weens Rahts no Widssemnes Kammeral-Teefas, trihs no Widssemnes Leelfungeem kas irr israudsiti us to, weens no Rihges Rahts-Kungeem, kas arridsan ihpafchi irr israudsihts us to un kas arri irr wißas Widssemnes Pilssehtu-Pahrstahweis.

§. 604.

Tas wißaugstakais Teefas-Leetu Walditais to Rahti no Kammeral-Teefas israuga us scho Darrischanu.

§. 605.

Tee, kas no Leelfungu Pusses teef israudsiti us to, teef noswehrinati pee Gubernementes-Waldischanas, pirms winni sawu Ammatu usfahfufchi.

§. 606.

No katra Widssemnes Aprinka un no Sahmusemmes diwi Leelfungi teef israudsiti, kas nosuhtijami pee tahs Kommissihjes. Winnu pirma Israudsischana noteek lihds ar to pirma Kreisteesas Preekschsehdetaja Israudsischanu us tahdu Wißi, ka katra Widssemnes-Teefa jeb katris Aprinkis weenu Kungu nosakfa par tahdu. Schis tomehr ne teef israudsihts is teem pee Leelfungu Konventes peederredameem Kungeem, bet is teem zitteem Muischneekem no Leelfungu Rahrtas. Us preekschu

ta Israudsischana notifs Landagã, un tanni Starpã no weenas Landagas lihds ohtram, ta notifs tã kã Landagas-Riffumi to nosakfa. No scheem sescheem Teefaskungeem pee tahs Geweschanas-Teefas jeb Kommissihjes, tiffai trihs tur sehdehs un spreedihhs weenã un tai paschã Laikã. Winni apmihjahs eefsch sawa Ammata tã, kã Leelfungu Konventis to nosazzihhs.

§. 607.

Scho sawu Ammatu winni walda lihds tai pirmai nahkamai sinnamai Landagai; fur jauni teef israudsiti winnu Weetã, kad tohs wezzus wairs ne paturr, woi arridsan kad winni paschi ne gribb palift ilgafi.

§. 608.

Tee Kanzleijes-Kungi un Skrihweri, kas irr peenemmami pee schahs Geweschanas-Kommissihjes, teef eezelti no winnas Preekschsehdetaja un peenemti par to Lohni, kas Rulle irr nosazzita.

§. 609.

Tee no Leelfungu Pusses israudsiti Peefsehdetaji, kamehr stahw Ammatã, dabbu 2 Rubbutus un 50 Kappeekus Usturra-Naudas par Deenu, fo Ritterschapts-Kassa teem makfa, un tee arri 4 Pastes-Sirgus dabbu bes Makfas, kad atbrauz un kad aisbrauz.

§. 610.

Kad tas Gubernators zaur kahdahm Teefas preekschã peenemmigahm Aiskawe-schanahm pawissam ne warr buht sawã Preekschsehdetaja Ammatã un ja winna Weetã naw zits kas zaur Keiserisku Gohdibu irr tappis eezelts; tad nahf winna Weetã tas, kas eefsch zittahm Semmes-Waldischanas Leetahm arweenu irr winna Weetneeks, tã kã tee wißfuaugstaki Gubernementes-Waldischanas-Riffumi to preeksch-raksta. Bet kad tas Gubernators us ihfaku Laiku ween teef aiskawehts buht sawã Preekschsehdetaja Ammatã, woi kad zaur zittahm Gubernementes-Darrischanahm ne warr nahft tai nosazzitã Deenã; tad winna Weetã tas Landrahts, kas ifmehneschds Ritterschapts-Leetas walda, irr tas Preekschsehdetais.

§. 611.

Kad tas pee schahs Geweschanas-Kommissihjes peederredams Rahts no Kammeral-Teefas ne warr flahf buht, aiskawehts zaur tahdeem Kawefleem, kas Teefas preekschã irr peenemmami; tad wißaugstais Teefasleetu Walditais zittu no Kammeral-Teefas Kungeem nosuhta winna Weetã.

S. 612.

Kad weenam no teem pee schahs Kommissihjes nosuhiteem Reelfungeem noht japa-
leef us kahdu Laifu, woi arridsan kad winsch pawiffam atkahpjahs un jauns irr ja-
israuga winna Weetâ; tad tiffam, kamehr winsch woi atnahf woi jauns irr israudsihts
winna Weetâ, tas stahw winna Weetâ kas lihds ar winnu tiffe israudsihts no ta pa-
scha Aprinka.

S. 613.

Tee ihsteni pee Geweschanas-Kommissihjes peederredami Affefferi, tikpatt kâ winnu
Weetneeki, ne drihtst atstahtes no sawa Almmata, pirms tee winnu Weetâ eezelti
jauni Beedri sawu Darbu irr usfahfushi.

S. 614.

Tam Kommissihjes Preekschfehdetajam ta Watta irr, tohs Affefferus kâ arridsan
tohs Kangleies-Kungus un Strihwerus, kad luhdsahs, atlaist us 28 Deenahm.

S. 615.

Teem Kommissihjes-Beedreem irr weenadas Wattas un winneem wisseem arridsan
weenadi peenahfahs sawu Darbu un Almmatu apfohpt.

Kas tai Kommissihjei peenahfahs darriht.

S. 616.

Tahs Geweschanas-Kommissihjes Darbs irr schis, prohti tai irr jaluhfu us to,
ka wissi Widsemnes Semneeki teef atlaisti brihwi un ka winni tahs teem schelligi eedoh-
tas Wattas arridsan dabdu, pehz teem Preekschrafsteem kas atrohnami tannis no Rei-
serifkas Gohdibas apstiprinatôs Semneeku Likkumôs. Schi Kommissihje ar to
winmai peeliftu Warru tik labbi Muischneekem buhs par Patwehrumu, kâ arridsan
buhs par Apgahdaschanu, ka Weers un kahrtiga Dsihwoschana eefsch Gubbernementes
ne teef fajaufta, bet usturreta.

S. 617.

Ka nu to wissulabbaki warretu isdarriht, ta Geweschanas-Kommissihje:

Pirmâ Kahrtâ gahdahs un pawehlehs, ka tee jauni Likkumi eefsch Patweeschu un
Jggaunu Walldas teef sluddinati un ka itt ihpafchi tee Semneeki pilnigu un
labbu Sapraschanu par scheem Likkumeem warr dabbut.

Dhtrâ Kahrtâ winna pawehlehs tahm daschadahm Teefahm, lai tahs winmai
Einmu dohd par to, ka tahs us Brihwolaischanu dohtas Pawehleschanas teef

isdarritas; un pehz schahs Einnas winna tahbus kas irr pakuhtri usskubbinahs
darriht pehz winneem, un tahbus kas teem ne gribb paklaufiht sawalbihs.

Treschâ Kahrtâ winna aisgreesihs wissu, kas tai jaunas Buhfchanas Gewescha-
nai irr pretti un to aisfawe, un fo ne warreja papreeksch redjeht un sinnaht.

Zettortâ Kahrtâ winna luhfahs us to, ka teem preekschrafsteem Jsteefascha-
nas Likkumeem teef paklaufihts, tik labbi no teem kas suhdahs, kâ arri no
tahm Teefahm, kas tahs Suhdsibas isfchirr; un ka tadeht neweena no tahm
augstakahm Teefahm eefsch Strihdibas-Leetahm fo nospreech, kad schi Leeta
ne papreeksch irr bijusi eefuhdseta pee semnakas Teefas un no schahs irr tappust
ismekleta. Kad tapehz par to, ka tâ naw notizzis, taptu suhdsehts; tad winmai
peenahfahs, ne ween tahs wajadfigas Pawehleschanas par to doht, bet arridsan
atrahdiht no sewis tahbus Suhdsetajus, kas tahm eezeltahm Teefahm garram
eedami fo gribb eefuhdscht pee paschas Kommissihjes, un tohs peetturreht, dar-
riht pehz Likkumu Preekschrafsteem.

Peehtâ Kahrtâ winna pretti nems, tâ kâ S. 42trâ irr nosazzihts tahs Einnas fo
winna dabdu no tahdeem Jschfchrejeem, kam buhs ismekleht kahdu Rohbe-
schu-Strihdibu starp kahdas Krohna un kahdas Muischneeka Muischas; un ja
winnu Padohmi ne faetohs, tad ta Kommissihje kâ augstakais Jschfchreis
par to nospreedihs, tâ kâ par scho Nospreechanu wairs ne warr augstaku
Teefu mekleht.

Sestâ Kahrtâ un beidscht, winna pahrluhfahs un apstiprinahs tohs no Mehrischa-
nas-Teefas israfstittas Waffu- jeb Klausfchanas-Grahmatas, tomehr bes
ka ta Mehrischanu patti winmai buhtu japahrluhfo no jauna. Ta Kommissihje
schahs Waffu-Grahmatas wissaugstakam Teefas-Leetu Walditajam leef
preekschâ, lai tas sawu Wahrdu winnahm appafschâ raksta un tahs apseegle,
un kad wehl tahs Kommissihjes Preekschfehdehtais un tas Landrahts, kas ifneh-
neschôs Ritterschaps-Leetas walda sawus Wahrbus arri irr peeliffufchi tur-
flaht; tad schahs Grahmatas no Kommissihjes irr jasuhtha appakkal us Meh-
rischanas-Teefu, lai schi tahs isdalka. Pee Krohna-Muischu Waffas-Grah-
matahm tas pee Kommissihjes buhdams Kammeralteefas-Nahts Landrahta
Weetâ sawu Wahrdu raksta appafschâ, un pee Nahtes- un Pilssehtas Mu-
schahm tas pee Kommissihjes sehdedams Nihges Nahtes-Kungs tapatt darra.

S. 618.

Kad nu tai Gewefchanas-Kommiſſijhei peenahkäs gahdaht par to, fa tee Semneeku Liffumüs dohti Preeſſchraſti taiſni un pilnigi teef iſdarriti; tad winnai it ihpaſchi arri irr jadſennahs pehz tam, fa winna patti ſchohs Liffumüs ſkaidri iſpraſtu, un fa arridsan zaur peederrigahm Sluddinaſchanahm nowehrſtu wiſſu Neſapraſchanu un Sajauſſchanu, kas kauftur warretu atraſtees. Tomehr tahdahm Sluddinaſchanahm ne buhs ne kad buht prettim teem wiſſuaugſtati apſtiprinateem Liffumeem, bet ween, ka S. 617 irr ſazzihts, winnu Sapraſchanu atweeglinaht un iſſkaidroht.

S. 619.

Za pee ſcho jaunu Liffumu Gezelschanas un pee Darrifchanas pehz winneem ne dohmajoht gadditohts, fa zittas winnu Noſazziſchanas buhtu tahdas, no kurreu Iſdarrifchanas teefſham woi Muſſchneeku- woi Semneeku-Kahrtai kahde Stahde zelttohts, un ja tad tahs Gewefchanas-Kommiſſijhes Padohms buhtu ſchis fa gan waijadſetu pee wiſſuaugſtata Waldineeka luhgtees; lai kahdi no ſcheem Liffumeem zittadi taptu zelti; tad tai Kommiſſijhei buhs, ta ka S. 620 un 638 mahza, tahdu Liffumu Iſdarrifchanu tuhbalin apturreht un to Einnu no tam lihds ar ſawu iſteiktu Padohmu zaur tahs Kommiſſijhes Preeſſſchfehdetaju tam wiſſaugſtakam Teefasleetu Walbitajam zelt preeſſchä, kas, ja winna Padohms ſaeetahs ar Kommiſſijhes Padohma, pawehl, lai ta noteef. Bet ja winna Padohms ne ſaeetahs ar Kommiſſijhes Padohma; tad wiſſch paſchai Keiſeriffai Gohdibai paſemmigu Einnu par to aiſlaiſch un gaida, kas winnam tiſs pawehlehts. Bet wehra leekams irr, fa tahdi pahrzeltami Liffumi ne buhs buht no teem, kas peederr pee ſchihs Buhſchanas Grunts-Liffumeem; ta ka tee irr, kas Semneeku ihpaſchu Brihwibu noſakka; un arridsan tee, kas Muſſchneekam to Wallu dohd un farga, fa wiſſch ar ſawu Grunti un Semmi warr padarriht ka gribbedams; woi arridsan tee, kas leek, fa tee Semneeki pakahrtam un ne us reiſi buhs fluht atlaifti brihwi; un tee, kas noſakka, ka tahm Teefahm buhs eetaiſitees; woi arridsan tee, kas preeſſchraſta ka buhs katru Leetu iſteefahst katras Teefas preeſſchä. Schee tahdi Liffumi irr ne aiſkarrami un ne warr ne kad fluht pahrtaiſiti.

Kommiſſijhes Preeſſchfehdetajam ta Walla peederr, apturreht Kommiſſijhes Spreedumu, kad tas irr winna Padohmam pretti; kaut gan tee zitti Kungi eekſch Kommiſſijhes wiſſi ar tahdu Spreedumu buhtu ar Meeru. Tas Preeſſchfehdetais tam wiſſaugſtakam Teefasleetu Walbitajam Einnu dohd, kas pehz tam fa wiſſch to turr par Labbu — woi pawehl fa ta Leeta wehl ohtrureiſ teef iſmeſleta un pahrrunnata, un

tad Kommiſſijhes Spreedums tuhbalin teef iſdarriths, — woi wiſſch ta ka S. 620 irr preeſſchraſtihts paſchai Keiſeriffai Gohdibai to leek preeſſchä un winnas Pawehleſchanu par to luhdſahs.

Za tas notiftu, tad teem Kommiſſijhes Preeſſchfehdetajam no Leekungu Kahrtas ta Walla peederr, par tahdu zaur to Preeſſchfehdetaja nowehletu Apturreſchanu tam Landmarſchalkam un tai Landrahtu Beedribai Einnu doht; kas bes Kawefchanas kahdu Padohmu par ſcho Leetu nodohd tam wiſſaugſtakam Teefasleetu Walbitajam.

S. 620.

Za ta Gewefchanas-Kommiſſijhe pee jaunu Liffumu Gezelschanas atraſtu, fa tee Teefas-Liffumi kas lihds ſchiin irr dohti, ta ſaktoht ſo meſtu Zeltä, un fa tur wehl kas buhtu wairak apdohmajams; tad winna pehz S. 619ta to leek preeſſchä tam wiſſaugſtakam Teefasleetu Walbitajam, kas, bes Kawefchanas atkal paſchai Keiſeriffai Gohdibai to zelt preeſſchä, un tahs Kommiſſijhes Iſſtaſtiſchanu flahst leek, gaididams kahdas augſtas Keiſeriffas Pawehleſchanas par to wiſſch dabbuhs, un kas, kad tohts irr dabbuiſs, Kommiſſijhei winnas Iſdarrifchanu uswehl.

S. 621.

Kad ta Kommiſſijhe atrohd, fa kahda wehl us preeſſchu dohdama Pawehleſchana, kas nahs woi no paſchas Keiſeriffas Gohdibas woi no augſtiwalbidama Senata woi no teem Miniſtereem, ſcheem jauneem Liffumeem irr prettim, un arridsan prettim tahm Brihwibahm, kas Semneeku kahrtai zaur teem irr dohtas; tad winna zaur Gubernementes Waldischanu wiſſahm Gubernementes Teefahm preeſſchraſta, tahdas Pawehleſchanas Iſdarrifchanu tiſſkam apturreht kamehr jaunas wiſſuaugſtakas Pawehleſchanas par to buhs nahkufſchas, kas to Leetu iſſchfirr.

S. 622.

Pa tam Etarpam ta Kommiſſijhe pehz S. 620 zaur wiſſaugſtakam Teefasleetu Walbitaju paſchai Keiſeriffai Gohdibai Einnu par ſcho Notiffumu zelt preeſſchä, wiſſu to Leetu ſkaidri iſſtaſtiſidama, un arri Einnu dohd tahm Teefahm woi tam Miniſteram, no kurreem ta Pawehleſchana irr dohta. Ta tad winna ſagaida to wiſſaugſtakam Iſſchfirſchanu.

S. 623.

Gan warr zerreht, fa wiſſs tas Labbums, kas Semneekem irr nodohmahts un wehlehts zaur ſcho winnu jaunu Buhſchanu, wehl jo deenas jo wairak rahdiſees un wairoſees, kad ſchee muſſu Semneeti labbaki taps mahziti un peeaugſ eekſch Gohda Dith-

woschanas. Tadeht ni tai Geweschanas-Zeefai: jeb Kommissihjei peederr ta Walla sinnaht par Widsemmes Skohlu-Waldischanu un libds gahdaht pee tahs zaur tahdu labbaku Skohlu-Uskohpschanu kas jauneem Landim no semmakas Kahrtas palih-dsehs pee leelakas Gudribas. Winnai par to irr jaapdohmajahs un jasarunnajahs ar ta Ministera kas Lauschu labbaku Mahzifchanu par wissu Kreewu-Walsti sagahda un walda, un fur irr waijadsigs, tur winna paschai Keiseriskai Gohdibai weenu Dokladu jeb pasemnigu Simu par to zett preefschâ.

S. 624.

Ceßsch wissahm tahdahm Isteeaschanas-Leetahm, par kurrähm tee libds schim dohti un wehl taggad spehzigi Teefas-Likkumi wehl ne nosakka, kâ buhs tahdas Leetas isteeasht, tur tahm Teefahm eefsch Gubernementes kam ta Peespeeschanas Warra irr, peenahkabs, bes Prettirunnaschanas to padarriht, kas winnahm tiks usdohts no Geweschanas-Kommissihjes.

S. 625.

Kammeral-Zeefai peenahkabs bes Kaweschanas isdarriht wissu un ferwischi to, kô eefsch Krohnasemneeku-Leetahm Kommissihje praffihs no winnas.

S. 626.

Ja buhtu waijadsigs; tad ta Kommissihje arri warr praffiht Karra-Spehka Paligu, un tad tahm weetigahm Wirfihahm buhs bes Kaweschanas tahdahm Usaijinahschanahm paklausiht.

S. 627.

Ta Kommissihje, tik drihs kâ irr eezelta, nosakka tahs Deenas un to Laifu, kad winna sawu Teefu turrehs; un ja ittun irr waijadsigs tad winna wehl ihpaschi fanahk ifreis, kad winnas Preefschsehdetais woi scha Weetneeks winnu faaizina.

Kahdâ Kahrtâ Kommissihjes Darriichanas teef nodarritas.

S. 628.

Teem Kommissihjes Spreedunneem un winnas Notaisischanahm tad ween warr Spehks buht, kad wissunafaki peezi no winnas Beedreem sawu Padohmu irr demuschi flahht. Tomehr eefsch tahm Leetahm, kas S. 619tâ un 620tâ irr peeminnetas, wisseem winnas Beedreem waijaga buht kohpâ, ja winnas Nosazzischanahm Spehks buhs buht.

S. 629.

Tahs Ufkases, Pawehleschanas, Mefleschanas, arweenu Wahrdu wissas Grahmatas un wissi Nakti, kô Kommissihje dabbu, tahs winnas Preefschsehdetais, woi winna Weetneeks, woi arridsan tas wezzakais no winnas Beedreem fanemun. Sanemtas un atseegeletas tahs teef eedohtas Kanzleijei, lai winna tahs eefihme tanni Teefas-Grahmatâ, kas wissus eesuhitus Naktus usrahda, un lai winna tahs fataisa us to, kâ wissai Kommissihjei warr fluhht listas preefschâ.

S. 630.

Tas Sekretahrs faraksta ar ihseem Wahrdeem to, kas stahw tannis eesuhitâs Grahmatâs, un winnam irr jaatbild par to, kâ tas, kô winsch irr usnehmis ar ihfakem Wahrdeem essiht taisns, un kâ tur ne kas ne truhkstoht. Ne weenam no Kommissihjes-Beedreem arri naw aisleegts, tahs eesuhitâs Grahmatas paschas praffiht, kad winnam buhs doht sawu Padohmu par to tur eefsha stahwedamu Leetu.

S. 631.

Wissas Leetas teef preefschâ nemtas pehz Kahrtas, un pehz ta Mummura, appaksch kâ tahs irr eefihmetas tanni Usrahdischanas Grahmatâ. Ja kahda sawada Waijadsiba to Preefschsehdetaju speesch zittadi darriht; tad tâ gan warr notift bet arri waijaga eerakstiht tai Teefas-Grahmatâ, kapehz tâ irr notizzis.

S. 632.

Ceßsch Kommissihjes Kanzeleijes teef turreta tahda Deenas-Grahmata, fur ifdeenâs wiss teef eefihmehts, kas pee Kommissihjes irr eenahzis un meflehts, un arri wiss kas no Kommissihjes irr aisgahjis, jeb kas irr isdarrihts un isdohts jeb atbildehts us tahm eenahkuschahm Leetahm.

S. 633.

Kommissihjes Sekretahram peenahkabs, par katru Teefasturreeschahm wehl ihpaschu Protokollu turreht, un tur eefsha farakstiht: a) tohs Kommissihjes Beedrus kas katrâ reisê bijuschi flahht; b) kad kahds no teem ne irr bijis flahht, kapehz winsch naw bijis; c) to Stundi ap kurren ta Teefa katrâ reisê irr sahhusi; d) tahs Leetas, kas irr nemtas preefschâ; e) tohs Spreedunmus un f) to Stundu ap kurren katra Teefasturreeschana irr beigussees. Schim Protokollun Kommissihjes Preefschsehdetais un tee flahhtbuhdani Beedri sawus Wahrdu leef appakschâ un Sekretahrs to arridsan apsihine ar sawu Wahrdu.

S. 634.

Par fatru zaur Kommissihju notaisitu Leetu un Spreedumu weens no winnaas Beedreem wehl ihpaschu un plaschafu Protokollu usnemim, kam Preekschsehdetais un wiffi klabtuhdami Beedri farvus Wahrduß raksta appakschâ. Bet kad kahdeem winnu Starpâ zits Padohms bija, ne kâ irr usnemts tanni Spreedumâ; tad tee farvus Wahrduß teem zitteem Wahrdeem ne leek flahst, bet ihpaschi farwu Padohmu peeraksta un arri peeleeß, kapehß winnu Padohms ne irr sagahjees ar to zittu Kungu Padohineem.

S. 635.

Wissahm no Kommissihjes isdohtham Gramataham un Pawehleschanahm tas Preekschsehdetais woi winna Weetneeks, woi arridsan tas Wezzakais no winnaas Beedreem farwu Wahrdu leek appakschâ un Sekretahrs tahs arridsan apsihime ar farwu Wahrdu un tahs eeraksta tai Gramatâ, fur teek eesihmetas wiffas islaistas Pawehleschanas un Notaisichanas.

S. 636.

Pee Kommissihjes Teefastureschanas wiffas Leetas teek usnemtas Rakstôs un isdarritas Wahzwallobâ. Tomehr tahdi Kommissihjes Raksti, kas paschai Keiseriskai Gohdibai teek preekschâ zelti, tâ kâ tahdi kas kahdas Sinnaß un Mekleschanas pehß teek aislaisti us zittahm Gubernementehm — bes ween us Kursenmes Gubernementi — teem tahdeem wajaga buht farakstiteem Kreewu-Wallobâ.

S. 637.

Kommissihjes Preekschsehdetais iswaiza to Peesehdetaju Padohmu pehß schahs Rahrtas; papreeksch tam, no Widsenmes Pilssehtahm nosuhstitam Peesehdetajam jafakka farws Padohms; tad teem trin Peesehdetajeem no Leelfungu Pusses; tad tam no Kammeral-Teefas; tad tam Landrahtam, kas ifnehneschôs Ritterschaps-Teetas walda. Wisspehdigi tas Preekschsehdetais pats farwu Padohmu dohd. Pehß ta Padohma kam tas leelakais Pulks peekriht, tas Spreedums teek nospreests. Ja gaddahs, ka weenain Padohnam tikpatt dauds peekriht kâ ohtram; tad tas Preekschsehdetais zaur farwu Padohmu to Leetu issehfirr. Tam Sekretahram buhs farwu Padohmu ihpaschi isteift Protokollê, ja tas ne faetohs ar to Kommissihjes Spreedumu.

S. 638.

Tad ween ta Kommissihje kahdu Nosazsichanu, kas stahw schinnis Liffunnôs warr nozelt us kahdu Laifu, kad tas leelakais Pulks tahdai Nosazsichanai peekriht.

S. 639.

Ja eeksch Rohbeschu Strihdibahm, pehß S. 617 wajadsetu ka ta Leeta taptu pahraudsita un ismekleta us to Weetu paschu, par ko ta Strihdiba irr, pirms wehl tas beidsams Spreedums, pahr ko augstakas Teefas Paliga ne warr mekleht, teek nospreests; tad Kommissihjes Preekschsehdetajam un winna Weetneekem ta Walla irr, turp aissuhstihst is Kommissihjes to Peesehdetaju no Kammeral-Teefas un weenu no teem Leelfungeem; un ja ta Strihdiba irr us Rahtsmuischahm to Peesehdetaju kas irr no Rihgas Rahts. Scheem ta Leeta japahrrauga un jaismekle un tad jaatbild tai Kommissihjei, kâ tee to irr atradduschi. Tee no teem Kommissihjes Affeffereem, kam peekriht farwu Padohmu isteift un kas ne warr paschi buht flahst un farwu Padohmu doht, teem ta Walla irr, farweem zitteem Beedreem, kurrain griibedami, farwâ Weetâ farwu Padohmu list isteift.

S. 640.

Tam Preekschsehdetajam woi winna Weetneekam peenahkabs gahdaht par to, ka ne kahda Leeta ne paleek neisschirta zaur Kanzelleies Wainu woi zaur kahda Kommissihjes Beedra Wainu; un tadeht winnam nahkabs pakkat luhfoht ka pee Kommissihjes wifs tohp isdarrihts pa Rahrtam un pehß teem dohteem Preekschraksteem.

S. 641.

Itgaddus, Jurgôs, Kommissihje tai Keiseriskai Gohdibai tam Keiseram atbild un isteiz, zeek no tahm winnai uswehletahm Darrischanahm irr nodarritas. Schinni Altbildeschana jausnemim

Pirmâ Rahrtâ: Rahdi no tahs Kommissihjes Beedreem un Rungeem tanni pagahjuschâ Gaddâ irr apmihjuschees.

Ohtrâ Rahrtâ: Ar ihseem Wahrdeem irr jaisteiz: kâ tanni pagahjuschâ Gaddâ tee Semneeki pamasam jau irr eegahjuschi eeksch Brihwubhschanas un kas no tahdas winna Buhfchanas Pahrmihschanas pee winneem irr tappis redsams.

Trefchâ Rahrtâ irr jaisteiz, kas fewischki wehl pee tahdas Buhfchanas Pahrmihschanas irr gaddijees.

Zettortâ Rahrtâ: Ar ihseem Wahrdeem irr jaisteiz wifs, ko ta Kommissihje irr pawehlejusi, kas winnai irr bijis jadarra un kapehß to darrijusi, un kas no tam irr zehlees un bijis wehrâ leekams.

S. 642.

Schee Altbildeschanas-Raksti teek pahrraudsiti no Kommissihjes; to Kommissihjes Beedru Padohmi par winneem teek falassiti, un tee no winneem, kas ar scheem Rak-

steem irr ar Meeru, sawus Wahrdu leek appafscha. Kad tas irr notizzis, tad tahdi Raksti tam wissaugstakam Teefas-Leetu Walbitajam teek aisuhtiti, un no winna libds ar sawu Padohmu paschai Keiseriskai Gohdibai likti preefscha.

S. 643.

Widsemnes Leelfungi sew wehl farga to Wallu, fahdus no scheem Liffunneem woi pahrtaisht, woi winneem wehl fo peelikt, ta fa dsihwodami atraddihs, fa wehl kas buhtu waijadsigs un derrigs, un tahdus Peeliffumus — (kurreem tomehr ne waijaga aistikt to Brihwlaifchanas un Brihwbuhschanas = Grunti) — wissaugstakai Keiseriskai Gohdibai likt preefscha lai ta tohs apstiprina. Bet kad tahdu Apstiprinafchanu grihb mefleht, tad waijaga no wisseem us Landagu sanahfufcheem Leelfungeem — kam peederr sawu Padohmu par tahdu Leetu doht — diwahm Dallahm ar to buht ar Meeru. Us Krohna-Muischahm tahdas isdohmatas Liffumu Pahrzelfchanas un tahdi Peeliffumi ween ar Kammeral-Teefas Labbpatisfchanu warr notikt.

Munsturis A.

	Gads pehz Liffumu Shud- dinascha- nas.	Saimneeki.		Deenestneeki in Muischas = Laubis.	
		1ma Dalka.	2tra Dalka.	1ma Dalka.	2tra Dalka.
		Brihwibas Gads.		Brihwibas Gads.	
Liffumu Shuddinaschana.					
1820	1	—	—	—	—
1821	2	—	—	—	—
1822	3	—	—	—	—
1823	4	1	—	—	—
1824	5	2	1	—	—
1825	6	3	2	1	—
1826	7	4	3	2	1
1827	8	5	4	3	2
1828	9	6	5	4	3
1829	10	—	6	5	4
1830	11	—	—	6	5
1831	12	—	—	—	6
1832	13	—	—	—	—

M u n s t u r i s B.

Ihfa Wahrdu: un Skaitlu: Rulle

to, 18 Gadda us Brihwlaishanu isredsetu Semneeku:lauschu, no tahs Muishas N.N.,
tanni N. N. Kreise un N. N. Draudse, nodohra pee Draudschu:Teefas

22tra Ja 18

Mahias Wahrds.	Skaitlu.	Saimneeka Wahrds.	Bezzum.	Saimneezes Wahrds.	Bezzum.	Wianu nepeauguschi Behrni, fas pee Brihwlaishanu ne teek peerehki- nati, bet bes tam at- laisti.	Wianu Bezzum.	
							No wibrisch- fas Kahrta.	No seemisch- fas Kahrta.
N. N.	1	Saimneeks N. N.	50	Wianu Seewa N. N.	45	Dehli N. N. N. N. Meitas N. N. N. N.	10 4 — —	— — 6 4
N. N.	2	Saimneeks N. N.	40	Wianu Seewa N. N.	30	Dehli N. N. Meita N. N.	9 —	— 4
N. N.	3	Saimneezeltrait- ne N. N.	55	—	—	Dehli N. N. N. N. Meitas N. N. N. N. N. N.	13 11 — — —	— — 10 7 5
		Summe						

C.

Sadohmata Kirspehlu jeb Draudschu Gedallischana eeksch Kirspehlu:
jeb Draudschu:Teefahm.

Rihges = Teefâ jeb Kreise.

Pirma Draudschu = Teefa.

	Dwehseles.
Steinolm Draudse	13
Glohes Draudse	957
Dinnaminde Draudse	589
Dohles Draudse	1167
Gallaspils Draudse	513
Flschilles Draudse	1160
Leelwahrdes un leelas Jumprawas M. Draudse	2105
Whdaschas Draudse	982
Kohpaschas Draudse	865
Wlasches Draudse	942
	9293

Dhtra Draudschu = Teefa.

Mahlpils Draudse	1319
Nihtraures Draudse	1528
Krimmuldes Draudse	2234
Lurraides Draudse	1737

Dwehseles.

Skultes Draudse	860
Sigguldes Draudse	1497

9175

Trefcha Draudschu = Teefa.

Suntaschas Draudse	1458
Jaunapils Draudse	693
Maddleenes Draudse	1763
Miskraufles Draudse	1021
Kohkneffes Draudse	3256
	8191

Walmeres = Teefâ jeb Kreise.

Pirma Draudschu = Teefa.

Etraupes Draudse	2509
Ummurges Draudse	1972
Diffeles Draudse	919
Rubbenes Draudse	885
Walmeres Draudse	3012
	9297

Dhtra Draudschu = Teefa.

	Dwehseles.
Limbaschas Draudse	1858
Leepuppes Draudse	1238
Sallazzes Draudse	905
Allojas Draudse	1056
Maf = Sallazzes Draudse	3467
	8524

Trefcha Draudschu = Teefa.

Mattihfa Draudse	1472
Burtneffes Draudse	2420
Ruhjenes Draudse	4304
	8196

Zehfu = Teefa jeb Kreisê.

Pirma Draudschu = Teefa.

Zehfu Draudse	2375
Abraisches Draudse	1165
Raunes Draudse	3579
Sehrbenes Draudse	1819
	8938

Dhtra Draudschu = Teefa.

	Dwehseles.
Laubohnes Draudse	3147
Kaltzenawes Draudse	2821
Bersohnes Draudse	2263
Lasbohnes Draudse	1045
	9276

Trefcha Draudschu = Teefa.

Zehswaines Draudse	4350
Leesehres Draudse	2063
Faunas = Muishas Draudse	2822
	9235

Zettorta Draudschu = Teefa.

Leepfalna Draudse	599
Ehrglu Draudse	1810
Westenes Draudse	825
Skuijes Draudse	1598
Peebalgas Draudse	2628
	7460

Walkes = Teefa jeb Kreisê.

Pirma Draudschu = Teefa.

	Dwehseles.
Allukfnees Draudse	6866
Oppetalna Draudse	2529
	9395

Dhtra Draudschu = Teefa.

Smiltenes Draudse	2548
Gaujenes Draudse	1636
Palzmanes Draudse	1824
	6008

Trefcha Draudschu = Teefa.

Gulbenes Draudse	4070
Lirses Draudse	2919
	6989

Zettorta Draudschu = Teefa.

Luggaschu Draudse	849
Chweles Draudse	988
Ehrgemes Draudse	1313
Triffaktes Draudse	2547
Lahs pee Walkes Basnizas peederris gas Muishas un tahdi Semneeki	192
	5889

Zehrpates = Teefa jeb Kreisê.

Pirma Draudschu = Teefa.

	Dwehseles.
Lajusses Draudse	3080
Lorma Draudse	2068
Marias Draudse	2244
Koddawerres Draudse	2200
Pallamoises Draudse	1674
	11266

Dhtra Draudschu = Teefa.

Kurfi Draudse	1296
Ekfi Draudse	2642
Zehrpattas Draudse	3801
Riggenes Draudse	2551
	10290

Trefcha Draudschu = Teefa.

Puhjas Draudse	1443
Kanno Draudse	1527
Kenfo Draudse	2176
Sangastes Draudse	3188
	8334

Zettorto Draudschu = Teefa.

	Dwehseles.
Benno Draudse	4197
Rambjas Draudse	2772
Ottepeh Draudse	2326
	9295

Werrojes = Teefa jeb Kreise.

Pirma Draudschu = Teefa.

Rappihnas Draudse	2845
Pelwes Draudse	3308
Rannapeh Draudse	2456
	8609

Dhtra Draudschu = Teefa.

Wasselinas Draudse	3847
Rauges Draudse	3517
	7364

Trefcha Draudschu = Teefa.

Arglas Draudse	1983
Karolas Draudse	1363
Antfena Draudse	3821
	7167

Vehrnamas = Teefa jeb Kreise.

Pirma Draudschu = Teefa.

	Dwehseles.
Vehrnamas Draudse	1796
Testamas Draudse	1643
Aludernas Draudse	1963
Torries Draudse	1575
	6977

Dhtra Draudschu = Teefa.

Wendres Draudse	2328
Mikkeli Draudse	1671
Jakobi Draudse	2793
	6792

Trefcha Draudschu = Teefa.

Saaras Draudse	1731
Karkuffes Draudse	2081
Allistes Draudse	3471
	7283

Wellihnes = Teefa jeb Kreise.

Pirma Draudschu = Teefa.

Wellihnes Draudse	6234
Wellihnes Jahna Draudse	3397
	9631

Dhtra Draudschu = Teefa.

	Dwehseles.
Poltfamas Draudse	4454
Pillistwerres Draudse	2917
Rolka Jahni Draudse	2219
	9590

Trefcha Draudschu = Teefa.

	Dwehseles.
Paiske Draudse	3556
Larwastes Draudse	3009
Elmes Draudse	3304
	9869

Wehra irr leekams. Muishas, kas irr eefsch wairak ka weenas Draudses, woi eefsch diwahm Kreisehm; tahs nedallitas peeturrahs pee tahs Draudschu = Teefas, fur ta Muisha patti peederr.

D.

P o h n e s = N u t t e

preeksch tahm, no Augsta Krohna nolahnejamahm Teefahm par Semneeku Buhfchannu
eeksch Widssemmes.

	Seef peeberr per tabs Teefahs.	Wee- nam.	Wiffeem.	Seef kohpa isnefs.
Kreis = Teefa.				
Kreisrikters jeb Preekschfehdetais	1	400	400	—
Diwi Weefehdetaji no Keelfungu = Kahrtas	2	300	600	—
Diwi Weefehdetaji no Semneeku = Kahrtas	2	80	160	—
Weens Sekretahrs	1	300	300	—
Weens Protokollists	1	120	120	—
Weens Kanzellists	1	80	80	—
Weens Teefas = Sullainis	1	30	30	—
Kanzeleies = Baijadfibas, Siltums, Swezzes	—	—	120	—
Par to Ruhmi, ja us to nekahds Krohna = Nams ne irr	—	100	100	—
1910				
Behra irr leekams. Tee 100 Rubb. Sub. Naud. par to Teefas = Ruhmi, un tee 120 Rubb. Sud. Naud. par tahm Kanzeleies = Baijadfibahm, par Siltumu un par Swezzehm peekriht tam Sekretahram, kam tomehr pee- nahlahs par to tik labbi isluhkoht tahdu Ruhmi, ar ko Kreisrikters irr ar Weeru, ka arri gahdaht par tahm Kanzeleies = Baijadfibahm, par Siltumu un par Swez- zehm. Das isnefs par 5 Kreisteefahm kad Sahnusemme peerehkene	—	—	—	9550
Opgerikts = Nodakta eeksch Semneeku Leetahm.				
Weens Sekretahrs no Keelfungu = Kahrtas	1	400	400	—
Weens Kanzellists	1	100	100	—
Kanzeleies = Baijadfibas	—	100	100	—
	—	—	—	600

E.

	Kad ta Leeta eefahka.	Kahda Pehrmindera Leeta un to Nisfahwejamu Wahrbi.	Bezzumš.
Munfuris tahš Pehrmin- deru Grahmatas, kas pee Pagasta-Leetas irr turrama. §. 382.	1819 imā Merzi.	Anschiz (Mikkela, Saimneeka) Utraitne. Anne, pehz Tehwa Wahrda, Dubbelt. Behrni: 1) Krifchjahnš 2) Gewe	12 Gaddus. 10 —
	1820 imā We- wruar- deenā.	Arndt (Anne, pehz Tehwa Wahrda, Berg- bohm). Utraitnis Jahn Andrees Arndts Rentineekš. Behrni: 1) Fridbrifš 2) Sappe	11 Gaddus. 7 —
	1821 3fchā Oktob.	Arps (Truhte) pehz Tehwa Wahrda, Krampe, pehz bijufcha Wihra Wahrda, Dsehrwe. Dehls: Jahnš, Sweschumā	31 Gaddus.

E.

To Beetneeku Pehrminderu un Nisfahwetaju Wahrbi.	Kad ta atfahka Manta irr tikfufi ušenmta.	Kas pehz tam irr išdarrihtš.	Zif leela irr to Nis- fahwejamu Manta.	Kad irr atbildetš par to Mantas Wal- dischanu.	Kad ta Leeta irr beigta.
Utraitneš Beetneekš Peter Skultis Kroh- dsineekš.	1819, 5tā Merz M. Deenā.	1819, 14tā Merz M. Deenā irr peenesta ta Aufziones Nauda ar 200 Rubb. Sub.Naud. 1819, 18tā Apprillī irr eenahkufchi, 100 Rubb. Papihra Nd. (S. N.) kas us Parradu bij iš- dohti. 1827, imā Dez. Krifchjahn Anschizam irr ismaksata winna Mantas-Dalka. 1829, 5tā Fuhli D. Gewai Anschizei irr ismaksata winna Mantas-Dalka.	Katram no teem Nis- fahweja- meem peederr 100 Rubbuli Papihra Naud. (S. N.)	1820 imā Merzi. 1827 imā Merzi.	1829 5tā Fuhlij.
Pehrminderš Andrees Kraftin Mahjaš- Saimneekš.					
Pehrminderš to Nis- fahwejamu Tehwš. Pee Dallifchanas irr eezeltš par Pehrmin- deru Peter Kalwin Melders.	u. t. j. pr.	u. t. j. pr.	u. t. j. pr.	u. t. j. pr.	u. t. j. pr.
Nisfahwetais, Jahn Reeksin, Deenestneekš.	— —	— — — —	— —	— —	— —

25

L i k k u m u : R a h d i t a i s.

Pirma Dalka.

B r i h w l a i f c h a n a.

Rappâ.

Pirma Nodalka.	Likkumi, kas ar ihseem Wahrdeem norahda, ka ta Dfintebuh-	5 — 9
Dhtra Nodalka.	Likkumi, kas wehl plaschafi mahja, ka Widsemmes dfunteem	10 — 16
Trefcha Nodalka.	Likkumi, dehl pirmas Mahju Altdohschanas, dehl Mahju-	16 — 20
Zettorta Nodalka.	Likkumi par Semneeku Klausichanahm, pirmis wehl irr at-	20 — 23

Dhtra Dalka.

B r i h w b u h f c h a n a.

Pirma Nodalka.	Ihpafchas Widsemmes Semneeku Brihwibas un par Semneeku-	24 — 29
Dhtra Nodalka.	Par Pagastu Sanahschanahm un par tahm Wakkahm, kas fa-	29 — 32
Trefcha Nodalka.	Par Pagasta-Wezzakeem. S. 88 — S. 96.	32 — 34
Zettorta Nodalka.	Par Pagasta-Teefahm. S. 97 — S. 133.	34 — 44
Peekta Nodalka.	Par Muishas-Pollizeies Waldischannu. S. 134 — S. 156.	44 — 48
Sesta Nodalka.	Par Draudschu-Teefahm. S. 157 — S. 182.	49 — 55
Septita Nodalka.	Par Kreisteefahm. S. 183 — S. 196.	55 — 58
Ustota Nodalka.	Par Dpgerikts-Nodalku eeksch Semneeku Teefasleefahm.	58 — 61

Trefcha Dalka.

Teefaschanas un Jsteefaschanas = Likkumi.

Pirma Grammata,	kas mahja, ka Teefaschanas preeksch Teefahm buhs	62 — 106
-----------------	--	----------

	Rappā.
Pirma Nodalla, kas mahza, ka eeksch Semneeku Jsteefaschanahm ihpafchi	
buhs notikt katras Teefas Preefschā. S. 205 — S. 247.	63 — 75
A. Pagasta = Teefas Preefschā. S. 205 — S. 215.	63 — 65
B. Draudschu = Teefas Preefschā. S. 216 — S. 231.	65 — 71
C. Kreisteeas Preefschā. S. 232 — S. 243.	71 — 74
D. Dpgerikts = Nodallas Preefschā. S. 244 — S. 247.	74 — 75
Dhtra Nodalla. Wehl plafchakas Nofazzifchanas par kahdahm ihpafchahm,	
pee Teefaschanas wehrā nemmamahm Leetahm. S. 248 — S. 313.	75 — 93
Par Termihneem. S. 248.	75 — 76
Par Peewalkas Dohschanahm. S. 249.	76
Par Apgalwofchanahm. S. 250.	77
Pee kurras Teefas jafuhds. S. 251 un S. 252.	77 — 79
Par nepaklausigu Rohstpalifschanu preefsch Teefas. S. 253 — S. 257.	79 — 80
Par usaizinateem Mifstahwetajeem eeksch Teefaschanas = Leetahm.	
S. 258 un par neusaizinateem S. 259.	80
Par tahdeem, kas irr gattawi Teefaschanu usnemt, fur winnam ne	
peederretu. S. 260.	81
Par eefahltahm Teefaschanahm, kad tee kas teefajahs, nomirft.	
S. 261.	81
Par Parahdischanahm pee Teefahm. S. 262.	81
Par Parahdischanu, kad kas ne leedsahs. S. 263 — S. 268.	81 — 82
Par Parahdischanahm zaur Leezibas = Naksteem. S. 269 — S. 283.	82 — 85
Par Parahdischanahm zaur Leezineekem. S. 284 — S. 298.	86 — 89
Par Parahdischanahm zaur Apraudischanu us Weetas. S. 299	
un S. 300.	89
Par Parahdischanahm zaur Ewehrestibu. S. 301 — S. 304.	89 — 90
Par Teefas = Spreedumeem. S. 305 — S. 310.	90 — 91
Par Neezibahm un Neeleetibahm eeksch Teefaschanas = Leetahm. S. 311.	91 — 92
Par Skahdesmakfaschanu un par zittahm Jsmakfaschanahm. S. 312	
un S. 313.	92 — 93
Trefcha Nodalla. Par kahdahm sawadahm Jsteefaschanahm. S. 314 — S. 350.	93 — 106
A. Par Parradu = Jsteefaschanu zaur Konkursi. S. 314 — S. 327.	93 — 100
B. Jsteefaschana zaur Peespeeschanu, un woi Zilweka = woi Mantas =	
Apzeetinaschanu. S. 328 — S. 339.	100 — 102
C. Jsteefaschana par kaupijumu un Skahdi. S. 340 un S. 341.	102 — 103
D. Jsteefaschana zaur Jsaizinaschanu us Teefu. S. 342 un S. 343.	103 — 104
E. Jsteefaschana par Rohbescheem. S. 344 un 345.	104

F. Par atlikfuschas Mantas = Dallifschanu. S. 346 un S. 347.	105
Peelikkums. Par Utlaulaschanu un par to Leetu Jsteefaschanu kas	
Wahrneem peederr. S. 348 — S. 350.	105 — 106
Dhtra Grahmata. Likkumi par tahdu Bribwibu un Wallu Jsteefaschanu,	
kas Semneekem irr sawā starpā, jeb kas winneem irr weenam prett ohtru.	
S. 351 — S. 497.	107 — 144
Pirma Nodalla. Par kaulibas Bribwibu un par netaulatu Kauschu Wehneem.	
S. 352 — S. 369.	107 — 110
Dhtra Nodalla. Par Pehrinderu = Buhfchanu un par zitteem Mifstahwetajeem.	
S. 370 — S. 388.	111 — 115
Trefcha Nodalla. Par to Wallu kas ikfatram irr par sawahm Mantahm.	
S. 389 — S. 398.	115 — 118
Zettorta Nodalla. Jsteefaschana pee atlikfuschas Mantas = Dallifschanas.	
S. 399 — S. 444.	118 — 128
A. Kad Romirris patš ne fo par to naw nofazzijis. S. 400 — S. 420.	119 — 123
B. Kad tas, kas to atstahj, patš fo irr nofazzijis. S. 421 — S. 438.	123 — 127
C. Par Apdahwinaschanahm. S. 439 — S. 444.	127 — 128
Peekta Nodalla. Par to Wallu, Saderreschanas zelt. S. 445 — S. 497.	128 — 144
A. Par Saderreschanahr Deenesfur pehz. S. 448 — S. 478.	129 — 136
B. Par Rentes Saderreschanahm. S. 479 — S. 497.	136 — 144
Trefcha Grahmata. Pollizeies Likkumi. S. 498 — S. 598.	145 — 183
Pirma Nodalla. Par Semneeku Pagasta sinnamahm Dohschanahm un Klausif-	
chanahm. S. 498 — S. 525.	145 — 170
A. Refruhfschu = Dohschana. S. 498 — S. 513.	145 — 148
B. Par Semneeku Kabbibas Magasfihnehm. S. 514.	148 — 152
C. Par Pagasta = Lahdi. S. 515.	152 — 154
D. Par Skohlahm. S. 516 un S. 517.	154 — 161
E. Par to Dattu, kas Semneekem irr japeeleef pee Mahzitaja un	
Skohlmeistera = Teefas un par to, kas Pagastam kohpā irr jabuhwe.	
S. 518 un S. 519.	162 — 164
F. Par Nabbagu = Apkohpfchanu. S. 520.	164 — 165
G. Par abprahfigu un arri tahdu Kauschu Kohpfchanu kas irr pahnemti	
no hppigas Gehrigas. S. 521.	165
H. Par Pagasta Mehleri. S. 522.	165 — 166

	Lappä.
I. Par Uggunz-Grehtu un eedegguscheem Mescheem. S. 523.	167 — 168
K. Par Lohpu-un Sirgu-Sehrgahm. S. 524.	168 — 169
Peeliffumz par Krehgeem un par Jekrehg. S. 525.	169 — 170
Dhtra Nodalka. Liffumi par tahdahm Pahrfahpschanahm kas Uzzim redsoht un Uzzim dirdohf eet prett Polizeies-Liffumeem. S. 526 — S. 543.	170 — 173
A. Par tahdahm Pahrfahpschanahm kas irr pretti Senimes Meeram un drohschai un peenahkamai Dsihwoschanai. S. 526 — S. 539.	170 — 172
B. Par Uppgrehschanahm prett Lizzibas-Draudsehm un Wasnizahm. S. 540 — S. 543.	172 — 173
Trefcha Nodalka. Par tahdahm Pahrfahpschanahm prett Polizeies-Liffumeem, kas wairaf notcet fleppeni. S. 544 — S. 598.	173 — 183
A. Par tahdahm, kas eet prett Zilweku drohschu Dsihwoschanu un prett teem Polizeies-Liffumeem, kas irr dohti deht Dsihwibas un Wesseli-bas. S. 544 — S. 560.	173 — 177
B. Par tahdahm, kas eet prett teem Liffumeem, kas irr dohti deht drohschas Mantasturrechanas. S. 561 — S. 588.	177 — 182
C. Par tahdahm, kas eet prett Zilweku Gohdu. S. 589 — S. 594.	182
D. Par tahdahm, kas eet prett gohdigu un kaunigu Dsihwoschanu. S. 595 — S. 598.	183
Padohmz, ka buhs isdrausht to Geweschanas Kommissihii, un ka winnai buhs sawu Darbu isdarriht. S. 599 — S. 643.	183 — 194
Munsturi un Rulles. A. — G.	195 — 210

Mitau, 1820.

Gedruckt bey Johann Friedrich Steffenhagen und Sohn,

Kurländischen Regierungs-Buchdruckern.